

**Wyższa Szkoła Teologiczno Humanistyczna
The Ukrainian Institute of Arts and Sciences
The Ukrainian Adventist Theology Institute**

**МАТЕРІАЛИ
XVI МІЖНАРОДНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ
НАУКОВО–ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«Актуальні проблеми соціальних та економічних процесів в умовах
трансформації українського суспільства»**

18 квітня 2021 року

Буча, 2021

Актуальні проблеми соціальних та економічних процесів в умовах трансформації українського суспільства: Матеріали XVI міжнародної студентської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми соціальних та економічних процесів в умовах трансформації українського суспільства», Буча, 2021 р.: Тези доп.: – К.: Міленіум, – 2021. – 204 с.

Розглянуто актуальні питання світоглядних, християнських та філософських аспектів осмислення минулого та сучасності; суспільно-політичних та культурологічних аспектів трансформаційних процесів в Україні; теорії та практики фінансових процесів, антикризового менеджменту національного, світового та регіонального рівнів і тенденцій маркетингу в соціально-економічних системах сучасності.

Матеріали конференції видано в авторській редакції.

Редакційна колегія:

Голова оргкомітету: Штанько Л.О., к.еко.н., доц., ректор «УГІ».

Співголова оргкомітету: Куриляк В.В., к.техн.н., завідувач відділу наукової діяльності «УГІ».

Секретар конференції: Палій Д.В., секретар наукового відділу «УГІ».

Члени оргкомітету:

Корчук В.І., к.філос.н., ректор «УАТІ».

Куриляк В.В., к.техн.н., зав. каф. філософії, теології та історії церкви «УГІ».

Гриненко І.В., к.соц.н., зав. каф. журналістики «УГІ».

Поліна Г.В., к.філол.н., зав. каф. германської філології «УГІ».

Проданюк Ф.М., к.іст.н., доц., зав. каф. педагогіки та психології «УГІ».

Терещенко Л.О., к.еко.н., проф., зав. каф. економічної кібернетики, фінансів та менеджменту «УГІ».

Терещенко В.І., к.пед.н., проф. зав. каф. теорії та методики фізичного виховання «УГІ».

Дударець В.М., к.архіт.н., доц., зав. каф. дизайну «УГІ».

**Рекомендовано Вченою радою
Українського гуманітарного інституту
Протоколом №7 від 29 червня 2021 р.**

ЗМІСТ

АДАМЧУК Н.С. СТРАТЕГІЇ РАЦІОНАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ СПОЖИВАЧА В УМОВАХ УКРАЇНСЬКОГО РИНКУ	7
БАРАНОВ М. М. ОСОБЛИВОСТІ ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНА МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА	13
БЕЗУГЛИЙ А. В. ЧЕСНІСТЬ. ЧИ ІСНУЄ ВОНА У ФУТБОЛІ.....	15
БЄЛЯКОВ І. А. ІНФОРМАЦІЙНІ ПОТРЕБИ ЗА ЗАПИТИ КОРИСТУВАЧА В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ	18
БОВСУНОВСЬКА Н.М. ВПЛИВ НЕГАТИВНИХ ЕМОЦІЙ НА ФІЗИЧНИЙ СТАН ЖІНКИ	21
БОЙКО М. Р. ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ АРХІТЕКТУРНО-ДИЗАЙНЕРСЬКИХ ФОРМ НА СПРИЙНЯТТЯ ЛЮДИНОЮ ОТОЧУЮЧОГО СЕРЕДОВИЩА	26
БОНДАРЕНКО А. А. ВЕЛИКІ ДАНІ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ У ФОРМУВАННІ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ	30
БОЧКУР Л. В. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПОЧУТТЯ ГУМОРУ І ІНТЕЛЕКТУ.....	34
ВІНТОНЯК У. А. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ САМООЦІНКИ У ПІДЛІТКОВУМУ ВІЦІ.....	36
ВЕРОВЧУК М. О. ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ.....	39
ГАВРЮК Л. О. ГРА ЯК МЕТОДИЧНИЙ ЗАСІБ НА УРОКАХ ПИСЬМА В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	41
ГАЛИЦКАЯ А. Р. СКАНДИНАВСКАЯ ХОДЬБА КАК МЕТОД РЕШЕНИЯ ПРОБЛЕМЫ ОЖИРЕНИЯ У ЛЮДЕЙ СРЕДНЕГО ВОЗРАСТА.....	43
ГЕТЬМАН О. О. ПРОГРАМА ТРЕНУВАЛЬНИХ НАВАНТАЖЕНЬ ДЛЯ ВИХОВАНЦІВ СЕКЦІЇ ХОРТИНГУ З ЕЛЕМЕНТАМИ БОКСУ	46
ГОЛБАН М. В. РОЗВИТОК ДРІБНОЇ МОТОРИКИ РУК У ДІТЕЙ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	49
ГОРЖУ І.І. ЕМПАТІЯ ТА ЕМОЦІЙНА КУЛЬТУРА ОСОБИСТОСТІ	52
ДАРІЙЧУК І. Д. ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У МАТЕМАТИЧНІЙ ОСВІТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ.....	55
ДЕМЧУК Ж. В. ЗДІБНОСТІ ДИТИНИ: УМОВИ РОЗВИТКУ	59
ЄРОШКІНА Н. А. РОЛЬ СІМ'Ї У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ	62
ЖОЛОБЧУК Н. М.	

ОСОБЛИВОСТІ КРЕАТИВНОСТІ ШКОЛЯРІВ З ДОМІНУЮЧОЮ ЛІВОЮ РУКОЮ.....	64
КИЯШКО Н. А.	
КОНФЛІКТ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЖИТТЯ ЛЮДЕЙ ЗА МАТЕРІАЛАМИ ТРАГЕДІЇ «РОМЕО І ДЖУЛЬЄТТА» В. ШЕКСПІРА.....	67
КОВАЛЬ І. О.	
БЕЗРОБІТТЯ ЯК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ПРОБЛЕМА УКРАЇНИ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ КОРОНАВІРУСУ, ТА МОЖЛИВІ ШЛЯХИ ЙОГО ПОДОЛАННЯ	70
КОЗЛОВА Н. С.	
ДОШЛЮБНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ ЯК МЕТОД ВІЯВУ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ МОЛОДІ ДО СТВОРЕННЯ СІМ'Ї.....	74
КОЗОРИЗ Г. М.	
ОБРАЗ ЗАВИДНОГО ХОЛОСТЯКА В РОМАНІ ДЖЕЙН ОСТІН “ГОРДІСТЬ І УПЕРЕДЖЕННЯ”	77
КРАЧКОВСЬКА Н. В.	
ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПОЧУТТЯ ЛЮБОВІ ЯК ПСИХОЛОГІЧНОГО ФЕНОМЕНУ.....	80
ЛАВРЕНЮК О. В.	
РОЛЬ СІМЕЙНИХ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ У ДУХОВНОМУ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ.....	83
ЛАПА Б. М.	
МЕТОДИ РОЗВИТКУ ЧИТАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	90
ЛИТВИНЕНКО І.О.	
ПОНЯТТЯ БУЛІНГУ В РОМАНІ УІЛЬЯМА ГОЛДІНГА «ВОЛОДАР МУХ»	93
ЛЮБНИЦЬКИЙ М. М.	
ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ КОЛІРНОГО СПЕКТРУ ПРЕДМЕТНО-ПРОСТОРОВОГО СЕРЕДОВИЩА НА ПІДСВІДОМІСТЬ ЛЮДИНИ.....	96
ЛЮТИК Е. В.	
СИСТЕМА ІНТЕГРАЦІЇ ВОЛЕЙБОЛУ ТА ЛЕГКОЇ АТЛЕТИКИ	99
МАКАРУК А. М.	
ПРОБЛЕМИ ГЕЙМДИЗАЙНУ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ.....	104
МАРТИНЕНКО А. В.	
ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ.....	107
МЕГЕГА М. В.	
ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ	110
МИРОНЮК Г. В.	
МОДНІ ТРЕНДИ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	113
НЄМКОВА Д. С.	
МОТИВАЦІЯ УЧІННЯ СУЧАСНИХ ПЕРШОКЛАСНИКІВ.....	117
НАЗІМА М.В.	
МУЗИКА ЯК СПОСІБ ПОДОЛАННЯ СТРЕСУ	120
НАУМЕНКО І. М.	
РОЛЬ МУЗИКИ ПІД ЧАС ТРЕНУВАНЬ	124
НАУМЕНКО Н. В.	
РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	128
НІКІТІНА Ю. В.	
ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ	131

ОЛЕЙНИК Т. А. РАЗВИТИЕ ТРЕНИРОВОЧНОГО ЭФФЕКТА ПОД ВЛИЯНИЕМ СИСТЕМАТИЧЕСКИХ ФИЗИЧЕСКИХ НАГРУЗОК НА ПРИМЕРЕ СЕРДЕЧНО-СОСУДИСТОЙ СИСТЕМЫ.....	135
ПЕТРОВА Л. О. ФЕНОМЕН ДОНЖУАНСТВА ЯК СТРАТЕГІЯ АБО СТИЛЬ БУДУВАННЯ ВЗАЄМОВІДНОСИН У СУЧАСНОМУ СВІТІ	138
РУЖИЦЬКА Н. О. ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЕМОЦІЙНОГО СПРИЙНЯТТЯ КОЛЬОРУ ДЛЯ ЛЮДИНИ.....	141
САЛО В. В. ЗОБРАЖЕННЯ АБСУРДНОСТІ СУЧАСНОГО СВІТУ У ПОВІСТІ КАМЮ «СТОРОННІЙ»	144
СЕРЕДА Н. О. ІГРОВІ МЕТОДИ В РОБОТІ ПСИХОЛОГА.....	148
СИДОРОВА Л. М. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР НА УЯВУ ДИТИНИ.....	151
СКНАРІН П. І. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПАМ'ЯТІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	153
СКНАРІНА О. В. ВПЛИВ СТИЛІВ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ НА ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ПІДЛІТКА.....	156
ІВАНЕНКО Р. М. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНИХ НЕЙРОННИХ МЕРЕЖ В ЕКОНОМІЦІ	158
СТИНАВСЬКА Д. А. МЕТОДИ РОЗВИТКУ ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ...	166
СТОЛЯРЕНКО А. О. ЕФЕКТИВНІ МЕТОДИ ТА ПРИЙОМИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	170
ТЕРНОВИЙ Р. І. ЗВ'ЯЗОК ЕКОЛОГІЧНИХ ТА ЕКОНОМІЧНИХ ПРОБЛЕМ УКРАЇНИ.....	173
ТИМКО Н. Г. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА РОЛЬ ЖІНКИ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	177
ТИХОНЕНКО А. Ф. ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ – КОМПОНЕНТ ВСЕБІЧНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ.....	180
ТЮТЯХ І. В. АНАЛІЗ НАСЛІДКІВ НЕКОМПЕТЕНТНОСТІ В УПРАВЛІНСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	182
ФЕДОРЧУК А. Д. СПРИЙНЯТТЯ КОЛЬОРУ У КНИЖКОВИХ ІЛЮСТРАЦІЯХ ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	185
ХРОМОВ А. О. ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕЛЕМЕНТІВ БЛАГОУСТРОЮ СКВЕРІВ МІСТА ЯК ОБ'ЄКТІВ БЛАНГОУСТРОЮ	188
ЧЕРНУШКА І. С.	

ПСИХОЛОГІЧНІ КЛАСИФІКАЦІЇ ПРОФЕСІЙ.....	191
ЧИЧИНА Т. О.	
ШЛЯХИ АКТИВІЗАЦІЇ УЧНІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У 5-8 КЛАСАХ	194
ШВЕЦЬ А. А.	
МОВЛЕННЄВА МАНІПУЛЯЦІЯ В ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ	197
ШЛЕГА В. Д.	
ПРОБЛЕМА ВНУТРІШНЬОГО ВІДТОРГНЕННЯ ЛЮДИНИ НА ПРИКЛАДІ ЖАНА ВАЛЬЖАНА ІЗ РОМАНУ ВІКТОРА ГЮГО: «ЗНЕДОЛЕНІ»	200

АДАМЧУК Н. С.

*студентка спеціальності фінанси і кредит
наук. керівник Штанько Л. О., к.ек.н., доц.
Український гуманітарний інститут*

СТРАТЕГІЇ РАЦІОНАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ СПОЖИВАЧА В УМОВАХ УКРАЇНСЬКОГО РИНКУ

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю вивчення споживацької поведінки в умовах нестабільної економіки. Внаслідок політичних та економічних криз, які відбуваються в нашій країні основна маса споживачів змінила нераціональні, емоційні стратегії ринкової поведінки на раціональні та накопичувальні. Згідно до середньостатистичних даних, відсоток людей середнього класу істотно знизився на користь нижчому класу. Люди мали певні споживчі звички і могли собі дозволити купувати більше, витрачаючи той же бюджет, що зараз. Потреби лишилися, а можливості з ростом цін різко зменшуються. Частина населення підсвідомо не сприйняла зниження свого рівня достатку та висуває звичні для себе завищені вимоги до товарів при нижчій платоспроможності. Подібні фактори впливають на шляхи вибору товарів та послуг на ринку, вказують на поступовий перехід від емоційного до раціонального прийняття купівельних рішень. На жаль, в Україні не проводяться фундаментальні прикладні дослідження поведінки споживача внаслідок нерозуміння важливості фінансування такої діяльності вітчизняними підприємствами. Це зумовлює втрату важливого ресурсу для виробників та важеля впливу на покупця. Оскільки покупець є головним орієнтиром виробника, ретельне вивчення його споживчих мотивів та рішень стане передумовою вдалої та грамотної побудови маркетингової діяльності. Дана інформація допоможе маркетологам краще зрозуміти споживача, зміни в тактиці та стратегіях споживчого вибору українського населення та розробити нові підходи до просування товарів та послуг на вітчизняному ринку.

Об'єкт дослідження: стратегії ринкової поведінки споживача.

Предмет дослідження: поведінка раціонального споживача в умовах українського ринку.

Мета роботи: з'ясувати особливості раціонального споживчого вибору в Україні та сформувати портрет раціонального покупця.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання**:

1. Проаналізувати стратегії ринкової поведінки споживача;
2. Дослідити купівельну спроможність українського споживача та стратегії його ринкової поведінки;
3. Визначити особливості прийняття купівельних рішень раціональним споживачем;
4. Сформувати портрет раціонального покупця.

Для розв'язання дослідницької проблеми було застосовано теоретичні методи : аналіз, синтез, порівняння.

Огляд джерел. Проблеми споживчої поведінки у своїх працях досліджували такі зарубіжні вчені: Ф. Котлер, Г. Армстронг, Д. Сондерс, В. Вонг [6] та інші. Серед українських вчених особливості поведінки споживачів на ринку в сучасних умовах вивчала О. В. Євтушевська [2], основні аспекти поведінки споживачів і чинники, що зумовлюють вибір певного типу споживацької поведінки окреслили у своїй праці Л.А. Коваль та С.А. Романчук [3], М. Е. Гасимова у своїй роботі також досліджує суверенітет споживача та фактори, що впливають на його споживчий вибір [1], Л. В. Страшинська у своєму конспекті лекцій охарактеризувала типи споживачів середнього класу, що дає змогу глибше вивчити та зрозуміти предмет нашого дослідження [8], О. В. Алейнікова, досліджувала раціональну поведінку споживача та мотиви ірраціональності в економічній теорії [7], О. В. Прокопенко, М. Ю. Троян у своєму навчальному посібнику описують якісні та кількісні дослідження споживчої поведінки та наводять маркетингові інструменти впливу на споживачів [9].

Не дивлячись на таку кількість досліджень, в умовах світової економічної кризи, пов'язаної з наслідками пандемії корона вірусу, економічної кризи в нашій країні, росту безробіття, прогресуючої інфляції, зниження якості життя та платоспроможності українського населення постає потреба в постійному контролі змін споживчої поведінки потенціального покупця. Здатність динамічно змінюватися, бути гнучкими та вміти передбачити стратегії поведінки споживачів суттєво підвищать конкурентоспроможність вітчизняного виробника.

Основні результати дослідження. Результати аналізу літератури показали, що «Поведінка споживача – це когнітивна, емоційна і фізична діяльність, в основі якої лежить отримання, споживання та звільнення від продуктів та послуг» [1].

О. В. Євтушевська у своїй роботі описує такі загальні фактори, що впливають на споживчі рішення, як чинники культурного порядку (культура, субкультура, соціальне становище); соціальні фактори (референтні групи, ролі, статус); психологічні фактори (мотивація, сприйняття, засвоєння, переконання і відносини); особистісні фактори (вік, етап життєвого циклу сім'ї, рід занять, економічне становище, тип особистості, уявлення про самого себе [2].

Л. А. Коваль і С. А. Романчук визначили такі економічні чинники, що впливають на формування стратегій поведінки споживача: соціальний (референтні групи), особистісний (вік і етап життєвого циклу сім'ї, вид занять, образ життя, тип особистості, економічний стан, ситуативні чинники). Вони вважають, що споживчим вибором керують потреби і цілі, які змінюються під впливом таких факторів: фізичний та емоційний стан, середовище, контакти і досвід [3].

Споживча поведінка на пряму залежить від купівельної спроможності громадян. Для дослідження питань суб'єктивної бідності та соціальної само ідентифікації населення України домогосподарствам запропонували визначити до якого класу вони себе відносять за рівнем матеріального забезпечення. Результати представлені в діаграмах №1 та №2. Дані за 2010-2014 роки наведено без урахування тимчасово окупованої території АР Крим та м. Севастополя, із 2015 року – також без частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Діаграма №1 Дослідження суб'єктивної бідності серед міського та сільського населення України [4]. Діаграма розроблена автором

Діаграма №2. Дослідження соціальної само ідентифікації міського та сільського населення України за рівнем доходів [4]. Діаграма розроблена автором

Аналізуючи дані, наведені у діаграмі №3 можна зробити висновок, що фактичний рівень життя населення України знизився внаслідок зниження купівельної спроможності при збереженні споживчих звичок. Вагоме значення для українського споживача має його соціальний статус. Ф.Котлер поділив суспільство на такі класи: вищий, середній та нижчий шари вищого класу; середній та робітничий класи; вищий і нижчий шари нижчого класу [6]. Якщо застосовувати дану класифікацію до українського суспільства, враховуючи вищезазначені дані, то дійдемо висновку, що в нашій країні існує середній вищий клас – це бізнес та політична еліта країни, актори, співаки, моделі. Це люди, які нещодавно розбагатіли, вони купують предмети розкоші, дорогі будинки, що підкреслюють їх статус. Нижчий вищий клас – люди, які обіймають високі посади та дрібні бізнесмени. Вони купують якісні товари, прагнуть дати якісну освіту дітям, ходять на тренінги, відвідують спортклуби, купують затишні будинки. А далі іде великий розрив і більшість населення України відноситься до нижчого класу. Проте, нещодавно вони називали себе середнім класом і мали більшу купівельну спроможність. Відповідно, українському споживачу доводиться робити вибір між звичними благами і необхідними [3].

Діаграма №3. Темпи зростання/зниження номінальної та реальної заробітної плати в Україні [5]. Діаграма розроблена автором

Часто погіршення рівня життя українці приховують (це пов'язано з особливостями менталітету), при цьому зберігаючи споживчі звички і діючи нерационально. Вченими виокремлено кілька підходів до моделювання споживчої поведінки покупця: мікроекономічний, психологічний, соціологічний і інтегрований. Для нашого дослідження головну роль відіграє мікроекономічний підхід, адже в його основі лежить раціональність. Покупець співвідносить ціну і якість товару і на основі цього робить свій вибір. Такого покупця називають раціональним [7]. Враховуючи споживчі цінності та орієнтири, а також моделі поведінки вчені виділили такі типи споживачів

середнього класу: Гедоніст - дорого вдягнений, марнотрат, не спроможний відкласти кошти, компетентний у виборі брендів. Кар'єрист - до витрат відноситься раціонально, для нього важливий статус і на його підкреслення він виділяє значні кошти, заощаджує, відкладає. Міщанин - досить економний, рідко робить великі покупки, відкладає, торгові марки та бренди не знає. Інтелігент – скромний, одяг для нього не важливий, відпочиває на природі, гроші витрачає на книги, театри, бренди не знає. Комп'ютерщик зазвичай добре заробляє, але не показує цього, вільний час приділяє комп'ютеру, чи друзям, основні сфери споживання: техніка, машини [8].

Згідно до завдань дослідження, необхідно глибше розібратися у ринковій поведінці раціонального споживача, щоб описати його портрет. Раціональний споживач намагається мінімізувати свої видатки і отримати максимальну користь чи кількість благ. Раціональна поведінка, за дослідженням М.Е. Гасимової поділяється на три основні компоненти: 1 - Діяльність (для задоволення власних потреб за рахунок зовнішніх ресурсів потрібна дія). 2 - зовнішня інформація, яку використовує споживач при здійсненні вибору 3 - інтелектуальні можливості: пам'ять (в ній міститься інформація про потреби покупця); розум (дозволяє усвідомити споживчі можливості та прорахувати наслідки своєї ринкової діяльності, зважити згідно ієрархії потреб важливість здійснення споживчих дій та обрати найвигідніший варіант. Раціональна поведінка споживача передбачає ухвалення остаточного споживчого рішення на основі зіставлення вигод та витрат внаслідок здійснення вибору [7]. М. Е. Гасимова виділяє такі принципи раціональної поведінки споживача, як мотивація покупця (формує параметри бажаного); споживачу необхідне правило, за яким він здійснюватиме оптимальний вибір; внаслідок формування споживчого правила встановлюється зв'язок між вже встановленими перевагами з існуючими ресурсними обмеженнями та актом вибору чи дією. Зважаючи на наведені принципи, на мікрорівні, ми можемо дослідити ринковий попит, а на макрорівні - споживчі витрати. Звужуючи фокус аналітичного дослідження до вибору конкретного товару, визначено фактори, що впливають на вибір торговельної марки чи послуги такі, як недостатність інформації, витрати часу на її пошук, споживча звичка, або імпульсивне емоційне здійснення вибору [1].

Отже, на основі головних чинників споживчого вибору та мотивів потенційних покупців до споживчих актів можна зробити висновок, що постала необхідність у переорієнтації реклами, заохочувальних заходів, програм, акцій на раціонального покупця з завищеними вимогами та низькою платоспроможністю.

Висновок. Згідно до поставленої мети, було проаналізовано стратегії ринкової поведінки споживача та визначено, що рівень життя українського населення істотно впав в умовах економічних, політичних криз та пандемії коронавірусу, ринкова поведінка зміщується в сторону раціонального споживчого вибору та висуває жорсткі вимоги до вітчизняних виробників.

Оскільки, у ході дослідження рівня життя українського населення було з'ясовано, що платоспроможність покупця знизилася, а вимоги лишилися сталими, можна зробити висновок, що при зростанні ціни раціональний покупець може відмовитися від покупки, або зробити вибір на користь іншого виробника, що зумовлює додаткову конкуренцію на ринку пропозицій. В дослідженні ринкової поведінки раціонального споживача наведено головні риси та фактори, що впливають на здійснення вибору. Такий портрет українського споживача допоможе маркетологам обрати правильні шляхи зацікавлення споживача у своєму продукті.

Список використаних джерел:

1. Гасимова М. Е. Дослідження факторів, що впливають на споживчий вибір / М. Е. Гасимова. // *traectoria nauku / path of science* www.pathofscience.org International Electronic Scientific Journal.. – 2016. – №12. – С. 17–20.
2. Євтушевська О. В. Особливості поведінки споживачів на ринку в сучасних умовах / О. В. Євтушевська. // *Інвестиції: практика та досвід*. – 2016. – №20. – С. 22–24.
3. Коваль Л. А. Основні аспекти поведінки споживачів і чинників, що зумовлюють вибір певного типу споживацької поведінки / Л. А. Коваль, С. А. Романчук. // *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. – 2010. – №18. – С. 117–122.
4. Самооцінка домогосподарствами України рівня своїх доходів у 2017 році [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/gdvvg/Arh_soc_ek_stan_dom.htm.
5. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
6. Основи маркетинга / Ф.Котлер, Г. Армстронг, Д. Сондерс, В. Вонг. // Вільямс. – 2001. – С. 229–245.
7. Алейнікова, О. В. Концепція раціональної поведінки споживача та мотиви ірраціональності / О. В. Алейнікова,. // *Економіка та держава*. – 2014. – №3. – С. 27–30.
8. Страшинська Л. В. Поведінка споживачів: Конспект лекцій для студентів спец. 7.050108 «Маркетинг» усіх форм навч. – К.: ЕКОМЕН, 2010. – 101 с.
9. Прокопенко О. В. Поведінка споживачів: Навч. пос. / О. В. Прокопенко, М. Ю. Троян. – Київ: Центр учбової літератури, 2008. – 176 с.

БАРАНОВ М. М.

*студент спеціальності дизайн
наук. керівник Дударець В.М., викладач
Український гуманітарний інститут*

ОСОБЛИВОСТІ ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНА МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА

Актуальність дослідження. Особливостями, графічного дизайну міста являється посередник у візуальній комунікації. Зовнішній вигляд міста формують як історичні, так і сучасні будівлі. На нього впливає великий обсяг малих деталей, такий як: вигляд зупинки транспортних засобів, міської навігації, білборди, вигляд міського транспорту тощо. На теперішній час все більше і більше можна замітити у місті типографічної продукції, що псує естетичну картину та загальне враження про міське середовище та самі вулиці. Саме оформлення міського середовища на сучасному етапі розвитку урбанізації є актуальною проблемою, за допомогою якої вирішується багато інших проблем урбаністичної культури, зокрема збереження візуально чистого простору, в якому найбільш активно реалізує своє призначення людина. Актуальність дослідження зумовлена потребою пошуку таких способів створення графічних об'єктів, які б поєднували в собі художність, естетичність та відповідали умовам комунікації для міського середовища.

Об'єкт дослідження: особливості дизайну міського середовища.

Предмет дослідження: дизайн архітектурно-просторового та міського середовища.

Мета роботи: проаналізувати особливості графічного дизайну та формування міського середовища, що включає комплекс умов для створення задуманих автором вражень, та визначення актуальності оформлення сучасного міського середовища в контексті створення комфортного середовища для людини та виявлення шляхів розвитку дизайнерського мислення студентів та освоєння проблем оформлення міського середовища у формі графічного дизайну.

Виходячи з мети дослідження були поставлено та вирішено наступні **завдання**:

1. Вивчити прийоми і методи комплексного формування міського середовища у ході графічного дизайну;
2. Ознайомитися з алгоритмом проектного процесу формування графічного дизайну в міському середовищі;
3. Ознайомити з елементами композиції в дизайні та особливостями композиційного формування середовищних структур, а саме графічного дизайну в міському середовищі;

Огляд джерел. Серед найбільш значущих досліджень у плані вивчення графічного дизайну міського середовища варто виділити публікації Ганоцької О. В. та Гладун О. Д., Сбітнєвої Н. Ф. та ін. Серед російських дослідників графічного дизайну слід виділити роботу С.І. Серова "Стиль в графическом

дизайне. 1960–1980-е годы", де проведено глибокий аналіз стилістичного розвитку радянського графічного дизайну з початку 60-х до кінця 80-х років ХХ століття. Великий науковий інтерес становить також праця Е.В. Черневич "Русский графический дизайн.1880-1917", де розглядаються особливості розвитку графічного дизайну на рубежі ХІХ-ХХ століть, коли графічний дизайн сформувався як особливий вид художньо-проектної діяльності ізагалі та в сенсі міського середовища.

Основні результати дослідження. Графічний дизайн займає одне з головних місць в сучасному світі науково-технічних досягнень та інформаційних технологій. Міське середовище - це те місце життєдіяльності та взаємодії різних груп населення, і сфера функціонування багатьох економічних, політичних, соціальних і культурних процесів суспільства, а, зрештою, місце де формується певне емоційно-образне уявлення людини. У сукупності - все це і становить той визначальний потужний контекст, який необхідно враховувати в процесі створення середовищних об'єктів фахівцями галузі архітектури, графіки, промислового та ландшафтного дизайну.

Об'єкт графічного дизайну міського середовища містить створений образ, якому властива суб'єктивна сторона світосприйняття автора. Сам автор в процесі створення графічного об'єкту звертається до використання художніх засобів, кольорової гама, розміру та форми моделей, і в сукупності композиції, які відповідають такому стилю та ментальності. Даний стиль відображає вподобання дизайнера спрямовані до художнього. До того ж, автора художні цінності покликані досягти художньо-естетичну мету готового виробу(місцевого середовища), а тому основна задача дизайнера віднайти такі шляхи вирішення проблеми, які б дали змогу створити графічний об'єкт, який дає спробу у пошуках асоціації, та наштовхуватиме глядача на роздуми. Процес графічного дизайну міського середовища сприймається як шедевр цілісного художньо-естетичного об'єкту засобами технічного моделювання, а це вимагає від дизайнера комплексних технічних знань та витонченого художнього смаку.

Кваліфікований дизайнер має чітко усвідомлювати масштаби проблеми, знати і розуміти характеристики місця, бути досвідченим і вправним в інформаційному плануванні, використанні шрифтів, кольору та створенні тривимірних форм. Також він має орієнтуватися в інших дизайнерських дисциплінах – вміти використовувати архітектуру, ландшафтний дизайн, промисловий дизайн, дизайн інтер'єру, брендинг і освітлення для створення функціонального і цілісного рішення для продуктивного та комфортного створення міського середовища.

Висновок. У процесі теоретичного аналізу нами обґрунтовано зміст та особливості графічного дизайну міського середовища. Графічний дизайн – це специфічна галузь художньо-проектної діяльності, метою якої є візуалізація інформаційного середовища, за допомогою засобів поліграфії, телебачення, інтернету, а також створення графічних елементів для міського середовища.

Графічний дизайн постійно трансформується, оскільки створення графічних об'єктів визначається вимогами суспільного життя. Виступаючи носієм візуальної інформації, графічний об'єкт міського осередку повинен відповідати вимогам сучасного типу мислення соціуму, а образи, якими послуговується автор, повинні легко прочитуватись та бути відомими глядачу. Специфіка графічного дизайну як засобу який використовується для створення міського затишку полягає у використанні проектування та конструкторської діяльності для створення графічних об'єктів.

Список використаних джерел:

1. Даниленко В. Дизайн України у світовому контексті художньо-проектної культури / В. Даниленко. – Харків: ХДАДМ – "Колорит", 2005. – 243 с.
2. Дизайн. Иллюстрированный словарь-справочник / Г. Б. Минервин, В. Т. Шимко, А. В. Ефимов и др.: Под общей редакцией Г. Б. Минервина и В. Т. Шимко. – М.: Архитектура. – 2004. – 288 с.
3. Гіденс Е. Нестримний світ: як глобалізація перетворює наше життя/ Ентоні Гіденс. – К.: Альтерпрес, 2004. – 104 с.
4. Корнієнко Т. А. Взаємозв'язок форми і функцій в композиційно-просторовій структурі дизайну міста: теоретико-методологічний контекст / Т. А. Корнієнко // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2013. – Вип. 53. – С. 35-50.
5. Серов С. І. Стил в графическом дизайне. 60–80-е годы / Серов С. І. – М.: ВНИИТЭ, 1991. – 116 с.

БЕЗУГЛИЙ А. В.

*студент спеціальності фізичне виховання
наук. керівник Лівак П. Є., к.юр.н., доц.
Український гуманітарний інститут*

ЧЕСНІСТЬ. ЧИ ІСНУЄ ВОНА У ФУТБОЛІ

Актуальність дослідження. Згідно з кодексом етики і чесної гри ФФУ футбол є найпоширенішою, найулюбленішою грою мільйонів. Чесний, спрямований на глядача.

Якщо ж цю гру вести нечесно, то вона втратить свою самобутність, втратить цінність самої гри. Втрачає цінність і перемога здобута в нечесних матчах і емоції вболівальників та їхня підтримка і повага. Нечесна гра – це обман і для гравців і для їхніх вболівальників [1].

В результатами досліджень, можемо побачити, що проблема нечесної гри у футболі досить актуальна не тільки в Україні, але і за її межами. Сьогодні можна помітити досить чимало договірних матчів, що не припустимо у футболі та і в спорті загалом. Більшість договірних матчів відбувається в юнацьких команд із за того, що в цих матчах менше звертають на це увагу.

Спостерігаючи за таким станом подій, можна сказати, що не сформованість таких цінностей, як чесність і порядність несе з собою нові системи нечесної гри. Часом підписуючи договори чи контрактів виявляється безсилим і формальним, тому що непорядність людей може їх просто не дотримуватись. По цій причині багато іноземних інвесторів буквально втекли з нашої країни, так як зустрілися з проблемою нечесності і корупції.

Необхідність дослідження нечесного відношення до гри у футбол може виражатися в різних формах, розпочинаючи спричинення матеріальних збитків тому чи іншому клубу і кінчаючи зловживанням службовим становищем. Американський гуморист і карикатурист Ф. Хаббард (1868-1930) залишив такі настанови: «Бути чесним вигідно, але деяким людям здається, що це недостатньо вигідно.» Так здається тим, хто не пережив її користь. Вони не розуміють, що від брехні вони втрачають більше не тільки фінансів, але і здоров'я і всього іншого. Англійський історик і проповідник Т. Фуллер (1608-1661) говорив: «Хочеш бути щасливим все життя – будь чесною людиною.» Він помітив в своєму житті ті блага, які несе за собою чесність.

Об'єкт дослідження: нечесне відношення до гри у футбол.

Предмет дослідження: переваги чесної гри.

Мета роботи: дослідити стан нечесної гри у футболі та знайти інструменти вирішення цієї проблеми.

Виходячи з мети дослідження були поставлено та вирішено наступні **завдання**:

- 1.Виявити наслідки нечесної гри.
- 2.Визначити роль чесної гри у футбол.
- 3.Сформулювати основний інструмент розв'язання проблеми нечесної гри.
- 4.Як виявити нечесну гру.

Для розв'язання дослідницької проблеми було застосовано теоретичні та емпіричні методи : аналіз та спостереження.

Огляд джерел. Проблема нечесної гри, досліджували багато вітчизняних та зарубіжних науковців В, Ніколаєнко, Т. Чопілко, В. Зусін, О. Байрачий, К. Зора, П. Іванов, та ін.

Досліджуючи тему нечесної гри у футбол зустрів цікаву статтю в якій Генпрокуратура довела те, що між відомими у світі футбольними клубами, такими як: «Фіорентина», «Ювентус», «Лаціо», «Мілан», відбувалися договірні матчі. Відповідно ці клуби понесли відповідальність за свої нечесні дії. По ходу розслідування було зафіксовано те, що ці команди, шукаючи власної вигоди грали нечесно тому, що робили підкупи арбітрів, щоб здобути для себе вигідний результат. Відповідно деяких директорів було позбавлено волі до 5 років, а в їхніх команд, було забрано певні очки, які вони здобули в своєму чемпіонаті. Тож ми бачимо, що нечесна гра несе за собою значний втрати не тільки клубам, а і людям. Такі прояви нечесної гри було зафіксовано і в Україні завдяки Національній поліції було відкрито справу по деяким клубам [2].

Не зважаючи на всі ці загрози, які веде нечесна гра, команди продовжують грати нечесно. Тому, проблема нечесної гри потребує досліджень і вирішення цієї проблеми.

Результати аналізу. Європейська асоціація спортивної безпеки (Sport Betting Integrity, ESSA) за час 2018 року виявила і зафіксувала 267 випадків отримання прибутку (бетінгу), що стало підозрілим.

Статистика підкупних матчів:

1. Європа – 148 матчів (55%). Європа займає першу позицію в договірних матчах.
2. Друге місце займає Азія – 52 матча
3. ESSA, також проводила аналіз в Україні і зафіксувала багато куплених матчів. Тож 2018 року в січні виявлено 50 випадків.

Розпізнають підкупні матчі за такими ознаками:

- під час гри можна помітити різку зміну ставок;
- велика кількість прогашних ставок на гри [3].

Сьогодні можна спостерігати два варіанти, як «купають» матчі. Тож першим варіантом є домовленість власниками клубів про певний результат матчу. Якщо дивитися другий варіант, то можна сказати, що він трішки складніший. Адже тут приходиться «купувати» певну кількість гравців та арбітрів [4].

Б. Грасиан-и-Моралес (1601-1658) сказав: «Порядність виявляється в речах, але вірніше - в справах». Тож, чесність і порядність надважлива не тільки у футболі, але і в країні в цілому.

Висновок. В зв'язку з тим, що в наш час у футболі можна помітити нечесну гру та пріоритетність матеріальних цінностей, виникає потреба в негайному вирішенню цього питання щоб духовно-моральні цінності та принцип чесної гри мали пріоритет у футбольних матчах тому, що перемога в нечесній грі втрачає цінність самої гри. Футбол – це не просто гра, а частина суспільства і навіть через це, потрібно прикласти максимум зусиль вирішення цієї проблеми у футболі.

Наслідків від нечесної гри досить багато і дуже прикро те, що коли проявляється «чесність» і «порядність», то це вже рахують як героїчний вчинок. Наші слова повинні мати вагу, цінність – тільки в цьому випадку можна робити якісь зміни на краще у футболі, спорті та і в самому житті, так як футбол і є частина життя. Як сказав французький письменник В. Гюго: «Ближче всього до великого стоїть чесність».

Список використаних джерел:

1. Павелко А. В. кодекс етики і чесної гри [Електронний ресурс] / Павелко – Режим доступу до ресурсу: <https://hoff.km.ua/wp-content/uploads/2016/08/Kodeks-etyky-i-chesnoyi-gry.pdf>.
2. Футбольна мафія [Електронний ресурс] / – Режим доступу до ресурсу: <https://ukr-live.com/news/9909>.

3. Найбільш гучні договірні матчі в історії спорту [Електронний ресурс]. – 20. – Режим доступу до ресурсу: <https://logincasino.com.ua/article/naibilsh-guchni-dogovirni-matchi-v-istoriiy-sportu60731.html>.

4. Сречко Матіч. Букмекерський скандал: як все відбувається [Електронний ресурс] / Сречко Матіч, Леся Юрченко – Режим доступу до ресурсу: <https://www.dw.com/uk/>.

БЄЛЯКОВ І. А.

*студент спеціальності дизайн
наук. керівник Куриляк В.В., к.техн.н., доц.
Український гуманітарний інститут*

ІНФОРМАЦІЙНІ ПОТРЕБИ ЗА ЗАПИТИ КОРИСТУВАЧА В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Актуальність дослідження. Існуюча стільки ж скільки людське суспільство, *потреба* - вважається однією з фундаментальних основ, та, іншими словами - рушійною силою науки. Інформаційна потреба бере свій початок, ще з тих сивих часів, коли людина вчилася добувати та готувати їжу, виготовлювати перші знаряддя праці, споруджувати будинки та цілі міста. Інформаційна потреба - один із різновидів нематеріальних потреб, який виникає внаслідок нестачі інформації для здійснення діяльності. Інформаційні потреби людини відрізняють її від решти різноманітного живого світу, хоч тварини і відчують потребу в інформації, але вона їм потрібна лише винятково для задоволення їх біологічних потреб, та виживання. З тих часів як люди почали швидше отримувати, та обмінюватись інформацією, їх інформаційні потреби збільшились. Покращення комунікації за допомогою, телеграфу, радіо та телебачення, дали змогу отримані знання формувати у нові інформаційні масиви, призначені для подальшого споживання та використання, інтернет – одне із досягнень технічного прогресу, підняв якість задоволення інформаційних потреб. Величезна популярність мережі Інтернет серед людей, зумовлена тим, що він пропонує користувачам величезні можливості забезпечення їхніх інформаційних потреб. Процес задоволення інформаційних потреб відрізняється від інших, на сам перед тим, що об'єкт споживання — інформація — не перестає існувати. Так одна і та ж людина в одному відношенні може виступати виробником інформації, а в іншому – її користувачем.

Об'єкт дослідження: інформаційні потреби споживачів Google Україна.

Предмет дослідження: характер та зміст інформаційних потреб користувачів.

Мета роботи: вивчення інформаційних потреб користувачів через найпоширеніші запити в українському сегменті Google.

Виходячи з мети дослідження були поставлено та вирішено наступні **завдання**:

1. Здійснено інформаційні запити у мережі інтернет, для вирішення поставленої мети.

2. Проведено аналіз отриманих даних що дає зрозуміти інформаційні потреби користувачів.

3. Визначено перевагу саме мережі інтернет, як інструменту що задовольняє інформаційні запити та потреби

Для розв'язання дослідницької проблеми було застосовано теоретичні та емпіричні методи : аналіз, синтез, порівняння, статистика.

Для дослідження інформаційних запитів та потреб користувачів у даній роботі була проаналізована інформація подана у Google Trends.

Огляд джерел. Питанням інформаційних потреб, вперше задався журналіст Роберт Тейлор в статті «Спосіб задавати питання» (англ. The Process of Asking Questions), опублікованій в журналі «American Documentation» в 1962 році. У своїй статті Тейлор спробував описати, як індивід свідомо чи несвідомо отримує відповідь на свій запит від інформаційної системи [1]. А. В. Соколов дає інформаційним потребам наступне визначення: ІП - ключове поняття для інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек, служб науково-технічної інформації [2]. Проблематика інформаційних потреб виникла з практики інформаційного обслуговування. В середині 60-х років інформаційним працівникам стало ясно, що без вивчення попиту на інформацію не можна раціонально і ефективно організувати інформаційну діяльність. Узагальнення накопиченого матеріалу, а також знайомство із зарубіжним досвідом, зажадало введення поняття інформаційна потреба (information need). Фокеев В. А. у термінологічному словнику з інформатики, зазначив що «Інформаційна потреба - потреба суспільства і особистості в інформації» [3]. «Google Україна» щороку презентує цікаву інфографіку пошукової активності користувачів та найпопулярніші пошукові запити - Google Trends. Завдяки чому можна дізнатись які інформаційні потреби та запити мають українці. Так 2020 став роком запитів про симптоми COVID-19 та питання як власноруч зшити маску [4].

Основні результати дослідження. Результати аналізу інформаційних потреб та запитів в мережі інтернет. Дослідження інформаційних потреб у наш час не потребує відвідування бібліотек, купівлі газет, достатньо лише відкрити браузер на будь якому пристрої та почати шукати інформацію що вас цікавить.

На першому етапі, з метою здійснення аналізу інформаційних потреб, було проведено аналіз запитів користувачів мережі інтернет. У даній роботі був обраний Google Trends. Дослідження було проведено на прикладі двох категорій: «Найпопулярніші запити», та питання «Як?»:

Результати аналізу поставленої задачі внесені у таблицю 1

Таблиця 1. Інформаційні запити 2020 року у Google Україна

Найпопулярніші запити	Питання: “Як?”
Коронавірус	як зшити маску?
Коронавірус рекомендації	як зробити антисептик для рук?
Вибори у США	як лікувати коронавірус?
Google Classroom	як передається коронавірус?
Симптоми коронавіруса	як правильно носити маску?

На другому етапі проведено аналіз отриманих найпопулярніших інформаційних запитів. Згідно табл.1, зі 100% запитів у Google за 2020 рік 80% стосуються COVID-19 та карантинних обмежень під час навчання, і лише 20% не мають відношення до теми коронавірусу. Подана інформація у стовпчику питання: “Як?”, має 100% відношення до COVID-19.

Отже, як показали результати запитів користувачів, непрості реалії 2020 року спонукали людей переживати за власне здоров'я, та почати піклуватися про нього, це є свідченням того, що інформаційні потреби та запити задовольняються у тому обсязі у якому потрапляють до інтернету. Мережа інтернет у наш час є важливим, якщо не самим важливим інструментом, який допомагає користувачу в вирішенні своїх запитів.

На третьому етапі вдалось визначити перевагу саме мережі інтернет, серед інших інструментів інформування, таких як телебачення, радіо, друк. ТБ, радіо, та друк мають лише односторонній зворотній зв'язок, в той час як інтернет має інформаційний обмін онлайн, по типу користувач/система, чи користувач/користувач. Іншою перевагою мережі є швидкість надходження інформації та її доступність.

Висновок. В зв'язку з тим, що світ постійно змінюється, з'являються нові небезпеки та зникають за обрієм звичні речі, суспільство з більшою силою зрозуміло свою потребу у вирішенні інформаційних потреб та запитів. Коронавірусна інфекція перевернула звичне життя, і інтернет, навіть незважаючи на усі його недоліки, та велику кількість фейків, якими втім не позбавлений жоден інструмент з надання інформації, допоміг донести корисні відомості які врятували не одне людське життя. Якщо отримана інформація не виконує свого головного призначення – бути корисною, вона за підсумком стає даремною.

Список використаних джерел:

1. Taylor, Robert S. The Process of Asking Questions (англ.) // American Documentation. – 1962. – No. 13. – С. 391–396. – doi:10.1002/asi.5090130405.

2. Соколов, А.В. Что есть информационная потребность? // Труды Санкт-Петербургского государственного университета культуры и искусств. – 2013. – Т. 197. – С. 13–14.

3. Фокеев В. А. Библиографоведение. Информатика. Терминологический словарь / Валерий Александрович Фокеев. – Москва: Литера, 2009. – 488 с.

4. Крижановська О.В. Особливості емоційної готовності молоді до шлюбно-сімейних відносин // Проблеми екстремальної та кризової психології. – Харків, НУГЗУ, 2016. – Вип. 20. – С. 109-118.

БОВСУНОВСЬКА Н.М.

*студентка спеціальності психологія
наук. керівник Антонець М. О., к.псих.н., доц.
Український гуманітарний інститут*

ВПЛИВ НЕГАТИВНИХ ЕМОЦІЙ НА ФІЗИЧНИЙ СТАН ЖІНКИ

Актуальність теми дослідження. Емоції - важлива складова людського життя. Люди схильні як до позитивних, так і негативних емоцій, особливо це стосується жінок, які за своєю природою є більш емоційними порівняно з чоловіками. Жіноче здоров'я безпосередньо залежить від емоцій. Більшість жінок щодня відчувають найрізноманітніші емоції, в тому числі і негативні. Потрібно пам'ятати, що саме негативні переживання небезпечні.

В силу умов життя в сучасному світі, жінкам доводиться стикатися щодня зі стресовими ситуаціями, в яких рідко випробовуються позитивні почуття. На роботі, в громадському транспорті, в магазині і навіть вдома, жінка схильна до впливу негативних емоцій таких, як гнів, агресія, заздрість, роздратування тощо. Не втягуватися в емоцію досить складно. Набагато частіше подібні емоції затягують жінку, втягують, під емоцією вона втрачає над собою контроль, здійснюючи вчинки в стані афекту, за які пізніше стає соромно, піддаючись ще одній руйнівній емоції - почуттю провини. Діючи на психологічний стан жінки, негативні емоції, руйнують і її фізичне здоров'я.

Тому **об'єктом** дослідження в роботі є негативний емоційний стан жінки, а **предметом** особливості впливу негативних емоцій жінки на її фізичний стан.

Мета дослідження визначається встановленням особливостей впливу негативних емоцій на фізичний стан жінки.

Для досягнення зазначеної мети необхідно виконати наступні **завдання**:

1. Визначити поняття емоцій та емоційного стану;
2. Виділити особливості впливу негативних емоцій на фізичний стан жінки.

Основний текст. Сьогодні вчені багато сперечаються про те, наскільки шкідливі негативні емоційні прояви для здоров'я людей. Існує думка про те,

що в розумних кількостях стрес навіть корисний, оскільки допомагає організму триматися в тонусі, і підштовхує до дії. Хоча при сучасному ритмі життя повністю уникати стресів неможливо, потрібно намагатися не накопичувати негативні емоції в собі. Вченими давно доведено вплив емоцій на здоров'я людини. Одні і ті ж емоції у різних людей можуть виникати в абсолютно різних ситуаціях.

Емоції для людини є свого роду внутрішнім двигуном, що спонукає до дії. Емоції надають мотивуючий вплив на поведінку і діяльність людини, її вчинки, відносини, розвиток самої людини і її досягнення.

Емоції (від лат. *emovere*-збуджувати, хвилювати) – це безпосереднє, тимчасове переживання будь-якого почуття [6]. Вони включають в себе три основні компоненти: 1. Фізіологічний компонент представляє зміни фізіологічних систем, що виникають при емоціях (зміна частоти серцевих скорочень, частоти дихання, зміни в обмінних процесах, гормональні зміни тощо). 2. Психологічний - власне переживання (радість, горе, страх тощо). 3. Поведінковий компонент - експресія (міміка, жести) і різні дії (втеча, боротьба тощо).

Перші два компоненти емоцій - це внутрішні їх прояви, які «замикаються» всередині організму. Вихід назовні і розрядка надмірної емоційної енергії здійснюється завдяки третьому компоненту – поведінці. Для фізичного і душевного здоров'я людини необхідне своєчасне звільнення від зайвої енергії. Це може відбуватися у вигляді будь-яких прийнятних для самої людини і суспільства рухів і дій: рухливі ігри, ходьба, біг, шейпінг, танці тощо [12].

С.Л. Рубінштейн вважає, що емоційні стани «виражають стан суб'єкта та його ставлення до об'єкта». Він розглядає такі поняття як емоції, почуття, емоційний стан як взаємозамінні та майже тотожні [13, с. 153].

Посилаючись на В.Н. Мясіщева, Л.В. Куліков розглядає емоційні стани як окрему групу емоційних явищ: «... область почуттів (емоцій) охоплює три різномірні групи явищ - емоційні реакції, емоційні стани й емоційні відносини» [9]. Виходячи з зазначеного Т.О. Мотрук [7] емоційні стани розглядає як певний вид психічних станів, виникнення яких пов'язане з внутрішніми процесами, які лежать в основі формування емоцій.

У жінок емоції пов'язані з великою областю обох півкуль, і їх функціонування може відбуватися одночасно з дією інших функцій [2, с. 196]. Нервова система жінки менш стійка (порівняно з чоловічою), тому вона швидко переходить з одного емоційного стану до іншого [1].

В своїх дослідженнях О.М. Скрипачова та Т.Г. Бохан констатують, що негативні емоції жінок проявляються на фізичному рівні через хвороби, панічні атаки, алергію, відчуття тяжкості, апатію, слабкість тощо [14].

Як зазначає О. Рай [10] не прожиті (не випущені назовні) негативні емоції залишаються в свідомості, з часом витісняючись в несвідоме, і звідти згубно впливають на органи і системи людини, провокуючи біль, порушуючи процес її життєдіяльності. Тобто, всі не прожиті до кінця негативні емоції

переходять в образи, страхи і, як наслідок, в психосоматичні симптоми, які супроводжуються болем і змушують жінку звертатися до фахівців (кардіологів, ендокринологів, гінекологів, онкологів, дерматологів, гастроентерологів та ін.) за допомогою. Іншими словами больові сигнали (симптоми) - це повідомлення тіла про непрожиті негативні емоції.

Емоції, що дають сильний ефект, впливають на вироблення гормонів стресу таких, як адреналін, кортизол і т.д. У невеликих кількостях гормони стресу навіть корисні організму так, як дають відчуття припливу сил. У великих же кількостях, гормони викликають перенапруження нервової системи, що є руйнівним для внутрішніх органів.

Неодноразово було помічено, що певні емоції позначаються на конкретній ділянці тіла або певних органах. Це відбувається внаслідок соматичних відчуттів від переживання тієї чи іншої емоції. Особливо це стосується серцево-судинної системи. Наприклад, коли жінка сердиться - відбувається почастішання серцебиття. Прискорений пульс і інші серцево-судинні захворювання (тромби, часткова закупорка судин), призводять до того, що підвищується артеріальний тиск. Отже, різкі скачки призводять до того, що на стінках коронарних артерій залишаються шрами і є ймовірність відриву жирових накопичень від стінок судин, що призведе до закупорювання артерій. Однак, коли в серце перестає надходити кров - настає інфаркт. У разі, коли відбувається блокування кровотоку в мозок - відбувається інсульт.

Однак не тільки на серцево-судинну систему впливають негативні емоції, також вони призводять до функціональних порушень, органічних змін систем сечовиділення, дихання, травлення і залоз внутрішньої секреції [3]. Наприклад, гнів і роздратування позначаються на скелетних м'язах, тримаючи їх довгий час в напрузі. Довготривала бездіяльність виведення подібних емоцій призводить до шийного і поперекового радикуліту. Тривожний і апатичний стан «вичавлює» з жінки всі «соки», змушуючи її дивитися на світ песимістично і звинувачувати в своїх невдачах оточуючих. Емоції злості і образи можуть призводити до набряків, підвищення артеріального тиску, провокування розвитку діабету, остеопорозу, виразки, гастриту, порушення травлення, кровопостачання мозку, зниження імунітету і т.д.

Чим довше людина перебуває в травмуючих її ситуаціях, веде внутрішні діалоги і культивує в собі стан напруги, тим більше вона завдає шкоди своєму організму. Тільки зберігаючи активність, бадьорість духу, гарний настрій можна покращувати здоров'я свого тіла [8].

Згідно з дослідженнями В. Рагозінської, негативні емоції жінок в різних життєвих ситуаціях, більш виражені у тих жінок, які схильні до надмірного «самокопання» і до соматизації, відрізняються психологічною ригідністю, депресивністю, підвищеною тривожністю, великою кількістю страхів і фобій, наявністю нав'язливих станів, підозрілістю, ворожістю, вразливістю, унікаючим, ізольованим стилем життя і загальною тенденцією до психопатії [11].

Варто також звернути увагу на дослідження впливу негативних емоцій на фізичний стан жінки в період вагітності. Так З.М. Дубоссарська [5] зазначає, що негативні емоції інтерпретуються вагітною жінкою як страх за дитину, за перетікання вагітності та пологи. На цьому фоні можливі депресивні епізоди; майбутні матері схильні шукати причини свого неблагополуччя в зовнішніх обставинах – звинувачують, наприклад, в усіх бідах сусідів, знайомих, родичів тощо.

Н.О. Глібова [4] в свою чергу зазначає, що якщо виникає стресова ситуація, організм миттєво реагує на це; зміни відбуваються в самих різних його системах. Відомо, що в стресі у людини змінюється навіть формула крові. Також і у майбутньої мами: якщо вона відчуває сильні негативні емоції, то це позначається і на стані малюка. У ситуації тривоги або страху організм жінки починає активно виробляти адреналін. Дитина, мама якої знаходиться в стані стресу, теж перебуває у стресовому стані. На тлі адреналіну у неї частішає серцебиття, крім цього до стану тривоги може домішуватися і стан дискомфорту фізичного, тактильного - адже коли мама тривожиться - це може викликати тонус матки - стан напруги, спазмування м'язів матки. Малюк замість розслаблених, м'яких і ласкавих дотиків до нього починає відчувати жорсткий тиск, стиснення, що може посилювати його занепокоєння. При емоційному стресі у матері під час вагітності характерна ймовірність передчасних пологів, порушень пологової діяльності, якщо пологи і протікали в термін. В останньому випадку частіше зустрічаються слабкість родової діяльності, ознаки внутрішньоутробної гіпоксії плода, порушення плацентарного кровопостачання.

Висновок. Міцне емоційне здоров'я є досить рідкісним явищем в наші дні, негативні емоції роблять сильний негативний вплив як на окремі органи, так і на здоров'я жінки в цілому. Негативні емоції, такі як тривога, стрес, страх, гнів, ревності, ненависть, сумніви і дратівливість можуть в значній мірі погіршити фізичний стан жінки, що може проявлятися в безсонні, хронічній втомі, порушеннях пам'яті, страхах, неврозах, мігренях, хронічних захворюваннях, незрозумілому дискомфорті, коли кожен день жінка відчуває біль в новому місці.

Список використаних джерел:

1. Андреева П. А. Эмоциональные основания «Женского мира» [Електронний ресурс] / П. А. Андреева // Аналитика культурологии №15. – 2009. – Режим доступу до ресурсу: <file:///C:/Users/Alyona/Desktop/emotsionalnye-osnovaniya-zhenskogo-mira.pdf>.
2. Бендас Т. В. Гендерная психология: учебное пособие / Т. В. Бендас. – Санкт-Петербург: Питер, 2008. – 431 с.
3. Власова А. А. Емоції і здоров'я [Електронний ресурс] / А. А. Власова, В. А. Ротанова, А. І. Торопова // Сучасні наукові дослідження та інновації №3. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://web.snauka.ru/issues/2018/03/85973>.

4. Глібова Н. О. Вплив психоемоційного стану вагітної жінки на її майбутню дитину, перебіг вагітності і пологів [Електронний ресурс] / Н. О. Глібова – Режим доступу до ресурсу: http://nikhospital.ru/media/203/content/5612/documents/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%8C%D1%8F_%D0%92%D0%BB%D0%B8%D1%8F%D0%BD%D0%B8%D0%B5_%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%B%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D1%81%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%8F%D0%BD%D0%B8%D1%8F_%D0%B1%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D0%B9_%D0%BD%D0%B0_%D0%B5%D0%B5_%D1%80%D0%B5%D0%B1%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%B0.docx.

5. Проблемы репродуктивного здоровья с позиции перинатальной психологии / Ю. А. Дубоссарская, З. М. Дубоссарская, Л. Г. Захарченко, Л. Г. Боровкова., 2014. – С. 129–133 – (Збірник наукових праць асоціації акушерів-гінекологів України).

6. Константинова М. Н. ПСИХОЛОГИЯ ЭМОЦИОНАЛЬНЫХ СОСТОЯНИЙ [Електронний ресурс] / М. Н. Константинова, А. Б. Михалева // Международный студенческий научный вестник. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://eduherald.ru/ru/article/view?id=15325>.

7. Мотрук Т.О. Емоційні стани особистості як психологічний феномен / Т.О. Мотрук // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія : Психологія. - 2011. – № 937, Вип. 45. – С. 202-205.

8. Поляков Ю. І. Вплив негативних емоцій на здоров'я людини [Електронний ресурс] / Ю. І. Поляков – Режим доступу до ресурсу: <http://www.centerdushi.ru/stati/vliyanie-otriczatelnyix-emoczij-na-zdorove-cheloveka.html>.

9. Рай О. Чем опасен запрет на проявление негативных эмоций для женщин?.. [Електронний ресурс] / О. Рай – Режим доступу до ресурсу: <https://zen.yandex.ru/media/id/5d4af26a35c8d800adcc57b7/chem-opasen-zapret-na-proiavlenie-negativnyh-emocii-dlia-jenscin-5dd654bc5a45fa67934aeda4>.

10. Рогозинская В. Г. Индивидуально-психологические особенности образа тела у мужчин и женщин молодого возраста / В. Г. Рогозинская., 2017. – (Клиническая и медицинская психология: исследования, обучение, практика).

11. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – Санкт-Петербург: Питер, 2008. – 713 с.

12. Рубинштейн С. Л. Эмоции. Психология эмоций / С. Л. Рубинштейн. – Москва: Московский университет, 1984. – 288 с.

13. Скрипачева Е. Н. Психические состояния женщин, переживающих кризис середины жизни (феноменологические характеристики и особенности коррекции) [Електронний ресурс] / Е. Н. Скрипачева, Т. Г. Бохан // Акмеология №4 (56). – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://cyberleninka.ru/article/n/psihicheskie-sostoyaniya-zhenschin->

[perezhivayuschih-krizis-serediny-zhizni-fenomenologicheskie-harakteristiki-i-osobennosti.](#)

БОЙКО М. Р.

*студент спеціальності дизайн
наук. керівник Чемакіна О. В., к. арх. н., доц.
Український гуманітарний інститут*

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ АРХІТЕКТУРНО-ДИЗАЙНЕРСЬКИХ ФОРМ НА СПРИЙНЯТТЯ ЛЮДИНОЮ ОТОЧУЮЧОГО СЕРЕДОВИЩА

Актуальність теми дослідження: Полягає у тому, що ми живемо у світі де форма впливає на наше сприйняття та оцінку навколишнього середовища. Віддавна питання про те, як сильно навколишні форми впливають на психологію людини, на те, як вона сприймає навколишнє предметно-просторове середовище, який комфорт чи дискомфорт відчуває в залежності від співвідношень фізичних об'ємів забудови, в яких живе, - є актуальними й містять нові задачі, вирішення яких пов'язане з новими викликами сьогодення. Як правило вплив форми на людську психіку широко застосовується у маркетингові, дизайні та в інших комерційних структурах для більшої зацікавленості споживача їхньою продукцією.

У дизайні та у інших видах образотворчого мистецтва форма має викликати певні емоції в залежності від задуму композиції. В дизайні форма, розмір, співвідношення об'ємів є основним композиційним прийомом створення дизайн-об'єктів. Форма будує у людській підсвідомості образи, та різні асоціації, які несуть вплив на поведінку та свідомість людини. Кожна форма несе в собі певний сенс та вплив на нашу реакцію на неї. Обрана людиною форма може розповісти про її характер вподобання, тощо. Розуміння яке саме значення має вплив на психологію людини тієї чи іншої форми дизайн-об'єктів наразі – в умовах тотальної інформатизації процесів і роботизації фізичних умов життєдіяльності – набуває нового бачення досить таки досліджених механізмів психологічного сприйняття архітектурних і дизайнерських форм.

Об'єкт дослідження: архітектурно-дизайнерські форми предметно-просторового середовища.

Предмет дослідження: вплив на психологічне сприйняття людиною.

Мета: дослідити особливості впливу архітектурно-дизайнерських форм на психіку та сприйняття людиною оточуючого середовища. Дослідження властивостей конкретних геометричних форм.

Задачі дослідження:

- Проаналізувати джерела та висновки науковців у ході дослідів пов'язані з формою та її впливу.
- Дослідити, як та чи інша форма впливає на людину.
- Встановити рівень впливу різних форм на людину

Аналіз наукових джерел: Дослідження впливу форми на людину було цікаве не лише для психологів, та інших дослідників, але і для людей творчих професій в тому числі і для дизайнерів в різних напрямках. Дослідженням форми та її утворенням займалися такі вчені як: Ю. Білодід, В. Тименко, Т. Носаченко. Також В. Корсунський висловлюється, що: «розвиток сучасної науки і техніки призводить до появи великої кількості нових предметних форм» [1, с. 33]. І звісно це стосується всіх напрямків дизайну, в тому числі і графічного дизайну. Про це висловлює свою думку аспірант Косенко О. І.: «сприйняття силуетних форм одягу необхідно роздивлятися як сприйняття простих геометричних форм і їх комбінацій» [2, с. 66]. Також варто додати, що геометричні форми наділені комплексами властивостей, провідними з яких є емоційно-оцінні. Але в деяких випадках вони, замість запланованого позитивного, створюють відверто негативне враження, утворюють змістовні контексти, які здатні дезорієнтувати споживачів, або здатні створити асоціації, які не бажанні [3]. Також це стосується брендинга у створенні логотипа. Форма логотипа багато в чому визначає первісне ставлення до нього з боку споживача. Можна відзначити, що сучасні логотипи з міркувань унікальності найчастіше складаються з кількох геометричних фігур [4].

Форма виробу та його конструкція неподільні. Конструкція є первинним носієм естетичної інформації, закладеної в виріб, форма якого повинна відповідати призначенню самого предмету, також свою визначену структуру. Також форма має відповідати матеріалові з якого виготовлений сам продукт, мати конструктивну схему [5].

Отже, аналіз наукової літератури: «Вплив форми на психологію людини, та психологія форми» показує, що дана тема майже не досліджена вітчизняними авторами у своїх працях. Тому виникла потреба доопрацювати дану тему.

Провівши аналіз різних джерел та висновків дослідників, формуються поняття. Перше, форма-це засіб вираження художнього образу через колір та матеріальну форму. Дане визначення характерне для формоутворення утилітарних предметів в промислових цілях. Виникає проблема, річ у тім, що з моменту науково-технічної революції, дизайн перейшов на конвеєрне виробництво. Відбувається масове виготовлення промислових виробів в яких не прослідковується цілісність та гармонія дизайну з технічним рішенням. Проблема формоутворення – одна з най розповсюджених у дизайні. На прикладі готової продукції можна простежити, тенденцію порушення гармонійної цілісності форми. Для впливу на створення об'ємно-просторової структури у проектуванні дизайну промислового виробу, слід враховувати та аналізувати конструктивно-технологічні, функціональні та ергономічні властивості предметів. Аналізуючи літературні джерела в яких висловлюється поняття форми та її впливу, а особливо звертають увагу на проблему формотворення. Ця проблема зацікавлює безліч спеціалістів у галузях художньої діяльності, Мартинов Ф.Т. пише: « Саме завдяки формі не

стійкі утворення, що розпадаються перетворюються на стійкі, організовані з хаосу виникає порядок, тобто певний зміст».

Усі візуальні об'єкти, які зустрічаються у нашому житті, можуть бути пояснені та проаналізовані з точки зору форми. Все дуже просто можна пояснити на основі прикладу, коли ми дивимося здалеку на будинок, ми бачимо його силует, який може сприйматися як прямокутник та трикутник. Як правило не завжди люди помічають та усвідомлюють, які саме форми їх оточують. Але це не означає, що форми та фігури ніяк не впливають на людину. Форма має великий вплив на підсвідомість та поведінку людини. Дослідження показують, що кожна форма має власний зміст, та значення яке впливає на розум та реакцію. Не даремно існують безліч психологічних тестів, пов'язані з формою. Більшість людей почувши слово «форма» одразу мимоволі уявляють саме геометричні форми, і це не дивно, геометричні форми це найбільш розповсюдженні, вони буквально по всюди. Але що вони означають? До прикладу я приведу найпростіші: квадрат, прямокутник. Ці форми можна прослідкувати у меблях, телефони, камери, сама форма, її прямі лінії дають нам відчуття надійності, безпеки, люди характеризують квадрат з практичними речами, тому квадрат приносить відчуття довіри та авторитету.

Для того, щоб встановити рівень впливу форм на людину, потрібно розглянути різні види форм та їхні властивості. Всі речі створені природою мають свою унікальну форму. Саме природні форми стають джерелом натхнення творчих людей, це можуть бути дерева, листя, тварини на інше. Природні форми мають чіткі значення про те, кого вони символізують, вони привносять відчуття освіження та єдності з навколишнім середовищем. Основна характеристика природніх форм: оригінальність, органічність, баланс, відпочинок.

Є ще один вид форм який може бути складний для деяких людей, це – абстракція. Значення абстрактних форм в дизайні, як правило це є візуальні символи, абстрактних ідей, або спрощені природні форми. Одна абстрактна форма часто має, як прямі так і образні значення. Абстрактні форми створені для надання швидкої інформації про щось без тексту. Основна характеристика: подвійність значення, унікальність, складність.

Також не варто забуватися про те, що форма відіграє важливу роль не лише у графічних композиціях чи у проектуванні промислових предметів. Психологія фігур грає велику роль також у друкарні. Існує величезна кількість різноманітних шрифтів, і всі вони несуть в собі індивідуальний вплив на сприйняття. В залежності від характеру шрифту, тобто які форми домінують в його основі, залежить сприйняття контенту. Наприклад, домінуючі круглі форми, дають ефект жіночності, ніжності, м'якості на відмінно від тих кого присутні прямі лінії та гострі кути, які більш формальні та іноді навіть агресивні. Це дає нам розуміння для більш уважнішого вибору форм для шрифту, щоб уникнути конфлікту між контентом та візуальним представленням.

Отже в результаті даного дослідження нам стало відомо, що кожна форма має свої властивості сприйняття та впливу на психіку, та навіть поведінку людини.

Висновок. В результаті проведеного дослідження на тему вплив форми на психологію людини, психологія форми, можемо зробити підсумки, що форма дійсно має значний вплив на людську психіку та підсвідомість. Однак потрібно враховувати, що людський розум сповнений таємниць і часто важко передбачити можливі реакції. Для цього і було створено таку науку як психологія форм, для того, щоб дизайнер міг зрозуміти як працює людський мозок, хоча б на базовому рівні. Знання психології форми дає змогу зробити професійний логотип, або інший художній проект, для вирішення проблемних завдань. Форма є одним з важливих елементів в проектуванні. Форма є компонентом візуальної композиції, також форма може слугувати інструментом організації контенту, пов'язуючи елементи дизайну в групі. Для створення якісного дизайну, проектуючи має враховувати всі властивості та вплив який чинить на користувача дана форма.

Список використаних джерел:

1. Корсунський В. О. Сучасна основа форми у проектно-творчій дизайнерській діяльності [Електронний ресурс] / В. О. Корсунський // Збірник наукових праць «Педагогіка та психологія». – Харків, 2015. – Вип. – № 48. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <http://oaji.net/articles/2015/1054-1432120694.pdf>.

2. Косенко О. І. Психология восприятия в практической деятельности дизайнера одежды / О. І. Косенко. – Харьков: Харьковский государственный технический университет строительства и архитектуры, 2008. – 71 с.

3. Божко Т. О. Композиція як чинник художньої виразності творів графічного дизайну [Електронний ресурс] / Т. О. Божко, Д. І. Кательніков, О. П. Косо́вец // Дизайн – режим доступу до ресурсу: https://www.researchgate.net/publication/331051124_kompozicia_ak_cinnik_hudoznoi_viraznosti_tvoriv_grafichnogo_dizajnu/fulltext/5c639b1c299bf1d14cc2036c/kompozicia-ak-cinnik-hudoznoi-viraznosti-tvoriv-grafichnogo-dizajnu.pdf.

4. Романюк О. Н. Веб-дизайн і комп'ютерна графіка [Електронний ресурс] / О. Н. Романюк, Д. І. Кательніков, О. П. Косо́вец // Міністерство освіти і науки України Вінницький національний технічний університет. – 2007. – Режим доступу до ресурсу: <http://romanuk.vk.vntu.edu.ua/file/83aadd997581c6bfc6b6bf74962246c3.pdf>.

5. Пашкевич К. Л. Дизайн-проекування систем одягу на засадах на засадах тектонічного підходу [Електронний ресурс] / К. Л. Пашкевич // Дизайн та мистецтвознавство Design & Art Appreciation. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/6802/1/V110_P249-256.pdf.

БОНДАРЕНКО А. А.

*студент спеціальності економічна кібернетика
наук. керівник Василенко О. О., викладач
Український гуманітарний інститут*

ВЕЛИКІ ДАНІ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ У ФОРМУВАННІ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Актуальність дослідження. З давніх часів можна простежити, що хто володіє знанням, той може керувати тим чого стосується це знання. Знаючи закони фізики, ми можемо літати, знаючи біологію, ми бережемо здоров'я, знаючи психологію ми можемо керувати поведінкою людини. Що стосується людини, відомо про її базові потреби та як їх можна задовольнити. З розвитком технологій, коли смартфони прийшли у наше життя, ми почали більше транслювати про себе у соціальні мережі, пошуковим системам. Тому зараз великі компанії можуть збирати дані про поведінку людей, про їх бажання, проблеми у значних об'ємах. Але коли бізнес може запропонувати кращий товар споживачеві, знаючи більше про його вподобання із додаткових джерел інформування, то це позитивним чином впливає на обидві сторони. В ідеалі так, але не всі компанії використовують дані користувачів за їх прямим застосуванням. Правила використання та конфіденційність даних часто порушуються та не регулюються законодавством необхідним чином. Саме тому тема можливостей та проблем використання великих даних у трансформації цифрової економіки стоїть гостро та відіграє важливу роль.

Предмет дослідження: великі дані та їх використання.

Об'єкт дослідження: дані, що використовує цифрова економіка України.

Мета дослідження: проаналізувати використання Великих Даних у цифровій економіці України.

Для досягнення поставлення мети необхідно виконати наступні **завдання:**

1. Виконати аналіз основної термінології за темою дослідження.
2. Представити та проаналізувати як Великі Дані впливають на цифрову економіку.
3. Визначити відношення спільноти УАЦВО до використання їх даних ІТ компаніями

Аналіз наукової літератури. Аналізом використання великих даних у цифровій економіці займалося чимало науковців. Клайв Роберт Хамби, математик та підприємець говорив, що «Дані — це нова нафта»[6], та на відміну від нафти, дані — не вичерпний ресурс. За визначенням, великі дані — це «інформаційні активи великого обсягу, високої швидкості, та/або великої різноманітності, які вимагають нових форм обробки, щоб дозволити здійснювати покращення прийняття рішень, відкриття ідей і оптимізацію процесів» [1, с. 1]. У своїй статті про великі данні як інструмент трансформації

економіки Піжук О. І. писав, що «“великі дані” як концепція формує нове глобальне цифрове середовище для ведення бізнесу та формує нові можливості у різній соціально-економічній діяльності» [2, с. 50]. «Цифрова економіка — це тип економіки, де ключовими факторами (засобами) виробництва є цифрові дані: числові, текстові, медіа тощо. Їх використання в якості ресурсу дозволяє істотно підвищити ефективність, продуктивність, цінність послуг і товарів, шляхом цифровізації побудувати цифрове суспільство» [4]. Явище цифрової економіки відображає «перехід від третьої промислової революції до четвертої промислової революції» [3], коли для комунікації, соціальної та економічної взаємодії люди почали застосовувати більше цифрові технології та розвивати цифровізацію. Цифровізація — це «сучасний етап розвитку інформатизації, що відрізняється переважним використанням цифрових технологій генерації, обробки, передачі, зберігання і візуалізації інформації, що обумовлено появою і поширенням (в тому числі підвищенням економічної і фізичної доступності) нових технічних засобів і програмних рішень» [5].

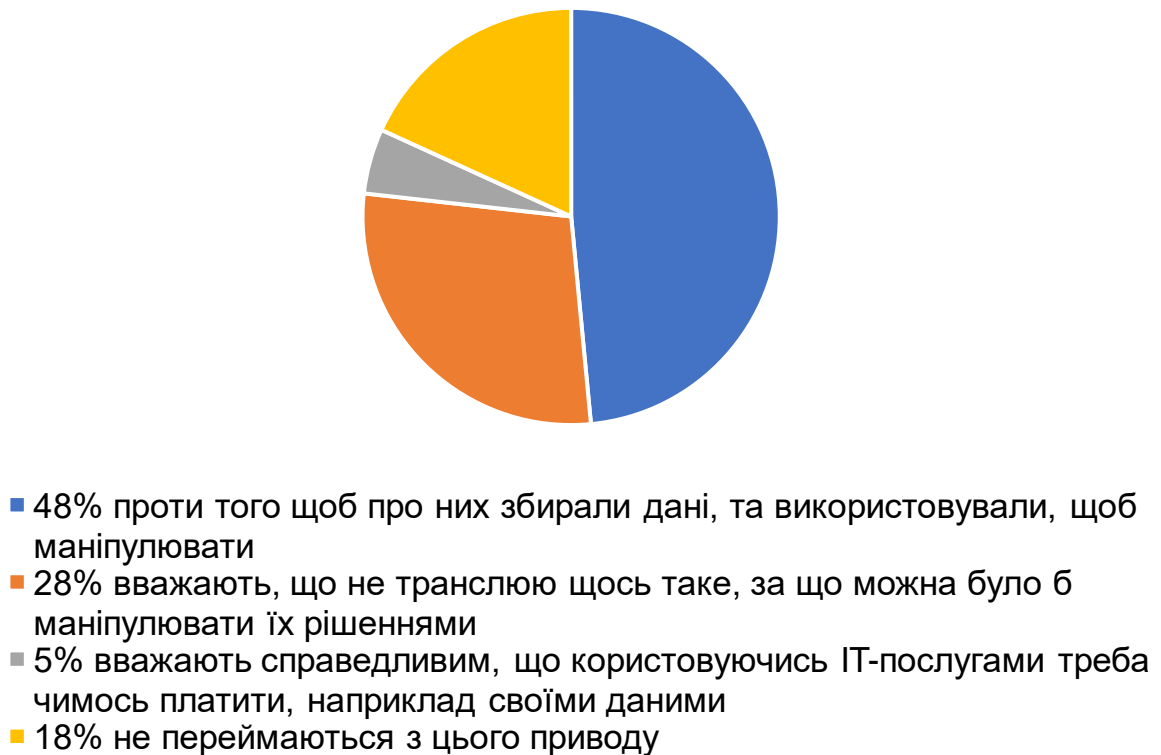
Великі дані стали явищем, яке формується завдяки зростаючій цифровізації. У більшості є смартфон і вихід в інтернет. Завдяки цьому можливо купувати речі, замовляти їжу, добувати освіту та розважатися онлайн. Під час взаємодії з цифровим простором ми залишаємо про себе багато інформації яка може бути проаналізована спеціалістами. За оцінками ряду дослідників, людство накопичило 33 зеттабайта даних на 2018 рік та за прогнозом на 2025 це число виросте до 175 [7]. Інформація, що накопичується в хмарі великих даних, вельми різноманітна і може вимагати структурування. Істотну частину хмари великих даних утворюють так звані цифрові сліди, тобто відомості, які залишають користувачі на серверах компаній та на інших пристроях, а також інформація, яку накопичують фізичні особи, представники юридичних осіб, а також підключенні до мережі пристрої. Найпростішим прикладом такого цифрового сліду є пошукові запити користувачів. Через деякий час користувачу пропонуються аналогічні товари або послуги. По мірі зростання потужності комп'ютерів, вдосконалення програмного забезпечення та підвищення рівня підготовки фахівців, які зайняті цілеспрямованою обробкою даних, що накопичуються, результати цієї діяльності будуть все більш значущими для виробників товарів і послуг, і можуть змінити їх бізнес-стратегії. Тож отримання даних є стратегічною необхідністю у довгостроковій перспективі діяльності компанії.

Звідси випливає цілком очікуваний результат: переможцем економічного змагання в цифровому світі буде той, хто здатний більш детально і швидко аналізувати інформацію (якої стає все більше), і робити на основі аналізу чіткі і далекоглядні висновки.

При переході до цифрової економіки важливо звернути увагу на інформаційний портрет людини. У поки ще існуючої соціальної дійсності, яку можна назвати для образності аналоговим світом, людина багато в чому свій інформаційний портрет пише сама. Це одяг, манери, розмови,

самовдосконалення, дозування інформації про свою біографію, вчинках і намірах. правову платформу для реалізації даного суб'єктивного права утворюють положення сучасних конституцій, які декларують недоторканність приватного життя, і прийняте в розвиток цих норм законодавства, перш за все законодавство про персональні дані. Отже, діяльність людини в інтернеті більшою мірою показує яка вона є насправді. Але чи кожна людина захоче щоб інші бачили її бачили такою, яка вона є насправді, а не якою вона себе хоче показати у реальному житті. Тож на наступним кроком здійснено було анонімне анкетування студентів УГІ та УАТІ. 79 особам було поставлено запитання, чи влаштовує їх, що великі ІТ компанії втручаються в особисте життя та порушують інколи його недоторканість тим, що намагаються якомога більше дізнатися про користувацьку поведінку у мережі? 48% - проти того щоб про них збирали дані, та використовували, щоб маніпулювати, 28% - вважають, що не транслюють щось таке, за що можна було б маніпулювати їх рішеннями, 5% - вважають справедливим, що користуючись ІТ-послугами треба чимось платити, наприклад своїми даними, 18% - не переймаються з цього приводу. Половина опитуваних не дарма турбуються за свої дані, бо в історії інтернету мав випадок протизаконного використання персональних даних близько 50 мільйонів користувачів Facebook компанію Cambridge Analytica, яка була звинувачена за втручання у процес виборів у багатьох країнах [8].

Рисунок 1 Ставлення студентів до збирання даних про них

Висновок. В результаті дослідження теми впливу Великих Даних на формування цифрової економіки України та аналізу джерел на тему великих даних та їх використання компаніями з'ясовано, що Великі Дані є важливою

частиною у конкурентоспроможності компаній. Однак іноді у бажанні отримати більше даних, компанії порушують недоторканість особистого життя, що забороняється законом та етикою. У частому порушенні меж особистого цифрового життя, можна вважати, що компанії мають багато даних про поведінку людей, яку вони використовують у своїй діяльності, але ці дії являють собою вагання зберегти конкурентоспроможність, бо це певна плата за споживання послуг, які надає компанія, тому справедливо, що дані стали валютою майбутнього, в яке ми потрапили, проте законодавство України повинно зазнати ще багато значних змін щоб використання даних у цифровій економіці призвело до значного підйому економіки. Тому після проведеного анкетування можемо з'ясувати, що користувачі не довіряють тим кому вони транслюють дані, не знають куди і як використовують їх дані.

Список використаних джерел:

1. Beyer M. A. The Importance of "Big Data": A Definition [Електронний ресурс] / M. A. Beyer, D. Laney // Gartner Inc.. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: www.gartner.com/en/documents/2057415.
2. Піжук О. І. Великі дані як основоположний драйвер цифрової трансформації економіки / О. І. Піжук. // Економіка та держава. – 2019. – №6. – С. 50-54
3. Азизкулов Д. М. Цифровая экономика: Понятие, особенности и перспективы на российском рынке [Електронний ресурс] / Д. М. Азизкулов – Режим доступу до ресурсу: http://vectoreconomy.ru/images/publications/2018/3/economic_theory/Azizkulov.pdf.
4. Україна 2030е — країна з розвинутою цифровою економікою [Електронний ресурс] / Валерій Фіщук, Володимир Матюшко, Єгор Чернев та ін.] // Український інститут майбутнього – Режим доступу до ресурсу: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html>.
5. Володько Л. П. Цифровая трансформация: Возможности и последствия [Електронний ресурс] / Л. П. Володько, О. В. Володько – Режим доступу до ресурсу: <https://core.ac.uk/download/pdf/214883696.pdf>.
6. Tech giants may be huge, but nothing matches big data [Електронний ресурс] // The Guardian. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.theguardian.com/technology/2013/aug/23/tech-giants-data>.
7. David Reinsel. The Digitization of the World [Електронний ресурс] / David Reinsel // Data age 2025. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.seagate.com/files/www-content/our-story/trends/files/idc-seagate-dataage-whitepaper.pdf>.
8. Julia Carrie Wong. The Cambridge Analytica scandal changed the world – but it didn't change Facebook [Електронний ресурс] // The Guardian. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.theguardian.com/technology/2019/mar/17/the-cambridge-analytica-scandal-changed-the-world-but-it-didnt-change-facebook>.

БОЧКУР Л. В.

студент спеціальності психологія
наук. керівник Садова М. А., к.псих.н., доц.
Український гуманітарний інститут

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПОЧУТТЯ ГУМОРУ І ІНТЕЛЕКТУ

Актуальність дослідження. Поняття інтелекту є дуже актуальним на сьогоднішній момент. Існує припущення, що люди з високим рівнем інтелекту володіють специфічним та хорошим почуття гумору. Як стверджують спеціалісти люди з хорошим почуттям гумору володіють більш високим рівнем IQ. Відмінне почуття гумору сприяє психологічному благополуччю людини. Сучасна наука говорить про прямий зв'язок цих понять. Було проведено безліч дослідів і очевидно, що більш інтелектуально розвинуті люди володіють безподобним почуттям гумору. Саме інтелект обумовлює наявність або відсутність почуття гумору. Звісно - це твердження не є однозначним, тому не варто засмучуватися. Гумор - це одна із складових інтелекту. Як говориться, взаємозв'язок інтелекту і гумору – це як вулиця з двостороннім рухом.

Об'єкт дослідження: гумор та інтелект.

Предмет дослідження: особливості взаємозв'язку почуття гумору та інтелекту людини.

Мета дослідження: проаналізувати та теоретично обґрунтувати взаємозв'язок почуття гумору та інтелекту.

Задачі дослідження:

1. На основі аналізу наукових джерел та недавніх наукових досліджень визначити позитивні сторони впливу почуття гумору на інтелект людини.
2. Описати взаємозв'язок почуття гумору на психологічне здоров'я людини.
3. Висновки щодо впливу почуття гумору на інтелект.

Аналіз наукових джерел. Дослідженням теми Взаємозв'язок почуття гумору та інтелекту людини займалися багато вчених. Наприклад: американський релігійний діяч Генрі Уорд зазначив, що «Людина без почуття гумору схожа на фургон без пружин. Це потрясає кожен камінчик дороги» [1]. Почуття гумору в психології до сих пір не отримало обґрунтованого наукового тлумачення, тому сьогодні рано ще говорити про точну й науково сформовану психологію гумору. Серйозні наукові дослідження в психології гумору представлені у працях таких вчених, як Рід Мартін, Раміль Гаріфулін, Ю. Борєв, Майкл Аптер, Роберт Уайер, Джеймс Коллінз, К. Глінк, А. Редозубов та М. Войнаровський. [2]. Психологія взаємовідносин (Мішель Шіота) припускають, що гумор відіграє важливу роль у вирішенні фундаментальних для міжособистісних відносин завдань (визначення потенційного партнера для відносин, встановлення, розвиток і підтримку ключових відносин; спільна діяльність) та виступає засобом

пом'якшення конфліктів і напруги між людьми. [3] Таким чином, наявні дослідження почуття гумору у сфері клінічної психології можна об'єднати у два підходи: кількісний і якісний. Перший – фіксує «зниження» почуття гумору у результаті психопатології, а другий – передбачає наявність якісної специфіки гумору у хворих різних нозологічних груп. Наприклад, при шизофренії у зв'язку зі спотворенням процесів узагальнення, знижується здатність до впізнавання гумору. Зниження емоційної залученості і схильність до ідентифікації із висміюваним персонажем перешкоджають отриманню задоволення при сприйманні гумору, хворі не схильні запам'ятовувати анекдоти. Хворі шизофренією люблять жарти, засновані на парадоксі і порівняно із віддаленою ознакою. При наявності в клінічній картині депресивного синдрому, хворим шизофренією подобається також цинічно-песимістичний гумор, вони відкидають непристойні анекдоти. Депресія і почуття гумору мають зворотний зв'язок. [4]. Почуття гумору виступає критерієм особистісного розвитку, інтелекту, здатності до самоіронії, а це означає – і до подальшого розвитку. Існують фізіологічні особливості формування гумору у людей різних вікових категорій. Найбільш складним є питання формування почуття гумору у дітей. Згідно із К. Ізардом, «рефлекс сміху закладений у людині на генетичному рівні, проте він може проявитися не відразу». Численні дослідження на виявлення гендерних особливостей у почутті гумору, показали наявність відмінностей в останньому. Так, використання проектної методики для діагностики мотиваційної сфери особистості «Тест гумористичних фраз» (ТГФ) А. Шмельова та В. Болдирєвої показало, що жінки більше сприймають гумор на тему сімейних негараздів та ігнорують тему взаємин статі. Чоловіки ж більше цікавляться гумором на тему людської дурості, а ігнорують тему агресії та самозахисту. Сприйняття гумору чоловіків та жінок відрізняється за тематикою: взаємини статі, сімейні негаразди, бездарність в мистецтві, людська дурість. Відмінності обумовлені соціальними нормами та ролями, біологічними передумовами. Вчені зі Стенфордського університету (США) прийшли до висновку, що жінки реагують на гумор і жарти повільніше, ніж чоловіки. Зате сміються довше. Ймовірно, останнім фактом пояснюється і їх більш висока тривалість життя – адже сміх діє як релаксант [5].

Отже, з переліку праць проаналізованих авторів було зв'язовано, що тема взаємозв'язок почуття гумору та інтелекту недостатньо досліджена.

Проаналізувавши наукові джерела и наукові дослідження, можна визначити, що гумор впливає позитивно на інтелект людини, так як гумор має зв'язок з креативністю, а креативність полегшує вирішення творчих завдань. У дослідженнях було доведено, що людина швидше справляється з завданням, яке вимагає концентрації, коли перед тим почує смішний жарт або подивиться смішний відеоролик, ніж людина, яка дивилась щось серйозне, тому що людина, яка гумористично налаштована, розслаблена, її увага більш розмита і максимально широка.

Дослідження показали, що люди з хорошим почуттям гумору менше схильні до депресій та інших розладів психіки. На відміну від людей, які страждають від захворювань психіки, їхня критичність по відношенню до себе знижена і вони не здатні з гумором ставитися до себе і до оточуючих людей.

Отже, почуття гумору та інтелект – це сторони однієї медалі. Незважаючи на те, що ця тема є недостатньо досліджена, очевидним є те, що люди з гумором розвиває креативність, а креативність – це невід’ємна складова інтелекту.

Висновок. Отже, почуття гумору виступає критерієм особистісного розвитку, інтелекту, здатності до самоіронії і до подальшого розвитку. Безліч дослідів підтвердили припущення, що гумористи незважаючи на свою неадаптивність володіють вищим рівнем інтелекту, ніж студенти. У дослідженнях було доведено, що людина швидше справляється з завданням, яке вимагає концентрації, коли перед тим почує смішний жарт або подивиться смішний відеоролик, ніж людина, яка дивилась щось серйозне, тому що людина, яка гумористично налаштована, розслаблена, її увага більш розмита і максимально широка.

Список використаних джерел:

1. І. Я. Коцан. Психологія здоров'я людини / І. Я. Коцан. // Міністерство освіти і науки України Волинський національний університет імені Лесі Українки. – 2011.
2. Шпортун О.М. Фізіологічні, гендерні та психологічні відмінності почуття гумору / у Шпортун О.М. // Вісник Харківського національного університету. – 2016. – №59. – С. 98–103.
3. Крупельницька Людмила Францівна. Особливості прояву почуття гумору в осіб різних типів темпераменту / Крупельницька Людмила Францівна. – 2016. – № 59.
4. Ольга Борисівна Опихайло. Характер зв'язку психологічних властивостей особистості з різними формами прояву гумору / Ольга Борисівна Опихайло. // 2. – 2014.
5. Шпортун Оксана Миколаївна. Психологія та патопсихологія гумору: модель, діагностика, корекція / шпортун оксана миколаївна. // Національна академія педагогічних наук України інститут психології. – 2018.

ВІНТОНЯК У. А.

*студентка спеціальності психологія
наук. керівник Парасей-Гочер А. О., к.псих.н.
Український гуманітарний інститут*

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ САМООЦІНКИ У ПІДЛІТКОВУМУ ВІЦІ

Актуальність дослідження. Основним ядром індивідуальності особистості являється самооцінка, яка визначає прагнення та очікування у

підлітковому віці та життєвій його позиції. Також самооцінка впливає на стиль поведінки і формування життєдіяльності підліткового віку. Можна сказати що самооцінка обумовлює динаміку і спрямованість розвитку особистості. Однією з основних особливостей, яка характеризує самооцінку підлітків, є емансипація їх самооцінки, тобто прагнення формувати її незалежно від оцінок інших людей. Усе-таки слід визнати, що людина завжди знаходиться в різного роду соціальних взаємодіях, і їй неможливо уникнути певної залежності від оцінки найближчого оточення. Переживання різних емоцій які супроводжують процес формування самооцінки у підлітків, є важливим оскільки вона належить до основного ядра особистості тим самим самооцінка виступає регулятором поведінки.

Самооцінка – це оцінка особистістю самої себе, своїх можливостей, якостей і місця серед інших людей. У підлітковому віці від її розвитку залежить сприйняття та ставлення до успіхів та невдач, взаємини з людьми, критичність до самого себе та вимогливість до себе. Самооцінка у даному віковому періоді має велике значення адже саме в цьому віці перевага у її формування надається критеріям свого внутрішнього світу, які є обумовленими своїми власними потребами або власним «Я». У даному віковому періоді від самооцінки залежить вплив на ефективність та розвиток особистості, також вона є усвідомленням власної ідентичності незалежно від мінливих умов середовища, проявом самосвідомості індивідуума; істотно позначається на ефективності діяльності та становленні особистості на всіх етапах розвитку.

Об'єктом дослідження є психологічні стани у розвитку самооцінки у підлітків.

Предметом дослідження є самооцінка ,як фактор формування особистості .

Мета дослідження полягає у дослідженні особливостей розвитку самооцінки у підлітковому віці.

Виходячи з мети дослідження були поставлено та вирішено наступні **завдання**:

1. Аналіз психологічних особливостей становлення самооцінки у підлітковому віці.
2. Здійснення теоретичного аналізу розвитку самооцінку як риси характеру у підлітків.

Огляд джерел. Дана тема була підтвердження у наукових дослідженнях, зокрема, у роботах Л.І. Божович, Р. Бернса, Т.В. Драгунової, Д.Б. Ельконіна, І.С. Кона, А.Н. Леонтьєва, А.В. Петровського, С.Л. Рубінштейна, Д.І.Фельдштейна, та ін. Психологічні дослідження переконливо доводять, що особливості самооцінки впливають і на емоційний стан, і на ступінь задоволення своєю роботою, навчанням, життям, і на стосунки з оточуючими. Разом з тим, сама самооцінка також залежить від вищезазначених факторів. Тому ставлення людини до самої себе є однією з фундаментальних властивостей її особистості.

Праці переконливо доводять, що особливості самооцінки впливають і на емоційний стан, і на ступінь задоволення своєю роботою, навчанням, життям, і на стосунки з оточуючими. Разом з тим сама самооцінка також залежить від зазначених вище факторів. Тому ставлення людини до самої себе є однією з фундаментальних властивостей її особистості.

Австрійський психолог Фрідріх Хоппе (1899-1976) започаткував бачення, згідно з яким рівень домагань зумовлений такими двома протилежними тенденціями:

1) підтримання свого Я, своєї самооцінки на максимально високому рівні, прагнення досягти успіху;

2) зниження своїх домагань, бажання уникнути невдачі, щоб не зашкодити самооцінці.

На першому етапі: було здійснено теоретичний аналіз наукової літератури стосовно наступних питань: уявлення про самооцінку та чинники її формування у підлітків: проаналізували самооцінку у контексті характеру підлітка .

На другому етапі було здійснено теоретичний аналіз взаємин підлітків з іншими людьми в залежності до їх самооцінки.

Сприйняття підлітком інших людей може бути обумовлено як об'єктивними, так і суб'єктивними факторами: характером емоційного ставлення, ступенем розвитку пізнавальних здібностей, розумовим розвитком, емоційно-психічним станом і минулим досвідом. Установка сприймати інших людей певним чином пояснюється також індивідуальними особливостями підлітка, впливом на нього групової думки та стереотипів, що склалися в суспільстві [1, 53].

Крім того, самооцінка виступає показником можливих психологічних проблем окремих учнів і взаємин у колективі. Оскільки для підлітка переважно референтною групою є шкільний колектив, проблеми в навчальній діяльності найчастіше виникають саме через невідповідний статус особи в групі в сукупності (а також через або внаслідок) з неадекватною самооцінкою [2, 138].

На третьому етапі визначали важливість самооцінки у контексті формування рис характеру підлітка.

Були запропоновані наступні заходи:

1. Приділяти увагу формуванню своїх внутрішніх потреб.

2. Приділяти час для розвитку чинників які формують самооцінку (відносини з батьками, однолітками які є важливим чинником для формування здорової самооцінки у підлітків).

У підлітковому віці починає формуватися вже більш стійка й усвідомлена самооцінка. До чинників відносять взаємини з батьками та іншими членами сім'ї; авторитет серед однолітків і друзів; успіхи в навчанні та ставлення вчителів; фізіологічні дані (зовнішність) і успіхи (сила, витривалість, спритність); особливості характеру.

Висновок. Отже, якщо проаналізувати наше дослідження, то можна з упевненістю сказати, що самооцінка у підлітковому віці займає важливе місце, адже на її формування впливає безліч чинників. І сама самооцінка впливає на подальшу майбутню картину життя підлітка та його відношення до однолітків та батьків. Відкриття себе як неповторно індивідуальної особистості нерозривно пов'язане з відкриттям соціального світу, у якому ці особистості жити. Таким чином, така найважливіша властивість особистості як самооцінка, формуючись у підлітковому віці, розвивається відповідно до внутрішніх властивостей особистості і її сфер соціалізації, опосередковуючи відношення людей до індивідуума й одночасно будучи наслідком їхніх відносин до даної особистості.

Список використаних джерел:

1. Божович Л. И. Личность и ее формирование в детском возрасте / Л. И. Божович. – М. : Просвещение, 1968. – 464 с.
2. Кононко О. Л. Психологічні основи особистісного становлення дошкільника (Системний підхід) / О. Л. Кононко. – К. : СтилоС, 2000. – 336 с.
3. Максименко Л.М. Формування мотивів та самооцінки в учнів // Психологічна газета. - 2005. № 7. - С. 12-15

ВЕРОВЧУК М. О.

*студентка спеціальності початкова освіта
наук. керівник Шестакова Т. В., к.пед.н., доц.
Український гуманітарний інститут*

ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Актуальність дослідження. Використання ігрових технологій на уроках в початкових класах є важливим завданням поставленим перед кожним вчителем. Саме тому при будівництві уроків вчителі активно використовують ігрові технології для будівництва цікавого та захоплюючого уроку. Відтак шкільна система України передбачає використання ігрових технологій, яка забезпечить розвиток індивідуальних здібностей і творчого ставлення до життя кожного учня. Ігрові технології є однією з унікальних форм навчання, яка дозволяє зробити цікавою не тільки роботу учнів на творчо-пошуковому рівні, але й буденні кроки з вивчення предметів. Але внаслідок впровадження даних технологій, перед закладами освіти постало завдання підготовки високоосвічених, творчих особистостей, готових до постійного самовдосконалення та використання нових впроваджень в процес навчання. Для вирішення ситуації яка склалася освітні заклади активно готували вчителів, озброювали їх необхідними знаннями, практичними вміннями й навичками для освоєння і впровадження активних форм і методів навчання, серед яких провідне місце посідають навчально-педагогічні ігри. Але часто під час такої гри учень не може приділити праці

стільки часу, скільки необхідно, він змушений пристосуватись до ритму гри під час якої часто учень збуджується виходячи на межу емоційної тривалості. Однак саме ця емоційно забарвлена монотонна діяльність із запам'ятовування, повторення, закріплення чи засвоєння інформації активізує всі психічні процеси і функції дитини. Актуальність гри в даний час підвищується і через перенасиченість сучасного школяра інформацією. Тому дослідження теми використання ігрових технологій на уроках в початкових класах є актуальним та важливим завданням.

Об'єкт дослідження: ігрові технології як методи роботи.

Предмет дослідження: методологічні підходи гри у діяльності вчителя на уроках .

Мета дослідження: висвітлити ігрові технології в роботі вчителя.

Для досягнення зазначеної мети необхідно виконати наступні завдання:

1. Показати та проаналізувати види ігрових технологій на уроках..
2. Представити методи гри в роботі вчителя.
3. Запропонувати рекомендації щодо покращення ігрових технологій у роботі вчителя на уроках.

Аналіз наукових джерел. Дослідженням теми: «Використання ігрових технологій на уроках в початковій школі» займалися багато вчених. Наприклад, кандидат педагогічних наук, доцент Казакова Наталія Вікторівна зазначає, що: «Молодшим школярам характерні емоційність, рухова і пізнавальна активність, бажання фантазувати, прагнення перевірити свою силу і справність, тому роль використання ігрових технологій на уроках зростає» [1]. Більше того, інтернет портал для вчителів початкових класів також відзначив, що використання ігрових технологій відповідає природним потребам дитини, адже за своєю природою гра - це найвласливіша форма життєдіяльності дітей. Проте, старший викладач кафедри педагогіки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя Дубровський Валерій Леонідович підкреслив: «Кожен вчитель початкових класів має усвідомити, що, використання гри на уроках, покращує навчальний процес учнів. В грі дитина розвивається, пізнає щось нове та краще засвоює матеріал уроку» [2]. В той час, асистент кафедри мовознавчих дисциплін Наталія Гудима запевняє: «Гра – сильний емоційний подразник, який знімає психологічні бар'єри учнів, а також стимулює позитивні емоції, які впливають на кору головного мозку. І за рахунок задоволення з'являється зацікавленість, що є одним із найважливіших завдань навчання» [3]. Разом з тим, старший викладач кафедри педагогіки, кандидат педагогічних наук, Алендарь Надія Іванівна зазначила: « Проблема використання ігрових технологій у роботі з молодшими школярами ще далека від свого остаточного вирішення та потребує подальшого дослідження.» [4]. Отже, із вищевикладеного матеріалу було з'ясовано, що тема «Використання ігрових технологій на уроках в початковій школі» недостатньо досліджена.

Список використаних джерел:

1. Казакова Н. Використання ігрових технологій у позакласній виховній роботі початкової школи / Наталія Казакова. // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2019. – С. 76–86. 2.
2. Дубровський В. Л. Технологія організації і проведення дидактичної гри на уроках математики у початковій школі / Валерій Леонідович Дубровський. // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. – С. 90–94.
3. Гудима Н. Особливості навчання іншомовного спілкування у початковій школі із застосуванням гри / Наталія Гудима.
4. Алєндарь Н. Застосування ігрових технологій на уроках у початкових класах / Надія Алєндарь. // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лєси Українки.

ГАВРЮК Л. О.

*студентка спеціальності початкова освіта
наук. керівник Романчук С. М., к.філ.н., доц.
Український гуманітарний інститут*

ГРА ЯК МЕТОДИЧНИЙ ЗАСІБ НА УРОКАХ ПИСЬМА В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Актуальність дослідження. Виховання дитини та її розвиток найкраще відбувається під час гри, яка допомагає навчатися, всебічно розвиватися та дає можливість якісно відпочити. Завдяки грі розвиваються такі важливі для розвитку дитини здібності, як: творчість, тобто вміння творити щось за своєю уявою, уява відповідно як підґрунтя для творчості, а також фантазія. Для кожної дитини ігрова діяльність, комунікація з однолітками, бажання бути почутими, реалізованими є загальною потребою, а для вчителя - способом реалізації різноманітних завдань навчально-виховного процесу. Сучасні вимоги щодо викладання в початковій школі диктують нові підходи з метою активізації навчального процесу, на нашу думку, один з таких способів є гра.

В ігровій діяльності освітня, розвивальна й виховна функції дуже тісно взаємопов'язані. Доведено, що цікаві ігрові заняття підвищують ефективність сприймання учнями навчального матеріалу, вносять елементи цікавості, наповнюють позитивними почуттями і підвищують рівень успішності учнів. Зважаючи на те, що гра як методичний засіб, що допомагає враховувати вікову категорію учнів, вважаємо наше дослідження актуальним.

Об'єкт дослідження: лінгводидактика як засіб навчання.

Предмет дослідження: ігрові заняття як методичний засіб в початковій школі.

Мета роботи: – репрезентувати гру як інтерактивний засіб на уроках письма в початкових класах.

Виходячи з мети дослідження, було поставлено та вирішено такі завдання:

- 1.Зазначити роль гри в організації навчальної праці.
- 2.Розробити уроки письма із застосуванням ігрових елементів.
- 3.Дати характеристику різних типів ігор.
- 4.Довести ефективність застосування гри на уроках письма.

Огляд джерел. У вітчизняній та зарубіжній педагогічній літературі нам відомі праці Арістотеля, Л.С.Виготського, І.Канта, Я.А.Коменського, А.С.Макаренка, Платона, Рабле, Ж.Ж.Руссо, В.О.Сухомлинського, К.Д.Ушинського, які досліджували гру як інтерактивний засіб навчання.

Нам імпонує думка Я.А.Коменського про навчання в грі: «Альфою і Омегою нашої дидактики нехай буде пошук і відкриття способу, за якою б учителі менше навчали, а учні більше б навчалися» [1, с.162].

К.Д.Ушинський писав: «Якщо говорять, що ігри передбачають майбутній характер, майбутню долю дитини, то це правильно у двоякому розумінні: не тільки у грі виявляються нахили дитини і відносна сила душі, але сама гра має великий вплив на розвиток дитячих здібностей і нахилів, а відповідно і на саму долю». Ми погоджуємось із К.Д.Ушинським, в тому, що «гра має важливе значення в житті дитини... Якою буде дитина в грі, такою вона буде і в праці, коли виросте» [3, с.28].

Гра, як форма навчання, вміщує в собі різні багатогранні елементи, і основний з них – дидактичний. Ігрові завдання з певними правилами, цілями та методикою визначають дії учнів, які спрямовані на придбання нових теоретичних або практичних знань, або закріплення їх у процесі самої гри.

Загальноприйнято дотримуватися такої структури гри під час уроку письма: дидактичне завдання, правила гри, ігрові дії.

Цікава гра «Пишемо стрічкою». Вчитель говорить слово і дає дітям відрізані різнокольорові стрічки. На підлозі дитина розміщує свій відрізок у формі букви і стає поруч з нею. Друга дитина додає зі стрічки свою букву, а третя продовжує «писати» і таким чином складається слово. Можна задіяти весь клас, і зі стрічок вийде речення, і навіть не одне. Гра тримає дитину в русі, а також допомагає вивчити букви і складати слова. Отже, на кожному етапі гри діти бачать, сприймають, запам'ятовують та опановують корисні навички, але при цьому не відчувають внутрішнього напруження.

Дітям подобається гра «Мовний ланцюжок». Вчитель прописує слово на дошці, а потім закріплює скріпкою букви на одязі дітей попереду. Діти повинні самі знайти, де їм стати, щоб утворилося слово, а потім речення. Гра згуртовує колектив, вчить утворювати слова і речення рухаючись.

Із задоволенням діти грають в «Буквар-гончар». Вчитель роздає учням кольорове солоне тісто, або пластилін і пропонує власноруч написати слово. Діти на початку роблять тоненькі «ковбаски», а потім формують букви і слово. Ускладнюючи завдання, учитель пропонує синіми «ковбасками» писати приголосні, а червоними — голосні букви. Ту букву або склад, на який робиться наголос, можна зробити більшої форми. Таким же чином можна

складати слово із цукерок, обгорнутих в синій та червоний папір, а потім пригостити кожного. Така гра розвиває, захоплює.

«Де гра, там і радість», - наголошує народна мудрість. Гра позитивно впливає на всі сфери життя, бо саме через неї діти навчаються взаємодіяти один з одним, як одна команда, у якій є місце для участі кожного. Також вправа та гра допомагають задовільнити таку необхідну для дитини потребу в рухах, що особливо актуально для молодших школярів.

Висновок. Як бачимо, ігрова діяльність як метод навчання,- це один з методів активної, творчої та розвивальної діяльності дитини, у процесі якої відбувається оволодіння особливо важливими суспільними функціями, дитина вчиться будувати відносини, допомагає оволодіти рідною мовою як засобом спілкування.

Проведене дослідження переконує (висловимося словами В.О.Сухомлинського): «Гра - це величезне світле вікно, крізь яке в духовний світ дитини вливається життєдайний потік уявлень, понять про навколишній світ. Гра – це іскра, що засвічує вогник допитливості. То що ж страшного в тому, що дитина вчиться писати граючись, що на якомусь етапі інтелектуального розвитку гра поєднується з працею...» [2, с.95].

Список використаних джерел:

1. Коменский Я. А. Великая дидактика / Я. А. Коменский. – Москва: Педагогика, 1965. – 596 с.
2. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / В. О. Сухомлинський. – Київ: Радянська школа, 1977. – (Вибрані твори: в 5-ти томах.).
3. Ушинский К. Д. Человек как предмет воспитания: опыт педагогической антропологии / К. Д. Ушинский. – Москва: Педагогика, 1990. – 526 с. – (Педагогические сочинения: в 6-ти томах).

ГАЛИЦКАЯ А. Р.

*студентка специальности
теория та методика физического воспитания
науч. руководитель Ливак П. Е., к.юрид.н.
Украинский гуманитарный институт*

СКАНДИНАВСКАЯ ХОДЬБА КАК МЕТОД РЕШЕНИЯ ПРОБЛЕМЫ ОЖИРЕНИЯ У ЛЮДЕЙ СРЕДНЕГО ВОЗРАСТА

Актуальность темы. Согласно министерству здравоохранения Украины ожирение приобретает форму эпидемии, поэтому сохранение и поддержание здорового образа жизни является приоритетной задачей, стоящей сегодня перед обществом. Если представим, что в Украине живет 100 человек, то 58 из них имеют лишний вес и еще 25 страдают от ожирения. В современных условиях жизни проблема ожирения становится все более значимой и начинает представлять социальную угрозу для жизни людей.

Доказана актуальность проблемы независимо от социальной и профессиональной принадлежности, зоны проживания, возраста и пола. По результатам наблюдений, значимость проблемы ожирения определяется угрозой инвалидизации людей и снижением общей продолжительности жизни в связи с частым развитием тяжелых сопутствующих заболеваний.

Необходимость решения проблемы направлена формирование комплексных программ профилактики и лечения ожирения, среди которых оптимизация двигательного режима, коррекция рациона питания, повышение мотивации населения к ведению здорового образа жизни, занятиям физкультурой и спортом, а также повышение личной ответственности человека за свое здоровье.

Государство должно принять масштабность проблемы и начать активное свое участие в решении этого вопроса.

Объект исследования: физическое состояние людей среднего возраста с проблемой ожирения.

Предмет исследования: скандинавская ходьба как современным метод решения проблемы ожирения.

Цель работы: провести анализ особенности применения скандинавской ходьбы к решению проблемы ожирения, подчеркнуть эффективности метода.

Для достижения поставленной цели необходимо решить следующие **задачи**:

1. Провести анализ методики скандинавской ходьбы.
2. Определить роль скандинавской ходьбы как метода похудения у людей с избыточным весом.
3. Обосновать выбор скандинавской ходьбы как лучшего метода для похудения у людей среднего возраста.

Для решения исследовательской проблемы были применены теоретические методы – анализ и сравнение.

Обзор источников. Проблема ожирения нашла отражение в работах С. Д. Руненко, А. О. Резиной, Е. Е. Ачкасова и другие. Методику скандинавской ходьбы, влияющую на физическое состояние людей, изучали С. Н. Говрюк, И. А. Ефименко, О. М. Стефанишина, Е. И. Алешина и другие. С. Д. Руденко утверждает, что современный малоподвижный образ жизни и не правильное питание на прямую оказывают свои негативные побочные эффекты на человеческий организм, приводящие к серьезным осложнениям в здоровье. Способами решения это проблемы является профилактические и систематические тренировки, так же в запустившихся случаях комплексные подходы с акцентом на физической активности и правильного питания [1]. Согласно взглядам И. А. Ефименко о том, что снижение количества употребляемых калорий без занятий физической активностью не дает особого желаемого результата. Только правильный и комплексный поход решает проблему ожирения [2].

Основные результаты исследования. Результаты анализа

особенности метода скандинавской ходьбы для людей с избыточным весом. Исследование результатов людей с улучшением физического состояния с помощью измерения их достигнутого результата в весе, ИМТ (индекс массы тела) и ЧСС (частота сердечных сокращений).

На первом этапе, с целью осуществления анализа метода скандинавской ходьбы, изучена работа практикующих тренеров. Детально описана техника ходьбы, рассмотрен подбор профессиональных скандинавских палок, охарактеризован индивидуальный подход каждому занимающемуся [3].

На втором этапе проанализирован достигнутый результат улучшения физического состояния у людей среднего возраста с помощью применения методики скандинавской ходьбы и нормализованного режима питания. Доказано, что оптимальным видом физической нагрузки, применяемой для лечения ожирения, является динамическая аэробная нагрузка, к которому и относится тренировка с использованием скандинавской ходьбы [2].

На третьем этапе обоснован выбор скандинавской ходьбы, как лучшего метода физической нагрузки у людей среднего возраста с избыточным весом.

Проанализировав преимущество скандинавской ходьбы, зафиксированы следующие сходства и отличия от обычной ходьбы:

Сходство	Отличия
скоординированная попеременная работа противоположных рук и ног	участие в процессе верхней и нижней половины тела
правильная осанка	увеличенная интенсивность
ритмичность	размах рук регулирует ширину шага
траектория конечностей	правильный угол отклонения локтей
	распределение нагрузки на все мышцы
	вовлечение в процесс всех частей тела
	повышенное энергопотребление
	усиленная ротация (движения) плечевого, бедренного, тазового, грудного отделов
	повышение на 30% дыхательного объема легких

Утверждено, большее количества жира сжигается при долгой активности. Следовательно, короткие тренировки в спортзале не помогут избавиться от лишнего веса: таким образом жира сжигается слишком мало.

Длительность движения важнее тяжести нагрузки, хотя со временем вы сами захотите увеличить нагрузку (ходить дольше и быстрее, подниматься на горки). Ходьба с палками очень эффективна для снижения лишнего веса и лечения ожирения, так как это длительная низкоинтенсивная загрузка, не приносящая вреда, при правильной технике, людям среднего возраста, их не столь молодому организму [2].

Заключение. В связи с тем, что проблема ожирения в наше время имеет большие масштабы, государству необходимо со всей ответственностью подойти к решению данной проблемы. Скандинавская ходьба является доказанным эффективным и безопасным методом по борьбе с избыточным весом у людей среднего возраста, так же интерес к ней вызван тем, что при внешней простоте и легкости, она производит мощнейший оздоровительный эффект.

Список использованных источников:

1. Руненко С. Д. Ожирение: современный взгляд на проблему [Электронный ресурс] / Светлана Давидовна Руненко – Режим доступа к ресурсу: <https://cyberleninka.ru/article/n/ozhirenie-sovremennyy-vzglyad-na-problemu>.
2. Ефименко И. А. Ходьба. Палки. Здоровье. / Игорь Анатольевич Ефименко. – Киев, 2019. – С. 63-65
3. Гаврюк С. Н. Скандинавская ходьба / Сергей Николаевич Гаврюк. – 2016. – С. 30–32.

ГЕТЬМАН О. О.

студент спеціальності

*теорія та методика фізичного виховання
наук. керівник терещенко в. і., к.пед.н., проф.
український гуманітарний інститут*

ПРОГРАМА ТРЕНУВАЛЬНИХ НАВАНТАЖЕНЬ ДЛЯ ВИХОВАНЦІВ СЕКЦІЇ ХОРТИНГУ З ЕЛЕМЕНТАМИ БОКСУ

Актуальність дослідження. Хортинг – це одна з українських систем індивідуальної бойової майстерності спортсменів, що на даний час користується значною популярністю серед сучасної молоді. Основою виникнення даного єдиноборства є комплексна система самовдосконалення особистості, заснована на фізичному, морально-етичному та духовному вихованні, пов'язана з відродженням давніх народних традицій, які передавались з покоління в покоління.

У 2009 році Козацьке єдиноборство «Хортинг» визнано як вид спорту Міністерством України у справах сім'ї, молоді та спорту. Планування процесу підготовки спортсменів за методиками хортингу узгоджено на законодавчому рівні. Розроблено навчально-методичне забезпечення щодо розповсюдження хортингу як національно виду спорту: програма розвитку

виду спорту в Україні на 4 роки, вимоги спортивної класифікації, методичні рекомендації та правила проведення і суддівства змагань, навчальні програми для ДЮСШ та гурткової (секційної) роботи для учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Проте, окрім навчально-методичних розробок, наукові дослідження щодо обґрунтування оптимальної побудови та контролю застосування тренувальних навантажень різного обсягу і спрямованості на організм спортсменів окремих вікових груп досі не проводились. Це стримує реалізацію належного потенціалу спортсменів в даній спеціалізації і підвищує ризик отримання ними травми, набуття стану перетренованості, тощо. Організація тренувальних занять з окремими віковими групами потребує додаткового науково-методичного забезпечення та застосування програм підготовки – експериментальної перевірки.

Таким чином, актуальністю дослідження є саме, недостатня вивченість даного виду спорту з позицій впровадження обсягів тренувальних навантажень для спортсменів окремих вікових груп, в тому числі із застосуванням елементів боксу під час тренувань.

Об'єкт дослідження: навчально-тренувальний процес вихованців, які займаються у секціях хортингу з елементами боксу.

Предмет дослідження: перевірка ефективності навчальної програми секційної роботи хортингу з елементами боксу для вихованців протягом року.

Мета роботи: показати та обґрунтувати обсяги тренувальних навантажень для вихованців секції хортингу згідно навчальної програми секційної роботи хортингу з елементами боксу в тренувально-навчальних закладах та експериментально перевірити їх ефективність протягом року.

Завдання дослідження:

1. Провести аналіз науково-методичної літератури з теми дослідження.
2. Виявити рівень загальної та спеціальної фізичної підготовленості вихованців, які систематично відвідують секційні заняття з хортингу з елементами боксу.
3. Показати та обґрунтувати обсяги тренувальних навантажень для вихованців секції хортингу згідно навчальної програми секційної роботи хортингу з елементами боксу.
4. Експериментально перевірити ефективність застосованих обсягів тренувальних навантажень для вихованців секції хортингу згідно навчальної програми секційної роботи хортингу з елементами боксу протягом року.

Огляд джерел: Розробка хортингу, а також його кваліфікаційна система була спрямована на виключно природний винахід техніки самозахисту та спортивних прийомів одноборства, ініціатором якого виступив видатний спортсмен Е.А. Єрьоменко. В період його навчання на юридичному факультеті Київського Національного Університету ім. Т.Г. Шевченка Е.А. Єрьоменку довелося навчатися у видатного історика-дослідника завідувача кафедри історії України доктора історичних наук професора В.І. Сергійчука, який надав історичні дослідницькі матеріали

щодо фізичної підготовки та військових тренувальних традицій козацтва, зокрема історичної спадщини Придніпров'я, на землях якого і досі проживають етнічні нащадки мужніх і досконалих пращурів, представників козацтва, традиції яких закладені в основі зародження та існування вільних козацьких земель, духовним та силовим центром яких була впродовж декількох століть Запорозька Січ (о. Хортиця і навколишні землі Придніпров'я).

Слово «хортинг» походить від назви відомого у світі славетного острова Хортиця, де була розташована Запорозька Січ. Відомо, що в дохристиянські часи нашу землю населяли войовничі скіфи й сармати. Сарматів і нині вважають одними з найвправніших воїнів в історії людства. Можна сміливо припустити, що традиції бойового виховання нашого народу тягнуться ще від скіфів і сарматів. У Київській Русі фізичне виховання розвивалося й ґрунтувалося на основі багатовікових народних традицій. Найбільшого поширення набули народні ігри, кулачні двобої та боротьба. З історії відомо, що серед вільних козаків Січі, які переносили тяготи бойового життя і разом брали участь у походах, були представники близько 40-ка різних національностей. При цьому існував закон для всіх один – жити по честі, слідкувати за своїм здоров'ям і дотримуватися військової традиції.

У наші дні слово Хортиця асоціюється з лицарством і самопожертвою, відвагою та вихованням могутніх і вольових чоловіків. Саме тому, спортивне єдиноборство «Хортинг» символічно названо на честь місця проведення всіх прадавніх козацьких поєдинків – Кола козаків «хорт», в який вони збиралися для виявлення найсильніших, і на честь самого великого острова на Дніпрі «Хортиця» – сакрального центру і місця народження козацької доблесті Запорозької Січі. Сучасний український хортинг – універсальна система змішаного єдиноборства, яка втілила в собі найбільш ефективні та дієві прийоми спортивних і прикладних єдиноборств та бойових мистецтв. Виховна і філософська основа хортингу – здоровий спортивний дух людини та славні традиції козаків Запорозької Січі.

Висновок. Результати дослідження були впроваджені в практику навчально-тренувального процесу вихованців, які займаються у секції з хортингу з елементами боксу. За допомогою педагогічних тестів виявлено оптимальні параметри рівня розвитку фізичної підготовленості спортсменів. При використанні протягом річного циклу підготовки зазначених у навчальній програмі обсягів тренувальних навантажень, проявилась їх ефективність через поліпшення результатів та збільшення відсоткової переваги показників у контрольних вправах, що супроводжувалось успішними виступами в ряді змагань.

Список використаних джерел:

1. Васецький Ю. В. Виховання молоді в традиціях запорозького козацтва, або чому навчає хортинг : [інформант.-істор. довідник] / Ю. В. Васецький. – Дніпропетровськ : "Дніпро", 2011. – 25 с.

2. Демінський О. Ц. Оптимізація навчально-тренувального процесу : [навч.-метод. посіб] / О. Ц. Демінський. – Херсон : Айлант, 2002. – 296 с.
3. Компанієць Ю. А. Спеціальна фізична підготовка : [підручник] / Ю. А. Компанієць. – Луганськ : РВВ ЛАВС, 2003. – 558 с.
4. Савчин М. П. Тренованість боксера та її діагностика / М. П. Савчин. – К. : Нора-прінт, 2003. – 220 с.

ГОЛБАН М. В.

*студентка спеціальності початкова освіта
наук. керівник Шестакова Т. В., к.пед.н., доц.
Український гуманітарний інститут*

РОЗВИТОК ДРІБНОЇ МОТОРИКИ РУК У ДІТЕЙ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Актуальність дослідження. Дрібна моторика рук дітей молодшого віку є важливим завданням у кожній школі. Діти розвивають свої пальчики та розум, виконують вправи які їм задає вчитель. Дрібна моторика рук об'єднує в собі розвиток та взаємодію рухів та мислення, коли вони цим займаються, то розвиваються. Розвиток цієї функції є дуже важливим, адже діти розвивають все. Дітям зручно виконувати ці вправи, але не всім, деяким діткам потрібна допомога. Розвиток відбувається завдяки наполегливості та за допомогою прикладених зусиль. Є дітки з обмеженими можливостями, їм важко робити це самостійно. Тому таким діткам потрібна допомога їхніх батьків, та їхня підтримка, терпіння. Розвиток мілкої моторики рук передбачає майбутній розвиток дитини, а також має вплив на її відносини з однолітками. Тому дослідження змістовного розвитку мілкої моторики рук у дітей є актуальним та важливим завданням.

Об'єкт дослідження: Всебічний розвиток дитини в початковій школі

Предмет дослідження: Вплив дрібної моторики рук на розвиток розумової дитини

Мета дослідження: Визначити вплив дрібної моторики рук на всебічний розвиток дитини в початкових класах.

Для досягнення зазначеної мети нехибно виконати наступні **задачі**:

1. Показати вплив займанням дрібної моторики рук на розвиток мовлення дитини
2. Проаналізувати переваги та недоліки впливу дрібної моторики рук на розвиток дитини
3. Виокремити ефективні вправи та методи для розвитку дрібної моторики рук для діток.

Аналіз наукових джерел. Дослідження теми розвитку дрібної моторики рук у дітей займалися багато вчених. Наприклад, кандидат психологічних наук, Т. Г. Харченко, сказав, що «велику увагу необхідно приділяти саме розвитку дрібної моторики рук, адже рухи рук тісно пов'язані з мовленням і вони є одним із факторів його формування» [1]. А ще,

кандидат педагогічних наук сказав «Проблема полягала у складності мануальної маніпуляції дітьми зі стертою формою дизартрії предметами, запропонованими авторами, через їх малий розмір» [2]. Також, кандидат педагогічних наук сказав «Розум дитини перебуває на кінчиках її пальців» [3].

В той час кандидат педагогічних наук дослідив і зробив висновок що, наявні рухові порушення дають можливість дітям зі СФД опанувати життєво важливими побутовими та нескладними трудовими навичками [2]. Разом з іншими цю тему розібрали також кандидати психологічних та педагогічних наук, і зробили висновок – в залежності від того, що необхідно розвивати у дитини, залежить постановка мети і пошук спеціальних шляхів організації трудового процесу, а також добір методичних засобів і змісту навчання. Це дає можливість врахувати індивідуальні особливості кожної дитини для отримання позитивного результату в процесі практичної роботи [3]. Із переліку праць проаналізованих авторів було з'ясовано що тема розвиток дрібної моторики рук дитини не достатньо досліджена.

Виявлено, в роботі з дітьми, а особливо з тими в кого вже є проблеми з мовленням, велику увагу необхідно приділяти розвитку функції дрібних м'язів рук. Рухи рук тісно пов'язані з мовленням, вони є одним з факторів його формування. Тренування рухів м'язів пальців впливає не тільки на розвиток моторики, а й на розвиток психології і мовлення. Недостатній розвиток зорового сприймання, уваги та, зокрема дрібної моторики рук, призводить до виникнення негативного ставлення до навчання та школи. Ось чому потрібно займатися дітьми до школи, розвивати їх мовлення, увагу та дрібну моторику рук. Так що, займатись розвитком дрібної моторики уже з раннього віку. Потрібно виконувати прості вправи наприклад «Сорока». Але не потрібно перестаратися, діткам потрібно давати вправи по їх віку, а коли вони підростять то давати уже складніші вправи. Робота з дрібною моторикою рук повинна відбуватися постійно, а не один раз на місяць. Дітки повинні розвиватися постійно. Отже, дрібна моторика рук приймає важливу роль в розвитку мовленні та в психологічному розвитку дитини, і батьки повинні звертати увагу на це [2].

Дрібна моторика рук важлива для розвитку мовлення, психології, та уваги дитини. Результати досліджень учених, практичний досвід дефектологів, логопедів свідчать, що останнім часом у дітей помітно знизився рівень розвитку тонких рухів пальців рук і, на жаль, зросла кількість дітей із затримкою мовленнєвого та психічного розвитку. Фахівці встановили, що у більшості дітей із загальним недорозвиненням мовлення пальчики малорухливі, їхні рухи неточні, неузгоджені, нескоординовані. Таким дітям складно переключитися з виконання одного руху на інший. На жаль, батьки звертають увагу на це лише коли діти йдуть до школи і із-за цього діти страждають. Тому дрібна моторика повинна розвиватись ще до школи, і не великий відсоток в самій школі. Слід пам'ятати, що мовленнєві області знаходяться у корі великих півкуль, які з'являються завдяки імпульсів, які

залежать від моторики рук. Отже, розвиток дитини дуже залежить від моторики рук. Переваги полягають в тому, що майже весь розвиток дитини залежить від моторики рук [3].

Виокремлено такі ефективні вправи та методи як:

1. Чарівний мішечок із різними фігурками. Тут є елементи загадковості, незвичності, чаклунства, які діти дуже люблять. Тобто з мішечком можна виконувати багато опосередкованих вправ – коли дитина грається й не розуміє, що ми її розвиваємо.

2. Квілінг – За допомогою квілінгу можна робити великі та маленькі картини та поробки.

3. Театр тіней – усе, що передбачає перехрещення рук, працює на співдружність півкуль мозку. Та інші.

Є дуже багато вправ, ці що я перелічила вище, тільки маленький відсоток того, що пропонують лікарі та вчителі. На просторах Інтернету можна знайти багато вправ та завдань на розвиток дрібної моторики рук, але на жаль не має окремих посібників. Отже, вправи розвитку мілкої моторики рук можна знайти на просторах Інтернету, є відео вправи, ігри, а також можна замовити багато іграшок та інше.

Висновок. У результаті проведеного дослідження на тему розвитку дрібної моторики рук, а саме вивчення цього процесу в початковій школі можна зробити такі висновки виходячи із мети дослідження. Оскільки мета дослідження полягає в тому, щоб визначити вплив дрібної моторики рук на всебічний розвиток дитини в початковій школі. В результаті вдалося встановити наступне: що розвиток дрібної моторики рук дуже сильно впливає на розвиток мовлення, на розвиток психологічного здоров'я. У дослідженні було представлено аналіз переваг та недоліків моторики рук, як показало дослідження дрібна моторика рук має позитивний вплив на розвиток дитини, недолік тільки в тому, що батьки не займаються з дітьми моторикою рук до школи. А ще ми змогли виокремити ефективні вправи та методи для розвитку дрібної моторики рук для дітей, як показало дослідження їх дуже багато. Тому ми зможемо зробити наступне заключення, дрібна моторика рук дуже важлива для дітей шкільного віку, цим повинні займатися як вчителі так і батьки. Для розвитку цього процесу нам пропонуються наступні практичні поради: батьки повинні працювати з дітьми, не залишати це на вчителів; цей розвиток дуже важливий тому ми повинні звертати особливу увагу на це.

Список виконаних джерел:

1. Харченко Т. Г. Важливість розвитку дрібної моторики рук у дітей із загальним недорозвиненням мовлення [Електронний ресурс] / Т. Г. Харченко, Сміль Н. М. // Сучасні проблеми логопедії та реабілітації. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/6728/1/ilovepdf_com-57-61.pdf

2. Мороз Л. В. Стан дрібної моторики в дітей старшого дошкільного віку зі стертою формою дизартрії [Електронний ресурс] / Л. В. Мороз // Сучасні проблеми логопедії та реабілітації. – 2018. – Режим доступу до ресурсу:

https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/4168/1/ilovepdf_com-150-151.pdf

3. Молодід А. Б. Корекція загальної і дрібної моторики в учнів з порушеннями інтелектуального розвитку на уроках трудового навчання [Електронний ресурс] / А. Б. Молодід, О. В. Чеботарьова. – 2016. – Режим доступу до ресурсу:

<https://lib.iitta.gov.ua/715997/1/%D0%9C%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D1%96%D0%B4%20%D0%90.%20%D0%91.%2C%20%D0%A7%D0%B5%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B0%D1%80%D1%8C%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%9E.%20%D0%92.%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F.pdf>

4. Вплив розвитку дрібної моторики на формування мовлення дітей дошкільного віку [Електронний ресурс] // РАЙДУГА Комунальний заклад "Дошкільний навчальний заклад №50 Вінницької міської ради" – Режим доступу до ресурсу:

<http://dnz50.edu.vn.ua/%D0%B2%D0%BF%D0%BB%D0%B8%D0%B2-%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83-%D0%B4%D1%80%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%BE%D1%97-%D0%BC%D0%BE%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%BA%D0%B8-%D0%BD%D0%B0-%D1%84%D0%BE/>

5. Розвиток дрібної моторики рук [Електронний ресурс] // Вихователь-методист дошкільного закладу". – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <http://dnz1.kupyansk.info/info/page/3671>

ГОРЖУ І.І.

*студентка спеціальності психологія
наук. керівник Боличева О. В., к.псих.н., доц.
Український гуманітарний інститут*

ЕМПАТІЯ ТА ЕМОЦІЙНА КУЛЬТУРА ОСОБИСТОСТІ

Актуальність дослідження. Протягом багатьох століть одним з найважливіших феноменів внутрішнього життя людини є її почуття та емоції. І одним з таких феноменів є емпатія. Вона стала предметом багатьох досліджень та наукових дискусій у психології. В першу чергу, це пов'язано з тим, що емпатія має великий вплив не лише на якусь частину емоційної сфери людини, але й на всю особистість в цілому. Вона підвищує мотивацію людини та робить її діяльність продуктивнішою; впливає на розвиток і міжособистісних стосунків. Дозволяє проявити підтримку людині не лише в

якихось екстремальних життєвих ситуаціях, але й у звичних повсякденних умовах.

Що ж стосується емоційної складової культури особистості то тут такі дослідники як Т.Єгорова, Л.Іткіна, Є.Верещагіна, О.Холостова, О.Колядінцева, Я.Шмельова та ін. почали впроваджувати такі поняття як «культура емоцій», «культура почуттів» та «емоційна культура» [1]. Отже, проблема емпатії та емоційної культури особистості стала досить актуальною в наш час.

Об'єкт дослідження: емоційна сфера особистості.

Предмет дослідження: емпатія та емоційна культура особистості.

Мета роботи: полягає у вивченні та теоретичному обґрунтуванні проблеми емпатії та емоційної культури особистості.

Виходячи з мети дослідження були поставлено та вирішено наступні **завдання**:

1. Проаналізувати наукові підходи до визначення сутності поняття «емпатія»;
2. Охарактеризувати визначення та структуру емоційної культуру;
3. Теоретично обґрунтувати особливості розвитку емпатії та емоційної культури особистості.

Огляд джерел. Термін «емпатія» (переживання, співпереживання) вперше було вжито у 1873 році в роботі Р. Фішера «Оптичне відчуття форми: вклад в естетику». Пізніше Т.Ліппс висунув свою теорію переживання і переніс їх з поняття естетики в категорію філософії. На його думку переживання це не лише механізм естетичного сприйняття, а й пізнання іншої людини [2].

Понятійний конструкт «емоційна культура» містить два взаємозалежних поняття «емоції» та «культура». На думку В.Бойка, його змістовний центр міститься у слові «культура». Саме воно окреслює межі цікавої для індивідуума емоційної реальності, якість і форму емоційного життя людини, при цьому поняття «емоції» віддзеркалює зміст окремого виду культури, конкретизує склад сегмента культурної діяльності, який ми досліджуємо [1].

Результати досліджень. Під час дослідження емпатії як предмета, науковці виділили 2 основних напрямки: когнітивний та емоційний. Прихильники когнітивного напрямку трактують емпатію як інтелектуальний процес пізнання людини через аналіз її особистісних якостей. І емпатія це усвідомлення внутрішнього світу іншої людини (Р. Карамуратова, 1986 р.). Також, серед прихильників цього напрямку, існує думка, що емпатія – це інтуїтивне пізнання емоційного стану людини (А. Ковалев, 1975р., Т.Шибутані, 1969 р.).

Представники ж емоційного напрямку, розглядають емпатію як емоційний стан, який виникає в людини як відгук на переживання іншої особи, тобто здатність перейматися чийось емоційним станом (Т. Гаврилова, 1975 р., Т. Пашукова, 1985 р., А. Рузьська, 1975 р.). Є також

дослідники, які вважають, що емпатія – це діяльнісний компонент і відрізняється від інших саме активним сприйняттям, тобто допомогою людині (Л. Джрназян, 1984 р., М. Обозов, 1981 р., Н.Саржвеладзе, 1975 р.).

Вважається, що термін «емоційна культура» вперше було запропоновано П. Якобсоном, який у роботі «Емоційне життя школярів» писав: «Коли мова йде про повноцінний розвиток особистості, важливо домагатися, щоб школяр став людиною емоційно зрілою, емоційно культурною. Емоційна культура є комплексом явищ, які представляють розвиток і вдосконалення якостей емоційного життя, обмежено виявлених на більш ранньому віковому ступені» [3].

За П.Якобсоном емоційна культура має обов'язково містити:

- емоційну чутливість до більшості явищ, які відбуваються в суспільному житті, у сфері мистецтва, до проявів творчості, до світу моральних цінностей;
- розвинуту здатність розуміти, поважати й цінувати почуття інших людей, виявляти до них увагу;
- розвинуту здатність до співпереживання до почуттів інших людей, до переживань героїв творів літератури й мистецтва;
- уміння ділити свої переживання з близькими;
- почуття відповідальності за свої переживання перед собою й оточуючими;
- уміння демонструвати власні почуття оточуючим у загально-схвалювальній та прийнятній формі [3].

Отже, результати теоретичного аналізу дозволяють констатувати, що культура емоцій розглядається як інтегральна характеристика особистості, що забезпечує розпізнавання, розуміння та усвідомлення власних емоцій, а також оточуючих, здатність адекватно виражати власні переживання, які відповідають соціальним нормам, що діють в конкретних умовах життєдіяльності особистості.

Поняття «емоційна культура» входить до більш ширшого поняття «психологічної культури», яке охоплює усю особистість людини. Формуючи емоційну культуру, ми цим самим підвищуємо загальну психологічну культуру особистості.

Проаналізувавши наукові підходи з даної теми, можна визначити напрямки, на яких слід зосередити розвиток емоційної культури особистості. По-перше, необхідне збільшення рівня загальної освіченості молоді в процесі навчально-пізнавальної діяльності; по-друге, необхідний обов'язковий естетичний вплив мистецтва; по-третє, розвиток емоційної сенситивності, емпатійності як рушійної сили емоційної культури; по-четверте, можна розвивати емоційну культуру за допомогою цілеспрямованого соціально-психологічного тренінгу.

Таким чином, суть емоційно-вольового виховання ми вбачаємо в створенні такого морально-психологічного клімату, в якому особистість

почувала б себе комфортно та була готовою до позитивної і продуктивної взаємодії [3].

Висновок. Отже, теоретичний аналіз різноманітних наукових підходів дозволяє дати узагальнене визначення поняттю «емпатія». Отже, на нашу думку, емпатія - це багаторівневий, складний феномен, який являє собою сукупність емоційних, когнітивних та поведінкових здібностей особистості. На основі короткого огляду наукових праць щодо становлення поняття емпатії можемо говорити про перспективність її подальшого розвитку.

Також серед науковців немає одностайної думки і до визначення поняття «емоційна культура» і до кількості та якості її структурних компонентів, зокрема до неї включають: комунікативні вміння; уміння керувати емоційними станами й емоційними реакціями; емпатію; уміння емоційної регуляції діяльності; знання про суть, значення, роль емоцій у житті людини; знання щодо діапазону та спрямованості емоційних реакцій людини; знання про шляхи та засоби збагачення емоційної сфери й управління емоціями; катарсичні емоції тощо.

Теоретичне обґрунтування особливості розвитку емпатії та емоційної культури особистості говорить про те, що успішність, ефективність, продуктивність будь-якої діяльності забезпечують ті особистісні якості, що усвідомлюються як незаперечні психологічні цінності. До їх структури беззаперечно і обов'язково повинна входити і емоційна культура особистості. Тільки тоді особистість буде сучасною, цілісною і потрібною, якщо вона досконало розумітиме себе та ефективно співпрацюватиме з іншими.

Список використаних джерел:

1. Бойко В. В. Энергия эмоций в общении: взгляд на себя и других / В. В. Бойко. – Москва: Информационно-издательский дом «Филинь», 1996. – 472 с.
2. Спенсер Г. Основания психологии / Г. Спенсер, Т. Циген. – Москва: АСТ, 1998. – 543 с. – (Физиологическая психология в 14 лекциях). – (Классики зарубежной психологии).
3. Якобсон П. М. Эмоциональная жизнь школьника / П. М. Якобсон. – Москва: Просвещение, 1966. – 291 с.

ДАРІЙЧУК І. Д.

*студентка спеціальності початкова освіта
наук. керівник Кондратюк О. М., доц.
НПУ імені М. П. Драгоманова*

**ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У
МАТЕМАТИЧНІЙ ОСВІТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ
ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ**

Актуальність дослідження. У зв'язку з пандемією перед директорами шкіл, вчителями та батьками з'явилися нові виклики. Згідно зі статтею 4, пункту 3 «Про повну загальну освіту» вона може здобуватися різними формами: заочною (денною), дистанційною, мережевою, та іншими [1]. Керівникам закладів загальної середньої освіти дали право організовувати робочий процес використовуючи «змішану форму навчання». Цей вид навчання дає можливість поєднати традиційну та онлайн-освіту.

Однією з основних освітніх галузей початкової школи є математика. В Україні за останні роки спостерігаються проблеми з доступом до якісної математичної освіти. Тому слід впровадити актуальні новаторства для того щоб показати, що математика потрібна, важлива.

Враховуючи цю проблему був підписаний Указ «Про оголошення 2020/2021 навчального року Роком математичної освіти в Україні» [2]. Цей документ передбачає створення умов для забезпечення сучасного рівня викладання математичних дисциплін, зокрема із застосуванням ефективних технологій формування та розвитку математичної компетентності учнів. Важливо створити умови для мотивації учнів набувати математичні знання та навички з подальшим застосуванням у різних сферах життя: економічній, соціальній, науковій та інших.

Вивчення досвіду педагогів показує, що при використанні інформаційно-комунікаційних технологій віддається перевага мультимедійним презентаціям, які завдяки поєднанню тексту, графічних зображень, звуків, відео, анімацій утворюють єдине ціле. За результатами досліджень Інституту Євролінгвістики відомо, що більшість людей запам'ятовують 5% почутого матеріалу, 20% - побаченого, а одночасне використання аудіо- та відеоінформації підвищує рівень запам'ятовування до 40-50% [3].

Тому доцільно проаналізувати використання інформаційно-комунікаційних технологій у математичній освіті молодших школярів в умовах змішаного навчання.

Об'єкт дослідження: навчання математики молодших школярів в умовах змішаного навчання.

Предмет дослідження: оптимізація уроків математики в початковій школі засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Мета роботи: провести аналіз використання інформаційно-комунікаційних технологій у математичній освіті молодших школярів в умовах змішаного навчання.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати наступні **завдання**:

1. Визначити методи інформаційно-комунікаційних технологій у математичній освіті молодших школярів на різних етапах уроку.
2. Виділити проблеми та недоліки використання інформаційно-комунікаційних технологій у математичній освіті молодших школярів в умовах змішаного навчання.

3. Скласти методичні рекомендації з підготовки і проведення навчання на уроках математики в початковій школі з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Огляд джерел. На актуальність використання інформаційно-комунікаційних технологій під час математичної освіти в початковій школі звертали увагу вітчизняні педагоги-практики. У працях Б. С. Гершунського, І. Б. Горбунової, М. І. Жалдака, Н. В. Морзе, С. Пайперта, С. В. Панюкової, І. В. Роберт, О. В. Смірнова викладено аналіз проблем використання інформаційно-комунікаційних технологій в освіті. Наукові дослідження С. І. Архангельського, О. В. Горячева, Т. Н. Корольової, Є. Д. Маргуліса, Є. І. Машбіца, Ю. А. Первіна, Л. Б. Переверзева, Й. Я. Ривкінда, Н. Ф. Талізінної, Б. Хантер, А. В. Хуторського присвячені розгляду психолого-педагогічних та організаційних засад використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках і в позаурочній діяльності.

Питання необхідності застосування комп'ютера як засобу навчальної діяльності під час викладання предметів початкової школи, у процесі організації самостійної, індивідуальної й групової навчальної роботи учнів висвітлює у працях О. Я. Савченко [4]. У дослідженнях О. М. Ващук, К. Р. Колоса, О. П. Пінчук, О. В. Полякової вказано на перевагу мультимедійних засобів навчання відносно традиційних, шляхом їхнього дидактичного потенціалу, а також на необхідність упровадження презентацій в систему навчання.

Зустрічаються також матеріали практичного спрямування. Авторами О. В. Співаковський, Л. Є. Петухова, В. В. Коткова розроблено курс «Інформаційно-комунікаційні технології в початковій школі» [5], де обґрунтовуються принципи побудови уроку з комп'ютерною підтримкою.

Важливою й обов'язковою ланкою початкової школи є математична освіта. Оскільки, початковий курс математики є фундаментом для формування математичної компетентності, то доцільно проаналізувати відповідність проведення навчання вимогам сьогодення. Для сучасної дитини комп'ютер є великою частиною реальності, тому його можна використати як один із ефективних способів активізувати навчальну діяльність при навчанні математики використовуючи такий засіб як інформаційно-комунікаційні технології [6].

При підготовці до уроку з використанням інформаційно-комунікаційних технологій потрібно складати план уроку з дотриманням основних принципів дидактики: систематичність та послідовність, доступність, диференційований підхід, науковість та інше і при цьому пам'ятаючи, що комп'ютер тільки доповнює вчителя, а не замінює його.

На таких уроках можна реалізувати принцип адаптивності. Вчитель може керувати процесом навчання, тобто керованість. Відстежується інтерактивність і діалоговий характер навчання; оптимальне поєднання індивідуальної та групової роботи. Комп'ютер може використовуватися на

етапі підготовки до уроку, в процесі навчання при поясненні нового матеріалу, закріпленні, повторенні, контролі.

Отже, учитель, здійснюючи педагогічну діяльність засобами інформаційно-комунікаційних технологій, повинен обов'язково враховувати психологічні принципи взаємодії учня з комп'ютером для створення оптимальних умов педагогічного впливу та отримання очікуваного результату [5].

До основних проблем та недоліків відносяться такі, як відсутність комп'ютера в домашньому користуванні багатьох учнів і вчителів, а також мало часу для підготовки до уроку, на якому використовуються інформаційно-комунікаційні технології. Недостатня комп'ютерна грамотність вчителя. Відсутність контакту з учителем інформатики. У робочому графіку вчителів не відведено час для дослідження можливостей Інтернет. Складно інтегрувати комп'ютер у поурочну структуру занять. За недостатньої мотивації до роботи учні часто відволікаються на ігри, музику, та інше. Існує ймовірність, що, захопившись застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій на уроках, учитель перейде від розвивального навчання до наочно-ілюстративних методів.

Знання методики використання інформаційно-комунікаційних технологій в навчально-виховному процесі початкової школи дасть можливість використовувати комп'ютер та інші пристрої, як інструмент активного та безпечного входження дитини в інформаційне суспільство.

Аналізуючи позитивні та негативні сторони роботи з використанням інформаційно-комунікаційних технологій треба дотримуватися методичних рекомендацій. Усі завдання бажано належно оформити, забезпечити ігровими ефектами. Необхідно передбачити захист від несанкціонованих дій користувача, розробити дружній інтерфейс. Повинні бути передбачені реакція на неточну відповідь і можливість її виправити. У кінці роботи на екран необхідно виводити протокол виконання програми, що містить число допущених помилок з кожного завдання та загальний підсумок. Бажано мати можливість дострокового виходу з програми. З учнями першого класу краще працювати, коли в комп'ютерному класі є інтерактивна дошка, а з учнями 2-4-их класів можна працювати на уроці безпосередньо за комп'ютерами, ділячи клас на підгрупи. Доки учням цікаво працювати за комп'ютером, потрібно домагатися, щоб він був помічником для учителя та школярів у здобутті знань, а не пристроєм для ігор. Не залишати учнів початкових класів без контролю під час роботи в мережі Інтернет. Постійно слідкувати за дотриманням санітарно-гігієнічних вимог [5].

Висновок. У роботі встановлено, що використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі навчання математики молодших школярів дасть можливість підвищити мотивацію до вивчення даного предмету, заощадити час на уроці даючи можливість застосовувати особистісний і диференційований підходи до навчання. Отже, високі результати математичної освіти учнів початкових класів будуть тоді, коли

навчання буде зрозумілим, цікавим, доступним для всіх учасників освітнього процесу.

Список використаних джерел:

1. Закон України Про повну загальну середню освіту [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#n135>.
2. Указ [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.president.gov.ua/documents/312020-32165>.
3. Мороз О. Використання інформаційно-комп'ютерних технологій в початковій школі / Ольга Мороз. // Рідна школа. – 2014. – №12. – С. 43–47.
4. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи: Підручник для студентів педагогічних факультетів. – К.: Генеза, 2002. – 386 с.
5. Співаковський О. В., Петухова Л. Є., Коткова В. В. Інформаційно-комунікаційні технології в початковій школі: Навчально-методичний посібник для студентів напряму підготовки «Початкова освіта». – Херсон: ХДУ, 2011. – 267 с.
6. Гладко М. П. Використання ІКТ на уроках математики в початкових класах / М. П. Гладко. // Таврійський вісник освіти. – 2016. – №3. – С. 133–141.

ДЕМЧУК Ж. В.

*студентка спеціальності психологія
наук. керівник Боличева О. В., к.псих.н., доц.
Український гуманітарний інститут*

ЗДІБНОСТІ ДИТИНИ: УМОВИ РОЗВИТКУ

Актуальність дослідження. Одним із пріоритетних завдань сучасної психологічної науки справедливо визнається пошук шляхів розв'язання проблеми реалізації потенційної обдарованості кожної особистості, оптимального розвитку людських здібностей, виявлення і підтримка талановитих дітей та молоді. Зокрема, актуальною залишається проблема розподілу акцентів у ланцюгу: здібності – обдарованість – талант – геніальність. Однак саме ці проблеми ще недостатньо досліджені як у теоретичному, так і в прикладному аспектах, що суттєво позначається на практичній діяльності вчителів і викладачів.

Здібності не лише спільно визначають успішність діяльності, але й взаємодіють одна з одною, впливають одна на одну. Залежно від наявності й міри розвитку інших здібностей, які входять у комплекс, кожна з них набуває іншого характеру. Такий взаємний вплив виявляється особливо сильним, коли йдеться про взаємозалежні здібності, які спільно визначають успішність діяльності [1].

Об'єкт дослідження: здібності дитини як індивідуально-психологічні явища.

Предмет дослідження: особливості прояву здібностей та умови їх розвитку в онтогенезі.

Мета роботи: є вивчення та теоретичне обґрунтування проблеми здібностей дитини та умов їх розвитку.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання**:

1. Проаналізувати наукові підходи до визначення сутності поняття здібностей.

2. Охарактеризувати особливості прояву здібностей та умови їх розвитку в онтогенезі.

Огляд джерел. Здібності як індивідуально-психологічні явища, складові творчої діяльності привертала увагу дослідників з глибокої давнини. Згідно з численними дослідженнями (В.М.Дружиніна, В.О.Моляко, Я.О.Пономарьова, В.А.Семиченко, С.О.Сисоєвої та ін.) творчість являє собою системне явище, що включає: творчі здібності; творчий процес; якості особистості, які забезпечують творчу діяльність [1]. Автори (О.Г.Ковалев, 1965; К.К.Платонов, 1972. В.М.Мясищев, 1960) вважають, що під здібностями треба розуміти ансамбль властивостей, необхідних для успішної діяльності, включаючи систему особистісних відносин, а також емоційні та вольові особливості людини.

На думку Б.М.Теплова, здібність за своєю сутністю є поняттям динамічним, що існує тільки у русі, в розвитку. Кожна здібність змінюється, набуває якісно іншого характеру в залежності від наявності та ступеня розвитку інших здібностей [2]. Немає людей без будь-якої здатності, але є люди зі слабо розвиненими функціями, вираженими здібностями. Ці люди при їх якісній (порівняльній) оцінці називаються нездатними, тобто вони не володіють можливостями домогтися в чомусь високого результату [1].

Основні результати дослідження. У сучасній психології розрізняють загальні й спеціальні здібності. Загальні здібності – властивості індивідуальності, що зумовлюють діапазон можливостей людини: її здатність до освоєння культури, навчання, різних видів діяльності. Спеціальні здібності – властивості індивідуальності, які забезпечують успішність виконання певної діяльності. Вони також мають багаторівневу природу, а тому ґрунтуються на відповідних задатках, потребують систематичних і наполегливих вправ, що зумовлюють їх розвиток, передбачають ставлення індивіда до них як до засобу розв'язування життєво важливих завдань.

Успіхи дитини у певній діяльності зумовлені комплексом відповідних здібностей. Вони можуть проявлятися по різному, як: загальні інтелектуальні здібності; конкретні досягнення; спілкування та лідерство; творчість і продуктивна діяльність; художньо-образотворчі здібності; психомоторні здібності [1]. Таке розрізнення дозволяє завчасно ще у дошкільному віці виявити ті конкретні предметні нахили, уподобання, які пов'язані з закладеними природою здібностями [3].

Суттєвим показником розвитку здібностей можуть служити темп, легкість засвоєння та швидкість просування. Але необхідно зважати на результати або швидкість розвитку у співвідношенні з його умовами, тому що однакові досягнення у навчанні або роботі при різних умовах можуть свідчити про неоднакові здібності. Вміння добиватися великих досягнень при зовнішньо складних, несприятливих умовах свідчить про особливо великі здібності.

Що стосується вирішального фактору – умов розвитку здібностей у дитячому віці, зокрема умов, які стимулюють творчі здібності – то це у першу чергу:

- ✓ забезпечення сприятливої атмосфери, психологічного клімату;
- ✓ забезпечення можливостей для вправлення та практики;
- ✓ естетичність розвивального середовища;
- ✓ збагачення оточуючого середовища різноманітними новими предметами та стимулами;
- ✓ залучення літератури та мистецтва, що сприяє формуванню обдарованої особистості;
- ✓ широке використання запитань дивергентного типу;
- ✓ заохочення оригінальних ідей;
- ✓ відмова від оцінок та критики в адресу дитини;
- ✓ особистий приклад дорослого творчої поведінки;
- ✓ взаємодія усіх учасників педагогічного процесу;
- ✓ педагогічна майстерність дорослого у виявленні та розвитку здібностей дитини [3].

Найбільш важливі фактори компетентності педагога, який супроводжує розвиток обдарованості, в своїй роботі записує Є.Торренс (1975). Зокрема це:

- ✓ повага бажання дитини працювати самостійно;
- ✓ надання дитині свободи вибору;
- ✓ індивідуалізоване застосування початкової програми;
- ✓ створення умов для конкретного втілення творчих ідей;
- ✓ заохочення роботи над проектами, запропонованими самими дітьми;
- ✓ виключення будь-якого тиску на дітей, створення розкутої обстановки;
- ✓ одобрення результатів діяльності дітей в якій-небудь сфері з метою підтримки бажання випробувати себе в інших видах діяльності;
- ✓ акцент на позитивному значенні індивідуальних відмінностей;
- ✓ повага до потенційних можливостей тих, хто відстає;
- ✓ демонстрація ентузіазму;
- ✓ використання користі хобі, конкретних захоплень та індивідуальних нахилів;
- ✓ заохочення максимальної задіяності в сумісну діяльність;
- ✓ здатність переконувати дітей в тому, що дорослий є їхнім однодумцем і т.п. [3].

Загалом здібності розвиваються інтегративно з іншими рисами особистості, в умовах безпосередньої взаємодії дитини з соціумом. І в цьому випадку важливо, наскільки можливості соціуму узгоджуються з її потенціальними можливостями.

Висновок. Отже, здібності – це індивідуально-психологічні особливості особистості, які забезпечують успіх у діяльності та спілкуванні, легкість в оволодінні знаннями, вміннями, навичками. Здібності не можуть бути зведені до знань, умінь і навичок, які має людина, однак здібності забезпечують їх швидке набуття, фіксацію й ефективно практичне застосування. Успішність у діяльності забезпечується не однією, а системою різних здібностей, при цьому вони можуть взаємно компенсуватися.

Список використаних джерел:

1. Пізнаємо здібності / Л. В. Артемова, О. І. Кульчицька, Н. М. Голота, І. В. Сухорукова. – Київ: Кобза, 2003. – С. 48–50.
2. Теплов Б. М. Избранные труды / Б. М. Теплов. – Москва: Педагогика, 1985. – 360 с.
3. Шадриков В. Д. Психология способностей. Психология индивидуальных различий / В. Д. Шадриков. – Москва: АСТ, 2008. – С. 48–55.

ЄРОШКІНА Н. А.

*студентка спеціальності психологія
наук. керівник Вятоха І. Ю., к.псих.н., доц.
Український гуманітарний інститут*

РОЛЬ СІМ'Ї У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ

Актуальність теми обумовлена тим, що виховання дитини—це важка, трудомістка сфера людської діяльності, від якої залежить подальший життєвий шлях дитини та її взаємодія з соціумом. Проблема сім'ї як вагомого інституту соціалізації вивчалась ще в 20-ті роки ХХ століття, про що свідчать праці тогочасних новаторів у педагогічній галузі Г. Ващенко, А. Макаренка, Я. Мамонтова, І. Огієнка, С. Русової, Я.Чепіги та інших. У сім'ї дитина набуває вмінь і навичок в різних сферах суспільного життя, насамперед, навичок людського спілкування. Поступово в неї формується досвід сімейного життя, ставлення до родини. Як зазначав В. Сухомлинський, який високо цінував роль батька і матері, старших у сім'ї, стверджуючи: «Людина у своєму моральному розвитку стає такою, яка в неї мати, точніше, яка гармонія любові й волі в її духовному світі»; «...батько народжує і виражає, продовжує, розвиває себе в своєму синові й дочці, зливаючи своє духовне начало з духовним началом матері».

Об'єктом дослідження виступає формування особистості дитини.

Предметом дослідження є вплив сімейного виховання на формування особистості дитини.

Метою дослідження є аналіз впливу відносин у сім'ї, прикладу батьків, спілкування на формування здорової особистості.

Для досягнення поставленої мети вирішували наступні **завдання**:

1.Провести аналіз бібліографічних джерел, щодо впливу сімейного виховання на формування особистості людини.

2.Аналізувати фактори, що впливають на формування особистості.

3. Проаналізувати вплив авторитету батьків на формування майбутнього дитини.

На першому етапі дослідження провели аналіз бібліографічних джерел. Першим, хто відкрито поставив питання про структуру особистості у психологічній науці був Володимир Миколайович М'ясищев. На думку науковця «питання структури — це співвідношення змістових тенденцій, вони, реалізуючись у різних видах діяльності, зв'язаних з умовами життя відповідного історичного моменту, витікають з основних відносин, тобто прагнень, вимог, принципів і потреб... структура більш чітко виявляється у відповідності визначальній ролі окремих потреб...». Вивченням проблеми впливу сім'ї на формування особистості займався А. С. Макаренко[2], Сухомлинський В. О. Як стверджує соціологія, сім'я — це мала соціальна група, основана на шлюбі й кровній спорідненості, члени якої пов'язані спільністю побуту, взаємною допомогою, моральною відповідальністю. Важко не погодитись з тим, що значення сім'ї у вихованні дитини неможливо переоцінити, адже саме в сім'ї формуються перші уявлення дитини про життя, його ціннісні орієнтації, соціальні настанови. Саме в сім'ї дитина вперше соціалізується. В результаті соціалізації особистість засвоює соціальні норми й цінності, прилучається до громадського життя. Сім'я формує риси характеру, переконання, погляди, світогляд дитини, співчуває їй, підтримує її довірливим емоційним спілкуванням.

На другому етапі дослідження проаналізовано фактори, що впливають на формування особистості. Від сімейного виховання дитини залежить, чи стане вона повноцінною особистістю, активним та свідомим членом суспільства. Сімейне виховання — тривалий процес впливу на особистість дитини, що виражається в спрямованих діях з боку батьків для досягнення певного результату. Сімейне виховання також проходить як несвідомий процес при спілкуванні батьків і дитини. У дітей формується тип поведінки, який відповідає ціннісним уявленням сім'ї. Кожна родина має свої ціннісні орієнтації. У сім'ях з міцними контактами між дорослими й дітьми панує поважне ставлення до дітей, що активно формує в дітях почуття єдності, самостійність, відкритість, доброзичливість. Під час наслідування поведінки батьків у дитини формується соціальна поведінка. Справжня батьківська любов учить людину культури почуттів, обов'язку, чуйності, розуміти добро, формує почуття. Любов, ласка, ніжність, які дитина сприйняла в дитинстві, допомагають їй у майбутньому правильно розв'язувати житейські проблеми.

Розумна любов характеризується прийняттям дитини, поєднанням позитивного емоційного ставлення до неї з розумними вимогами. В

здоровому психічному кліматі для дитини немає ніяких фіксованих ролей («кумир сім'ї», «жахлива дитина»).

Авторитет батьків наступна важлива умова успішного сімейного виховання. У люблячій сім'ї авторитет батьків — завжди на належному рівні. Своє ставлення до навколишнього життя, норми й правила поведінки діти часто запозичують від батьків. А. С. Макаренко [2] вважав, що без авторитету виховання неможливе. Батьківський приклад і авторитет — особлива форма передачі соціального й морального досвіду старшого покоління молодшому, це найважливіший спосіб соціальної спадщини. Благополуччя людини в родині переноситься на інші сфери взаємин (на ровесників у дитячому садку й школі, загалом на навколишніх). І навпаки, конфліктна обстановка в сім'ї, брак душевної близькості між її членами часто лежать в основі дефектів розвитку й виховання.

Висновок. Сім'я є важливим місцем формування особистості людини. В сім'ї закладається основа сприйняття себе, навколишнього світу, людей. Важливим у процесі формування особистості є повага до дитини, повага членів родини один до одного, приклад та авторитет батьків, виховування особистої відповідальності в дитини, любові до праці та навчання, здорова самооцінка.

Список використаних джерел:

1. Макаренко А. С. Книга для родителей; Лекции о воспитании детей /А. С. Макаренко. - М. : Правда, 1986. – 448 с.
2. Макаренко А. С. Педагогическая поэма / А. С. Макаренко. – М.: ИТРК, 2003. – 720 с.
3. Сухомлинський В. О. Ми продовжуємо себе в дітях /В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : в 5 т. – К. : Рад. школа, 1977. – Т. 5.

ЖОЛОБЧУК Н. М.

*студентка спеціальності психологія
наук. керівник Вятюха І. Ю., к.псих.н., доц.
Український гуманітарний інститут*

ОСОБЛИВОСТІ КРЕАТИВНОСТІ ШКОЛЯРІВ З ДОМІНУЮЧОЮ ЛІВОЮ РУКОЮ

Актуальність дослідження. Актуальність дослідження теми полягає в тому, що явище ліворукості пов'язано з проблемою існування в суспільстві певної меншості населення, в сучасному світі є підтвердженням дискримінації. Двадцять років тому ліворукість вважали вадою фізичною, і її всіяко викоринювали ще у шкільному віці. Ця проблема, пов'язана з системою освіти. Також мова і про побутові проблеми, наприклад, дверні ручки, мишка від комп'ютера, де все зроблено для людей з ведучою правою рукою, і воно не придатне для тих, хто ліворукий. І таке ставлення вступало в протиріччя з фактом, що серед людей ліворуких багато видатних

художників, тенісистів, акторів, математиків, письменників. Шульгами були: Леонардо да Вінчі, Мікеланджело, Пабло Пікассо, Олександр Македонський, Юрій Цезар, Карл Великий, Наполеон, А. Пуанкаре, Святослав Вакарчук, Марія Матіос, Інна Цимбалюк. Так виникає питання про сильні сторони ліворуких людей, про позитивні якості їх особистості, їх переваги.

Тому питання ліворукості викликало інтерес багатьох психологів та педагогів і громадських діячів. Наприклад, першим, хто у СРСР боровся за права ліворуких дітей, був відомий український психіатр Анатолій Чупринко. Від довів, що насильницьке переучування ліворуких дітей завдає їм психологічної травми, нервові розлади, комплекс неповноцінності, а ще й уповільнення росту, втрату апетиту та життєвих сил. Прищепа О. досліджувала дефектологічні наслідки переучування шульги: «діти-лівші після кількох правильних написань часто механічно переходять до дзеркального написання або правильно зображують форму, але починають її письмо з іншого кінця» [3]. Як видно, ця проблема мусується в педагогічному плані, але ж позитивні сторони особистості шульг з психологічної позиції висвітлено не достатньо.

Об'єкт дослідження: особистість шульги.

Предмет дослідження: особливості креативності осіб з домінуючою лівою рукою.

Мета роботи: провести теоретичний аналіз специфіки креативності осіб з домінуючою лівою рукою

Виходячи з мети дослідження були поставлені наступні **завдання**:

- 1) провести теоретичний аналіз явища креативності;
- 2) розглянути ліворукість як диференційну ознаку людини;
- 3) висвітлити підстави креативності шульги, та її психологічні ознаки.

Для вирішення вказаних завдань використовувались методи теоретичного дослідження: аналіз, синтез, порівняння, систематизація, моделювання психологічних явищ.

Основні результати дослідження.

На першому етапі було систематизовано теоретичні підходи до проблем креативності в психологічній літературі: Шкарбан Л., Майская А., Темешева Л., Міщиха Л., Семенович А. та Лемак М. У сучасній психології креативність розглядається як складне, неоднорідне явище, про що свідчать різноманітні теоретичні підходи навіть до тлумачення самого поняття.

Джо Као, американський учений, професор Стенфордського університету один із найперших хто дав визначення креативності – «Креативність – це цілісний процес генерації ідей, їх розвитку та переконання на цінності» [4]. Слід розуміти під креативністю творчі здібності людини, які можуть проявлятися у мисленні, почуттях, окремих видах діяльності. Вони характеризують особистість в цілому або її окремі сторони, продукти діяльності, процес їх створення. У побуті креативність – це прояв кмітливості, творче вирішення різних завдань та здатність досягати мети. На думку

Торренса Е. креативність означає здатність «...дивитися краще, виправляти помилки, розмовляти з кішкою, поринати в глибину, ...вітати майбутнє». «...А Петя, увалень такой, нагнувся не спеша, швырнул снежок не той рукой. Смеются все: левша!» [1].

Як бачимо, ці визначення більш метафоричні, ніж точні, і означають скоріш відчуття явища, ніж бачення його сутності.

На *другому етапі* було з'ясовано, що в науці частіше вважається, що ліворукість – це фізіологічне явище, спродуковане феноменом функціональної асиметрії роботи великих півкуль головного мозку людини. В залежності від функції півкуль у дитини розвинуті типи мовлення: абстрактне-логічне або просторово-образне.

Основна відмінність ліворуких від праворуких людей у тому, що у лівші домінують права півкуля мозку. На відміну від лівої півкулі, яка відповідає за знакову інформацію (рахунок, читання, мову), права півкуля оперує більше образами, ніж знаками. Замість аналізу вона схильна до синтезу, тобто створює можливість одночасного "охоплення", взаємозв'язку різних властивостей предмету та їхньої взаємодії з властивостями інших предметів. Права півкуля відповідає за сприйняття виразності звуків, образну пам'ять, здатність довго зберігати враження від побаченого, тобто відповідає за образне мислення (художнє), яке допомагає лівшам яскравіше сприймати навколишній світ. Лівші всі свої навички отримують через емоції, тому вони швидше нервово виснажуються, бувають емоційні зриви, плач до нервових проявів.

На *третьому етапі* ми побачили, що велику роль відіграє саме права півкуля у творчості. У ліворуких дітей більш розвинута права півкуля, яка відповідає за креативне мислення, і вони емоційні, гуманітарні. Активізується в незвичних умовах, коли ситуація змінюється, і дитина змушена пристосовуватися до нових умов життя. В процесі творчості надається велика роль правій півкулі. Якщо порівнювати праву та ліву півкулі, то права півкуля в основному орієнтується на маловірогідні події, а ліва ж півкуля виділяє з потоку інформації більш вірогідні події, які раніше були ефективні. «Саме тому ліва півкуля часто не висуває свідомості зв'язків, які представлені у зовнішньому світі, але не були предметом розгляду свідомістю раніше. Проте це може робити права півкуля» [2].

Тут можна сказати про важливість двох півкуль для дитини. Функція правої півкулі мозку являється творчою, тому що творчість – це комбінування різних елементів для створення чогось нового. Вона відповідає за просторове, зорове, кінетичне сприйняття, та координацію рухів.

Із функціональною асиметрією півкуль, ще Павлов І. поділяв людей на два типи мислення: логічний і художній. Художній тип мають діти в яких розвинута права півкуля головного мозку, їм характерні образи які оживляють яскраве сприйняття й емоції. Американська спілка психотерапевтів довела: серед студентів найбільше ліворуких студентів на факультетах образотворчого мистецтва, дизайну.

Отже, переважаючими рисами ліворуких осіб є наявність творчої обдарованості, багата уява, інтелект, розвинене дивергентне мислення, творчі здібності до різних видів діяльності.

Висновок. З'ясовано, що креативність є творчою здібністю людини, яка характеризується готовністю до сприйняття і принципово створення нових ідей, яка може проявлятися у мисленні, почуттях та художній діяльності. Серед креативних людей багато є ліворуких, фізіологічною ознакою яких є домінування правої півкулі, яка відповідає за образне мислення, уяву та сприйняття мистецтва.

Отже, у ліворуких осіб є фізіологічні підстави для прагнення до творчості: домінування правої півкулі дає емоційність, чуттєвість, образність мислення, художність природи, ще обумовлює знаходження нестандартних рішень в різних видах діяльності.

Список використаних джерел:

1. Прищепа О. Ю. Проблеми навчання письма дітей, які пишуть лівою рукою / О. Ю. Прищепа. // Початкова школа. – 2010. – №5. – С. 10–13.
2. Павленко В. В. Креативність: сутнісна характеристика поняття / В. В. Павленко. // академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся». – 2016. – №11. – С. 120–131.
3. Вятоха І. Ю. Международный день левши / І. Ю. Вятоха. // Джерело життя. – 2017. – №25. – С. 27–29.
4. Міщиха Л. П. Психологія творчості. Навчальний посібник / Л. П. Міщиха. – Івано-Франківськ: Гостинець, 2007. – 448 с.

КИЯШКО Н. А.

*студентка спеціальності філологія
наук. керівник Поліна Г. В., к.філ.н., доц.
Український гуманітарний інститут*

КОНФЛІКТ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЖИТТЯ ЛЮДЕЙ ЗА МАТЕРІАЛАМИ ТРАГЕДІЇ «РОМЕО І ДЖУЛЬЄТТА» В. ШЕКСПІРА

Актуальність теми дослідження. На сьогоднішній день тема конфліктів як ніколи актуальна, тому що немає такої сфери життя де б не зустрічалися непорозуміння. Однак їх негативний вплив на соціум явно недооцінений. Як правило вони приносять біль, руйнують відносини між людьми, а в деяких випадках можуть мати фатальні наслідки. Науковцями було з'ясовано, що перебування у стані конфлікту підвищує ризик виникнення захворювань. У свою чергу письменники не одноразово висвітлювали запропоновану тему у своїх творах, що доводить нам доцільність її дослідження. Нажаль більшість людей знають способи уникнення, але під впливом деяких факторів не завжди можуть оволодіти емоціями. Не розуміючи, що таким чином шкодять не тільки собі, а й оточуючим. У результаті людина вступаючи у конфлікт не завжди розуміє як саме він

вплине на неї у подальшому житті. Для профілактики ситуації, яка склалася необхідно глибше опрацювати це питання. Відтак пропонуємо дослідження на тему «Конфлікт та його вплив на життя людей за матеріалами трагедії «Ромео і Джульєтта» В.Шекспіра» яке допоможе окреслити різні аспекти впливу конфлікту на деякі сфери життя. У цьому нам допоможуть наукові джерела та приклад досвіду літературних героїв.

Об'єкт дослідження: конфлікт та його вплив .

Предмет дослідження: вплив конфлікту на соціум по матеріалам трагедії «Ромео і Джульєтта» В.Шекспіра.

Мета дослідження: з'ясувати вплив конфлікту на життя людей за матеріалами трагедії «Ромео і Джульєтта» В.Шекспіра.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати наступні **завдання**:

- 1) Визначити значення терміну «конфлікт»;
- 2) Дослідити, як письменник у творі «Ромео і Джульєтта» розкрив тему конфлікту;
- 3) Проаналізувати як конфлікт вплинув на життя літературних героїв В.Шекспіра.

Аналіз наукових джерел. Чимало дослідників у своїх працях окреслювали тему конфлікту. Наприклад, на думку китайських філософів джерелом розвитку суспільства та природи є конфлікт [1]. Ці погляди поділяв А.Сміт, вважаючи конфлікт рушійною силою прогресу людства [2]. За твердженням К.Маркса початком конфлікту є соціальна нерівність [3]. Соціолог Л. Козер зазначив, що в основі лежить боротьба за певний статус у суспільстві, цілями такого прагнення є нейтралізація або знищення суперника котрий пов'язаний з конфліктом [4]. А ось у своїй роботі Ч.Ліксон виокремив: «Конфлікт – це норма життя» [5]. Отже, аналіз наукової літератури за даною темою показує, що питання впливу конфлікту недостатньо досліджене у працях вітчизняних авторів, тому потребує більшого опрацювання.

Виклад основного матеріалу. За часи існування людства поняття конфлікт застосовувалось у різних областях, таких як психологія, історія, філософія, соціологія, мистецтвознавство та інші. У свою чергу кожна з цих галузей окреслювала даний термін у світлі тієї чи іншої сфери. Виходячи з цього насамперед слід зазначити, що конфлікт має широкий спектр застосування. Тому для того щоб якомога краще зрозуміти загальне визначення терміну конфлікт, слід звернутися до тлумачного словника. Проаналізувавши декілька джерел, таких як «Українська Радянська Енциклопедія» та «Великий тлумачний словник» можемо сказати, що даний термін означає зіткнення, сутичку протилежних інтересів чи точок зору, надзвичайне посилення суперечностей, що призводить до ускладнення або запеклої ворожнечі. У літературі та мистецтві – форма виявлення розбіжностей у погляді на життя, яка проявляється через боротьбу особистості, концепцій, думок та емоцій. Найбільш точно конфлікт окреслюється в драматичних творах. Він являється основою думки та

художнього змісту твору, його сюжету та композиції, а також прояву всієї системи зображення. До прикладу в радянській літературі відображає боротьбу між новим і старим. Отже, в результаті ми дійшли висновку, що термін конфлікт має не одне визначення, по причині того, що не належить якійсь певній галузі в науці.

Як вже було зазначено вище, у сфері літератури, найкраще тема конфлікту розкривається в драматичних творах. Тому пропонуємо розглянути загальновідому трагедію В.Шекспіра «Ромео і Джульєтта». Конфлікт, котрий призвів до загибелі головних героїв, полягав у зіткненні інтересів ворогуючих сімей Монтеккі і Капулеті. Між ними була давня ворожнеча. Ніхто навіть вже не пам'ятав по якій причині розпочався розбрат, але нажаль знаходилися недобрі люди яким приносило неабияке задоволення роздувати сварки. Також у цьому конфлікті можна побачити зіткнення двох ідеологій: середньовічної, яка побудована на ворожнечі, неприйнятті іншого та ренесансної – гуманістичної, яка утверджує рівність людей, їхнє право на самостійний вибір життєвого шляху до щастя [6]. Аналізуючи даний твір ми бачимо, що завершенням конфлікту стала смерть закоханих Ромео і Джульєтти, зник об'єкт – зник і конфлікт. Примирення двох сімей відбулося над тілами померлих. Отже, автор трагедії дуже чітко розкриває тему конфлікту, показавши читачам трагічні наслідки на прикладі двох родин.

У творі, ворожнеча між сім'ями Монтеккі і Капулеті, мимоволі торкається друзів, слуг та жителів всього міста. Таким чином, перше, що варто зазначити – конфлікт може впливати не тільки на людей котрі безпосередньо задіяні в ньому, а й на оточуючих. Ромео і Джульєтта не вбачали сенсу у конфлікті, тому для вираження своїх почуттів їм доводилося йти всупереч бажанням батьків. Звідси можна зробити наступний висновок – конфлікт, впливає на відносини у сім'ї, навіть будучи опосередковано задіяним в ньому. Брат Лоренцо, маючи надію, що союз юних Монтеккі і Капулеті послужить миру між двома родинами, погоджується таємно обвінчати закоханих. Виходячи з цього, ми бачимо, що конфлікт може спонукати до порушення закону. Смерть - ось чим може стати останній етап конфлікту. Головні герої не вбачали сенсу жити один без одного, а разом не могли бути через ворожнечу між родинами. Єдиний вихід, який вони знайшли – це самогубство. Отже, на прикладі твору В.Шекспіра «Ромео і Джульєтта» ми проаналізували, що конфлікт має неабиякий вплив на різні сфери нашого життя. Тому вибір за нами, вступати в нього чи ні.

Висновок. В результаті проведеного дослідження на тему конфлікту та його впливу на життя людей можна зазначити наступне: термін конфлікт не має одного визначення, це зумовлено тим, що він не належить конкретній сфері науки, але загальним тлумаченням вважається – зіткнення, протистояння двох інтересів чи точок зору, що призводить до ускладнення або запеклої ворожнечі. У літературі – форма виявлення розбіжностей поглядів на життя, яка проявляється через боротьбу особистості, концепцій, думок та емоцій. Зазвичай найкраще конфлікт висвітлюється в драматичних

творах. В.Шекспір у своїй трагедії «Ромео і Джульєтта» дуже змістовно розкрив дане поняття, показавши зіткнення двох ідеологій і наслідки безґрунтовної ворожнечі між двома родинами. Проаналізувавши життя героїв ми побачили який вплив може чинити конфлікт. По-перше, він діє не тільки на людей які безпосередньо задіяні в ньому, а й на оточуючих. По-друге, конфлікт руйнує відносини у сім'ї. По-третє останнім етапом може стати така страшна річ як смерть. Отже, підводячи підсумки ми дійшли такого висновку – краще запобігти переростанню непорозуміння у ворожнечу. Адже вибір завжди залишається за нами, вступати в конфлікт, чи ні.

Список використаних джерел:

1. Конфліктологія / А. І. Берлач, В. В. Кондрюкова, В. О. Криволапчук, О. Г. Поліщук. – Одеса: ОДУВС, 2010. – 162 с. – (Друге).
2. Ішмуратов А. Т. Основи когнітивної теорії конфліктів / А. Т. Ішмуратов. – Київ: Наукова думка, 1996. – 187 с.
3. Енциклопедія Сучасної України – Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014.
4. Козер Л. А. Функції соціального конфлікту / Л. А. Козер., 2000. – 205 с.
5. Конфлікт. Семь шагов к миру / Ч. Ліксон [пер. С англ.]. – СПб. : Питер Паблішинг, 1997. – 592 с.
6. Унгурян М. К. Трагедія Ромео і Джульєтта Шекспіра. Історія створення. Конфлікт справжнього почуття і забобонів [Електронний ресурс] / М. К. Унгурян. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://vseosvita.ua/library/tragedia-romeo-i-dzuletta-sekspira-istoria-stvorennia-konflikt-spravznogo-pocutta-i-zaboboniv-302342.html>

КОВАЛЬ І. О.

*студентка спеціальності економічна кібернетика
наук. керівник Штанько Л. О., к.ек.н., доц.
Український гуманітарний інститут*

БЕЗРОБІТТЯ ЯК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ПРОБЛЕМА УКРАЇНИ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ КОРОНАВІРУСУ, ТА МОЖЛИВІ ШЛЯХИ ЙОГО ПОДОЛАННЯ

Актуальність дослідження. Економічний розвиток будь-якої держави характеризується рівнем життя населення що проживає на певній території. В разі втрати місця роботи людина не здатна задовольнити свої основні потреби, що призводить до збідніння. Безробіття це соціально-економічна проблема яка потребує швидкого та сьогочасного вирішення.

Аналізуючи останні роки, стрімке зростання безробіття стало найголовнішою проблемою не лише України ай і усього світу. За час пандемії та карантинних обмежень відбулося жакливе збіднення населення, що може призвести до великих соціальних потрясінь. На цей час рівень безробіття в

Україні невтішний, з кожним днем зменшується попит на робочу силу, що призводить до збільшення показника безробітних. Єдиний вихід з даної ситуації слугують реформи та створення додаткових робочих місць, запровадження рентабельності праці, а також можливе заохочення в підвищенні заробітної платні, що значною мірою вплине на ефективність та якість праці.

Необхідність дослідження безробіття як соціально-економічної проблеми обумовлена недостатнім розумінням людей усієї глобальності. Тому цей чинник є одним із головних причин необхідності детально досліджувати безробіття, та усі його причини виникнення та шляхи його подолання.

Об'єкт дослідження: безробіття як одна із головних проблем економіки

Предмет дослідження: чинники які найбільш вплинули на збільшення рівня безробіття в Україні

Мета: дослідити стан безробіття в Україні, та знайти основні чинники впливу та шляхи вирішення.

Виходячи з мети дослідження були поставлено та вирішено наступні **завдання:**

- здійснено аналіз рівня безробіття за останні 10 років;
- визначено основні чинники які найбільш вплинули на економіку;
- проаналізовано сфери, попит на яких виріс за останній рік;
- сформульовано основні напрямки розв'язання проблеми безробіття.

Для розв'язання дослідницької проблеми було застосовано теоретичні та емпіричні методи : аналіз, та спостереження.

Огляд джерел. Тему безробіття досліджували дуже багато вітчизняних та іноземних науковці, а також і дипломатів: А. О. Борщук, К. Д. Семенова, О. Л. Лисюк, С. Г. Кафлевський, Л. І. Галкін. та інші.

Досліджуючи питання безробіття наткнулася на доволі таки цікаву статтю де кандидат економічних наук Лілія Ткаченко сказала про те, що ситуація на нашому ринку праці досить складна та суперечлива, де головною проблемою слугує: «зростаюча розбалансованість між пропозицією та попитом, говорить Л. Ткаченко, пояснюючи збереження високого рівня безробіття розбіжністю між якістю наявних вакансій і уявленнями людей про те, якої роботи вони хочуть» [5]. «У нас дуже багато низькооплачуваних робочих місць, до того ж робота дуже часто нецікава, важка чи неприємна. Така робота не дає людині можливостей для розвитку та професійного зростання» [5].

Не зважаючи на усі ці дослідження дане питання та проблема не зменшилася, а навпаки отримала іще більшої масштабності. Тому, проблема безробіття потребує подальших досліджень, що і надихнуло мене і стало предметом даного дослідження.

Основні результати дослідження.

Було проведено методом аналізу та спостереження дослідження щодо причин стрімкого зростання рівня безробіття в Україні.

На першому етапі було проведено аналіз усі чинники які значною мірою дуже сильно вплинули на рівень безробіття, можна дійти до висновку, що станом на 2011-2017 роки значної шкоди завдала світова фінансова криза, особливим чином це відбилося на Україні в наслідок важкої ситуації на сході, а також окупації Криму. «За останні чотири роки рівень безробіття в Україні знизився на 0,3 %. Такі дані в жовтні 2017 р. оприлюднила Державна служба статистики України» [1].

Таблиця Статистичні дані щодо безробіття в Україні [2, с. 32]

Роки	Безробітне населення			
	У віці 15-70 років		Працездатного віку	
	у середньому, тис. осіб	% до економічно активного населення відповідної групи	у середньому, тис. осіб	% до працездатного населення відповідної вікової групи
2011	1732,7	7,9	1731,7	8,6
2012	1657,2	7,5	1656,6	8,1
2013	1576,5	7,2	1576,4	7,7
2014	1848,3	9,0	1847,6	9,4
2015	1654,7	9,1	1653,9	9,5
2016	1691,5	9,4	1691,1	9,7
2017	1786,9	7,5	1766,8	7,6

Ще відчутніше українці відчули на собі, що таке безробіття у 2020 році. Кількість безробітних збільшилася удвічі, через пандемію коронавірусу роботу втратили близько 166 тисяч українців.

Міжнародна організація праці представила не втішні дані: «пандемія коронавірусу може спричинити гірші наслідки для світового ринку праці, ніж фінансова криза 2008-2009 років» [3]. Прогнозується, що корона криза призведе до скорочення 25 мільйонів робочих місць у світі, пише Bloomberg. «Водночас як у період фінансової кризи 2008-2009 років безробітних у світі побільшало на 22 мільйони осіб. Український ринок праці теж відчув на собі ці негативні наслідки, але відновлюється потроху, пристосовується до нових умов» [3].

На другому етапі було проаналізовано сфери та сектори діяльності на які вплинула пандемія. А також було досліджено ринок і було знайдено сфери праці які стали навпаки актуальними та необхідними в час карантинних обмежень.

Найбільше постраждали від кризи такі професійні сфери як:

- страхування;
- туризм;

- роздрібна торгівля;
- готельно-ресторанна справа;
- транспорт;
- будівництво;
- нерухомість та архітектура;
- краса та фітнес;
- сфера обслуговування.

Не дивлячись на усе це також з'явилося іще доволі таки багато сфер обслуговування, попит на який стрімко почав рости: До прикладу це продаж, у період карантину збільшилася кількість пропозиції працювати віддалено це дає змогу зекономити кошти, а також час. Продажі можуть бути різноманітні, від послуг в інтернеті до масштабного обладнання. Вакансії які зараз дуже популярні у сфері торгівлі:

- продавець-консультант;
- касир;
- керівник магазину;
- товарознавець.

Через ізоляцію в Україні на ринку швидко виріс попит на логістику:

- водій;
- менеджер із логістики;
- комірник;
- кур'єр.

На третьому етапі було винесено декілька основних напрямків розв'язання питання безробіття:

- збільшення державного фінансування;
- отримання додаткових пільг для малого бізнесу та підприємств;
- заохочення для розвитку малого та середнього бізнесу;
- надання податкових кредитів підприємствам за кожне нове створене робоче місце;

- «відповідність держзамовлення на підготовку спеціалістів згідно з реальним станом попиту на робочу силу» [4];

- надання підприємцям субсидій, премій та податкових пільг для наймання додаткової робочої сили або переведення частини працівників на скорочений робочий день;

- «заходи щодо квотування робочих місць для представників найуразливіших груп на ринку праці, безвідсоткові кредити, що надаються безробітним, які започатковують власний бізнес» [4].

Отже, ведення вище запропонованих заходів має значно покращити ситуацію зайнятості на ринку праці, що сприятиме покращенню як економічного, так і соціального рівня розвитку суспільства нашої держави.

Висновок. Отже, підбиваючи підсумки можу сказати про те, що безробіття це саме та проблема яка потребує глибокого аналізу для того, щоб знайти слабкі сторони, а також це проблема, яку потрібно вирішувати. Безробіття є одним із ключових моментів які визначають ринкову економіку.

Хоч і наш ринок праці не стабільний, але є позитивні зміни. Для більшості людей пандемія дала шанс на пошук нових можливостей та реалізації себе, але все ж таки потрібно боротися з цим, для того, щоб не знизився рівень життя населення та не зменшилася ефективність праці.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Борщук А. О. Аналіз рівня безробіття в Україні. Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень / А. О. Борщук К. Д. Семенова. – Одеса, 2017.
3. Укрінформ [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3104312-ak-pandemia-covid19-zminila-rinok-praci-v-ukraini.html>.
4. Галкін Л. І. Втрати людського капіталу: чинник безробіття / Л. І. Галкін., 2009. – 113 с.
5. Науковці Академії – про зайнятість, безробіття й заробітчанство [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.nas.gov.ua/UA/Messages/news/Pages/View.aspx?MessageID=3803>.

КОЗЛОВА Н. С.

*студентка спеціальності психологія
наук. керівник Боличева О. В., к.псих.н., доц.
Український гуманітарний інститут*

ДОШЛЮБНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ ЯК МЕТОД ВИЯВУ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ МОЛОДІ ДО СТВОРЕННЯ СІМ'Ї

Актуальність дослідження. Згідно Сімейного кодексу України, сім'я є первинним та основним осередком суспільства, тому збереження і зміцнення її авторитету є пріоритетним завданням, що стоїть сьогодні перед суспільством.

В сучасних умовах дедалі помітнішою стає криза сім'ї як соціального інституту, яка характеризується відмовою від традиційних цінностей, зростанням психологічної напруги, ослабленням мотивів створення сім'ї, збільшенням кількості різноманітних стресових ситуацій, що негативно позначається на життєдіяльності сім'ї. За результатами останніх досліджень, сьогодні у більшості молодих людей, які знаходяться на порозі шлюбних відносин, виникають певні труднощі, що зумовлені, перш за все, низьким рівнем готовності до шлюбу, який виявляються у не сформованості якостей сім'янина, неготовності до прийняття та виконання низки сімейних ролей та функцій, небажанні нести відповідальність за добробут членів власної сім'ї.

Необхідність дослідження психологічної готовності молоді до сімейного життя обумовлена по-перше недостатнім розумінням значущості сім'ї для кожної людини, суспільства і держави, а по-друге розповсюдженням серед

молоді не правильної мотивації та не досить відповідального ставлення до шлюбу і сімейного життя.

Актуальність проблеми вивчення психологічної готовності до шлюбу ініціює наукові пошуки у сфері педагогіки, психології та інших наук.

Об'єкт дослідження: психологічний стан готовності християнської молоді до шлюбу.

Предмет дослідження: дошлюбне консультування як метод вияву сформованості компонентів психологічної готовності до шлюбу.

Мета роботи: провести аналіз особливостей психологічної готовності християнської молоді до створення сім'ї та надати рекомендації.

Виходячи з мети дослідження були поставлено та вирішено наступні **завдання**:

1. Здійснено аналіз психологічної готовності молоді до створення сім'ї.
2. Визначено роль дошлюбного консультування як методу вияву психологічної готовності до подружніх відносин.
3. Обґрунтовано вибір дошлюбного консультування як важливого методу дослідження психологічної готовності молоді до шлюбу.

Для розв'язання дослідницької проблеми було застосовано теоретичні та емпіричні методи : аналіз, синтез, порівняння, анкетування.

Для експериментального дослідження готовності молоді до шлюбу у даній роботі була обрана анкета «Мотиви створення шлюбу» (за А.І. Чхайдзе)

Огляд джерел. Проблема сім'ї, шлюбних відносин та готовності до сімейного життя знайшла відображення у роботах Г.С. Абрамової, Л.Н. Гудковича, І.В. Дубровіної, С.В. Ковальова, Я.А. Коменського, Я. Корчака, Г.А. Кошонько, Ю.М. Орлова та ін. Чинники, які впливають на формування готовності до шлюбу у молодих людей, вивчали І.А. Арабов, Н.Н. Толстих, А.М. Чудновський, та ін.

Г.С. Абрамова стверджує, що людина в період дорослішання (23-30 років) вирішує найважливішу задачу особистісного розвитку – будівництво життя в новій сім'ї. Психологічними передумовами рішення цієї задачі є результати розвитку когнітивної, мотиваційної, емоційно-вольової сфер особистості, її самосвідомості [1].

Згідно з поглядами Г.А. Кошонько «психологічна готовність до сімейного життя залежить від взаємодії багатьох внутрішніх і зовнішніх чинників та являє собою синтез взаємопов'язаних і взаємозумовлених компонентів: мотиваційно-ціннісного, когнітивного, емоційно-регулятивного й поведінкового» [3].

Результати аналізу особливостей психологічної готовності молоді до створення сім'ї. Дослідження компонентів психологічної готовності до шлюбу може здійснюватися як за допомогою вже відомих стандартизованих методик, так і з використанням власне розробленого психологами чи консультантами інструментарію: опитувальників, анкет, тестів.

На першому етапі, з метою здійснення аналізу психологічної готовності

до шлюбу, нами було проведено аналіз мотиваційного компонента готовності молоді до створення сім'ї. У даній роботі була обрана анкета «Мотиви вступу до шлюбу» (за А.І. Чхаїдзе). Дослідження було проведено серед двох груп студентів ПВНЗ «Український гуманітарний інститут»:

- студенти I-го курсу у кількості 20 чоловік, які не знайомі з основами дошлюбного консультування,
- 10 майбутніх подружніх пар, які пройшли всі етапи дошлюбного консультування.

Результати анкетування внесені у таблицю 1.

Таблиця 1. Результати анкетування молоді щодо психологічної готовності до шлюбу

Мотиви вступу до шлюбу	Молодь, яка не проходила дошлюбне консультування, %	Молодь, яка проходила дошлюбне консультування, %
Економічні (матеріальна забезпеченість майбутнього партнера)	35	23
Біологічні (прагнення узаконити сексуальні відносини, зовнішня привабливість партнера)	29	15
Соціально-культурні (прагнення стати незалежним від батьків, бажання позбутися самотності)	20	21
Духовні (взаємна любов, потреба у взаєморозумінні, спільність поглядів та інтересів, виховання дітей)	16	41
	100%	100%

На другому етапі проведено аналіз отриманих результатів анкетування молоді щодо психологічної готовності до шлюбу. Згідно табл.1, у першій групі досліджуваної молоді основними мотивами до вступу у шлюб були економічні (35%) та біологічні (29%), а духовні мотиви посіли четверту сходинку (16%). А в другій групі досліджуваної молоді, яка пройшла всі етапи підготовки до створення сім'ї у вигляді дошлюбного консультування, найбільш питому вагу у виборі мотивації до шлюбу мали духовні мотиви (41%), які є визначальними для становлення та збереження сім'ї.

Отже, як показали результати попереднього анкетування, дошлюбне консультування є важливим методом, який допомагає сформувати правильне розуміння різних складових(у випадку нашого дослідження – мотиваційного компонента) психологічної готовності до шлюбу.

На третьому етапі визначали важливість дошлюбного консультування як методу вияву психологічної готовності молоді до шлюбу.

Були запропоновані наступні заходи:

1. Розробити програму дошлюбного консультування з новими методиками, адаптованими для християнської молоді.
2. Мотивувати молодь, яка готується до створення сім'ї, приймати участь у дошлюбному консультування.
3. Приділяти увагу формування духовно - ціннісних орієнтирів молоді під час групового консультативного процесу.

Висновок. В зв'язку з тим, що інститут сім'ї в наш час переживає кризу переважання матеріальних інтересів над духовно-моральними цінностями, суспільству необхідно з усією відповідальністю підійти до вирішення проблеми готовності молодих людей до створення сім'ї та приділити більше уваги дошлюбному консультуванню, як важливому, але недостатньо оціненому методу вияву психологічної готовності молоді до подружнього життя.

Список використаних джерел:

1. Абрамова Г.С. Возрастная психология. – М.: Академический Проект, 2001. – 704 с.
2. Горещька О.В. Психологія сім'ї : навчальний посібник для студентів спеціальності «Практична психологія», «Початкова освіта» / Олена Горещька, Наталя Сердюк. – Бердянськ : Видавець Ткачук О.В., 2015. – 216 с.
3. Кошонько Г.А. Психологічні особливості становлення сімей майбутніх офіцерів: автореф. дис. канд. психол. н.: спец. 19.00.09. Національна академія ДПСУ ім. Б. Хмельницького. Хмельницький, 2005. 20 с.
4. Крижановська О.В. Особливості емоційної готовності молоді до шлюбно-сімейних відносин // Проблеми екстремальної та кризової психології. – Харків, НУГЗУ, 2016. – Вип. 20. – С. 109–118.

КОЗОРИЗ Г. М.

*студент спеціальності філологія
наук. керівник Кожина Л. О., викладач
Український гуманітарний інститут*

ОБРАЗ ЗАВИДНОГО ХОЛОСТЯКА В РОМАНІ ДЖЕЙН ОСТІН “ГОРДИСТЬ І УПЕРЕДЖЕННЯ”

Актуальність теми дослідження. Постійно існувала зацікавленість суспільства у темі любові. Тому книги про кохання незмінно користуються великим попитом серед читачів різного віку та навіть статі. Однак романи наділяють героїв майже ідеальними рисами, що змушує читача ідеалізувати реальних людей. Класична література, зокрема романи Остін, ідеалізують героїв. Тому ідеальним героєм твору Джейн Остін вважається містер Дарсі, як образ завидного холостяка. Як стверджують дослідники творчості Джейн

Остін, письменниця не наділила героя конкретними характеристиками, зате вони проглядаються протягом всієї книги. Містер Дарсі не має повного опису своєї зовнішності, а володіє лише загальними епітетами, на кшталт “аристократична зовнішність, висока статура”. Як результат кожна читачка роману створює свій ідеальний образ містера Дарсі. Для моніторингу ситуації, що склалась, необхідно провести наукове дослідження. Відтак, пропонуємо вашій увазі наукове дослідження на тему: “Образ завидного холостяка в романі Джейн Остін “Гордість та упередження”, яке допоможе знайти відповідь на дилему, яка склалась серед тих, хто читав цей роман, цим і обумовлена актуальність цієї теми.

Об’єкт дослідження: вплив “ідеального образу” відомого холостяка з роману “Гордість та упередження” на читачів.

Предмет дослідження: містер Дарсі як уособлення всіх ідеалів жінок.

Мета дослідження: проаналізувати образ завидного холостяка в романі Джейн Остін “Гордість та упередження”.

Задачі дослідження:

1. Проаналізувати наукові джерела, що говорять щодо теми наукової роботи;
2. Визначити за допомогою опитування, яким студенти Укарїнського Гуманітарного Інституту бачать образ завидного холостяка;
3. Визначити зміст терміну “завидний холостяк” та його представлення у романі.

Аналіз наукових джерел. Дослідженням теми образу містера Дарсі у романі «Гордість і упередження» займалось не так багато вчених. Наприклад, доктор психологічних наук, професор Пригін Г.С. стверджує: «Для дорослих жінок в образі ідеального чоловіка знаковими характеристиками є розум, цілеспрямованість, турбота»[1]. Натомість Гужва О.О. запевняє, що Джейн Остін у своїх творах показала загальний образ ідеального холостяка, що склався у британському суспільстві того часу; він виступає дещо гордим та інколи егоцентричним чоловіком [2]. А Шовкопляс Г. Є. має думку, що містер Дарсі хоча і був гордовитим холостяком, що вважалось серед деяких людей недоліком, та все ж таки, мав на це право, адже був достатньо багатим [3]. Той же автор Гужва О. О. зазначає, що хоча образ Дарсі і здається пихатим, та все ж, якщо дослідити персонажа глибше, то стає зрозумілим той факт, що його дії повністю є виправданими, а сам персонаж ледь не ідеальний [4]. А Михайліченко Ю. В. в спробі розкрити тему справжнього джентльмена дійшов висновку, що термін “джентльмен”, як уособлення ідеального чоловіка є дещо розмитим, тобто не має чіткого пояснення, що зумовлене особливістю саме англійської культури, тому і образ ідеального чоловіка не є конкретним [5]. Отже, аналіз наукової літератури за темою “ Образ завидного холостяка в романі Джейн Остін “Гордість і упередження” показав, що ця тема недостатньо досліджена у працях вітчизняних авторів, тому потребує глибшого опрацювання.

Виклад основного матеріалу. Отже, як було зазначено, дослідники, що досліджували тему наукової роботи, дійшли майже одноголосного висновку щодо ідеального образу містера Дарсі. Хтось повважав його занадто гордим і амбіційним, щоб назвати завидним женихом. Хтось виправдовує його на перший погляд пихату поведінку високим і поважним становищем у суспільстві. Та, як показало дослідження наукових праць, опублікованих у контексті теми, майже всі схиляються тією чи іншою мірою до думки, що герой роману є справді високоінтелектуальним, турботливим і навіть милосердним мужчиною. Ці риси, як наслідок дослідження Пригіна Г.С [1], є одними з найважливіших у виборі майбутнього чоловіка. Тому, аналізуючи долідницькі роботи різних авторів, можна зробити висновок, що містер Фіцвільям Дарсі повністю підходить під уявлення про ідеального холостяка більшості жінок. Такого висновку дійти було не важко, адже за визначенням самих дослідників, сам термін “джентльмен” є розмитим та зовсім не конкретним. Цей факт дозволяє “підігнати” під рамки ідеального завидного жениха нашого героя містера Дарсі. Також, враховуючи чисельні роботи дослідників англійської культури епохи Регенства та Вікторіанства, стає зрозумілим, що авторка не обділила цього джентльмена благородними рисами характеру. Вона врахувала ті, що найбільше цінувалися у часи життя Джейн Остін.

У результаті опитування, що було проведено серед студентів УГІ, з’ясовано, що більшість респондентів-студенток бачать ідеальним чоловіка з високим інтелектом. Також для них важлива терпеливість та цілеспрямованість. Незважаючи на той факт, що сьогодні жінки можуть працювати на рівні з чоловіками, для студенток, які проходили опитування, важливо, щоб чоловік міг забезпечити себе і свою сім’ю. Їхній ідеал завидного холостяка також включає в себе духовність і мудрість, що є, на думку студенток, одним із найважливіших аспектів. Неостаннім є і ствердження, що йому краще мати сестер або братів, для того, щоб краще розуміти потреби інших людей. Недивно, що є бажаючі, щоб ідеальний мужчина поважав жіночу стать взагалі, і їх особисто. Для багатьох це є дуже важливим. Ніхто не зазначив, що бачить ідеальним чоловіком жадібного чи немилосердного. Всі вбачають ідеал у щедрому і доброму чоловікові. Що ж, як бачимо, всі вище зазначені риси можна побачити у головному героєві містері Дарсі.

Підсумовуючи все, про що йшла мова, вдалося побудувати певний образ ідеального завидного холостяка. Це добрий, щедрий, забезпечений, розумний, симпатичний і цілеспрямований мужчина. Перша згадка у романі про містера Фіцвільяма Дарсі була: «Мистер Дарси сразу привлек внимание всего зала статной фигурой, правильными чертами лица и подлинно аристократической внешностью. Через пять минут после их появления всем уже было известно, что он владеет именем, приносящим десять тысяч фунтов годового дохода» [6]. Стає одразу зрозумілим, що навіть перше враження про героя забезпечує йому вже статус одного з найбільш бажаних чоловіків. Дарсі турботливий, це видно по тому, як він ставиться до своєї

меншої сестри. Він щедрий і добрий – його безкорисливий вчинок щодо Лідії і Уїкхема. Його відношення до Елізабет і її сім'ї показує, що він мудрий і терпеливий. Оскільки його зовнішність майже ніяк не описується, і сам герой автором ідеалізується, то містер Дарсі по праву уособлює образ заavidного холостяка. Це твердження було актуальним і в часи Джейн Остин, воно актуальне і досі.

Висновок. Відтак, у ході дослідження було з'ясовано, що образ містера Дарсі у романі "Гордість і упередження" відповідає ідеалу тодішнього часу. Завдяки опитуванню ми вияснили, чому образ Дарсі з роману часів Регенства досі цікавить. Причина криється в уявленні багатьох жінок про ідеального чоловіка. Цей персонаж таким є. Образ заavidного жениха сформувався у автора на підставі бачення суспільства того часу. Сучасні погляди не сильно відрізняються від колишніх. Це дає змогу впевнено стверджувати про актуальність як роману "Гордість і упередження", так і про ідеальний образ заavidного холостяка в уособленні містера Дарсі.

Список використаних джерел:

1. Прыгин Г. С. Образ идеального мужчины (мужа) у женщин разных возрастов, имеющих разные типы субъективной регуляции / Г. С. Прыгин. // Набережночелнинский институт ФГАОУ ВО "Казанский федеральный университет". – С. 9–10.

2. Гужва О. О. Мовленнєва поведінка ідеалізованого чоловіка в романах британських письменниць: основні зміни у діахронії [Електронний ресурс] / О. О. Гужва // Вісник ХНУ ім. В.Н.Каразіна. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://periodicals.karazin.ua/foreignphilology/article/download/10359/9897/>.

3. Шовкопляс Г. Е. "Формула брака" от Джейн Остен / Г. Е. Шовкопляс. // Киевский университет имени Бориса Гринченка. – С. 10–11.

4. Гужва О. О. Комунікативні стратегії в дискурсі мовної особистості "ідеальний чоловік" / О. О. Гужва. // Наукові записки Національного університету "Острозька академія". – №61. – С. 242–244.

5. Михайліченко Ю. В. Багатоликий "джентельмен": лінгвокультурний концепт між минулим і майбутнім / Ю. В. Михайліченко. // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2018. – №2. – С. 46–47.

6. Остин Д. Гордость и предубеждение / Джейн Остин. – Харків: Книжний Клуб "Клуб Сімейного Дозвілля", 2017. – С. 12–13.

КРАЧКОВСЬКА Н. В.

*студентка спеціальності психологія
наук. керівник Боличева О. В., к.псих.н., доц.
Український гуманітарний інститут*

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПОЧУТТЯ ЛЮБОВІ ЯК ПСИХОЛОГІЧНОГО ФЕНОМЕНУ

Актуальність дослідження. Любов - це не просто подія, а процес, який розвивається, вдосконалюється і базується на культурних потребах та системі переконань кожної людини. Близькі стосунки часто починаються із «закохування». Цей тип любові передбачає сильне бажання зв'язатися з іншою людиною та бажання висловити свої почуття.

Пристрасть може бути захоплюючою і радісною, але ця модель має і певні мінуси. Закоханість може змусити людину страждати, коли коханий не може відповісти йому сильними почуттями. Коли люди відчують взаємну любов, вони також хочуть проводити більше часу разом. Поступово нормальні соціальні бар'єри у їх відносинах зникають, і вони стають більш чутливими один до одного. З часом почуття спільної близькості зростає і можуть розвинути статеві стосунки між людьми. Люди часто хочуть зберегти свої стосунки. На цьому етапі відносин закохані зазвичай дають обіцянку один одному: «Я завжди буду тебе кохати», «Я ніколи не залишу тебе» або «Я ніколи тебе не ображу».

Актуальність проблеми почуття любові як психологічного феномену ініціює наукові пошуки у сфері педагогіки, психології та інших наук.

Об'єкт дослідження: любов у сфері почуттів людини.

Предмет дослідження: почуття любові як психологічного феномену.

Мета роботи: провести теоретичний аналіз почуття любові як психологічного феномену

Виходячи з мети дослідження були поставлено та вирішено наступні **завдання**:

- визначити поняття феномену «любові»;
- охарактеризувати риси любові як психологічного почуття.

Огляд джерел. Феномен любові з давніх давен є об'єктом дослідження багатьох наук. Найбільш відома систематизація типів любові належить канадському психологу і соціологу Д. А. Лі. У наукових працях С.В. Отчич розглядається феномен любові у психології, диференціації понять кохання та закоханості, а також основних тенденцій розвитку психології любові як напряду психології [2]. Також заслуговують на увагу праці Т.В. Солотіної [3] та Е. Фромма [4]. У них розкривається сутність любові як психологічного феномену. Любов є предметом аналізу як російських, так і українських психологів, таких як: Т. В. Андрєєва, О. Ф. Бондаренко, Б.С. Братусь, Л. Я. Гозман, Є. В. Вараксіна, Є. П. Ільїн.

Результати аналізу почуття любові як психологічного феномену. Перш за все, такий тип відносин базується на взаємній привабливості людей. Любов не прив'язана до соціальної діяльності, коли відносини ґрунтуються виключно на спільних цілях та розподілі обов'язків. Відносини між людьми, які називаються любов'ю, не повинні бути спрямовані на досягненні будь-якого блага, бо це вже само по собі добро. Любов буває індивідуально вибірковою, добровільною і базується на взаємній симпатії. Можна також зазначити, що це почуття глибоке та близьке, що передбачає не лише взаємодопомогу, але й духовну близькість, відвертість та довіру [1, с. 32].

У той же час багато з цих характеристик притаманні дружбі. Ось чому у багатьох людей, які симпатизують одне одному, виникає питання: чи є почуття, які нещодавно виникли, любов'ю.

Перш за все слід сказати, що любов приходить із формуванням емоційної зрілості. Ось чому перші юнацькі пориви душі ми згодом називаємо любов'ю. Сексуальний потяг часто є одним із «китів», що складають складне почуття - любов. Не намагаючись применшити значення сексуальних почуттів, слід зазначити, що, якщо вони є єдино важливими, термін «любов» тут не застосовується.

Любов як смислоутворюючий фактор у житті проявляється у прагненні жити для іншої людини. При цьому всі радощі і нещастя вже не сприймаються ізольовано. Межа між «Я» і «Не Я» розпадається між двома людьми. Вони мають якесь спільне ядро, навколо якого обидві особистості розвиваються далі.

Що стосується тривалості цього відчуття, то тут також є суто індивідуальне питання. В одних воно може бути присутнім все життя, в інших - недовго, як яскравий спалах падаючої зірки. Але не варто засмучуватися, якщо любов до конкретної людини «пройшла». Насправді це почуття не вмирає, а просто переходить в інші форми. На думку психоаналітиків, це почуття може приймати найрізноманітніші форми. Якщо у нього немає можливості втілитися в іншій людині, це може виявитися в любові до науки, мистецтва тощо. Але з появою можливості та відповідного предмета любов знову повертається такою, до якої ми звикли [3, с. 11].

Любов кидає виклик самотньому способу життя, призначеному для особистого задоволення, і порушує деякі звичні моделі, які були частиною самотнього життя. Любов і близькість, безсумнівно, перетворюються в почуття, об'єднують двох людей, яким доводиться долати безліч перешкод, що виникають на шляху спільного життя.

Ми живемо в динамічній та роздробленій культурі, і принципи любові та стосунків у наш мінливий час залежать від швидкоплинної моди. Багато в чому любов здається ідеалом, до якого прагнуть багато людей і який часто стикається з внутрішніми конфліктами. Вступаючи у стосунки, люди керуються вже не «зовнішніми» міркуваннями та громадською думкою, а передусім своїми внутрішніми реакціями та почуттями, які пов'язують двох людей [4, с. 14].

Щоразу, коли між людьми виникають тісні стосунки, кожен з них покладається на невідому землю, де їх чекають неминучі відкриття - відкриття, пов'язані з їх внутрішнім світом та динамікою взаємних відносин.

Любов у психології розглядається як одна з емоцій. Тому психологічний підхід до неї може бути побудований на основі підходу до однієї з емоцій.

Дослідження феномена любові здатні відповісти на багато запитів як теорії психології, так і психологічної практики. Варто зазначити, що сьогодні психологія любові є одним з розділів психології та максимально повно відображає основні тенденції її розвитку:

- необхідність синтезу досягнень вітчизняної та західної психології;
- зближення психології з практикою, народження "живої" психології;
- поліпарадигмальність;
- популяризація і пов'язана з нею фальсифікація психологічних знань

[2, с. 36].

Висновок. Любов - це найвища форма людських почуттів. Про кохання написано сотні тисяч книг. Любов є фундаментальною потребою людини. Любов - це психологічне почуття, що властиве людині. Любов - це глибока прихильність до іншої людини або об'єкту, почуття глибокої симпатії. Любові як психологічному феномену властиві такі риси, як відвертість, вдячність, довіра.

Список використаних джерел:

1. Бігун Н. І. Теоретичні засади дослідження почуття закоханості як психологічного феномена / Н. І. Бігун. – Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. – С. 32–35.– (Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.). – (Серія 12: Психологічні науки: зб. наук. праць.; № 6).
2. Отчич С. В. Психологія любові та диференціація понять кохання та закоханості / С. В. Отчич // Психолого-педагогічні науки. – 2014. – № 2. – 138–141 с.
3. Солотина Т. В. Психологія любові, или Какого цвета ваша личность? / Т. В. Солотина. – СПб. : Питер, 2012. – 192 с.
4. Фромм Э. Искусство любви / Э. Фромм. – Минск : ТПЦ "Полифакт", 1990. – 80 с.

ЛАВРЕНЮК О. В.

*студентка спеціальності психологія
наук. керівник Болочева О. В., к.псих.н., доц.
Український гуманітарний інститут*

РОЛЬ СІМЕЙНИХ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ У ДУХОВНОМУ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Актуальність дослідження та постановка проблеми. Проблема духовного розвитку особистості за своєю актуальністю, завжди була одним із важливих напрямків пошуку в релігії, філософії, соціології, психології та педагогічній науці і практиці. Майбутнє суспільства багато в чому залежить саме від того, з якими духовними ідеалами увійдуть в життя наші діти та молодь сьогодні. Важливим аспектом у становленні особистості дитини, як повноцінної істоти, є духовне виховання пов'язане з сімейними цінностями.

Сьогодні духовні цінності відроджуються у нашому суспільстві. Сім'я – як приклад духовного і морального виховання дитини – відходить на задній план, тому що інтернет та соцмережі відбирають, той мізерний вільний час, який залишається у дитини після занять в навчальному закладі та

домашнього завдання, і не має часу на спілкування у сім'ї. Тому, роль сімейних ціннісних орієнтацій у духовному розвитку дитини, є занадто важливою і актуальною для людей різних національностей та різних народів.

Сімейні цінності у духовному розвитку дитини, полягають у залученні її до духовного виховання не стільки у школі, у церкві, в учбовому закладі, скільки залучення дитини, до духовного життя саме у сім'ї, вироблення в неї певних морально-духовних якостей, здатності жити згідно духовних принципів, найперше у сім'ї, а вже потім дитячій установі та школі.

Об'єкт дослідження: діти та молодь і важливість їх духовного виховання, пов'язаного з сімейними цінностями.

Предметом дослідження: сімейні ціннісні орієнтації у духовному розвитку дитини та молодої людини.

Мета дослідження: провести аналіз психолого-педагогічної літератури та дослідити роль сімейних ціннісних орієнтацій у духовному розвитку дитини, вплив сімейних цінностей на духовність дитини, як складової цього процесу, та вивчити ціннісні орієнтації у дітей.

Досягнення поставленої мети реалізувалося вирішенням наступних **завдань** дослідження:

1. Охарактеризувати, що таке духовність та духовний розвиток особистості. Пов'язати це з роллю сімейних цінностей.

2. На основі праць з психології, педагогіки та духовної літератури визначити основну роль сімейних ціннісних орієнтацій у духовному розвитку дитини/молоді.

3. Виховання дітей та молоді без духовності немає змісту. Тому важливо розглянути виховання дитини, молоді, людини у зв'язку з духовністю особистості.

Аналіз психолого – педагогічної літератури з означеної теми. Слід зазначити, що ціннісні орієнтації – одна із головних психологічних характеристик людини. Виражені в свідомості особистості, орієнтації і знання тісно пов'язані одні з одними. Ціннісні орієнтації – один з важливих критеріїв моральної та громадянської спрямованості особистості. Нам видається актуальним і значимим, що формування ціннісних орієнтацій, починається вже з дитячих років.

Становлення особистості, становлення ціннісних орієнтирів, формування і розвиток дитини у сучасному соціопросторі, обумовлені соціальними впливами, характером суспільства, в якому вона живе, атмосферою сім'ї, потенціалом батьків, світом її розваг, інтересів, звичаїв та традицій. Саме сім'я, визначають науковці Бодальов А.А., Гіппенрейтер Ю.Б., Запорожець О.В., Корчак Я., Ковальов А.Г., Кулачківська С.Є., Макаренко А.С., Макарова Т.А., Співаковська А.С., Петровський В.А., Титаренко Т.М. та ін. – головне джерело ціннісних орієнтацій дитини.

Вищезгадані науковці впевнені в тому, що поведінка і відношення до оточуючих, перш за все, залежить від духовного клімату в сім'ї, поглядів і вчинків батьків, характеру спілкування і взаємин між членами сім'ї.

Психологи стверджують, що ціннісні орієнтації стихійно не виникають, а є результатом тривалого процесу їх формування, впродовж всього життя особистості. Науковий світ давно уже довів, що свої перші знання про моральні норми дитина дістає від своїх батьків, від сімейної атмосфери, від світу її захоплень. Через спілкування, бесіди, взаємини з рідними, через сімейні звичаї і традиції дитина пізнає суть таких моральних понять, як добро і зло, гарне і погане, справедливість і доброзичливість, мужність і обов'язок і т. ін. З віком, ці моральні погляди, звичайно, змінюються, поглиблюються, моральний досвід розширюється.

Саме з сімейного джерела, дитина дістає необхідні знання для побудови своїх майбутніх взаємовідносин із людьми. Кожна сім'я має свій «почерк», свій досвід, у кожній свої переконання та ідеали, оцінки і ціннісні орієнтації, у кожній свій стиль взаємин з оточуючими. В залежності від того, яку систему цінностей соціальних норм, інтересів, установок будуть сповідувати батьки, в значній мірі визначить рівень і зміст моральних переваг розвитку.

Майбутнє суспільства, його прогрес або занепад зумовлені звичаями та станом духовності дітей та молоді, яка зростає навколо нас. Наскільки вихованою є діти та молодь, якою мірою їм з дитинства були прищеплені чесноти характеру, самовладання та стриманість, таким буде її вплив на суспільство. Якщо залишити молодь без просвіти і контролю, внаслідок чого вона зробиться свавільною, нестриманою в апетиті та пристрастях, то й відповідним буде її вплив на формування суспільства [9, с. 12.2].

Отже, духовність – термін прийнятий для відображення вищих сторін внутрішнього світу людини, які проявляються у людяності, сердечності, доброті, щирості, теплоті, відкритості до інших людей. Втрата духовності рівнозначна втраті людяності [6, с. 186 187].

Духовність – це також внутрішня енергетична сила особистості, її психічне здоров'я, стиль життя, генералізація загальнолюдських, національних цінностей, творчість за законами краси. Духовність нерозривно пов'язана із поняттями «духовна культура», «доброта», «милосердя», «психологічне здоров'я».

Формування духовної особистості здійснюється в ході виховання і навчання – єдиного взаємопов'язаного процесу. Виховання відіграє в духовній сфері людини важливу роль.

Домівка повинна стати сімейним вогнищем у повному значенні цього слова, місцем, де любов плекають, а не старанно її гасять. Наше щастя залежить від того, наскільки ми виявлятимемо любов, співчуття й щирю люб'язність один до одного [9, с. 12.2].

Духовні цінності школяра, головним чином, залежать від взаємин, які налагоджуються між батьками і дітьми. Багато авторів стверджують, що саме цінності визначають особливості і характер відносин особистості з середовищем (Ананьєв Б.Г., Боришевський М.Й., Здравомислов А.Г., Костюк Г.С., Шорохова К.В., Ядов В.О.).

Значною мірою атмосферу в сімейному колі створюють батьки. І якщо між ними є незгода, то цей самий дух перелається і дітям.

Створіть в сім'ї затишну атмосферу ніжної турботи. Якщо між вами з'явилась відчуженість і ви розумієте, що далекі від того, аби бути біблійними християнами, наверніться до Бога ... [9, с. 12.6].

Практично в усіх дослідженнях, в області дитячої психології підкреслюється вирішальний вплив сім'ї на загальний розвиток особистості дитини. Так у роботах вітчизняних і зарубіжних дослідників Боришевського М.Й., Варги Г.Я., Гарбузова В.І., Говорун Т.В., Ейдемилера Е.Г., Захарова О.І., Лічко А.Є., Століна В.В., Яценко Т.С., та інших переконливо показана залежність формування особистості дитини, від стилю виховання в родині, батьківського ставлення до дитини, способів родинного спілкування... Відбувається це, насамперед, у взаєминах з батьками, їх сумісністю, оскільки характер батьків та їх взаємини з дитиною, є основною умовою її психічного, фізичного та духовного розвитку [5, с. 117].

Сім'я впливає на людину протягом усього її життя. Але особливо велика її роль на початку життєвого шляху. Адже від того, як у сім'ї буде проходити процес формування в дитини тих чи інших особистісних якостей, залежить і весь подальший її розвиток [5, с. 113].

В основі відносин у сім'ї – почуття любові як вищий рівень емоційно-позитивного ставлення людини до людини [2, с. 105].

Сім'я – це досить замкнуте об'єднання людей і водночас невід'ємний атрибут життєдіяльності суспільства. Сім'я впливає на відносини в суспільстві, на характер усіх процесів суспільного життя. В сім'ї людина відновлює свої духовні й фізичні сили. Характерна особливість виховного впливу сім'ї на дітей – його стійкість. Найактивніший вплив сім'я здійснює на розвиток духовної культури, на соціальну спрямованість особистості, мотиви її поведінки.

Від батька і матері залежить дуже багато. Підтримуючи дисципліну в сім'ї, вони повинні поєднувати рішучість і доброту [9, с. 14.1].

Любов чоловіка і дружини може стати головним фактором, що виховує дитину. Саме любов батьків один до одного, а не тільки любов до дитини.

На думку Сухомлинського В., любов є могутня сила виховання; це здатність відчувати серцем духовні потреби людини, що передається від батька і матері дитині без будь яких слів і пояснень, – передається вона прикладом. Навчити дитину любити – це навчити найважливішому у житті, а тому батьки покликані, насамперед, стати «вчителями любові» для свого дитяти.

Оскільки діти є свідками всього, що діється в родині, вельми важливим у даному контексті видається сформулювати й закріпити в їх свідомості правильне уявлення про почуття любові [5, с. 138-139].

Сім'я, яку прикрашає любов, співчуття і ніжність, - це місце, котре охоче відвідують ангели і де прославляється Бог. Вплив на дітей і юнацтво

християнської домівки, що старанно оберігається, є найвірнішим захистом від розтління світу [9, с. 15.3].

Особливу роль у розвитку особистості відіграє емоційна атмосфера сім'ї, у дітей формуються високі моральні якості, без яких неможливе становлення духовної особистості. Приклад батьків є тим першим соціальним досвідом, який засвоюють діти протягом всього життя. Це спілкування специфічне, неповторне, бо воно будується на почутті любові, прихильності батьків до дітей, і навпаки.

Сім'я, як мала соціальна група, тісно пов'язана, із суспільством, змінюється і розвивається разом з ним. Сучасна українська сім'я, часто не має змоги повною мірою реалізувати свій виховний потенціал. Це спричинюється, як особливостями суспільного виховання, так і негативними змінами всередині сім'ї: зниженням її стабільності, малодітністю, послабленням традиційної ролі батька, трудовою зайнятістю жінки та ін.

Авторитет батьків залежить від частоти і якості контактів з дитиною; інформованості про справи дитини; ступеня розуміння і рівня вирішення питань, що турбують дитину; активності в самовдосконаленні оточення. І хоча неможливо однозначно виявити залежність конкретних властивостей особистості дитини від властивостей її батьків або ж від методів їхнього виховання, проте така залежність існує. При цьому, різні сфери розвитку дитини пов'язані з різними проявами сімейних взаємин.

Вивчення особистості людей, які страждають на невротичні розлади, відчують труднощі у спілкуванні та професійній діяльності. Це свідчить про те, що цим людям у дитинстві бракувало батьківської уваги і тепла.

Нездатність батьків виробити сприятливу для розвитку дитини виховну позицію, може призвести до глибоких порушень у стосунках з дітьми, до жорстокості по відношенню до них. Розрізняють такі види жорстокості до дітей:

- ✓ фізичне насильство, що охоплює всі форми травм дітей, отримані через цілеспрямовані дії батьків, фізичне покарання;
- ✓ сексуальне насильство як залучення функціонально незрілих дітей і підлітків до сексуальних дій, чи до спостереження за ними без розуміння і згоди на це дитини;
- ✓ емоційне, чи психічне насильство, що може виявитись як у формі негативної уваги (погрози, постійна критика, лайка тощо), так і у формі цілковитої неуважності до дитини;
- ✓ байдужість до дитини, нехтування її інтересами і потребами, не тільки духовними, а й матеріальними (одяг, їжа, медикаменти) та ін.

Як наслідок, у дитини формуються здебільшого негативні якості: агресія, жорстокість, бажання неусвідомленої помсти чи, навпаки, загострене прагнення пошуку психологічного захисту, опіки з боку інших людей [1, с. 34-46].

Слід зазначити, що накопичення подружжям спільної системи цінностей, відбувається у процесі пристосування їх до сімейного життя. Для

сімейної взаємодії має значення не лише створення спільних цінностей, а й повага кожного до цінностей інших членів сім'ї.

Цінності подружжя значною мірою обумовлені цінностями родин, з яких вони походять.

Однак та обставина, що сім'я відіграє вирішальну роль у формуванні духовності її членів, не виключає можливості впливу самого індивіда на власний розвиток і поведінку. Стосовно кожної окремої особистості духовне життя суспільства – об'єктивне...

В свою чергу, духовність відіграє важливу роль у формуванні та вихованні особистості. Сприяє її становленню, виробленню та утвердженню концептуальних життєвих переконань, які ґрунтуються на загальнолюдських цінностях і впливають на розвиток суспільства [4, с. 161].

Важливо відзначити, що атмосфера в сім'ї може або сприяти, або перешкоджати залученню дітей до життєвих цінностей батьків. Авторитетне виховання – тобто таке, при якому одночасно присутні і підтримка, і контроль батьків – веде до того, що діти охоче переймають цінності своїх батьків [8, с. 408].

Отже, проблема впливу сім'ї та сімейних цінностей на формування духовності особистості дитини залишається однією з провідних у психолого педагогічній діяльності.

Проте, взаємозв'язок психологічної атмосфери в сім'ї та рівня розвитку дитини, заслуговує уваги не лише спеціалістів у галузях психології, педагогіки, але й, перш за все, батьків, вихователів.

Домівка повинна стати для дітей найпривабливішим місцем у світі, в якому найбільшою причиною є присутність матері. Діти – чутливі, люблячі створіння. Їх легко потішити, але й легко засмутити. Лагідно навчаючи дітей за допомогою слів і вчинків, у яких виявляється любов, матері можуть повернути серця дітей до себе [9, с. 17.3].

Висновок. Отже ми дослідили, що духовність – це відображення вищих сторін внутрішнього світу дитини/молоді. Найчастіше вони проявляються: у людяності, сердечності, доброти, щирості, теплоті, відкритості до інших людей. І цьому дитина вчиться у сім'ї. І найчастіше копіє син – батька, донька – маму. Тому, занадто важливим є виховання духовності у маленької дитини і в подальшому при її зростанні.

І саме втрата духовності рівнозначна втраті людяності.

Духовність – це також і психічне здоров'я, стиль життя, творчість за законами краси. Духовність нерозривно пов'язана із поняттями «духовна культура», «доброта», «милосердя», «психологічне здоров'я». І цьому ми також можемо вчитися в нашому родинному колі.

Сім'я впливає на людину протягом усього її життя. Основною роллю в сімейних цінностях є любов. Любов чоловіка і дружини – це головний фактор у вихованні дитини. Саме любов батьків один до одного, а не тільки любов до дитини.

Любов – є могутня сила виховання. Любов впливає на всі сфери сімейних ціннісних орієнтацій. І від цього залежить, яке подальше духовне життя буде мати дитина/молодь.

Це здатність відчувати серцем духовні потреби людини, що передається від батька і матері дитині без будь яких слів і пояснень, – передається вона прикладом. Навчити дитину любити – це навчити найважливішому у житті, а тому батьки покликані, насамперед, стати «вчителями любові» для своєї дитини.

Основне завдання дорослих членів сім'ї полягає в тому, щоб належним чином бути самим духовними особистостями і тільки тоді можна спрямовувати і духовність дитини, допомагати їй через свої почуття та відношення стати духовною особистістю.

У духовному вихованні дітей, дорослим слід керуватися високими моральними цінностями, забезпечуючи своїм дітям найважливішу духовну підтримку: щирю пораду, доброзичливу увагу, співчутливе ставлення до іншого і готовність допомогти.

Список використаних джерел:

1. Бондарчук О. І. Психологія сім'ї: Курс лекцій / О. І. Бондарчук. – Київ: МАУП, 2001. – 96 с.
  2. Дуткевич Т. В. Конфліктологія з основами психології управління: Навчальний посібник / Т. В. Дуткевич. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 456 с.
  3. Кульба Я. Є. Душевне і духовне в сімейному житті. Проблеми загальної та педагогічної психології / Я. Є. Кульба. – Київ, 2009. – 135–145 с.
  4. Кучеренко А. А. Духовність як домінанта розвитку особистості. Проблеми заг. та пед. психол / А. А. Кучеренко., 2006. – 157–161 с.
  5. Мельник Л. П. Вплив подружньої сумісності на взаємини дошкільника в дитячому колективі / Л. П. Мельник, Л. М. Співак, Н. С. Славіна. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний університет, 2007. – С. 113–117.
  6. Овсяницька Л. П. Духовні здібності особистості / Л. П. Овсяницька., 2006. – С. 186–191.
  7. Райс Ф. Психология подросткового и юношеского возраста. / Ф. Райс. – Санкт-Петербург: Питер, 2000. – 656 с. – (Мастера психологии).
  8. Сіркізюк В. В. Основи національного виховання / В. В. Сіркізюк. – Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2004. – 301 с.
- Уайт Е. Християнська родина / Е. Уайт. – Київ: Джерело життя, 1998. – 447 с.

ЛАПА Б. М.

*студентка спеціальності початкова освіта
наук. керівник Шестакова Т. В., к.пед.н., доц.
Український гуманітарний інститут*

МЕТОДИ РОЗВИТКУ ЧИТАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Актуальність дослідження. Для кожної людини важливо навчитися читати тому, що сучасний світ потребує високорозвинених людей, то ж саме елементарне повинні вміти всі. Навчити дітей читати, є одним з найважливіших завдань вчителя і загалом школи. « Читання – це віконце в світ, найважливіший інструмент навчання, воно має бути вільним, швидким – лише тоді цей інструмент буде готовий до дії» - писав В. О. Сухомлинський. Виробити в дитині вміння самостійно поповнювати свої знання, можливо лише коли вчитель навчить читати свідомо, правильно та швидко. Для цього існують різні методи та прийоми щодо розвитку читання. Але варто не забувати про те, що всі діти різні і у кожного свій рівень розвитку. Не всі учні в початковій школі володіють цими навичками, або ж володіють але не в достатній мірі. Перед вчителями стоїть завдання, якомога більше зацікавити дітей до навчання, виховувати особистість, здатну до самооцінки, саморозвитку та самовдосконалення. Ефективність навчання залежить від вміння вчителем обрати правильні методи, прийоми навчання. Тому дослідження змістовного розвитку читання в початковій школі є актуальним та важливим завданням.

Об'єкт дослідження: педагогічна діяльність вчителя початкових класів.

Предмет дослідження: методи, прийоми, засоби розвитку читання в учнів початкової школи.

Мета дослідження: визначити ефективні прийоми розвитку читання учнів в початковій школі.

Для досягнення зазначеної мети необхідно виконати наступні **задачі**:

1. Розглянути та проаналізувати різні етапи розвитку читання в учнів.
2. Представити методи розвитку читання в учнів початкової школи.
3. Виокремити ефективні прийоми розвитку читання в учнів початкової школи.

Аналіз наукових джерел. Дослідження теми методів розвитку читання в початковій школі, займалося багато вчених. Наприклад, Карловська Г. В. у своєму дослідженні зазначила, що: « Читання є рецептивним видом мовленнєвої діяльності, що включає в себе техніку читання і розуміння того, що читаєш» [1]. Як відзначено у Державному стандарті спеціальної освіти, спеціальних програмах, метою читання як навчального предмету в початкових класах є формування в учнів навичок читання як першооснови читацької культури, емоційно-оцінного ставлення до змісту прочитаного, формування особистості дитини, корекції особливостей її розвитку засобами художнього слова. Водночас читання є унікальним засобом опанування інших

навчальних предметів і пізнання навколишньої дійсності [2]. В той час Попович Н. Ф. та Гудачок Г. Ю. зазначили, що « у змісті сучасної початкової освіти читанню належить значна роль. Адже цей предмет є багатофункціональним. Як відомо, метою початкового курсу «Читання» є формування в учнів початкових класів першооснов читацької культури, емоційно-оцінного ставлення до змісту прочитаного, формування особистості засобами художнього слова» [3]. Проблема читання, є одним із найважливіших у навчально-виховному процесі школи. Вміння читання починають і фактично закінчують формуватися в учнів початкової школи на уроках читання. Проте, їх необхідно розвивати в наступних класах тому, що в послідовності варто розвивати навички різних видів читання [4]. Стурбована складною та неоднозначною ситуацією у сфері читання, міжнародна спільнота виявила ініціативу, щодо пошуку шляхів її покращення. У багатьох країнах світу розробили національні програми задля підтримки книги утворено спеціальні інституції, діяльність яких спрямована на розв'язання проблем читання. Вони передбачали вивчення основних тенденцій у сфері читання, розробку системи заходів, які впливають на читацьку активність, фіксацію «нових» груп читачів, формування читацької еліти Інтернету та інших електронних носіїв інформації тощо [5].

Із переліку праць проаналізованих авторів було з'ясовано, що тема методи розвитку читання в початковій школі недостатньо досліджена.

Навчити дітей добре читати – одне з найважливіших завдань школи. Сухомлинський В. О. зазначав, що без високої культури читання немає ні школи, ні справжньої розумової праці, що погане читання – ніби брудне вікно, крізь яке нічого не видно. Для того, щоб виховати гарного читача, слід навчити дитину свідомому читанню. При цьому вчитель і учень повинні разом пройти основні етапи на шляху оволодіння навичкою читання. Ці етапи включають:

- Оволодіння звуко-буквеними позначеннями;
- поскладове читання;
- оволодіння синтетичними прийомами читання;
- синтетичне читання.

Протягом першого року учні в основному навчаються читати вголос свідомо, правильно, плавно, по складах, переходячи в кінці року на читання цілими словами. Закладаються у цей час і початки виразного читання, особливо знайомого тексту, набувається і певна швидкість, уміння самостійно працювати з книжкою. Усі ці навички читання в наступних класах вдосконалюються. У виразному читанні дітей, крім визначення голосом розділових знаків, після роботи з учителем виділяються і логічні паузи та наголоси, мовчазне читання поліпшується. Отже, учні навчаються усвідомлювати складніші тексти.

Швидкість є однією з якостей читання, яка забезпечує усвідомлення тексту. Занадто швидке і занадто повільне читання заважає усвідомленню. При швидкому читанні мозок дитини не встигає схопити зміст в цілому. А

повільне читання призводить до того, що учень забуває читане, не може усвідомити речення, весь текст, бо частини змісту випадають з його пам'яті. Занадто швидке і повільне читання не дає можливості іншим учням стежити за читанням свого товариша, призводить до того, що клас в цілому по суті не працює. Для того, щоб розвинути в учнів цікавість до читання, існують різні прийоми, такі як:

- «Розвідники» – після того, як діти прочитали текст, учитель дає завдання скільки разів у тексті зустрічається якесь слово. Учні читають текст і дають відповідь.
- «Незнайко» - учитель читає текст, замінюючи деякі слова. Учні повинні почути і виправити помилково прочитане слово.
- «Актори» - учитель дає прочитати текст з різними емоціями та інтонаціями (здивовано, ніяково, з гнівом, роздратовано, докірливо, із жалем тощо)
- «Диктор» - дитина читає текст, періодично відриваючи погляд, щоб подивитися на глядачів.
- «Земля-небо» - за команду «земля» діти нахилиються до книжки і читають текст. За команду «небо» - піднімають голівки вгору, прибираючи вказівки від тексту. Знову «земля» - учні очима знаходять, де вони закінчили текст. Отже, потрібно розвивати в дітей інтерес до читання, застосовуючи різні прийоми.

Вони всі будуть ефективними для учнів. Для того щоб забезпечити реалізацію особистісно орієнтованої моделі навчання, педагог повинен відмовитися від практики пасивного навчання. Використовувати методи активного навчання з опорою на самостійну пізнавальну діяльність, суб'єктивний досвід учнів та з урахуванням їхніх психофізіологічних особливостей. За такої умови в школярів розвивається зацікавленість, ініціативність, самостійність, бажання навчатися. Лише оптимальний вибір і поєднання методів навчання в школі відповідно до психофізіологічних особливостей дітей сприятиме більш повному, глибокому і осмисленому засвоєнню учнями знань, умінь і навичок, підготовці їх до самостійного набуття знань. Правильно підібрані творчі завдання на уроках української мови та читання формують інтелектуальну культуру молодшого школяра. Отже, кожен учитель має знати психофізіологічні особливості своїх учнів, щоб правильно вибудувати схему спілкування, поведінку, методiku викладання. Читання має стати стежиною, що веде до вершини розумового, морального та естетичного виховання. Виховуючи в учнів інтерес до читання не лише для того, щоб вони стали освіченими людьми, а головним чином для того, щоб росли добрими, відкритими, вміли розуміти іншого, співчувати йому, допомогти. Головне пам'ятати, що хто багато читає, той багато знає!

Висновок. У результаті проведеного дослідження на тему розвитку читання, а саме методів для учнів початкової школи можемо сформулювати наступні висновки виходячи із мети дослідження. Оскільки мета дослідження

полягала у визначенні ефективних прийомів розвитку читання в учнів початкової школи. У дослідженні були представлені основні етапи розвитку читання, які вчитель та учні повинні пройти на шляху оволодіння цим навиком. В результаті вдалося встановити наступне: більшість дітей хоче показати свою успішність, часто застосовуючи швидкість при цьому не усвідомлюючи прочитане. Для подолання цієї проблеми нами запропоновані наступні практичні поради: застосовувати прийоми які розвинуть у дітей не тільки сам навик читання, а й увагу, ініціативність, самостійність, пізнавальність, зацікавленість.

Список використаних джерел:

1. Карловська Г. В. Навчання професійного читання / Г. В. Карловська. – 2009. – №378. – С. 44–47.
2. Олефір О. І. значення уроків читання у формуванні та корекції лексичної складової мовленнєвої діяльності в учнів 2-3 класів із тпм / О. І. Олефір. // К-ПНУ імені Івана Огієнка, факультет корекційної та соціальної педагогіки і психології. – 2012. – С. 392–398.
3. Попович Н. Ф. Особливості формування в молодших школярів навичок виразного читання / Н. Ф. Попович, Г. Ю. Гудачок. // Науковий вісник Мукачівського державного університету Гуманітарні і суспільні науки. – 2017. – №23. – С. 58–96.
4. Ляшкевич А. І. Вплив читацьких навичок на розвиток усного мовлення / А. І. Ляшкевич. // Херсонська держава морська академія. – 2013. – С. 1–9.
5. Безручко О. В. програми підтримки і розвитку читання дітей: європейський досвід / О. В. Безручко. // Актуальні питання культурології. – 2012. – №12. – С. 1–5.

ЛИТВИНЕНКО І.О.

*студентка спеціальності філологія
наук. керівник Щербакова О. А., викладач
Український гуманітарний інститут*

ПОНЯТТЯ БУЛІНГУ В РОМАНІ УІЛЬЯМА ГОЛДІНГА «ВОЛОДАР МУХ»

Актуальність теми дослідження. Поведінка людини найбільше формується у дитинстві, у школі. Однак, досвід там не завжди буває позитивним. Як правило дітей так багато, що вчителі не встигають все проконтролювати. За статистичними даними ЮНІФЕР в Україні 67% дітей стикаються з насильством до 17 років. Однак, більшість сімей відають перевагу традиційній школі і відправляють своїх дітей без психологічної підготовки, інструкції що робити у таких ситуаціях. Не розуміючи, що кожен може стати ініціатором та жертвою. Різниця лише у ролі, всі страждають. Як результат, у суспільстві збільшується коло насильства. Для профілактики ситуації, яка склалася необхідно провести наукове дослідження. Відтак, пропонуємо вашій увазі дослідження на тему «Поняття булінгу в романі

Голдінга «Володар мух»», яке допоможе знайти відповідь на питання, у чому причина таких агресивних дій, цим обумовлена актуальність даної роботи.

Об'єкт дослідження: поведінка людей у романі Уільяма Голдінга «Володар мух»

Предмет дослідження: причини агресивної поведінки підлітків у колективі у романі Голдінга «Володар мух»

Мета дослідження: проаналізувати причини булінгу у середовищі підлітків за романом Уільяма Голдінга «Володар мух»

Для виконання вищезазначеної мети необхідно виконати наступні

задачі:

1. Визначити зміст та значення терміну «булінг»
2. Встановити причини прояву булінгу дітьми;
3. Визначити зміст терміну булінгу та його представників у романі

Голдінга «Володар мух»;

Аналіз наукових джерел. Дослідженням теми явища цькування займалося багато науковців. Всі без виключення наголошують, що булінг – не одноразова дія, а має циклічний характер. Щодо причин такої поведінки існує багато припущень. Наприклад, Губко А.А. наголошує, що корінь булінгу – «соціальні невідповідності у групі». Через це виникає ієрархія, влада, яка бажає контролювати мікроклімат соціуму завдяки маніпуляціям і погрозам [1]. Інші дослідники помічають вплив на поширення булінгу «недостатнього емоційного» розвитку у суспільстві. Зокрема кандидатка психологічних наук Катерина Володимирівна у своєму авторефераті до дисертації підкреслила тісний зв'язок рівня емоційного інтелекту з кількістю конфліктів [2]. Більше того Марина Дмитрівна та Валерія Вікторівна підкреслюють, що гормональні стрибки учнів суттєво впливають на емоційний клімат групи та кількість конфліктів [3]. В той час, однією з причин булінгу Анна Король зазначає вплив телебачення на світогляд дитини [4], а Катерина Миколаївна наголошує, що разом з розвитком інтернет технологій цькування почало поширюватись і в соцмережах [5]. Агресія стала явищем глобального характеру і на жаль, інтернет часто стає негативним підручником «тролінгу». Отже, аналіз наукової літератури за темою причини агресивної поведінки підлітків показав, що ця тема не достатньо досліджена у працях вітчизняних авторів, тому потребує глибшого опрацювання, зокрема більш детального розглянення за романом Уільяма Голдінга «Володар мух».

Виклад основного матеріалу. Термін «булінг» останніми десятиліттями науковці почали активно опрацьовувати. Ми вже досліджували досить різні думки щодо цієї теми. Якщо об'єднати основні тези, то можна дійти висновку, що зміст булінгу полягає в систематичному навмисному цькуванню як психологічно, так і фізично. При цьому основна проблема психологів – провести межу між затяжним конфліктом та самим «булінгом». Варто зазначити, що це не просто агресивна поведінка людини у певній ситуації, а психологічне щоденне ставлення до інших: жертви, кривдника чи спостерігача. Булінг часто стає наслідком сексуальних, расистських чи

релігійних відмінностей у соціумі. І він, як правило, виникає під час примусовому перебуванні на одній території. Отже, в результаті огляду наукової літератури встановлено, що «булінг» – це константна модель поведінки та відношенні людини до інших у суспільстві.

У наукових колах існує багато переконань щодо причин агресивної поведінки. Їх можна згрупувати на внутрішні та зовнішні – коли людина сама навмисно турбує інших або під впливом свого оточення. До першої групи можемо віднести низьку самооцінку, гормональні зміни. До другої – «ефект натовпу», телебачення, фільми, друзі...Отже, проаналізувавши думки науковців констатуємо, що поштовхом до агресивної поведінки може бути безліч причин, але всі вони стосуються або впливу оточення, чи безпосередньо досвіду та бажань людини.

У романі Уільяма Голдінга «Володар мух» можна простежити багато різних ситуацій булінгу. Кривдники користуються різноманітними методами від прихованого булінгу Ральфа, до агресивного Джека. Цькування зазнавали підлітки, які виділялись на фоні інших. Чи це був страх через кошмар, зайва вага, прізвисько, фізична слабкість – усе висміювало жорстоке суспільство. Тим більше, у творі показаний вплив натовпу, коли всі разом під час гри «полювання на свиню» вбили хлопця. Основними причинами булінгу можна назвати страх, низьку самооцінку (бажання комусь щось довести) і просто байдужість до емоцій іншого. У своїй роботі Уільям Голдінг показує що жорстокими можуть бути не тільки фашисти, а й звичайні «культурні» діти з сусідньої вулиці. У висновку можемо зазначити: що булінг може привести до трагічних наслідків у майбутньому, що цькування не стосується географії, що на перший погляд проста гра у приниження виховує майбутніх злочинців.

Висновок. В результаті проведеного дослідження на тему булінгу, а саме з позиції роману Уільяма Голдінга «Володар мух» можемо сформулювати наступні висновки: ця риса є притаманною суспільству де існує поняття неправильної моделі спілкування з іншими. Однак, на розвиток процесу цькування має великий вплив не тільки обставини чи оточення, а й власне ставлення людини до своїх бажань. Більше того Голдінг акцентує увагу на почутті страху та низької самооцінки як одних із головних причин агресивної поведінки. Автор запевняє, незалежно від освіти, громадянства під впливом натовпу кожен може стати учасником неабиякої жорстокості. Оскільки люди легко піддаються впливу. Отож, щоб уникнути булінгу потрібно будувати стосунки на взаємоповазі, навчитися оцінювати себе адекватно без низької чи високої крайнощів і намагатися мислити самостійно, не піддаватись стадному інстинкту. Змінити суспільство, за словами Уільяма Голдінга, ми зможемо тільки тоді, коли у собі переможемо звіра – будемо контролювати інстинкти та потяг до зла. Коли будемо розвивати у своїй душі любов і добрі наміри до інших.

Список використаних джерел:

1. Губко А. А. Шкільний булінг як соціально-психологічний феномен / А. А. Губко. – Чернігів: Вісник Чернігівської національного педагогічного університету, 2013. – №114. – С. 46–50.
2. Максьюм К. В. Соціально-психологічні особливості розвитку емоційного інтелекту підлітків як чинник запобігання шкільному булінгу / К. В. Максьюм. – Київ, 2020. – 23 с.
3. Лапіна М. Д. Соціально-психологічні причини булінгу в учнівському колективі / М. Д. Лапіна, В. В. Аліпа. // Вісник Приазовського державного технічного університету. – 2019. – №3. – С. 26–30.
4. Король А. Причини та наслідки явища булінгу / Анна Король. // Відновне правосуддя в Україні. – 2009. – №1. – С. 84–93.
5. Плутицька К. М. Підходи до розуміння булінгу як форми шкільного насильства / К. М. Плутицька. // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2017. – №29. – С. 78–80.

ЛЮБНИЦЬКИЙ М.М.

*студент спеціальності дизайн
наук. керівник Чемакіна О. В., к. арх. н., доц.
Український гуманітарний інститут*

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ КОЛІРНОГО СПЕКТРУ ПРЕДМЕТНО-ПРОСТОРОВОГО СЕРЕДОВИЩА НА ПІДСВІДОМІСТЬ ЛЮДИНИ

Актуальність теми дослідження. Колір в дизайні на сьогоднішній день є одним із найпопулярніших рішень. Однак іноді вплив кольорової гама на психіку індивіда може бути негативним. В сьогоденні використання кольорових рішень широко застосовується в маркетингу, для досягнення різноманітних цілей. Психологія точно знає як колір впливає на емоційний стан, його самопочуття, сприйняття і психіку людини. Кольорові рішення можуть розказати безліч фактів про характер та особисті якості особи. Розкрити сильні риси його особистості, здібності, причини стресів, симпатії, антипатії та інше. Не можна недооцінювати впливу кольору на людину, результат впливу залежить від того яку ділянку мозку стимулюється тим чи іншим кольором і які при цьому виробляються гормони. Кольоротерапія – нова методика в сучасній медицині, що використовує вплив колірному спектру на психоемоційний і фізичний стан людини. Кожен колір має свою довжину хвилі, яка переносить інформацію, що надає специфічний вплив. Отже, пропонуємо дослідження на тему: «Особливості впливу колірному спектру предметно-просторового середовища на підсвідомість людини.» Тема яка допоможе дослідити вплив спектру на людину та наслідки які з цього випливають.

Об'єкт дослідження: колірний спектр предметно-просторового середовища.

Предмет дослідження: вплив кольору на підсвідомість людини.

Мета роботи: дослідження особливостей психологічного сприйняття людиною колірної спектру в предметно-просторовому середовищі.

Для виконання вищезазначеної мети необхідно виконати наступні **задачі**:

1. Проаналізувати джерела та думки науковців пов'язані з особливостями кольору;
2. Дослідити як можна вплинути на людину за допомогою кольорового спектру;
3. Встановити рівень впливу різних кольорів на підсвідомість людини.

Аналіз наукових джерел. Дослідженням теми впливу кольору на підсвідомість людини займалися багато вчених. Наприклад, Мусієнко В. О. у своєму дослідженні зазначила, що: « спектральні кольори постійно та по-різному впливають на психоемоційний стан людини, викликаючи та формуючи певні колірні асоціації, які залежать від освіти, віку, роду діяльності, темпераменту, етнічної приналежності людини» [1] В свою чергу Гайдашевська О. В. та Славінська А. Л. вказали, що: «Характер колірної оточення по-різному впливає на функціональні процеси життєдіяльності людини. Встановлено, що взаємозв'язок органів чуттів відбувається завдяки змінам у вегетативній нервовій системі» [2] Завдяки дослідженням можна визначити два способи сприйняття кольору: просте розпізнавання образів і референціальне значення. [3] Якщо брати до уваги відтінки і тони, то більшість чоловіків обирають сильні відтінки та темні тони з додаванням чорного, а жінки м'які відтінки та світлі тони з додаванням білого. [4] Цікавий факт зазначений у статті: «відомі випадки, коли люди скаржилися на холод в приміщеннях, забарвлених в блакитні або темно-зелені кольори, хоча температура в них була в межах норми. Після перефарбовування приміщень в світло-оранжеві і червоно-жовті тони незадоволеність зникла.» [5]

Отже, попередній аналіз наукової літератури за темою: «Вплив колірної спектру на людину та наслідки які при цьому виникають», показав що ця тема достатньо досліджена у працях вітчизняних авторів. Разом з тим, в умовах сьогодення, коли інформатизація предметно-просторового середовища викликає нові потреби до його колірної організації й формує інші нові вимоги до архітектурно-дизайнерського формування, потребують додаткового опрацювання питання саме психологічного сприйняття складових колірної спектра сучасною людиною.

1. Проаналізувавши джерела та думки науковців можна відокремити деякі поняття. Колір – це сприйняття світлової хвилі, яка базується на здатності людського зору розпізнавати електромагнітне випромінювання у межах видимого для людини діапазону. До класифікації входять спектральні і не спектральні кольори а також ахроматичні (не мають насиченості). Також за своїми властивостями спектральні кольори поділяють на теплі та холодні. Теплі включають в себе жовто-зелену, червоно-човту та жовту частину спектру. До холодних належать сині, блакитні, фіолетові та пурпурні відрізки

світлового спектру. Блакитні та сині кольори створюють відчуття гальмування деяких систем людського організму, зниження напруженості та відновленню нервової системи. Зелені та жовто-зелені, викликають відчуття спокою та розсіюють негативні емоції людини. Червоні та помаранчеві підвищують активність, працездатність та вважаються найсильнішими кольорами впливу. Отже, в результаті проведеної роботи ми встановили, що особливості кольору насамперед залежать від самого спектру, насиченості кольору та його тону.

2. Візьмемо для початку визначення декількох понять. Кольорознавство – це аналіз сприйняття кольору який ґрунтується на знаннях з фізіології, фізики та психології. Спектр несе в собі не тільки методи впливу на людину, а і інформацію яку кожна людина сприймає по-різному. Сприйняття інформації за допомогою кольору є особливістю кожної особистості. Кольори по різному впливають на психоемоційний стан людини, це залежить від віку, освіти, темпераменту, тощо. Також не менш важливими факторами впливу є спектр видимого світла та психофізіологічний стан людини. Колірні асоціації формуються внаслідок суб'єктивних вражень кожної людини, і можуть коливатися внаслідок зміни кольору, створюючи тривалі реакції. Потрапляючи в одну і ту ж ситуацію де фігурує певний колір, виникає асоціація пов'язана з певною емоцією чи поведінкою. Завдяки різноманітним кольоровим середовищам можна або заважати або сприяти вирішенню поставленої задачі. Отже, вплив на людину може бути як позитивним так і негативним та залежати від великої кількості чинників, починаючи з віку та закінчуючи етнічними особливостями.

3. Колір неоднозначно впливає на людей: поведінку, стосунки, навчання, настрої, тощо. Червоний – вважається найбільш впливовим кольором, посилює агресивність, збуджує та збільшує активність. Жовтий – енергичний та оптимістичний колір, піднімає самооцінку та стимулює роботу мозку. Рожевий – прийнято вважати кольором кохання та комфорту, допомагає у критичних ситуаціях. Зелений – символ надії та процвітання, дає відчуття спокою, розслабленості та позитивно впливає на нервову систему. Синій – колір вічності, надійності та глибокого спокою, стимулює мислення та розвиток розумових здібностей. Блакитний – колір стабільності та спокою, впливає на розвиток творчих здібностей та формуванню індивідуальності. Білий – є символом легкості, радості та чистоти, допомагає докати скутість та почувати себе вільно. Чорний – колір темрями, депресії та похмурості, може впливати на настрої та викликати відчуття пригніченості. Отже, в результаті дослідження ми з'ясували, що кожен колір має свої властивості, по різному впливає на психофізіологічні процеси особистості.

Висновок. В результаті ознайомлення з темою щодо визначення рівня впливу кольору на підсвідомість людини та наслідки які при цьому виникають, можемо зробити підсумки, що колір дійсно сильно впливає на людську підсвідомість. Але залежить від багатьох чинників, таких як: тон, яскравість, насиченість. Той хто володіє інструментами пов'язаними з кольором,

здатний суттєво впливати та маніпулювати людиною, викликати різноманітні емоції, впливати на поведінку, привертати увагу особистості, тощо.

Тож, зазначена тема дослідження наразі є актуальною і набуває нового змісту відповідно до сучасних вимог до формування архітектурно-дизайнерських структур. Сприйняття колірному спектру в умовах інформатизації процесів життєдіяльності має ще не визначені особливості набуття при цьому людиною комфортного стану перебування в сучасному предметно-просторовому середовищі.

Список використаних джерел:

1. Мусієнко О. В. Колір як засіб впливу на людину та вирішення завдань композиції костюма [Електронний ресурс] / О. В. Мусієнко // Вісник КНУТД №6 (116). – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/9173/1/V116_P194-200.pdf.

2. Гайдашевська О. Б. Сприйняття психологічного аспекту кольору в проектуванні дитячого одягу [Електронний ресурс] / О. Б. Гайдашевська, А. Л. Славінська – Режим доступу до ресурсу: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/tech/2011_3/10gay.pdf.

3. Бурачек І. В. Психологія кольору з погляду маркетингу [Електронний ресурс] / І. В. Бурачек, В. Я. Верестова, Д. І. Ярмолюк // Випуск 1 (57). – 2020. – Режим доступу до ресурсу: http://www.business-navigator.ks.ua/journals/2020/57_2020/16.pdf.

4. Жайворон В. В. Специфіка організації колірному рішення при розробці дизайну інтернет-магазинів [Електронний ресурс] / В. В. Жайворон – Режим доступу до ресурсу: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/13565/1/NRMSE2019_V1_P388-389.pdf.

5. Ломовський А. І. Принципи використання кольору в дизайні інтер'єрів [Електронний ресурс] / А. І. Ломовський – Режим доступу до ресурсу: https://iti.uu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/02/Principi_vikorist_kolyoru.pdf.

ЛЮТИК Е. В.

*студентка спеціальності
теорія та методика фізичного виховання
наук. керівник Терещенко В.І., к.пед.н., проф.
Український гуманітарний інститут*

СИСТЕМА ІНТЕГРАЦІЇ ВОЛЕЙБОЛУ ТА ЛЕГКОЇ АТЛЕТИКИ

Актуальність дослідження. На сьогоднішній день в тенденцію ввійшло заняття спортом, як спосіб активного відпочинку. Особливо великого розмаху набрало заняття легкою атлетикою та волейболом. Актуальність наукового дослідження обумовлена тим, що достатньо малий відсоток людей знає, наскільки ж яскраво впливає на волейболіста заняття легкою атлетикою. Як стверджують науковці, які вивчають спорт, заняття одним

додатковим видом спорту , окрім профільного, допомагає покращенню фізичних якостей , таких як : витривалість , гнучкість , спритність , покращення координації рухів . Цією темою також цікавились такі вітчизняні науковці як: Мединський С.В., Васильчук А.Г., Ніколенко С.В., Ячнюк І.В. та інші . Зв'язок між волейболом та легкою атлетикою полягає в тому , що у волейболі потрібна витривалість та спритність. А так як при заняттях легкою атлетикою в більшості перевищує аеробне навантаження , то можна сміливо стверджувати , що легкоатлетичні вправи піднімуть волейболіста на вищий спортивний рівень . На основі фізичного та медико-біологічного експерименту визначиться ступінь рухової активності та користі легкої атлетики для спортсмена та удосконалення його навичок . Для цього й буде відбуватись двох місячне спортивно-наукове дослідження , в центрі якого буду я , щоб краще відчувти взаємозв'язок між цими двома видами спорту . Відтак пропоную вашій увазі дослідження на тему «Система інтеграції волейболу та легкої атлетики» , яке допоможе знайти відповідь на важливе питання: «Чи дійсно ця інтеграція варта уваги спортсмена?»

Об'єкт дослідження: ігрові види спорту: легка атлетика та волейбол.

Предмет дослідження: вплив легкої атлетики на заняття волейболом.

Мета дослідження: з'ясувати, чи заняття легкою атлетикою допомагає в розвитку навичок у волейболі.

Задачі дослідження:

1. Провести практичне дослідження (експеримент) , головним питанням якого буде : «Чи можна одним видом спорту доповнити інший , та вдосконалити здібності спортсмена?»

2. Визначити за допомогою практичного експерименту , яку саме користь дає волейболісту легка атлетика.

3. Обґрунтувати інтеграцію цих видів спорту , встановити їхній взаємозв'язок та пояснити , які саме складові легкої атлетики покращують роботу спортсмена.

Аналіз наукових джерел. Дослідження теми системи інтеграції волейболу та легкої атлетики займалося багато вчених, таких як Шутанова Т.Н., Кондраков Г.Б , Ахметов Р. Ф і т.д.

Наприклад, дослідниця Людмила Поваляєва зазначила, що: «атакуючий удар, блокування м'яча у волейболі схоже по напрузі до старту спринтера», що говорить нам про тісний зв'язок між видами спорту [1]. Також в одній із праць зазначено , що такий процес (інтеграції) дозволяє реалізувати єдність знань , вмінь та навичок при різноманітних завданнях, а також у формуванні компетенцій рухової (фізкультурної) активності [2]. У своєму авторефераті Цись Дмитро пише, що спортсменам яким було запропоновано включити елементи легкої атлетики у тренувальний процес волейболу , через деякий час мали більші показники фізичного розвитку ніж ті, які зупинились на тренуванні лише окремих волейбольних складових [3]. В той час інші дослідники у своїх працях підкреслюють, що доповнення тренувального процесу вправами інших видів спорту підходить не всім спортсменам , так як

деякі з них фокусуються лише на чомусь одному, і не можуть поєднати два різних види спорту в одному тренуванні [4]. «Є різноманітні пояснення для того, чому спорт має позитивний вплив на самопочуття», - каже професор клінічної психології Медичної школи Берліна Франк Ойтеноєр. Один із цих впливів, він описує в своїй науковій праці, що комбінація різних видів спорту допомагає в знятті стресу в депресивних та схильних до нервового стану людей [5]. Отже, аналіз наукової літератури за темою взаємозв'язку цих двох видів спорту показав, що недостатньо досліджена в працях вітчизняних авторів, тому потребує глибшого занурення та опрацювання цієї теми.

Відповідаючи на питання першої задачі, можу з впевненістю сказати, що можна удосконалити здібності спортсмена такою синергією. Проводячи експеримент протягом зазначеного терміну, я відчула на собі позитивний вплив занять бігом. Цей вплив виявляється в кращій координації рухів, хорошему метаболізмі, цілком нормальному почутті простору та свого тіла. Якщо говорити про організм в цілому, я не відчуваю сильної втоми після волейбольного тренування, як це було раніше, до експерименту. Зараз моєму тілу власне швидке відновлення та повільна витрата енергії АТФ, яка є основним донором енергії, та використовується безпосередньо, а не є формою запасання, тому вона так потрібна кожному спортсмену. Також багато чого відбувається на біохімічному рівні, особливо окиснення м'язів, але про це я розповім пізніше. В організмі, скоріш за все, почали виділятися певні молекули, так звані нейтрофіни та ендорфіни, які покращують самопочуття. Отже в результаті проведеного експерименту, я визначила, що синтез ігрового виду спорту з іншим, має якісний та сильний вплив на розвиток мого тіла. Підсумувавши свої досягнення, я можу сказати, що я цілком задоволена результатом та станом свого здоров'я. Тому, зазначена інтеграція дійсно допомагає покращенню фізичних здібностей спортсмена.

Метою другого завдання було визначити який саме вплив здійснює легка атлетика на волейболіста. По-перше, чому саме інтеграція легкої атлетики у волейбол, а не навпаки? Тому що, легка атлетика – це кондиційні та систематичні навантаження, отже в кількох словах хороша кардіореспіраторна підготовленість організму. По-друге, волейбол як ігровий різновид спорту, не дасть організму розвиватись так, як прогресує організм стаєра чи спринтера. А різниця полягає у рівні витривалості спортсмена у непередбачуваних ситуаціях, наприклад під час хорошого суперництва у волейбольному сеті, збільшується час самої гри, для якої потрібно багато зусиль. Також під час бігу, тобто аеробного навантаження, в організмі відбувається утворення молочної кислоти, про це я говорила вище, яка утворюється внаслідок розкладу глікогену під час скорочення м'язів (цей процес має назву гліколіз). Енергетичними субстратами аеробного окислення слугують глюкоза та жирні кислоти, а також проміжні метаболіти гліколізу – молочна кислота. Накопичення цієї кислоти супроводжується біллю та втомою у м'язах. При максимальних фізичних навантаженнях, наприклад під час спринтерського бігу, доставка кисню до м'язів стає недостатньою для

забезпечення енергетичних потреб. Отже як діє молочна кислота зрозуміло. В ході мого експерименту я помітила, що вона не залишається на довгий час у м'язових волокнах, що суттєво покращило стан організму, так як слід уникати її скупчення. На даний момент я не відчуваю болі або дискомфорту після волейбольного тренування, молочна кислота швидко вивільнюється з організму та не утворюється у вигляді якихось осадів.

Встановивши, який взаємозв'язок між цими двома видами спорту, я хочу пояснити як саме і які складові легкої атлетики покращують роботу спортсмена волейболіста. По-перше, покращується відчуття ритму тіла та дихання при бігові, отже це на користь і волейболісту, який при грі виконує різні важко-координаційні елементи, які потребують чіткого почуття тіла у просторі. Одним із таких елементів є три кроковий атакуючий удар, в кінці якого відбувається вистрибування спортсменом на м'яч для нападу. По-друге, біг покращує роботу серцево-судинної системи, яка краще розносить кисень по судинам, в результаті чого втома приходить не так швидко, а м'язи, збагачені киснем, не підлягають швидкому окисненню (та сама молочна кислота). По-третє, збільшуються показники швидкості та спритності, які є характерними ознаками ліберо (гравець волейбольної команди, який виконує захисну функцію). Також підвищується рівень концентрації на предметах, спеціальними легкоатлетичними вправами є –метання списа, штовхання ядра, стрибок з жердиною і так далі, у волейболі, в результаті виконання цих вправ, покращується концентрація на м'ячі та швидкій грі. По-четверте, легкоатлетичні спеціальні вправи розвивають силу м'язів та зміцнюють роботу опорно-рухового апарату. Основною складовою легкої атлетики є стрибки у висоту, а стрибок у волейболі – це основний навик, яким має володіти спортсмен. Отже, визначивши які саме складові та який вплив вони мають на фізичний розвиток спортсмена, я можу сміливо визначити, що інтеграція легкої атлетики у волейбол дала лише хороші результати. Ніколи не було шкідливим злиття двох видів спорту, для здобуття хороших результатів в одному із них. Експеримент, який мені вдалося провести показав, що це дійсно так, головне плідно працювати над собою та своїм тілом.

Висновок. Отже, все таки з'ясувавши чи можливо зробити спортивний синтез волейболу та легкої атлетики, а саме –покращити навички гри у волейбол за допомогою занять легкою атлетикою, можна зробити наступний підсумок.

1. Провівши експеримент з боку мого спортивного інтересу, я визначила що, що інтеграція двох видів спорту не тільки покращила навички у профільному виді спорту, а й в загальному покращила стан здоров'я та мого тіла.

2. Саме під час цього експерименту я визначила, яку ж саме користь приносить цей спортивний синтез, а саме: покращення метаболізму та дії серцево судинної системи, здатність концентруватись на будь якому предметі, навіть коли ти в русі. Також слід зазначити інші не менш важливі

спортивні показники, які покращились, це підвищення мого стрибку у висоту, здатність робити швидкі та різкі рухи і звичайно ж моє тіло набуло гарної, виразної спортивної статури.

3. Легкоатлетичними складовими, які покращили мою спортивну діяльність є - спринтерський біг, який допоміг мені швидко рухатись на волейбольному полі; метання списа та штовхання ядра - завдяки цим складовим з'явилась сила в руках та удосконалилась чіткість рухів; біг через бар'єри - розвинув мою витривалість. Отже, ви можете самі побачити загальну картину, яка чітко показує, на яку саме групу м'язів і яку дію дають ті чи інші складові легкої атлетики.

Роблячи загальний висновок, я хочу сказати, що яким б ви спортом не займались, важливо рухатись ще в якомусь спортивному напрямку. Для загального фізичного розвитку потрібно охоплювати якомога більше спортивних технік, запозичених з інших видів спорту, для покращення фізичної роботи. Ваші спортивні показники не тільки піднімуться на планку вище, ви самі відчуєте, що стали трішки кращими, досконалішими. Не забувайте, що «в здоровому тілі, здоровий дух», а тому не бійтеся вкладати сили в щось нове, це принесе тільки задоволення і бажаний результат.

Список використаних джерел:

1. Поваляева Л. В. Система интеграции современных информационных технологий в системе физкультурного образования [Електронний ресурс] / Л. В. Поваляева // МОУ лицей № 6 г. Бердска Новосибирской области. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: http://fizkultura.ucoz.es/Sistema_integracii.doc..

2. Шутова Т. Н. Модель интеграции традиционных видов спорта и фитнеса в физическом воспитании студентов [Електронний ресурс] / Т. Н. Шутова // Российский экономический университет им. Г.В. Плеханова, Москва. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://cyberleninka.ru/article/n/model-integratsii-traditsionnyh-vidov-sporta-i-fitnessa-v-fizicheskom-vozpitanii-studentov>.

3. Цись Д. І. Методика удосконалення фізичної підготовленості студентів у процесі навчання волейболу [Електронний ресурс] / Д. І. Цись // Видавництво НПУ імені М.П.Драгоманова. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: [3- http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/6735](http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/6735).

4. Шаповаленко В. І. Інтеграція інноваційних елементів та інтерактивних технологій в освітній процес фізичного виховання [Електронний ресурс] / В. І. Шаповаленко. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <http://erpub.chnpu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/4332/1/%D0%86%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D1%96%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%96%D0%B2%20%D1%82%D0%B0%20%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D0%B9%20%D0%>

B2%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96%D0%B9%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%86%D0%B5%D1%81%20%D1%84%D1%96%D0%B7%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%B2%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf.

5. Курінна В. В. Вплив фізичної культури і спорту на організм людини [Електронний ресурс] / В. В. Курінна // Черкаський державний технологічний університет. – 2009. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKewjc2t7xptXvAhVvo4sKHdxTA04QFjAAegQIAxAD&url=https%3A%2F%2Fcore.ac.uk%2Fdownload%2Fpdf%2F304295707.pdf&usg=AOvVaw0UgbbtwCMkr9bTMIx3ieST>.

МАКАРУК А. М.

студент спеціальності дизайн наук. Керівник Чемакіна О. В., к.арх.н., доц. Український гуманітарний інститут

ПРОБЛЕМИ ГЕЙМДИЗАЙНУ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Актуальність теми дослідження. За результатами дослідження світових аналітиків, на ринку ігрової індустрії відбуваються зміни. Прибуток від комп'ютерних ігор нараховує десятки мільярдів доларів США. Очевидним фактом є те, що великий відсоток ринку займають саме відео ігри. З кожним роком ігрова індустрія потребує нових і оригінальних ідей. Крім цього ідея має бути затребуваною і потенціально цікавою для аудиторії. Створення в грі атмосферного оточення і цікавого ігрового процесу є основною проблемою, яка стоїть перед розробником. Але при цьому створити щось унікальне, несхоже на інші продукти. Не порушуючи при цьому загально прийняті норми і правила. А також беручи до уваги матеріальні і технічні можливості розробника. Для вирішення проблеми яка склалася, необхідно провести дослідження. Відтак, пропонуємо вашій увазі дослідження на тему «Гейм дизайн», яка допоможе знайти відповідь на дилему оригінальності ідей в розробці ігор, цим і обумовлено актуальність цієї роботи.

Об'єкт дослідження: створення концепту для відеоігор, який буде потенційно цікавим для аудиторії.

Предмет дослідження: проблеми пошуку нових та оригінальних ідей для геймдизайну.

Метою роботи: з'ясування, чи можна створити щось нове та унікальне, не порушуючи при цьому загально прийняті норми та правила.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати наступні **завдання:**

1. Виконати огляд наукової літератури за темою дослідження.

2. Проаналізувати, та визначити проблеми геймдизайну та шляхи їх вирішення.

3. Визначити інтереси цільової аудиторії та концепт, який був би потенціально цікавий.

Аналіз наукових джерел. Дослідженням теми геймдизайну займалося багато вчених. Наприклад, директор студії «The Long Dark» Рафаель ван Льероп у своїй праці зазначив: «Большинство игроков хотят, чтобы игра вознаграждала их за смекалку, а не наказывала в бессмысленном и случайном порядке. Игроки любят вызов и ничего не имеют против поражения, — если только это честное поражение» [1] В той час ведущий дизайнер «Monument Valley» Кен Вонг підкреслює, що потрібно декілька раз зробити погану гру, перед тим як нащупаєш правильний шлях, потрібно досліджувати і створювати усвідомлюючи, що багато буде викинуто. [2] Джон Кармак – співзасновник компанії id Software зазначив: «Геймдизанер не должен создавать мир, в котором игрок — всего лишь крошечная часть. Игрок — это босс; ваша обязанность развлекать его или ее» [3] Луис Антонио – розробник «Twelve Minutes» підкреслює, що для того щоб ваша гра, ідея, твір викликало емоції, потрібно спробуватити перевершити себе. [4] В той час автор книги «Геймдизайн. Как создать игру, в которую будут играть все» Джесси Шелл зазначає: «Просто не влюбляйтесь в свои решения и будьте готовы отказаться от них, если они перестают работать на вас» [5] Отже, аналіз наукової літератури за темою геймдизайн показав, що ця тема не достатньо досліджена у працях вітчизняних авторів, тому потребує глибшого опрацювання.

Огляд наукової літератури. У дослідницьких працях розповідається про виникнення такого поняття як геймдизайн, про те як люди почали заробляти створенням ігор та про його основні проблеми. Отже, на початку 70-х люди почали заробляти гроші створенням відеоігор. Створення ігор почало приносити прибуток, а тому компаніям необхідно було більше професіоналів, здатних їх робити. Тобто професія гейм-дизайнера з'явилася приблизно 50 років тому. Згодом з'являлися нові платформи, розроблялися технології і розробниками ігор ставало все більше людей. Природно, фахівцям було важливо знати, чому деякі ігри цікавіше інших. Як робити більш якісні ігри? У спробах відповіді на це питання ми накопичили достатньо знань для того, щоб можна було говорити про гейм-дизайні не просто як про професію, а й як про окрему дисципліну.

Проблеми геймдизайну. Основною проблемою геймдизайну, яка стоїть перед розробником, є створення в грі атмосферного оточення і цікавого ігрового процесу. Одночасно з цим не копіюючи когось і при цьому не порушуючи загально прийняті норми і правила. Але як створити гру яка не залишить байдужим нікого? Хороша гра, як хороше кіно, побудована за певними принципами та законами. Потрібно продумати все: від дизайну та архітектури гри, до психології, музики і математики.

Крім цього врахувати масу деталей: баланс персонажів та нагород, уподобання цільової аудиторії, візуальна привабливість, музичний супровід та маса іншого. Щоб гравцю було цікаво грати, потрібно щоб він відчув себе головним в грі. Ось як пише Джон Кармак – співзасновник компанії id Software : «Геймдизанер не повинен створювати світ, в якому гравець - всього лише крихітна частина. Гравець - це бос; ваш обов'язок розважати його або її»

Інтереси цільової аудиторії. Для початку потрібно знати що в відеоігри діляться на жанри, відповідно до інтерактивних ігрових дій гравця. Основних розрізняють п'ять жанрів, які в свою чергу діляться на піджанри: екшн, стратегія, рольова гра, симулятор та пригоди. За результатами опитувань, проведених у 2015 року вченими США, найпопулярнішими жанрами на гральних консолях були: екшн (28,2%), шутер (21,7%), спортивні відеоігри (13,3%), рольові відеоігри (9,5%), файтинг (6%), перегони (5,2%) та стратегії (4,1%). Для ПК це були: стратегії (37,7%), казуальні (24,8%) та рольові (20,2%) [9]. У список найпопулярніших відеоігор серед геймерів в 2019 році, за результатами відеоплатформи YouTube, не вийшла жодна новинка цього року. Як пише Hollywood Reporter користувачі надають перевагу більш старим і перевіреним продуктам. Роблячи висновок, можна сказати що геймери зацікавлені в іграх в яких вони можуть взаємодіяти з іншими гравцями, змагатися, займати призові місця, а також реалізувати себе у віртуальному світі.

Висновок. У результаті проведеного дослідження на тему геймдизайну, а саме проблема розробки цікавого та актуального концепту ігри, можемо сформулювати наступні висновки виходячи з головної проблеми дослідження, а саме: «створення в грі атмосферного оточення і цікавого ігрового процесу» В результаті вдалося встановити, що для створення цікавої та актуальної гри, потрібно визначити жанр майбутнього проекту та напрямок в якому буде рухатися гра. Наступним кроком потрібно врахувати та продумати основні моменти, такі як: сюжет, баланс персонажів та нагород, дизайн та музичний супровід. Додайте родзинку, яка буде виділяти вашу гру серед інших, і вже маєте унікальну та цікаву гру.

Список використаних джерел:

1. Смирнова И. десять полезных цитат об игровой индустрии [Електронний ресурс] / Ирина Смирнова. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://app2top.ru/industry/gamasutra-desyat-polezny-h-tsitat-ob-igrovoj-industrii-49862.html>.
2. Об актуальных проблемах геймдизайна и путях их разрешения. Взгляд снизу [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://habr.com/ru/post/461143/>.
3. Шелл Д. Геймдизайн. Как создать игру, в которую будут играть все / Джесси Шелл.
4. Конференция по игровой индустрии [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://habr.com/ru/post/462739/>.

МАРТИНЕНКО А. В.

*студентка спеціальності економічна кібернетика
наук. керівник Штанько Л. О., к.екоп.н., доц.
Український гуманітарний інститут*

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Актуальність дослідження. До сьогоднішнього дня в процесі формування економічних відносин важливої ролі досягла господарська система, як в Україні, так і в світі. Особливою увагою наділяються малі форми господарювання - малий бізнес. Він становить основу дрібного виробництва, що й дає йому особливу роль у структурі ринкової економіки. Важливість його ролі полягає у процесі створення рівноважної ціни на ринку конкуренції, забезпеченні зайнятості населення, заповнює ті сферу ринку, які не будуть ефективні для великих підприємств. Мале підприємництво у ролі особливого сектору ринкової економіки здійснює швидко окупається, дає свободу у виборі ринкової продукції, насичує ринок товарами, послугами та додатковими робочими місцями, не дає затвердитись монополізму. Однак, діяльності малих підприємств в сучасних умовах не дають розвиватись суттєві проблеми та перешкоди у даній сфері. Саме тому дослідження проблем розвитку підприємництва є актуальним та необхідним науковим напрямом, яке потребує глибшого дослідження.

Об'єкт дослідження: чинники, що зумовлюють проблеми у розвитку підприємництва.

Предмет дослідження: перешкоди, що заважають розвитку малим підприємствам

Мета роботи: визначити проблеми, що не дають розвиватись малому бізнесу.

Завдання дослідження:

1. Виконати аналіз наукової літератури за темою дослідження.
2. Порівняти процес розвитку малих підприємств в Україні з найбільш розвиненими країнами Заходу
3. Встановити найбільш гострі проблеми та перешкоди розвитку малого бізнесу.

Аналіз наукової літератури. Сегмент малого бізнесу в загальній масі суб'єктів підприємницької діяльності займає лідируючу позицію. Діяльність малих і середніх підприємств є одною з найважливіших факторів, що сприяють гнучкості економіки, розширенню ринків товарів і послуг, мобілізації фінансових і виробничих ресурсів населення і збільшення національного продукту країни.

Відповідно до Господарського кодексу України малими підприємствами вважаються підприємства, на яких за звітний рік середньооблікова чисельність працюючих не перевищує 50 осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) не перевищує 70 млн.грн. [1].

Найважливішою функцією малого підприємництва є створення нових робочих місць, що забезпечує трудову зайнятість населення - молодих людей без досвіду роботи. Вони набираються виробничого досвіду і зможуть перейти на новий кар'єрний рівень в середньому і великому бізнесі. Причини, які гальмують розвиток малого бізнесу - складна соціально-економічна обстановка, розрив господарських зв'язків, погіршення платіжної дисципліни, високий рівень процентних ставок.

Організаційні основи діяльності МП в умовах ринкових перетворень забезпечені державною підтримкою, однак існують недопрацьовані питання, які спричинили за собою проблеми в розвитку малого бізнесу [2].

В Україні в даний час рівень розвитку малого і середнього бізнесу не відповідає ні потребам сьогодення економіки країни, ні, тим більше, завтрашнім вимогам глобалізованого світового ринку. Потенціал малого підприємництва реалізується частково, а його розвиток гальмується.

Всесвітній банк в дослідженні «Проблеми та перспективи розвитку приватного сектора в Україні» особливу увагу приділив малому і середньому бізнесу, адже саме ця сфера потребує значного реформування і внутрішньому рішенні проблем. Один з авторів дослідження, директор Світового банку у справах України, Білорусі та Молдови Чімяо Фан зазначає, що Україна має досить високий потенціал для розвитку підприємництва. Природні запаси, рівень освіти наших співгромадян досить високий. Але чомусь товари і послуги дуже часто нам надають зарубіжні компанії. Та й українські фахівці за кордоном цінуються набагато більше, ніж в рідній країні.

Активне зростання частки малих підприємств в структурі економіки західних країн почало відбуватися з середини 70-х, початку 90-х років. На сьогоднішній день в найбільш розвинених країнах Заходу малі фірми складають 70-90% від загального числа підприємств. Наприклад, в США дрібним підприємством зайнято 53% усього населення, в Японії 71,7%, в країнах ЄС 50%. В Україні в цьому секторі економіки, що формує близько 15% ВВП країни, працює більше 20% загальної кількості працівників (в США - 34,9%, в Японії - 56,6%) [4].

Найгострішою проблемою діяльності малого і середнього бізнесу є проблема знаходження та придбання фінансових ресурсів. Тому особливого значення для розвитку має проблема державної фінансової підтримки у забезпеченні підприємств малого бізнесу. Фінансування підприємства державою вважається неринковим і тому не відповідає поставленій меті вплинути на економічний розвиток цих підприємств. Але, як показує практика державні дотації ще є найрозповсюдженішим методом економічної політики в багатьох країнах світу. До прикладу, сума щорічних дотацій з бюджету США малому бізнесу становить 300 млрд. дол. В Україні в зв'язку з недостатністю у держави можливостей пряма фінансова допомога практично відсутня. І тому, на сьогоднішній день малий бізнес переважно використовує кредит як фінансову підтримку.

Але банківські організації не дуже раді таким клієнтам, як малий бізнес. Мотивами цього є недостатність гарантій, занадто малий і короткочасний розмір позик, значний ризик, і незначний прибуток в порівнянні з серйозними позичальниками. Також для малих підприємств є високими ставки кредитних ресурсів. Тобто сьогодні малі підприємства не є привабливими клієнтами для банків. Тому в ситуації, що склалася державні позики повинні стати реальним джерелом формування фінансових ресурсів малого підприємництва.

У бізнесу багато проблем, з вирішенням яких держава допомогти зараз не в змозі. Однак, підвищити свою фінансову грамотність можна самостійно або скористатися послугами спеціально навчених консультантів. Єдино можливий вихід – фінансова самоосвіта. Зараз малий і середній бізнес не можна назвати рушієм національної економіки. З дня незалежності малий бізнес взяв напрямок «посередництва», а не виробництва, і з року в рік кількість посередників щодо виробників зростає. Назріло питання про рентабельність в малому бізнесі. Якість продукції вони змінити не можуть, вони покращують сервіс або знижують ціну. Менше ціна, менше прибуток, низька рентабельність.

Перспектива малого бізнесу - це перехід в розряд середнього, перспектива середнього - в розряд великого, і тут у більшості її немає. Причина проста - капітал і умови роботи.

Висновок. В результаті проведеного дослідження проблем розвитку малого підприємництва можемо підсумувати, що в даний час є велика кількість перешкод, що перешкоджають розвитку МП в Україні. Тому цей сектор не може працювати в повній мірі. Роль малого та середнього бізнесу у вирішенні економічних і соціальних проблем важко переоцінити, тому заходи, спрямовані на його підтримку повинні стати в Україні одним з першочергових напрямків регіональної та державної політики.

Список використаних джерел:

1. Господарський Кодекс України № 436-IV [Електронний ресурс], режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
2. Закон України «Про державну підтримку малого підприємництва» [Електронний ресурс], режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2063-14>
3. Про стан і перспективи розвитку підприємництва в Україні: національна доповідь / З. С.Варналій, В. М. Геєць, Е. М. Лібанова, О. В. Кужель. – Київ: Держкомпідприємство, 2010. – 240 с.
4. Оцінка бізнес регулювання [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org/>

МЕГЕГА М. В.

*студентка спеціальності початкова освіта
наук. керівник Шестакова Т. В., к.пед.н., доц.
Український гуманітарний інститут*

ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ

Актуальність дослідження. Психологічна готовність дітей старшого дошкільного віку, є важливим спектром у підготовці до навчання. Важливою складовою, є розвиток форм писемного мовлення, а саме: читання і письма від їх рівня залежить загальний розвиток підростаючої особистості. Відтак дошкільна освіта України передбачає створення та реалізації методів у психологічній підготовці дошкільнят. Одним із найпоширеніших методів, є відвідування дитячих садочків, але не всі діти мають можливість туди потрапити. Це пояснюється тим, що багато дітей живуть далеко від таких закладів, і їхня сім'я не має можливості туди їх привести. Також до такого виду підготовки дошкільнят відносять індивідуальні уроки, де вчитель працює один на один з дитиною, або у малих групах, і знову постає проблема, що і сюди багато дітей не мають можливості потрапити через недостатню кількість коштів сім'ї. Для вирішення ситуації, яка склалася були створенні відео уроки та безліч матеріалу з яким батьки можуть працювати вдома з дитиною. Однак постає інша проблема, дитині потрібна соціалізація з дітьми такого ж віку, як вона. Міністерство освіти і науки ще не до кінця розробили вирішення цієї проблеми. Це, як правило, породжує проблему психологічної не підготовленості учнів у перших класах, або дитина затримує весь клас, або ж протягом всіх чотирьох років постійно залишається позаду у розвитку писемного мовлення. Тому, дослідження психологічної готовності дітей старшого дошкільного віку до писемного мовлення дітей, є актуальним та важливим завданням.

Об'єкт дослідження: психологічна готовність дітей старшого дошкільного віку.

Предмет дослідження: писемне мовлення як одне із важливих аспектів психологічної готовності дітей у дошкільний період.

Мета дослідження: висвітлити психологічну готовність дітей старшого дошкільного віку до писемного мовлення.

Для досягнення зазначеної мети необхідно виконати наступні **задачі**:

1. Дослідити зміст поняття і ключові терміни пов'язані з психологічною підготовкою дошкільнят.
2. Розкрити проблему психологічної готовності дітей у писемному мовленні.
3. Запропонувати рекомендації щодо методів покращення психологічної готовності дошкільнят у писемному мовленні.

Аналіз наукових джерел. Дослідження теми психологічної готовності дітей старшого дошкільного віку до писемного мовлення, займалися багато вчених. Наприклад, кандидат педагогічних наук, доцент Залізник А. М. зазначила, що:

«Мова – невичерпне джерело розумового розвитку дитини, скарбниця всіх знань. Мовленнєва підготовка дітей до школи не може бути повноцінною без належного рівня розвитку мовлення. Правильне писемне мовлення – запорука успішного навчання загалом і розвитку мовлення, зокрема. Тому важливо насамперед сформувати в дитини активну позицію щодо цієї діяльності.» [1]. Більше того, Сучасна дослідниця І. Карабаєва зазначає, що «Письмо дошкільняти – це перехід від ігрового відтворення форм до використання графічних знаків (букв) як елементів мови. Вона звертає увагу на те, що письмо відіграє велике значення у психічному розвитку дитини, оскільки перед нею розкривають нові форми спілкування з людьми, що її оточують.» [2]. Проте, відомий лінгводидакт Богуш А. розглядає поняття «мовленнєва підготовка» як «оволодіння практичними мовленнєвими навичками, вдосконалення комунікативних форм і функцій дійсності, формування її усвідомлення» [3]. Разом з тим, відомий психолог Д. Ельконін зазначав, що: «У дошкільному віці перебудова рухів і дій дитини полягає у тому, що вони починають практично виконуватися, контролюватись і регулюватись самою дитиною на основі уявлення про майбутню дію та умови її здійснення» [4].

Отже, з переліку праць проаналізованих авторів було з'ясовано, що тема про психологічну готовність дітей старшого дошкільного віку до писемного мовлення достатньо дослідження.

Писемне мовлення – це універсальний засіб спілкування людей. За допомогою писемної мови думки і почуття передаються від покоління до покоління. Писемне мовлення - переважно монологічне, має свої лексичні й стилістичні особливості, відповідну граматичну будову. Писемне мовлення спирається на усне і є вторинним. Психологічна готовність дитини до шкільного навчання – це один із важливих підсумків психічного розвитку особистості в період дошкільного дитинства. Психологічна готовність включає формування готовності у дитини нової соціальної позиції. Дитина повинна усвідомлювати, що вона стала учнем, що має певні обов'язки і права. Діти передшкільний вік (від трьох до шести (семи) років): молодший дошкільний вік (від трьох до чотирьох років); середній дошкільний вік (від чотирьох до п'яти років); старший дошкільний вік (від п'яти до шести (семи) років). Я висвітлюю старший дошкільний вік. Монологічне мовлення – це таке мовлення, коли говорить одна особа, а інші слухають, сприймають її мову. Внутрішнє мовлення – процес оформлення думки відбувається без її вираження – усного чи письмового. Отже, ми розглянули основні терміни і поняття теми психологічна готовність дітей старшого дошкільного віку до писемного мовлення.

У процесі підготовки до школи виникають різні проблеми і особливості. Л. С. Виготський стверджував, що дошкільників можливо і необхідно готувати до оволодіння писемним мовленням за умови, що цей процес не буде простим переводом усного мовлення в писемні знаки, тобто тільки через формування навички письма. Тільки за рахунок цього, можна розвинути писемне мовлення, – вважає вчений. Перша особливість писемного мовлення полягає у віддаленості мотивів використання його дошкільнятами. Дитина, яка починає вивчати письмо, ще не має де використовувати цю навичку, це їй не потрібно. Але ж завдання навчання є актуалізація вивченого. Другою особливістю є присутність монологічного мовлення у писемному, тобто бесіда з умовним співрозмовником. Третя особливість пов'язана з необхідністю вольового, інтелектуального ставлення дитини до нього. Щоб здійснити перехід від максимально стисненого внутрішнього мовлення дитина до максимально розгорнутого писемного мовлення, яке спрямоване на уявного співрозмовника, потрібні вольові зусилля для побудови мовленнєвої канви. З вольовим характером процесу опанування писемного мовлення пов'язана також більша його усвідомленість, порівняно з усним мовленням. Писемне мовлення примушує дитину діяти більш інтелектуально і довільно, краще усвідомлювати мотиви писемного мовлення, які є абстрактні та більше віддалені від безпосередніх потреб дитини. Отже, за рахунок відсутності актуалізації вивченого з дітьми матеріалу, діти відчувають стрес і їм важко продовжувати навчання.

Психологічна готовність дітей є важливим моментом. Не потрібно спішити і намагатись підганяти свою дитину. В кожній дитини свій темп навчання і розвитку, головне працювати над цим стабільно, але без фанатизму і перебільшення. Друковані слова та усвідомлення значення оволодіння писемним мовленням у житті дитини варто допомогти зрозуміти. Наочність також дуже ефективно допомагає у засвоєнні. Наочністю можуть слугувати різні малюнки, карти, умовні позначення і т. д. Є декілька умов формування достатнього рівня готовності дітей шостого і сьомого років життя до оволодіння писемним мовленням, вони звучать так:

- Дитину варто налаштовувати на позитив і використовувати різні ігрові карти.

- Забезпечувати відповідною мотивацією в навчальній діяльності. Дітям важливі життєві мотиви – пізнання, творчість, спілкування і турбота про себе та навколишніх людей, а також досягнення позитивних результатів.

Висновок. У результаті проведеного дослідження на тему психологічна готовність дітей старшого дошкільного віку до писемного мовлення ми можемо сформулювати певні висновки виходячи із мети дослідження. Вона полягала у висвітленні психологічної готовності дітей старшого дошкільного віку до писемного мовлення. В результаті вдалося встановити наступне: писемне мовлення є монологічним, воно має свої лексичні й стилістичні особливості, відповідну граматичну будову. Дошкільників можливо готувати до оволодіння писемним мовленням за однієї умови, що цей процес не буде

переводом усного мовлення в писемні знаки, але завдяки формування навички письма. Кожна дитина це індивідуум і вона має свій темп навчання. У дослідженні було розглянуто особливості писемного мовлення. З цього витікає певне заключення, готовність до писемного мовлення є невід'ємною складовою в дошкільній освіті. Знання і актуалізація вивченого допоможе дитині в подальшому легше сприймати більш важку інформацію у школі. Розвиток вольового характеру допоможе дитині має гарну і творчу уяву і буде слугувати помічником у всьому її навчальному житті.

Список використаних джерел:

1. Класифікації порушень мовлення. // Корекційна педагогіка і психологія. – 2012. – С. 327–340.
2. Психологічна готовність шестирічної дитини до школи. // Науково-методичний збірник. – 2008. – С. 8–14.
3. Готовність до навчання в контексті новоутворень дошкільного віку. // Актуальні проблеми психології. – 2020. – С. 273–280.
4. Програма розвитку дитини дошкільного віку "Я у світі". // Навчальна програма. – 2014. – С. 21–146.
5. Вимоги до якості мовлення педагогів дошкільного закладу [Електронний ресурс] // джерело освіти і науки в садочках. – 2019.

МИРОНЮК Г. В.

студентка спеціальності менеджмент наук. керівник Куриляк В. В., к.тех.н., доц. Український гуманітарний інститут

МОДНІ ТРЕНДИ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Актуальність дослідження. У сучасному світі практично кожна людина користується соціальними мережами. Якщо раніше вік користувачів був до 30 років, то зараз він може досягати 70 +. А все тому, що зараз соціальні мережі стали обов'язковою частиною багатьох людей. У такий важкий для всього світу період як зараз, коли бушує пандемія COVID 19, соціальні мережі стали ще більш актуальними не тільки в плані простого спілкування, а й дали можливість людям працювати віддалено. Не складно помітити, що соціальні мережі розвиваються досить стрімко і несуть в собі нові формати, тренди й тенденції, тим самим еволюціонуючи. Наймовірний бум «TikTok» показує, що користувачі втомилися від старих форматів комунікації, чекають нові й готові активно їх використовувати. Або нова платформа Clubhouse, яка стрімко набирає популярність, і в яку потрапити можна тільки за спеціальними запрошеннями. Поки це додаток доступний лише на IOS пристрою. Саме тому так важливо стежити за всіма нововведеннями різних платформ і соціальних мереж, щоб бути в курсі подій

всіх новинок в даній сфері. Дослідження модних трендів в соціальних мережах: тенденцій і перспектив є актуальним та важливим завданням.

Об'єкт дослідження: виникнення модних тенденцій та перспектив в соціальних мережах.

Предмет дослідження: вплив тенденцій та перспектив на соціальну мережу.

Метою роботи є виокремити модні тренди в соціальних мережах та їх застосування.

Для досягнення поставленої мети потрібно мати наступні **завдання**:

1. Проаналізувати основну термінологію, та дати визначення головним поняттям.

2. Представити різноманітність трендів та які перспективи вони несуть в собі.

Аналіз наукової літератури. Дослідженням модних трендів в соціальних мережах займалося чимало науковців. До прикладу дослідниця кандидат економічних наук, доцент Белова Т.Г. зазначила, що: «значного розвитку за останні роки набуває Інтернет і всі пов'язані з ним сфери діяльності» [1]. І це насправді так. У сучасному світі виділяється чимало різноманітних тенденцій, які щорічно прогресують. Більше того науковці із Харківської Державної Академії Культури розділили тенденції розвитку соціальних мереж на три групи: «Фактори впливу, бізнес-можливості та головні тенденції розвитку» [2]. Унікальність медіа полягає в тому, що вони дають можливість підприємству розвиватися. Про це добре зазначила кандидат економічних наук Грищенко О. Вона розповіла, як маркетингу впливає на стимулювання росту продаж товару [3]. Але є і інша сторона соціальних мереж. Аналізуючи вислови Володимира Єрмоленко можна зауважити, що соціальна мережа є не досить безпечною для її користувачів [4]. Фейкові новини та фейкові користувачі є тільки однією з проблем сучасних мереж. Іншою є залежність. Цікаво зазначити, що у мережі є настрої. На думку дослідників із Каліфорнійського університету, хороший чи поганий настрої здатен швидко поширюватися між користувачами соціальних мереж [5]. Отже, проаналізувавши вислови та думки науковців констатуємо, що модні тренди в соціальних мережах недостатньо дослідженні.

Кількість користувачів в соціальних мережах така, що у багатьох вона безпосередньо асоціюється з усім Інтернетом. Існує безліч різних визначень соціальної мережі. Якщо їх проаналізувати, то можна чітко сказати, що соціальна мережа – це онлайн-платформа, яка дозволяє поширювати інформацію, налагоджувати соціальні зв'язки та будувати відносини. Класифікація їх наступна:

- для спілкування (Facebook, Вконтакте, Однокласники);
- для обміну медіа-контентом (Instagram, YouTube, Vimeo, Snapchat);
- для відгуків і оглядів (Yelp, Airbnb і Uber);

- для колективних обговорень (Quora, Reddit і Digg);
- соціальних закладок (Twitter, Medium і Tumblr);
- і авторських записів (StumbleUpon, Pinterest, Flipboard).

Кожен може обрати ту платформу, яка йому потрібна.

Невід'ємною частиною соціальних мереж є модні тренди. Модні тренди - це актуальні тенденції розвитку мод у різних напрямках. В інтернеті їх можна визначити по збільшенню кількості пошукових запитів, повідомлень, статей з певних тем. Тренд є головним помічником для розвитку вашого бізнесу, блогу, сайту. Отже, аналізуючи основну термінологію, ми бачимо як важливо розрізняти мережі, щоб використання їх йшло вам на користь.

Маркетинг в соціальних мережах - одна з найефективніших моделей реклами. Компанії використовують їх досить активно і можуть вирішувати різні завдання: залучення клієнтів, пошук співробітників, пошук інформації, створення іміджу та багато іншого. Щоб вміти ним користуватися, нам треба зрозуміти, як працюють різноманітні тренди та які перспективи вони несуть в собі.

Розглянемо декілька з них:

- «мінімалізм» новий тренд, який вчить нас позбавлятися від зайвого.
- «природність» найголовніший тренд як в тексті, так і візуальному контенті - це природність, живі емоції і пози, і якісь зафіксовані моменти життя.
- «голосовий маркетинг» голосові помічники активно впроваджуються в наше життя.
- «якісний контент» спонукайте людей писати коментарі, зберігати ваш пост.
- «красива картинка» гарно оформлена картинка допоможе користувачеві прийняти вибір, який надалі може стати майбутнім клієнтом.

Важливим етапом стратегії та тактики присутності в соцмережах є визначення

самих платформ, виходячи із характеристик аудиторій користувачів, що вже склалися. Необхідно обирати ті платформи, які становлять найбільшу цінність для бренду і допоможуть в реалізації поставленої мети. Як бачимо, існує чимало найрізноманітніших напрямів та видів тенденцій в соціальних мережах. Це далеко не всі, що є, але було наведено найактивніші та ті, що найчастіше зустрічаються. У висновку можемо зазначити, що тренди в соціальної мережі набирають швидкий темп, тому дуже важливо стежити, щоб просуватися вперед і не стояти на місці.

Мало хто замислюється скільки небезпеки і загроз може ховатися в соціальній мережі. Найчастіше це відбувається через нашу неухважність. Потрібно завжди ретельно читати умови згоди будь-яких сайтів (зазвичай вони вказані дрібним шрифтом, що б ми не звернули на це увагу). Проблема з багатьма сайтами полягає в тому, що їх налаштування встановлюються за умовою та робить користувачів уразливими. Тим, у кого недостатньо знань в

даній області, може не підозрювати про необхідність зміни налаштувань з метою захисту. Ще однією проблемою користувачів є те, що вони вказують багато інформації про себе у своїх акаунтах. Місце знаходження, номер телефону, інформація про роботу/навчання, все це вже може завдати загрозу вам і вашим близьким. Перехід за посиланням з листа зі спамом може виявитися небезпечним для вашого комп'ютера або мобільного пристрою. Через нього дуже часто намагаються поширювати віруси під виглядом фотографій або «корисних» програм. Тому всі підозрілі листи від невідомих осіб або сайтів краще ігнорувати й тим більше не варто переходити за наявними в листі посиланнями. Отже, користуватися соціальною мережею небезпечно, потрібно бути уважним і обережним, щоб не натрапити на зловмисників.

Висновок. У результаті проведеного дослідження на тему модних трендів, в соціальних мережах, а саме тенденцій та перспектив можемо підсумувати, що тенденції та перспективи є дійсно головним помічником для розвитку в соціальних мережах і значно ефективні для просування в них. Соціальна мережа дозволяє поширювати інформацію, налагоджувати соціальні зв'язки та будувати відносини. Більш того можна створювати і знаходити групи за інтересами, використовувати їх як платформу для просування свого контенту або продукції. Однак є і загрозою та небезпекою для не уважних користувачів. На основі проаналізованої наукової літератури, констатуємо що маркетинг впливає на стимулювання росту продаж товару, компанії використовують його досить активно і вирішують різні завдання. Також нами визначено унікальність медіа полягає в тому, що вони дають можливість підприємству розвиватися та збільшувати попит завдяки аналізу споживачів і конкурентів. Отже, модні тренди в соціальних мережах тенденції та перспективи є важливим етапом стратегії та тактики присутності на цій онлайн-платформі. Тому з упевненістю підсумуємо, що використання модних тенденцій в соціальній мережі дасть змогу ефективному просуванню та швидкому зростанню зацікавлених споживачів.

Список використаних джерел:

1. Белова Т. Г. Сучасні тренди у маркетинговому середовищі підприємства / Т. Г. Белова, Н. Ю. Войтович. // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2019. – №23. – С. 16–19.
2. Белікова Ю. В. Маркетинг у соціальних медіа / Ю. В. Белікова. // Харківська державна академія культури. – 2016. – №9. – С. 14.
3. Грищенко О. Ф. Соціальний медіа маркетинг як інструмент просування продукту підприємства / О. Ф. Грищенко, А. Д. Нешева. // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2013. – №4. – С. 88.
4. Єрмоленко В. А. 5 причин, чому соцмережі стають небезпечними [Електронний ресурс] / В. А. Єрмоленко // Hromadske. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://hromadske.ua/posts/5-prychyn-chomu-sotsmerezhi-staiut-nebezpechnymu>.

5. Финдлей Т. Б. Як соцмережі впливають на наш настрій [Електронний ресурс] / Т. Б. Финдлей // BBC News Україна. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.bbc.com/ukrainian/vert-fut-42693578>.

НЕМКОВА Д. С.

*студентка спеціальності початкова освіта
наук. керівник Шестакова Т. В., к.пед.н., доц.
Український гуманітарний інститут*

МОТИВАЦІЯ УЧІННЯ СУЧАСНИХ ПЕРШОКЛАСНИКІВ

Актуальність дослідження. Дослідження етапів формування мотивації учіння сучасних учнів перших класів з психолого-педагогічної сторони є актуальною для вивчення в галузі сучасної освіти. Встановлено, що мотиваційні аспекти у навчанні є однією з рушійних сил для дітей від 6 до 7 років під час навчання. В сучасних умовах помітнішою стає проблема зацікавленості учнів до навчання і подальша реалізація здобутих навичок та знань.

За результатами останніх досліджень, у більшості майбутніх першокласників, які знаходяться на порозі вступу до школи, виникають певні труднощі. З одного боку – це низький рівень готовності до школи, а з іншого – відсутність зацікавленості та мотивації у навчанні.

Необхідність вивчення мотивації майбутніх учнів обумовлена, по-перше, недостатнім розумінням значущості позитивного настрою дитини до навчання у віці від 6 до 7 років, а по-друге, успішна мотивація передбачає досягнення мети якісної та конкурентної освіти. Знання, що у майбутньому будуть спроможні дати кожній людині можливість самостійно долати перешкоди та досягати тієї чи іншої життєвої цілі, творчо самостверджуватися в різних соціальних сферах. Мотивації покликана сприяти подоланню прогалін та мозаїчних знань першокласників, забезпечує оволодіння ними знань, та позитивно ставитися до навчання. Актуальність проблеми вивчення мотивації учнів ініціює наукові пошуки у сфері педагогіки, психології та інших науках [1].

Об'єкт дослідження: мотивація сучасних першокласників до навчання.

Предмет дослідження: консультування батьків учнів, як метод вияву наявності мотивації у першокласників.

Мета роботи: провести аналіз наявності мотивації у сучасних першокласників під час навчання.

Виходячи з мети дослідження були поставлено та вирішено наступні **завдання**:

1. Здійснено аналіз наявності мотивації першокласників до навчання.
2. Визначено роль консультації зі шкільним психологом для батьків учнів як методу вияву сформованості мотивації до навчання їх дітей у школі.

3. Обґрунтовано вибір шкільного консультування з психологом, як важливого методу дослідження психологічної вмотивованості дітей під час навчання.

Для експериментального дослідження поставленої мети було проведено опитування батьків першокласників.

Огляд джерел. Вагомий внесок у розвиток теорії мотивації, розробку і вдосконалення їх аспектів внесли такі українські вчені як: О. Амоша, Л. Балабанова, М. Белопольський, В. Гончар, В. Гриньова, В. Данюк, Г. Дмитренко, С. Ілляшенко, О. Єгоршін, А. Калина, А. Кібанов, О. Кендюхов та ін. Психологічними передумовами рішення цієї задачі є результати розвитку когнітивної, мотиваційної, емоційно-вольової сфер особистості, її самосвідомості [2].

Згідно з поглядами Л. Занков поняття «мотивація учіння» розглядає як загальну назву для процесів, методів, засобів спонукання учнів до продуктивної пізнавальної діяльності, активного засвоєння змісту освіти, що залежить від рівня сформованості мотивації школярів [3]. Не дивлячись на велику кількість досліджень з цього питання, мотивація у навчально-виховній роботі на етапі навчання дітей у початковій школі є недостатньо практично розробленою.

Основні результати дослідження. Дослідження наявності мотивації учнів при вступі до першого класу може здійснюватися, як за допомогою вже відомих стандартизованих методик, так і з використанням власного розробленого інструментарію опитування.

Метод опитування дозволив визначити, як батьки дітей оцінюють мотивацію дитини до навчання. Аналіз допоміг дослідити результати опитування та окреслити роль мотивації під час навчання.

На першому етапі було проведено аналіз мотиваційного компонента під час опитування батьків дітей першокласників. Дослідження було проведено серед батьків учнів першого «А» класу спеціалізованої школи №5 м. Буча:

перша група: 20 батьків, які проходили шкільне консультування з психологом;

друга група: 10 батьків, які не пройшли всі етапи мотиваційного консультування з психологом.

Результати опитування внесені у таблицю 1.

Таблиця 1. Результати опитування батьків дітей, що навчаються у першому класі.

Мотивація під час навчання	Батьки, що проходили шкільне консультування з психологом, %	Батьки, що не проходили шкільне консультування з психологом, %
Креативна мотивація (розвиток творчості під час навчання: урок казка, урок проект, урок свято)	15	20

Зовнішня мотивація вчителя під час уроку (пробудження інтересу до знань, реалізація знань на практиці)	5	65
Зовнішня мотивація зі сторони батьків (настанови зі сторони батьків, що навчання це приємний та позитивний процес)	80	15
	100%	100%

На другому етапі проведено аналіз отриманих результатів опитування. Згідно табл.1, у першій групі досліджуваних батьків, основними мотивами до навчання у дитини була зовнішня мотивація зі сторони батьків (80%) та креативна мотивація (15%), а зовнішня мотивація вчителя (5 %). Ці показники є визначальними для отримання якісної освіти у першому класі.

А в другій групі досліджуваних батьків, що не пройшли всі етапи мотиваційного консультування з психологом, найбільш питому вагу у виборі мотивації до навчання була зовнішня мотивація вчителя під час уроку (65%). Батьки перекладають стимуляцію до навчання дітей на педагогічного працівника.

На третьому етапі визначали важливість шкільного консультування з психологом як методу вияву мотивації учнів.

Були запропоновані наступні заходи:

1. Розробити програму шкільного консультування з психологом для батьків учнів.
2. Мотивувати першокласників до активного учіння.
3. Приділити увагу розвитку внутрішній мотивації учнів.

Висновок. З'ясовано, що сучасна освіта перебуває на етапі реформації, суспільству необхідно з усією відповідальністю підійти до вирішення проблеми мотивації дітей до навчання та приділити більше уваги шкільному консультуванню у психолога, як важливому, але недостатньо оціненому методу вияву психологічної вмотивованості дитини до навчання у віці від 6 до 7 років.

Список використаних джерел:

1. Воробйова Т.В. Формування пізнавальної активності учнів у процесі спільної ігрової діяльності / Т.В. Воробйова. – Київ: Рідна школа, 2000. – №3.
2. Цвинда З.І. Інтегроване навчання дієвий засіб формування мотивації учня молодших школярів / З.І. Цвинда. – Кривий Ріг: – 2019.
3. Занков Л.В. Навчання та розвиток: Експериментально-педагогічне дослідження. Навчання і розвиток.: / Л.В. Занков. – Москва: Думка, 1990.

НАЗІМА М.В.

*студентка спеціальності психологія
наук. керівник Боличева О. В., к.псих.н., доц.
Український гуманітарний інститут*

МУЗИКА ЯК СПОСІБ ПОДОЛАННЯ СТРЕСУ

Актуальність дослідження. В сучасному світі багато стресогенних факторів, які мають безпосередню дію на психіку людей, що при постійному впливі може призвести до нервових розладів. З кожним роком все більше людей страждають від стресу та його наслідків, тому постає питання про способи пом'якшення та нейтралізації їх пагубних впливів на організм людини. Подолання стресу може здійснюватися комплексами методів, що мають різну ефективність та індивідуальний характер, завдяки чому можливо підібрати відповідний спосіб для конкретної людини. Одним із таких методів є музика, яка з давніх часів використовується в терапевтичних цілях. У всьому світі поширена музикотерапія, за допомогою якої можливо покращити загальний емоційний стан, розслабитися, активізувати пізнавальні процеси і т.д. Наша психіка доволі вразлива і ми маємо турбуватися про її цілісність, бо у стані сильного стресу людина втрачає можливість повноцінно функціонувати і тверезо оцінювати ситуацію. Це, як правило, породжує проблему неможливості нормально інтегруватися в суспільство, підриває наше здоров'я, знижує продуктивність. Тому дослідження використання музики як способу подолання стресу є актуальним та важливим завданням.

Об'єкт дослідження: стан стресу

Предмет дослідження: музика як засіб подолання стресу

Мета дослідження: проаналізувати ефективність використання музики як способу подолання психологічного стресу

Для досягнення зазначеної мети необхідно виконати наступні **завдання:**

1. Дослідити поняття психологічного стресу, фактори його виникнення і впливу на життєдіяльність людини
2. Проаналізувати комплекси методів для подолання стресу, їх ефективність і розповсюдженість
3. Ознайомитися з поняттям музикотерапії і її специфікою, вивчити дію музики на організм людини у стресовому стані

Аналіз наукових джерел. Дослідження теми використання музики як способу подолання стресу займалися багато науковців. Наприклад, канадський патолог і ендокринолог Ганс Сельє в своїй книзі «Стрес без дистресу» наголосив, що: «Стрес є неспецифічна відповідь організму на будь-яку пред'явлену йому вимогу» [1]. Так як стрес нас оточує всюди і це помітно впливає на наш організм, то психолог, психофізіолог, лікар, доктор медичних наук Бодров В.О. у своїй праці «Психологічний стрес: розвиток і подолання» відмітив, що: «Подолання стресу є центральним питанням

проблеми розвитку стресу і його адаптаційних наслідків» [5]. Але потрібно комплексно підходити до вивчення аспектів цього явища, тому доктор психологічних наук, лікар Китаєв-Смик Л.О. наголосив, що при вивченні явища стресу спеціалістами різних профілів відбувається дроблення, яке з одного боку допомагає поглибитися у вивчення певних специфічних структур, що лежать в основі, а з іншого боку через це втрачається можливість його цілісного розуміння [4].

Що стосується безпосередньо розвитку ролі музики, то музикознавець, доктор мистецтвознавства, професор московської консерваторії Назайкинський Є.В. зазначив, що на розвиток музикальної психології мали вагомий вплив праці з дослідження творчої уяви, пам'яті, теорії сприйняття та інші явища, а також особливий вклад внесли і самі музикознавчі дослідження [6]. Так як кожна людина індивідуальна, то доцент, доктор медичних наук Вітебського державного медичного університету Т.Л. Оленська, вчений, кандидат медичних наук Марченко О.О., доцент, кандидат медичних наук Поліського державного університету Шебеко Л.Л. студент Білоруського державного університету культури і мистецтв Врагов А.В., викладач державної установи освіти «Дитяча школа мистецтв №4 м. Вітебська» Марченко Е.А. в своїй статті «Історія і сучасні тенденції музикотерапії» зазначили, що: «На характер сприйняття музики впливають особистісні і об'єктивні, музично-динамічні фактори» [3].

Із переліку праць проаналізованих авторів було з'ясовано, що тема музика як спосіб подолання стресу недостатньо досліджена.

Феномен стресу знайомий кожному, бо він є невід'ємною частиною нашого життя. Кожен із нас схильний перебувати у стресовому стані в тій чи іншій ситуації, це є нормальним явищем, бо нас оточують тисячі подразників, які по-різному впливають на нас. Це поняття можна окреслити з різних боків. В загальному сенсі стрес являє собою певну реакцію організму на зовнішній чи внутрішній подразник. Він може бути як позитивним(еустрес), так і негативним(дистрес). Еустрес є нормальною реакцією організму, так як може допомогти адаптуватися людині до різних ситуацій, сконцентруватися на певній задачі, привести в порядок свої думки. Дистрес же є важким станом, коли не вдається адаптуватися до певного подразника і це призводить до виснаження ресурсів організму, який не в змозі приборкати вплив стресору. Стрес є не тільки фізичною реакцією організму, бо тут проявляються можливості людини у взаємодії зі світом, стратегії поведінки і оцінка власних можливостей, досвідченість в тій чи іншій ситуації, чим можна пояснити той факт, що в різних осіб відрізняються умови виникнення і протікання стресового стану [5]. Його вплив на життєдіяльність людини доволі різноманітний, в залежності від його специфіки. Він може як мобілізувати сили організму, допомогти зосередитися, так і зовсім вибити з колії, коли людина просто втрачає над собою контроль, погано себе почуває, не може нормально працювати та вживати їжу, думки хаотичні. При тривалому впливі це може призвести до хронічного стресу, депресії і т.д. Під час дії подразника,

людина може поводитися по-різному, відмічається або підвищення, або пониження активності. Тобто одна людина завмирає або смикається, а інша може різко виконати якусь дію, проявити надмірну активність, що може призвести до негативних наслідків [4].

Поняття стресу різностороннє і кожен може трактувати його по-різному, тому і досі є труднощі з аналізом причин його виникнення, протікання, та наслідків для організму, бо це все індивідуально і на кожну людину певний стресор може діяти по-різному.

Існує багато методів для подолання стресу, часто вони ґрунтуються на інтересах людини, її темпераменті або індивідуальних особливостях. Можна зазначити арт-терапію, музикотерапію, заняття спортом, релаксацію, прогулянки на свіжому повітрі, дихальні вправи, кольоротерапію та інші. Кожен з цих методів може допомогти людині розслабитися, але це має підбиратися індивідуально, так як на кожну людину вони впливають по-різному. Арт-терапія може допомогти людині приборкати свої емоції, виплеснути їх на папір, щоб спробувати розібратися в своїх почуттях. Можна малювати хаотичні лінії, без конкретного посилу, або ж щось конкретне, через що ви хочете передати свій внутрішній стан, переживання. Заняття спортом мобілізують сили організму і людина переключається з переживань на вправи, що не тільки допомагає підтримувати себе у гарній формі, а й звільняє голову від набридливих думок, що заважають людині відпочити і розслабитись. Релаксація є доволі поширеним методом для зняття напруження, як психологічного, так і фізичного. Перебуваючи в комфортних для людини умовах, вона може розслабитися, на час абстрагуватися від зовнішнього світу, щоб було розслаблене не тільки тіло, а й розум. Але релаксація має бути правильною і регулярною, щоб її ефект був дійсно вагомим. Прогулянки та дихальні вправи допоможуть швидше заспокоїти себе, абстрагуватися від подразника, щоб прийти до тями, якщо його дія застала вас в невідповідний момент.

З власного досвіду хотілось би зазначити, що кожен з цих методів може бути ефективним, але потрібно вміти правильно їх застосовувати та з певною регулярністю. Але якщо з цим виникають труднощі і ви не можете приборкати себе, то можливо вам потрібна допомога кваліфікованого спеціаліста, бо звернення зі зверненням за допомогою може призвести до негативних наслідків для вашого організму, розвинення неврозів або депресії.

Що стосується музики, ще з давніх часів вважалося, що вона може розслабляти, лікувати тіло і очищати душу. Музикотерапія є методом впливу на організм і психіку людини за допомогою музики, що заснований на її цілющих властивостях [3]. Її поділяють на активну і пасивну, так як при активній людина може сама грати на музичних інструментах, а при пасивній вона лише прослуховує музичні твори. Це дуже поширена практика, яка використовується в терапевтичних і лікувальних цілях по всьому світу. Може застосовуватися в комплексі з іншими методами для роботи з психічними розладами або фізичними хворобами. Певна музика може стимулювати

пізнавальні процеси, розслабляти м'язи, коректувати настрій. Виявлено, що класична музика має сприятливий вплив на організм, дихання та сердечні ритми. Особливо відзначається музика Моцарта, яка позитивно впливає самопочуття, покращує концентрацію уваги і стимулює розумові здібності. Також музика може допомогти в саморефлексії, систематизації власних думок, згадати позитивні моменти з життя, тобто взяти під контроль свої емоції і нейтралізувати дію стресора.

Тобто ми бачимо, що музикотерапія доволі ефективний метод нормалізації фізичного і психічного стану, але вона має підбиратися і використовуватися правильно, бо деякі жанри музики або гучні пісні можуть тільки посилити стан стресу, не заспокоюючи, а дратуючи нервову систему ще більше. Для більшої ефективності використання цього методу, не буде зайвим звернутися до спеціаліста, щоб підібрати для себе відповідну методику подолання стресу і ефективно комбінувати її з іншими.

Висновок. У результаті проведеного дослідження на тему музики як способу подолання стресу ми можемо сформулювати певні висновки, виходячи із мети дослідження. Вона полягала в аналізі ефективності використання музики як способу подолання стресу. В результаті вдалося встановити наступне: стрес є комплексним поняттям і має багато невивчених аспектів. Він є нормальною реакцією організму на подразники, але в залежності від його різновиду потрібно вжити певні заходи щодо нейтралізації дії подразника. У дослідженні було представлено різновиди методів подолання стресу, які в рівній мірі можуть бути ефективними при коректному використанні, а також зроблено акцент на методі музикотерапії, який є дуже поширеним у використанні, де можуть бути залучені різні види музики. З цього витікає певне заключення, що не всі люди обізнані про правильне застосування певної музики для нейтралізації стресового стану. Для подолання цієї проблеми було запропоновано наступні поради: проаналізувати свій емоційний стан, для того щоб обрати для себе підходящий метод боротьби зі стресом; використовувати певні жанри музики, які сприяють розслабленню, для чого потрібно опиратися на власні вподобання та поради спеціалістів; якщо ви не можете приборкати стресовий стан або не впевнені в своїх діях, зверніться до кваліфікованого спеціаліста, щоб запобігти розвиненню психологічних проблем.

Список використаних джерел:

1. Селье Г. Стресс без дистресса / Г. Селье. – Москва: Прогресс, 1979. – 125 с.
2. Шершнёва Т. В. Психологический анализ переживания стресса у студентов дневной формы обучения / Т. В. Шершнёва, А. С. Козел. – Минск: БНТУ, 2018. – С. 372-376.
3. История и современные тенденции музыкотерапии / [Т. Л. Оленская, А. А. Марченко, Л. Л. Шебеко та ін.], 2015. – (Здоровье для всех). – С.15-21

4. Бодров В. А. Психологический стресс: развитие и преодоление / В. А. Бодров. – Москва: PerSe, 2006. – 528 с.
5. Назайкинский Е. В. О психологии музыкального восприятия / Е. В. Назайкинский. – Москва, 1972. – 384 с.

НАУМЕНКО І. М.

студент спеціальності

*теорія та методика фізичного виховання
наук. керівник Терещенко В. І., к.пед.н., проф.*

Український гуманітарний інститут

РОЛЬ МУЗИКИ ПІД ЧАС ТРЕНУВАНЬ

Актуальність теми. Серед проблем суспільства в останні роки є істотне зниження рівня фізичного і психічного здоров'я населення. Зростає число захворювань, що мають психосоматичну етимологію. Причому практично у всіх вікових групах на тлі зниження інтересу до фізкультурних занять. Фізична культура, відгукуючись на виклики часу, розробляє нові, і модернізує традиційно існуючі засоби, форми і технології для виходу з цієї критичної ситуації. Будучи невід'ємною частиною життя суспільства і сучасної науки, під впливом загальних тенденцій вона також трансформується, інтегруючи в себе підходи та методи інших наук. Слід особливо відзначити, що перетворення в сфері фізичної культури обумовлені не тільки розвитком її теоретико-методологічних основ, але і запитами практики. Її важливішим, магістральним завданням є підвищення рівня фізичного і психічного здоров'я населення, що тісно взаємопов'язано з рівнем інтересу до фізкультурних занять, а також з нагальною потребою домогтися зазначених результатів, не перевищуючи жорсткий часовий регламент на заняття фізичними вправами, обумовлений високими навантаженнями і зайнятістю усіх вікових і соціальних страт. Істотні можливості для рішення поставлених завдань, може мати поєднання впливу фізичних вправ і музичного супроводу з урахуванням специфічних можливостей його впливу на розвиток рухових здібностей, організм і психіку тренуючихся, а також широких можливостей використання для оптимізації, організації занять. Ретроспективний аналіз становлення та розвитку фізичної культури переконливо доводить її нерозривний зв'язок з музичним мистецтвом.

Об'єкт дослідження: спортивні тренування усіх рівнів.

Предмет дослідження: музика, як форма впливу на роботу людини під час тренувань.

Мета дослідження: визначити вплив музики на результативність, та продуктивність людини під час тренувального процесу. Яка музика, і у яких випадках найбільш доречна для тренувань.

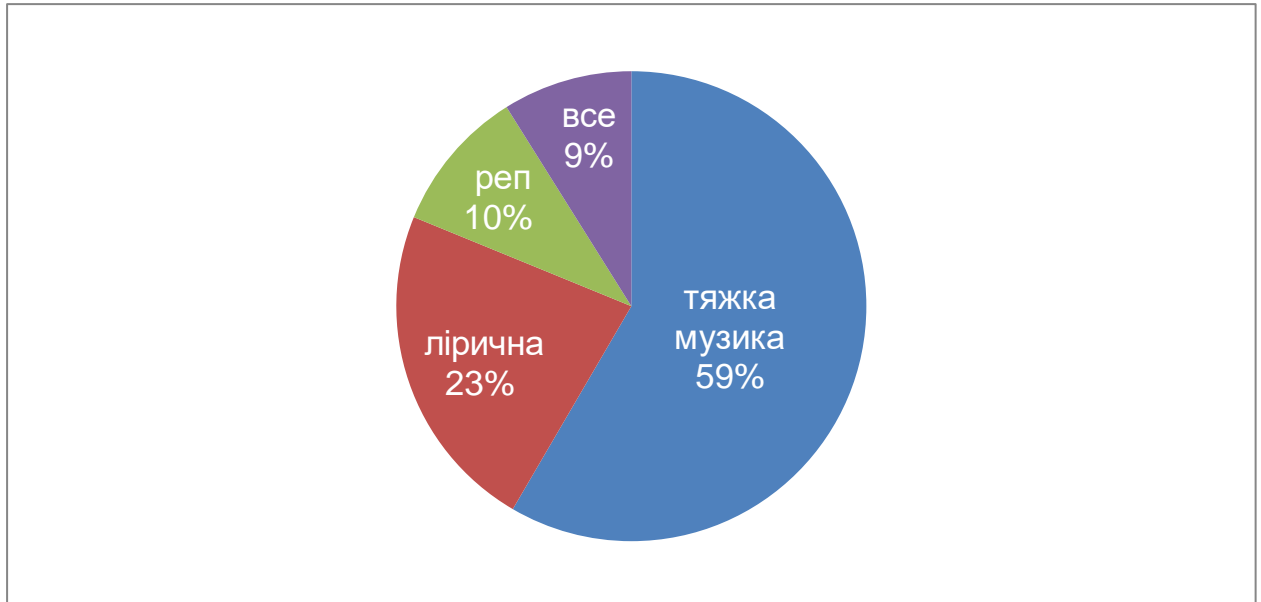
Для виконання вищезазначеної мети необхідно виконати наступні **задачі**:

1. Проаналізувати наукову літературу з метою визначення рівня впливу музики на фізичну діяльність.
2. За допомогою анкетування з'ясувати у студентів УАЦВО, яку музику під час тренувань вони прослуховують, і чому.
3. Пояснити з наукової точки зору роль музики під час тренувального процесу.

Аналіз наукових джерел. Дослідженням теми «Роль музики під час тренувань» займалися багато вчених. Наприклад дослідник В. М. Бехтерев зауважив, що: « Якщо встановити механізми впливу музики на організм, то можна викликати або посилити збудження» [1, с. 21]. В той час Науковець П.І. Анохін, який займався темою «вплив мажорного і мінорного ладу на стан організму», виводить такий підсумок що: «Раціональне використання методичної, ритмічної та інших компонентів музики допомагає людині протягом праці та відпочинку» [2, с. 52]. У свою чергу за даними досліджень Л. Я. Дорфмана, вплив музики на емоційну активність людини залежить від сили - слабкості нервової системи. У «сильних » активність зростає, на ряду з фоном при різних видах музики, а у «слабких» - при інтенсивній музиці будь-якого ладу [3]. З приводу зв'язку емоційного стану людини з музикою дослідниця Л. Р. Фахрутдінова зазначила: « Виникнення емоції того чи іншого знаку залежить від звичної, чи незвичної музики». Тобто звична музика спонукає в більшості до позитивних емоцій, рідше до суму; в свою чергу незвична музика до емоційно-гіршого стану [4]. Якщо розглядати тему в контексті уроків, чи занять з фізичного виховання, то Ю. Коджаспіров стверджує, що: «Музика, при правильному її використанні, може підвищувати інтерес учнів до навчальних занять, а також допомогти їм у кращому опануванні різноманітних фізичних вправ, які заплановані вчителем на уроці» [5, с. 37]. Отже, аналіз наукової літератури за темою «Роль музики під час тренувань» показав, що це не достатньо досліджена галузь у працях вітчизняних авторів, тому потребує глибшого опрацювання.

Музика впливає як мінімум на чотири різні області, пов'язані з результатами, досягнутими в спорті. Постійний темп доріжки допомагає привчити тіло до тривалого повторення постійної послідовності рухів. Яскравим прикладом слугує велоспорт, біг на довгі дистанції або спортивна гімнастика (синхронізація). Музика також заглушає багато перешкод в тренуванні, такі як оплески натовпу, біль і втому (дистанціювання). Темп твору регулює серцевий ритм, одночасно викликаючи певні емоційні стани (контроль збудження). Створений з урахуванням індивідуального смаку, збірник пісень значно знижує відчуття втоми. Правильно підібраний плейлист з мотиваційним тоном може сприяти збільшенню витривалості до 15%. Власні асоціації, пов'язані з музикою, також роблять значний вплив на виконання. Наприклад, мотиваційний текст пісні, зв'язок пісні зі спогадами про успішні змагання або інші ключові досягнення для нашого розвитку. Виконання державних гімнів під час чемпіонату додатково посилює почуття національної приналежності та спільності з командою.

Одним із поставлених завдань було за допомогою анкетування з'ясувати у студентів УАЦВО, яку музику під час тренувань вони прослуховують, і чому. В опитуванні взяло участь 20 осіб, віком від 17 до 22 років. В результаті дослідження було визначено, що 59 % під час тренувань прослуховують тяжку, або ж просто інтенсивну музику; 23 % надають перевагу більш ліричній але теж інтенсивній музиці з важкими акордами; 10% - прослуховують реп музику; 9% - не прискіпливі до вибору музики під час тренувань.

Малюнок 1. Музичні уподобання студентів УАЦВО під час тренувань

Отже, ми дійшли до висновку, що всі студенти так чи інакше у процесі тренувань прослуховують музику. Дивлячись на смакові розбіги у студентів що до музики для тренувань, ми можемо сказати, що цей вибір є суто індивідуальним, і не підпорядковується якимось загальним правилам. Однак дивлячись на діаграму можна зробити висновок, що більшість надає перевагу агресивній, інтенсивній музиці для тренувань. На питання про вибір музики для тренувань прихильники тяжкої музики стверджували, що завдяки цьому жанру вони переходять у необхідний стан, що особливо це актуально під час силових тренувань, тяжка й інтенсивна музика допомагає їм здолати кордони своїх можливостей, наприклад підняти необхідну вагу, коли вже немає сил. Шанувальники реп музики мають такі самі мотиви, але все ж таки надають перевагу більш ритмічним композиціям. В той час як студенти, що використовують для тренувань більш ліричні композиції, аргументують це тим, що така музика допомагає їм у тренуваннях саме завдяки цій ліричній ноті, завдяки цьому підключаються асоціації, і студент з позитивним настроєм продовжує, і завершує тренування. Група, яка не дуже звертає увагу на те, що саме звучить під час їхніх тренувань пояснює це тим, що вони достатньо з мотивовані без зовнішніх факторів, і музика в них звучить на фоні лише з ціллю переривання тиші.

Всім відомо, що добре підібрана музика може мотивувати краще багатьох тренерів, але як це працює? Раковина влаштована таким чином, що

вона вловлює звукові хвилі та перенаправляє їх через слуховий прохід до середнього вуха, де вони викликають вібрацію 200 мікролітрів рідини в закритому равліку, коливання рідини переміщують мікроскопічні вії та перетворюються в електричні імпульси, ці імпульси викликають вивільнення нейротрансмітерів, які по нервах передають сигнали в мозок. Імпульси надходять в центр слуху в корі головного мозку, де розпізнаються такі елементи, як висота звуку, ноти та мелодія. Вокал передається в центр Верніке, де відбувається процес розпізнавання мови, тобто додання значення окремих звуків, слів і речень, звуки інструментів і тексти пісень стимулюють лімбічну систему, що відповідає за емоції. Дослідження показали, що ця система сильніше стимулюється музикою у швидкому темпі. Належна до лімбічної системи, мигдалеподібне тіло викликає асоціації. Імпульси лімбічної системи стимулюють прилегле ядро, що викликає викид дофаміну - речовини, що відповідає за відчуття задоволення. Те, що виходить від прослуховування музики, пригнічує інші почуття, в тому числі втому. Професор Костас Карагеоргіс, психолог з Університету Брунеля, вважає, що музика знижує стомлюваність до 15%. Коли пісня закінчується, рівень дофаміну падає, але залишається приємне відчуття задоволення, яке запам'ятовується вашим мозком, в наступний раз, коли ви почуєте цю пісню, мигдалеподібне тіло нагадає вам про задоволення.

Висновок. В результаті проведеного дослідження на тему ролі музики під час тренувань, а саме – її вплив на прогрес у тренуваннях, а також її мотиваційну та атмосферну складові для тренувань, можемо сформувані наступні висновки виходячи із теми дослідження. Результати дослідження в області визначення рівня впливу на фізичну діяльність людини показали, що музика має не однозначний вплив на свідомість і працездатність спортсмена. Тобто, музика для спортсмена має великий рівень впливу на його результативність, як мінімум через чотири основні фактори: синхронізація; дистанціювання; контроль збудження; зниження відчуття втоми. За допомогою анкетування студентів УАЦВО було встановлено, що 59% обирає тяжку музику у якості музичного супроводу під час тренувань, 23% більш ліричну, 10% реп музику, і лише 9% від опитувальних не мають конкретних вподобань. Кожна з груп аргументує свій вибір тим, що так краще тренуватися, і що жанр, котрий вони обрали, більш підходить для їхнього стилю тренування. Наукова література теж підтверджує і показує значимість музики для людини у всіх сферах її життя, у процесі тренувань, або виступів спортсменів у тому числі. Медицина дає зрозуміти, що звукові хвилі котрі ми вловлюємо від музики, що слухаємо не можуть на нас не впливати, а як наслідок і на нашу фізичну активність, в даному випадку саме під час тренувань. Роблячи загальний підсумок можна сказати, що музика є невід'ємною складовою тренувального процесу. У цьому є гарна звістка для тих, хто не може змусити себе почати займатися – тяжку працю легше виконувати під композицію, що подобається. Тобто музика під час тренувального процесу, може зробити його більш приємним, і цей факт у

подальшому впливає у якійсь мірі на те, що людина буде більш з мотивована у своїх тренуваннях. Отже, музика - це гарний додаток до тренувань, вона може бути для кожного різна, але так чи інакше, вона дає позитивний вплив, це підтверджується як досвідами студентів, так і науковими джерелами.

Список використаних джерел:

1. Орленко Н. А. Музичний супровід як чинник впливу на психологічний стан студентів під час занять з фізичного виховання / Наталія Анатоліївна Орленко. // Національний авіаційний університет, Україна, Київ. – 2014. – С. 1–8.
2. Ліхтіна М. Особливості взаємозв'язку спорту та музики / марина ліхтіна. // молода спортивна наука україни. – 2014. – №1. – С. 138–143.
3. Хлус Н. О. Вплив музичного супровіду на покращення психоемоційного стану студенток під час занять фітбол-аеробікою / Наталія Олександрівна Хлус. // Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини.. – 2016. – №9. – С. 390–397.
4. Кравченко О. І. Використання музики на заняттях з фізичного виховання студентів консерваторії / Оксана Іванівна Кравченко. // Дніпропетровська консерваторія ім. М. Глінки. – 2011. – №8. – С. 52–54.
5. Бартків О. С. Музика як засіб фізичного виховання молодших ШКОЛЯРІВ / Оксана Степанівна Бартків. // Молодь і ринок. – 2017. – №3. – С. 36–40.
6. Гриньова В. Музикотерапія як складова здоров'язберезувальної технології виховання студентської МОЛОДІ / Валентина Гриньова. // Витоки педагогічної майстерності. – 2015. – №16. – С. 20–28.

НАУМЕНКО Н. В.

*студентка спеціальності психологія
наук. керівник Парасей-Гочер А. О., к.псих.н., викладач
Український гуманітарний інститут*

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Актуальність дослідження. Проблематика фізіологічного, соціального, психологічного, естетичного та духовного розвитку дітей дошкільного віку знаходиться у центрі наукових дискусій психолого-педагогічної служби. Це пов'язане із завданнями розбудови сучасної української держави, проблемами психологічного розвитку та виховання гідних членів українського суспільства в закладах освіти. Нині в Україні надзвичайно важливим є питання формування готовності дітей до навчання, саме розвиток творчого потенціалу дошкільнят тому не виняток.

Дослідники в області психології та педагогіки одноставно зазначають, що процес розвитку творчих здібностей у дітей дошкільного віку пришвидшує їх соціальну адаптацію і сприяє в подальшому їх життєвій успішності. Проте

в останні роки у сучасній психолого-педагогічній науці виникають деякі протиріччя. З одного боку інтенсивний процес розвитку дітей дошкільного віку призводить до формування їх цілісної особистості, з іншого – стрімкий розвиток науково-технічного прогресу нівелює чимало професій, коли праця людини замінюється на машини, а дозвілля дітей проходить із гаджетами. Тому сьогодні, одна з актуальних задач сучасних освітніх реформ – не збільшення і поглиблення знань, а розкриття в дитині творчого потенціалу, критичного мислення, творчої уяви, духовних цінностей, здатності до самовираження, потреби до пізнання світу, здібності швидко орієнтуватися, аналізувати, шукати нестандартні рішення тощо.

Актуальність проблеми становлення маленької особистості сьогодні є нагальною та потребує її подальшого вивчення – розробки психолого-педагогічних програм теоретичного та практичного значення щодо розкриття потенційних творчих можливостей дошкільнят та забезпечення для цього відповідних умов.

Об'єкт дослідження: процес розвитку творчих здібностей у дітей дошкільного віку.

Предмет дослідження: проблема розвитку творчих здібностей у дітей дошкільного віку.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні проблеми розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку. Вказана мета передбачає вирішення наступних **завдань**:

- проаналізувати наукові дослідження щодо творчих здібностей дошкільнят;
- узагальнити вікові особливості творчих здібностей дітей дошкільного віку;
- дослідити мотиваційну готовність дошкільнят до творчої активності;
- класифікувати психолого-педагогічні підходи розвитку творчих здібностей;
- відібрати та обґрунтувати методичний інструментарій розвитку творчості

Огляд джерел. Проблеми розвитку творчих здібностей вивчали чимало як зарубіжних так і вітчизняних дослідників, таких як Б. Ананьєв, М. Арнаудов, Р. Арнхейм, Ю. Бабанський, Л. Богоявленська, Л. Венгер, Н. Ветлугіна, Л. Виготський, П. Гальперін, Д. Гілфорд, В. Давидов, Д. Ельконін, А. Запорожець, В. Клименко, В. Левін, О. Леонтьєв, О. Лук, С. Максименко, А. Маслоу, О. Матюшкін, С. Медник, В. Моляко, О. Никифорова, Я. Пономарьов, К. Роджерс, Ч. Спірмен, О. Твердовська, Б. Теплов, Я. Шубінський, Л. Шульга, П. Якобсон та багато інших.

Завдяки сумарній праці науковців маємо деталізоване уявлення про дитячі творчі здібності: від природи їх походження і показників творчого потенціалу до прийомів їх формування і зміцнення. Проте, деякі аспекти й досі дискусійні, а це – свідчення складності і багатозначності проблем розвитку творчої складової дитини [2, с. 42].

Результати дослідження. Протягом опрацювання даної теми, були всебічно проаналізовані умови й техніки розвитку творчих здібностей у дітей дошкільного віку.

На першому етапі, з метою узагальнення вікових особливостей творчих здібностей дітей дошкільного віку і дослідження мотиваційної готовності дошкільнят до творчої активності, були проаналізовані вітчизняні й зарубіжні наукові дослідження щодо творчих здібностей дошкільнят, здійснені огляд спеціальної літератури, вивчення понятійних термінів, порівняння, класифікація, стандартизація, статистична обробка даних тощо. За результатами досліджень складені таблиці вікових особливостей творчого розвитку дошкільнят.

На другому етапі були проаналізовані провідні методичні прийоми для ефективного розвитку творчої активності у дошкільнят. За результатами досліджень класифіковані ключові психолого-педагогічні підходи до розвитку творчих здібностей дошкільнят.

На третьому етапі були відібрані та обґрунтовані сучасні методичні інструменти для розвитку дошкільної творчості. Запропоновано до впровадження:

- враховувати вікові особливості творчого розвитку дошкільнят
- застосовувати мотиваційні прийоми для творчої активності
- використовувати варіативні методики роботи з дошкільнятами
- адаптувати дієві методики до вимог сьогодення, диференціювати навчання, враховуючи індивідуальні здібності дошкільнят
- індивідуалізувати навчання, використовуючи як групові, так і індивідуальні форми роботи з дошкільнятами
- протестувати прийоми діагностики формування творчої уяви дошкільнят та методики визначення творчих здібностей
- змінювати тривалість творчих завдань та рівень їх змісту з урахуванням мотиваційної готовності дошкільнят
- гармонійно поєднувати педагогічне керівництво і надання дошкільням можливості самостійної творчої активності

Висновок. Визначено, що процес розвитку творчих здібностей у дітей дошкільного віку відбувається різними темпами, які залежать від індивідуальних творчих інтересів, можливостей і потреб кожної дитини.

Доведено, що вивчення абетки і лічби перестає бути першочерговим завданням (оскільки ці навички дошкільнята опановують у школі). Результати проведеного дослідження доводять необхідність зосередитися саме на розвитку творчого потенціалу дітей.

Перспективи дослідження: зробивши теоретичний аналіз процесу розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку відзначимо нагальність впровадження спеціалізованої психолого-педагогічної програми що сприяла б розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку та розробці методичних вказівок для практичних психологів, педагогів, вихователів та батьків.

Список використаних джерел:

1. Передерій, О. Л. Засоби формування творчих здібностей дітей дошкільного віку у світі сучасних освітніх реформ [Електронний ресурс] – Науковий часопис НПУ ім. Н. П. Драгоманова. Випуск 66, 2019. – <http://www.chasopys.ps.npu.kiev.ua/archive/66-2019/40.pdf>.
2. Архипова С. Методика розвитку творчих здібностей у дітей дошкільного віку / С. Архипова, Н. Кушнірик. – Черкаси: Педагогічні науки, 2009. – С. 41–48.
3. Вайнцвайг П. Десять заповідей творчої особистості / П. Вайнцвайг. - М.: Прогрес, 1990. – 192 с.
4. Венгер Н. Ю. Шлях до розвитку творчості / Н. Ю. Венгер // Дошкільне виховання. – 1982. – № 11. – С. 32–38.

НИКІТІНА Ю. В.

*студентка спеціальності дизайн
наук. керівник Москаленко Л. С., к.псих.н., викладач
Український гуманітарний інститут*

ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ

Актуальність теми: В умовах сьогодення здоров'я людини належить до найбільш складних проблем, що не втрачають своєї актуальності. Увага до питання психологічного здоров'я зумовлена змінами науково – технічного прогресу, величезним потоком інформації, прискоренням ритму життя, негативною динамікою міжособистісних взаємозв'язків та інші патогенні особливості сучасного життя призводять до формування емоційної напруги, яка виступає одним з основних факторів розвитку різноманітних хвороб нервово-психічної та психосоматичної патології.

Значну увагу проблемі дослідження психологічного здоров'я людини приділяли науковці В.О. Ананьєв, В.М. Бехтерєв, Б.С. Братусь, Н.Є. Водоп'янова, В.П. Войтенко, П.І. Калью, С.С. Корсаков, І.Я. Коцан, Г.В. Ложкін, Г.С. Никифоров, М.І. Мушкевич, В.М. М'ясищев, Н.В. Ходирєва та ін. Значну увагу цій тематиці приділено в працях зарубіжних психологів і психіатрів, зокрема: А. Адлера, А. Асаджіолі, С. Грофа, А. Елліса, А. Маслоу, К. Роджерса, В. Франкла, З. Фрейда, Е. Фрома, К. Хорні, К. Г. Юнга та ін.

На основі проведеного аналізу літератури психологічне здоров'я можна розглядати як динамічний стан внутрішнього благополуччя (узгодженості) особистості, яке забезпечує оптимальний вибір дії, вчинків та поведінки у ситуаціях взаємодії з зовнішніми об'єктивними умовами, іншими людьми, і яке дозволяє людині актуалізувати власні індивідуально-психологічні можливості.

Мета роботи: теоретично обґрунтувати сутність поняття психологічне здоров'я, критерії та фактори впливу, визначити комплекс методик в процесі вивчення психологічного здоров'я.

Тому **об'єкт** дослідження: психологічне здоров'я особистості, а **предмет** дослідження: психологічні фактори впливу на розвиток психологічного здоров'я особистості

Для реалізації зазначеної мети були виконати наступні **завдання**:

1. розкрили наукові погляди вчених щодо сутності поняття «психологічне здоров'я»;
2. визначили критерії оцінювання психологічного дослідження;
3. проаналізували психологічні фактори формування здоров'я людини;

У процесі роботи над дослідженням було використано наступні методи: Методи дослідження: аналіз психологічної, навчально-методичної літератури з проблеми дослідження, узагальнення, інтерпретація.

Проблема психологічного здоров'я особистості наразі набуває важливого значення в сучасному суспільстві. Першочерговим завданням, яке стоїть перед суспільством є необхідність збереження здоров'я людини, пошуку більш ефективних оздоровчих систем і методик, розробки нових здоров'язберігальних технологій. Людина - це найвища цінність суспільства, а здоров'я, носієм якого вона є, зумовлює гармонійний розвиток людини і тим самим є запорукою всебічного розвитку суспільства. Здоров'я людини - соціальна цінність, невід'ємна частина суспільного багатства, і від суспільства залежить, як здоров'я використовується, охороняється і відтворюється [5, с.5].

Аналізуючи погляди науковців можна стверджувати що, чіткого визначення стосовно даного поняття не існує. Однак, за визначенням А. В. Шувалова, психологічне здоров'я – це стан, котрий характеризує процес і результат нормального розвитку суб'єктивної реальності в межах індивідуального життя. Індивідуальна норма такого здоров'я охоплює те краще, що можливо в конкретному віці для конкретної людини за відповідних сприятливих умов розвитку [10, с.18].

Слід значити, що довгий час дане поняття слугувало базовою категорією психічного здоров'я, адже досвід психопатології використовувався відносно психіки здорової людини. Однак сучасна наука розмежовує сфери психічного та психологічного здоров'я [2, с.18].

Багато науковців зокрема Г. І. Малейчук, аналізуючи взаємозв'язки психічного та психологічного здоров'я, зазначає, що психологічне здоров'я є вищим рівнем прояву здоров'я психічного, воно визначається ціннісно-смысловим змістом розвитку особистості. Відповідно свої міркування висловлює В.С. Хомік, який розглядає психологічне здоров'я з точки зору реверсивної теорії особистості М. Аптера, який пропонує концепцію мотиваційного розмаїття: психологічне здоров'я залежить від повноти емоційних і поведінкових проявів. Воно проявляється у великому спектрі психологічних станів, широкій гамі емоційних реєстрів і переживанні мотиваційного розмаїття. А умовами здорового соціального розвитку особистості є зміни, непослідовність і нестабільність [6, с.24]

На думку В. Пахальяна, психологічне здоров'я слід розглядати як динамічний стан внутрішнього благополуччя (узгодженості) особистості, що складає її сутність та дозволяє актуалізувати індивідуальні, вікові та психологічні можливості на будь-якому етапі розвитку. Тобто дефініція психологічного здоров'я трактується як глобальний, універсальний конструкт, який охоплює індивідуальний та особистісний рівні психіки [7, с. 109].

Отже, на основі проведеного аналізу теоретичних підходів науковців, психологічне здоров'я можна розглядати як динамічний стан внутрішнього благополуччя особистості, яке забезпечує оптимальний вибір дії, вчинків та поведінки у ситуаціях взаємодії з зовнішніми об'єктивними умовами, іншими людьми, і яке дозволяє людині актуалізувати власні індивідуально - психологічні можливості. Психологічно здорова людина – це перш за все людина спонтанна і творча, життєрадісна і весела, відкрита, яка пізнає себе і навколишній світ не тільки розумом, а й почуттями, інтуїцією. Вона повністю приймає саму себе і при цьому визнає цінність і унікальність людей, які її оточують. Така людина покладає відповідальність за своє життя перш за все на саму себе і робить висновки з негативного досвіду. Її життя наповнене сенсом, хоча і не завжди формулює його для себе. Вона знаходиться в постійному розвитку і, звичайно, сприяє розвитку інших людей.

У вирішенні проблем здоров'я людини ключовим моментом є питання про критерії його оцінювання. Відповідно до Уставу Всесвітньої організації охорони здоров'я, здоров'я є таким станом людини, що передбачає не лише відсутність захворювань чи фізичних вад, а й повне фізичне, душевне і соціальне благополуччя [8, с.196]. Тому, саме на цьому визначенні базується традиційний підхід, відповідно до якого здоров'я розуміють як єдність тілесного, душевного і духовного компонентів.

Актуальність даного питання, а саме дослідження критеріїв психологічного здоров'я розкривається також в працях багатьох дослідників, серед яких добре розвинута рефлексія, стресостійкість, уміння знаходити власні ресурси у складних ситуаціях (І. Дубровіна) [1], повнота емоційних та поведінкових проявів особистості (Е. Помиткін) [3], опора на власну внутрішню сутність (А. Созонов) [11], самоприйняття і вміння справлятися зі своїми емоційними труднощами без шкоди для оточуючих, «самооб'єктивність» як чітке уявлення про свої сильні і слабкі сторони, наявність системи цінностей, що містить у собі головну мету і надає сенсу всьому, що робить людина (Г. Олпорт) [8].

Розглянувши різні наукові підходи до визначення критеріїв психологічного здоров'я, можна виділити більш доцільні:

а) соціально-психологічні: здатність встановлювати міжособистісні стосунки, схильність до співробітництва з іншими людьми, готовність спілкуватися, соціальна приналежність, соціальний інтерес, соціальний характер, здатність до співпереживання, встановлення теплих і щирих стосунків, людяність, турбота тощо;

б) індивідуально-психологічні: позитивне самосприйняття, цілісність, здатність до саморегуляції, творчості, гармонійність, адаптивність, активність, продуктивність, унікальність, компетентність, почуття гумору, здатність зцілювати себе, емоційна глибина, гнучкість, віра у себе, безпосередність, сміливість, життєтворчість та креативність, науковість мислення, висока стресостійкість до умов навколишнього світу;

в) ціннісно-сміслові: самореалізація, здатність формувати цінності, осмислення досвіду, здатність отримувати задоволення від життя, спрямованість на прогрес та вдосконалення, зрілість.

У дослідженнях Н. В. Ходиревої виділено три групи психологічних факторів, що безпосередньо корелюють і є взаємозалежними зі здоров'ям і хворобою людини: незалежні фактори; передавальні фактори; мотиватори [9, с.16].

Висновок. Таким чином можливо констатувати той факт, що психологічне здоров'я варто розглядати як динамічний стан внутрішнього благополуччя (узгодженості) особистості, яке забезпечує оптимальний вибір дії, вчинків та поведінки у ситуаціях взаємодії з зовнішніми об'єктивними умовами, іншими людьми, і яке дозволяє людині актуалізувати власні індивідуально - психологічні можливості.

Список використаних джерел:

1. Дубровина И. В. Психическое здоровье детей и подростков: учебное пособие / И. В. Дубровина. – М.: Академия, 2000. – 256 с.
2. Баевский Р. М. Проблемы здоровья и нормы: точка зрения физиолога / Р. М. Баевский // Клиническая медицина. – 2000. – № 4. – С. 18–25
3. Дубровина И. В. Школьная психологическая служба: вопросы теории и практики / И. В. Дубровина. – М. : Педагогика, 1991. – 232 с.
5. Загальна теорія здоров'я та здоров'язбереження: колективна монографія / за заг. ред. проф. Ю. Д. Бойчука. – Харків: Вид. Рожко С. Г., 2017. – 488 с.
6. Коцан І. Я. Психологія здоров'я людини / за ред. І. Я. Коцана.– Луцьк: РВВ - Вежа ІІ Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2011.– 430 с.
7. Маслоу А. Г. Дальние пределы человеческой психики / А. Г. Маслоу. – СПб. – Евразия, 1997. – 430 с.
8. Олпорт Г. Становление личности: избранные труды / Г. Олпорт. – М. : Смысл, 2002. – 462 с.
9. Толкунова І.В. Психологія здоров'я людини/за ред. І.В.Толкунової.- Київ: 2018.-156 с.
10. Шувалов А. В. Гуманитарно-антропологические основы теории психологического здоровья / А. В. Шувалов // Вопросы психологии. – 2004. – № 6. – С. 18–33.
11. Психология здоровья: учебник для вузов / под ред. Г. С. Никифорова. СПб. Організаційна психологія. Економічна психологія. № 1 (12) / 2018 114 : Питер, 2006. – 607 с.

ОЛЕЙНИК Т. А.

*студентка специальности
теория та методика физического воспитания
науч. руководитель Терещенко В. И., к.пед.н., проф.
Украинский гуманитарный институт*

РАЗВИТИЕ ТРЕНИРОВОЧНОГО ЭФФЕКТА ПОД ВЛИЯНИЕМ СИСТЕМАТИЧЕСКИХ ФИЗИЧЕСКИХ НАГРУЗОК НА ПРИМЕРЕ СЕРДЕЧНО-СОСУДИСТОЙ СИСТЕМЫ

Актуальность темы. Состояние сердечно-сосудистой системы (ССС), а так же, и структурно-функциональных особенностей сердца человека является одним из важнейших критериев оценки воздействия систематической спортивной тренировки на организм занимающегося. До сегодняшнего времени недостаточно изучен вопрос, как быстро достигается необходимый уровень адаптации ССС к большим тренировочным нагрузкам и как долго он сохраняется после их прекращения. Дествительно ли после регулярных тренировок тело становится здоровее и выносливее. Влияние тренировочного эффекта в отношении минутного сердечного выброса заключается в том что, даже в состоянии покоя, когда пульс медленный, сердце способно прокачивать большое количество крови при каждом ударе. Вы набираетесь сил с меньшими затратами энергии. Вот почему повышение эффективности тренировок так актуально.

Объект исследования: влияние систематических физических нагрузок на примере сердечно-сосудистой системы

Предмет исследования: проследить как влияет тренировочный эффект систематических физических нагрузок на сердечно-сосудистую систему

Цель работы: провести анализ сердечно-сосудистой системы при систематических физических нагрузок

Исходя из цели исследования, были поставлены и решены следующие **задачи**:

1. Провести анализ на примере животных с разной двигательной активностью.
  2. Определить роль благоприятного влияния физической тренировки на сердце
  3. Определить роль благоприятных изменений деятельности сердца
- Для решения исследовательской проблемы были применены теоретические методы – анализ и сравнение.

Обзор источников. Согласно книге Ванессы Томсон «Фитнес после 40», сердце - это тот орган животного организма, который совершенствуется очень значительно в развитии. Именно сердечно-сосудистая система и ее центральный двигатель – сердечная мышца обеспечили особые преимущества организму человека, создали условия для разнообразия и

совершенства физических и психических функций [1]. В книге О. В. Сапожникова «Фитнес» здоровый образ жизни и умеренные нагрузки – лучший способ укрепления сердечно-сосудистой системы. К тому же во время тренировок кровь активно движется, обогащаясь кислородом и питательными веществами, а это является профилактикой образования тромбов и других опасных заболеваний[2].

Основные результаты исследования. Результаты анализа особенности тренировочного эффекта систематических физических нагрузок на сердечно-сосудистую систему. Исследование результатов животных с улучшением физического состояния с помощью тренировочного эффекта.

На первом этапе с целью осуществления анализа, результата физических тренировок изучила работу Профессора И.А. Аршавского, сопоставил состояния организма различных животных их важнейшие показатели с уровнем их физической активности. Были объединены животные попарно, которые с разной двигательной активностью, но с одинаковыми параметрами веса и размера тела. Животные физически активно развитые имеют в покое ЧСС (частоту сердечных сокращений) реже, их продолжительность жизни пропорциональна степени их двигательной активности и этот признак генетически закрепился и стал видовой особенностью организма, сердце работает более экономично. благотворные эффекты мышечной активности. Благотворные эффекты мышечной активности видны не только при сравнении животных разных видов, эффекты ярко проявляются в пределах одного вида при разной степени физической тренированности. Кролики, которых тренировали с месячного возраста, по сравнению с нетренированными, через 4-5 месяцев, на 30 % снизились энергетические затраты в покое, частота дыхания стала в 2 раза реже. ЧСС в контрольной группе была 250–270, а у утренированных кроликов уменьшилась до 150–180 уд./мин.

Результат перехода организма на новый, более совершенный уровень регуляции жизненных процессов- это экономный ритм сердечной деятельности у животных с большой двигательной активностью, равно как и урежение ритма работы сердца под влиянием тренировки. Показатели кровообращения и дыхания у тренированных кроликов значительно отличаются от обычных видовых и приближаются к показателям, которые являются характерными для зайцев. Так тренировочные кролики приобретают внешние черты

На втором этапе проанализирован достигнутый результат улучшения благоприятного влияния физической тренировки на сердце, что является степенью экономизации его работы, которая судиться по ЧСС находящейся в покое. Этот признак получил название брадикардии, или редкого ритма сердечных сокращений. Спортсмены, которые тренирующихся на выносливость с помощью длительных нагрузок (бег, плавание, лыжный спорт и т. п.), имеют ЧСС до 40–50 уд./мин и ниже, т.е ЧСС снижается. Была

зарегистрована ЧСС у спортсменів після багаторічної інтенсивної фізичної тренування в покое 30–32 уд./мин. Это свидетельствует о громадном функциональном резерве сердца, приобретённом под влиянием систематических физических нагрузок.

На третьем этапе обоснована не менее важная сторона благоприятных изменений деятельности сердца, что является повышение предельных возможностей развития реакций. Тренированные люди имеют степень увеличения давления значительно больше ЧСС, величин его ударного и минутного объёмов и уровень артериального давления, чем люди нетренированные. Крайне интенсивная физическая тренировка используемая в спорте, влечет за собой расширение диапазона возможного учащения ритма сердечной деятельности с 30 до 270 ударов в минуту (в отдельных наблюдениях зарегистрирована ЧСС 300 уд./мин). На сегодня для большинства спортсменов это, по-видимому, предел, до которого может периодически подниматься ЧСС у человека. Достигнутый за считанные годы, этот результат превышает диапазон реактивности, приобретённый в ходе эволюции органического мира. Так разумная целенаправленная деятельность человека может совершенствовать его биологическую организацию [3].

Проанализировав влияние тренировочного эффекта систематических физических нагрузок на сердечно-сосудистую систему, исследования убеждают, что в отношении функциональных резервов сердца физическая тренировка действует в том же направлении, в котором осуществлялось влияние эволюции, сформировавшей прекрасно адаптированные к мышечной работе виды млекопитающих.

Заключение. Как видно из примеров человеку требуется физическая нагрузка. Только она, являются надёжным способ поддержания функций мышц и суставов в хорошем состоянии. Мышечная работа позволяет сохранять и умножать резервные возможности сердца и всего организма. Ответная реакция сердечно-сосудистой системы на физические нагрузки является наиболее важным критерием тренированности. Функциональные особенности, свойственные спортсменам формируются в процессе всего периода занятий спортом.

Список использованных источников:

1. Томсон В. Фитнес после 40 / Ванесса Томсон. – Ростов на Дону: Феникс, 2004. – 224 с.
2. Сапожникова О. В. Фитнес / О. В. Сапожникова. – Екатеринбург: Уральский федеральный университет, 2015. – 144 с.
3. Карпей Э. Энциклопедия фитнеса / Эллен Карпей. – Москва: ФАИР-ПРЕСС, 2003. – 368 с.

ПЕТРОВА Л. О.

*студентка спеціальності філологія
наук. керівник Поліна Г. В., к.філ.н., доц.
Український гуманітарний інститут*

ФЕНОМЕН ДОНЖУАНСТВА ЯК СТРАТЕГІЯ АБО СТИЛЬ БУДУВАННЯ ВЗАЄМОВІДНОСИН У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Актуальність теми дослідження: Зважаючи на сучасне будувannya відносин у суспільстві, потрібно зрозуміти як правильно налагоджувати зв'язки з людьми. Зазвичай люди порівнюють все з тим, що вони пережили. Для того щоб здобути гарні уроки потрібно опиратися на минулий досвід. Цей самий принцип можна застосувати під час аналізу так званого комплексу Дон Жуана. За літературознавчим словником, даний феномен названий на честь персонажа багатьох художніх творів Дон Жуана. Чоловік з цим комплексом ставить за мету підкорення якомога більшої кількості жінок. При цьому, як тільки він досягає своєї цілі — підкорення жінки, інтерес відразу пропадає.

За фактами дослідження, проведеного на основі наукових джерел нестабільна, незрозуміла та зрадлива поведінка Дон Жуана показує комплекс всередині людини. Невпевненість всередині виливається в надто високу думку про себе зовні. На основі цього сформувався конфлікт. Цей конфлікт полягає в тому, що в сучасному світі більшість вважає Донжуанство нормою, при тому, розуміючи, що зв'язок із людиною котра ніяк не може визначитись у виборі партнера і самореалізується користуючись їх увагою, завдасть їм болю. Зазвичай, представники даного феномену навіть не розуміють, що роблять щось не так. В результаті чого вони не розв'язують проблему відносин зі своїми партнерами, чим ображають оточення і псують з ними відносини.

Отже, пропонуємо дослідження на тему: "Феномен Донжуанства як стратегія або стиль будувannya взаємовідносин у сучасному світі". Тему яка допоможе дослідити знайому для нас поведінку людей та визначити її першопричину та вплив на інших.

Об'єкт дослідження: образ Дон Жуана у творах "Кам'яний гість" О.С. Пушкіна, Ж.— Б.Мольєра "Дон Жуан", Л.Українки "Камінний господар" як приклад будувannya відносин у суспільстві.

Предмет дослідження: стиль Донжуанства як прототип побудови відносин у сучасному світі.

Мета дослідження: аналіз проблеми побудови взаємовідносин у сучасному світі на прикладі образу Дон Жуана.

Для виконання заданої мети потрібно виконати наступні **задачі** :

1. Дослідити основні риси характеру представників Донжуанства.
2. Дати визначення феномену Донжуанства як такому.
3. Проаналізувати літературні джерела з метою визначення поведінки героя у поезіях письменників різних епох та культур.

Аналіз дослідження: Дослідженням цієї теми займалися багато науковців. Наприклад, Юрій Ревук пише, що образ Дон Жуана проявляється у всіх творах по різному і є втіленням певного соціального типу поведінки [1]. Таким чином, М. Кундера, зображує втілення цього образу, майже у кожному персонажі чоловічої статі у своєму творі, але кожен з них має свій характер [2]. Лавринович Л. стверджує, що образ Дон Жуана є вічним, як у світовій літературі, так і в самому житті [3]. О. Б. Новобранець також у своїй роботі відзначив, що характер Дон Жуана достатньо суперечливий і досить часто поєднує у собі злі та добрі якості [4]. Також Г. Гачев підкреслив, що Дон Жуан не лише мав багато жінок, а і сам поводить себе як жінка [5]. Отже, аналіз наукової літератури за темою образу Дон Жуана показав, що ця тема не достатньо досліджена у працях вітчизняних авторів, тому потребує більшого опрацювання.

В основному Дон Жуан зображений у творах з поганої сторони. Аморальна поведінка, байдужість до оточення і їх почуттів, егоїзм, корисливість. В реальному житті таких людей також дуже багато. Зі слів науковців, це зумовлюється великою кількістю неповноцінних сімей. Вони не навчилися налагоджувати відносини в дитинстві. Тому згодом, коли дитина виростає, у неї виникають труднощі у комунікації з оточенням через неприємні риси їх характеру. Проте співчуття, доброта, уважність до інших також є, тому що люди розуміють чужі проблеми, так як самі з цим зустрічались. В наш час також дуже важливо розуміти та приймати, що кожна людина це особистість. Отже, у “Дон Жуанів” є не лише погані риси характеру. Якщо прийняти людину як особистість, можна побачити і хорошу сторону.

У світі існує чимало схожих типів поведінки. Такий тип, в наші часи названий як “Комплекс Дон Жуана”. Як пояснюють психоаналітики, даний тип спровокований глибокою травмою. Зазвичай їх виховують холодні та байдужі матері, тим самим не дають дитині достатньо уваги, котру потребують всі діти для повноцінного розвитку. У них дуже занижена самооцінка. Будують відносини такі люди лише для того щоб підтвердити свою значущість. Вони не вміють будувати близьких відносин, оскільки звикли думати лише про себе і не розуміють як думати ще про чийсь почуття. Але на відміну від середньовіччя, люди навчилися розуміти, що це неправильно і почали працювати над цим. Отже, із досліджених наукових джерел, можна зробити висновок, що проблема Донжуанства не зникла до сьогодні. Проте, якщо порівняти сучасність і часи середньовіччя, можна побачити, що розвиток дав можливість зрозуміти в чому проблема і змогу її вирішити.

Першу драматичну обробку образу Дон Жуана мала драма “Кам’яний гість” О. Пушкіна. Там він був зображений немудрим і легковажним. Своїм вчинком він порушив етичні норми. Ще одним поетом, в творі якого був задіяний даний образ — Мольєр і його твір “Дон Жуан”. Тут образ був суперечливим і неоднозначним. Він має як добрі, так і погані риси особистості. Зміст п’єси схожий на легенду про Дон Жуана, але трактування образу головного героя зовсім інша. Дон Жуан з часом змінював добрі вчинки

на погані та негативні речі, що у висновку зробило його відповідальним за свої дії. Отже, в результаті проведеного дослідження ми встановили, що літературні джерела по різному містять опис поведінки героя у поезіях письменників різних епох та культур. А саме, те що поведінка героя залежить від світогляду кожного письменника, різного розуміння образів.

Висновок. У результаті проведеного дослідження на тему: Феномен Донжуанства як стратегія або стиль будування взаємовідносин у сучасному світі формулюються такі висновки. У висновках, хотілось би зазначити, що, за книгою “Психологія любові” Євгенія Ільїна, поведінка Дон Жуана пояснюється його проблемами та дитячими травмами. Страх бути відкинутим — це те, що підштовхує людей так часто міняти партнерів. Це супроводжується комплексом неповноцінності героя. У сучасному світі існує багато подібних ситуацій.

За даними наукових джерел, причиною появи феномену Донжуанства зазвичай є проблема неповноцінних сімей. Висвітлилась проблема дефіциту уваги зі сторони батьків, а в даному випадку, більшою мірою від мами. За даними дослідження, “Комплекс Дон Жуана” проявляється не лише у чоловіків, але і в жінок. Хоч у творах відомих письменників може не бути вказано причину такої поведінки, вона, в будь—якому випадку, засуджується автором. Також, науковці називають донжуанство хворобою, а психологи вважають, що самостійно вилікувати його до кінця неможливо. Повністю допоможе лише певна система лікування та допомога спеціаліста.

Однак у порівнянні з часом Дон Жуана, цей феномен розуміється як психологічна проблема та піддається аналізу. Тобто, такий стиль будування відносин нікуди не зник, але ті люди які навчилися розуміти, що це не нормально намагаються працювати над собою.

Список використаних джерел:

1. Ревук Ю. Д. Когнітивний простір образу дон жуана у світовій літературі / Ю. Д. Ревук. // Філологічний часопис. – 2017. – №2. – С. 242–254.
2. Кундера М. А. Специфіка жанру оповідання «Симпозіум» / М. А. Кундера. // Наукові записки Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди.. – 2015. – №2. – С. 139–148.
3. Лавринович Л. Б. Дон Жуан у драматичній творчості Лесі Українки та Ніколая Гумільова / Л. Б. Лавринович. // РВВ Волин. нац. ун—ту ім. Лесі Українки. – 2014. – №8. – С. 104–116.
4. Новобранець О. Б. Домінанта драматургічної донжуніани / О. Б. Новобранець. // Житомирський національний агроекологічний університет). – 2009. – №3. – С. 1–5.
5. Крижановський С. І. Інтерпретація сюжету про дон жуана: літературознавчий вимір / С. І. Крижановський. // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Філологічні науки. – 2019. – №7. – С. 69–75.

РУЖИЦЬКА Н. О.

*студентка спеціальності дизайн
наук. керівник Чемакіна О. В., к.арх.н., доц.
Український гуманітарний інститут*

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЕМОЦІЙНОГО СПРИЙНЯТТЯ КОЛЬОРУ ДЛЯ ЛЮДИНИ

Актуальність теми дослідження. Відповідно до визначення рівня сприйняття кольорів розуміємо, що вони мають вплив на нашу підсвідомість. Зважаючи на те, що колір несе не тільки візуальну інформацію, але й здатен викликати думки та почуття, ми маємо розуміти їхній вплив. Однак, не завжди ми уважні що до підсвідомих рішень викликаних кольорами. Колір має здатність викликати радість та смуток, подарувати впевненість та гарний настрій. Як правило люди не приділяють кольору достатньої уваги, щоб зрозуміти всі тонкості його повсякденного використання. Як стверджують наукові дослідження, людина здатна асоціювати колір з певними обставинами, через це і почувати себе гірше, або краще. Згідно з цим, розуміємо потребу завжди з обачністю підходити до використання кольору в повсякденному житті. Безумовно, завжди будуть винятки, які не погодяться з даним твердженням, маючи власну думку стосовно цього питання. Більшість людей схильні вагатися зі своїм вибором кольорових рішень, та запитувати думку оточення. Відтак, пропонуємо дослідження на тему, психоемоційного сприйняття кольору для людини, яке допоможе знайти відповідь на питання, який же насправді вплив на психоемоційне сприйняття завдає нам колір.

Об'єкт дослідження: колірний спектр предметно-просторового середовища.

Предмет дослідження: психоемоційне сприйняття кольору людиною.

Мета дослідження: дослідження особливостей впливу складових колірних спектрів на психоемоційне сприйняття людини предметно-просторового середовища.

Для досягнення поставленої мети потрібно виконати наступні **завдання:**

1. Виконати огляд наукової літератури за темою, сприйняття кольору людиною.
2. Проаналізувати наукові джерела з метою дослідження рівня впливу кольорів на людину;
3. Обґрунтувати психоемоційне сприйняття кольорів для людини в різних обставинах.

Аналіз наукових джерел. Дослідженням теми психоемоційного сприйняття кольору людиною займалося багато вчених. Наприклад, дослідниця Славінська А.Л. у своїй прозі зазначила, що: «Колір впливає на психологічну та фізіологічну дію на людину, полегшуючи або ускладнюючи їх» [1]. В той час Мусієнко В.О. підкреслює, що сприйняття кольору

супроводжується непротими психофізіологічними процесами, розуміти які має кожен, хто вважає себе дизайнером [2].

Поглиблюючись в цю тему Ломовський Анатолій сказав: «Емоційність сприйняття у відношенні до кольору виявляється через його асоціативний вплив» [3]. Продовжуючи свою думку він каже, що для використання конкретного кольору, людина має розуміти як саме він буде впливати на неї в даному контексті [4]. Цікавлячись цією темою Людмила Андрушко доповнює, що колір дійсно здатен викликати у людини певне відчуття на психічному та фізіологічних рівнях [5].

Попередній аналіз переліку наукової літератури за темою сприйняття кольору людиною на психоемоційному рівні показав, що ця тема достатньо досліджена у працях вітчизняних авторів. Саме розробленість механізмів впливу кольору на психоемоційний стан людини дозволяє визначити нові напрямки досліджень з цієї проблеми в нових сучасних умовах формування оточуючого середовища. Медіа-культура впевнено зайняла ведучу роль у формуванні архітектурно-дизайнерських об'єктів. Тож дослідження дії кольорів на психіку людини у новому – динамічному – форматі сприйняття елементів предметно-просторового середовища потребує глибшого опрацювання і розробки нових напрямів.

Виклад основного матеріалу. Розглядаючи наукові джерела приходимо до розуміння проблеми впливу кольору на фізичній та психологічний стан людини. Кожен відчував на собі вплив кольору в різних обставинах, для когось він відіграв роль в покупці товару, комусь довелося через колір підібрати інший дім, або навіть місто. На сьогодні більшість людей навіть не усвідомлюють як часто вони знаходяться в емоційній залежності асоціацій спричинених колірною гамою. Колір вважають одним з найбільших чинників впливу саме на систему сприйняття інформації, якщо у людини не має часу прочитати текст, сприймаючи інформацію лише очима та відчуттям, для людини стане зрозумілою й основне посилання інформації. Колір також застосовують для лікування психічного розладу, є кольори які здатні заспокоювати нашу нервову систему. Важливим є те, що вплив кольору не залежить від віку або інтелектуального рівня. Психологи аналізуючи ваш темперамент чи загалом поведінку, роблять певні висновки по тому кольору який ви обираєте, бо уподобання в кольорі можуть багато, що сказати про психічне здоров'я людини. Отже, в результаті проведеної роботи, встановили, що колір має різні точки впливу на мозок людини. А саме, вплив на психологічну та фізичну активність людини, через особистий досвід вживання кольору.

Аналізуючи наукові джерела, визначаємо, що колір впливає на поведінку людини, стосунки, настрій та навіть на сприйняття себе в колективі. Психологи роблять висновок, що колір має неоднозначний вплив на поведінку та почуття, тому що він може слугувати підтримкою тону для центральної нервової системи, подразнюючи та провокуючи мозок, який у свою чергу передає певні почуття в тіло. Якщо детальніше аналізувати кольори, можна

прийти до розуміння самого себе в оточенні спокійного блакитного, який сприяє розвитку творчості та стабільності. В присутності червоного навпаки людина почне нервувати та збуджуватись, цей колір будить емоції. На кольорові асоціації потенційно впливає культурний фон людини, за допомогою дослідження з'ясовано, що люди з різних культур та регіонів сприйматимуть один колір по різному. Фізіологічний та емоційний вплив кольору на кожну людину здатен вплинути кількома факторами, такими як минулий досвід, культура, природне середовище, стать, релігія, раса та національність. Приймаючи кольорові рішення, потрібно підібрати цільову аудиторію, для того, щоб передати правильне повідомлення. Ретельно підібраний колір узгоджує ключове повідомлення та емоції, що передаються. Отже, аналіз наукових джерел показав як певні кольори впливають на людину. А саме, заспокоюють, збуджують, та провокують до творчості, вивчаючи ці аспекти можна заздалегідь готувати себе до впливу кольорів на нашу поведінку.

У різних обставинах людина поводить себе по різному, спостерігаючи за певною групою населення дослідники з'ясували, що червоний колір приваблює спонтанних покупців, ці знання допомагають маркетологам в рекламі. Знаючи які емоції викликають кольори, можна за допомогою їх комбінації досягти необхідної нам емоційної реакції. Вплив кольору на сприйняття їжі показав, що їстівність та апетит залежать від її кольору, аромат також посилюється кольором. Освітлення приміщення теплим чи холодним світлом допомагає людям в ефективності та прийнятті важливих рішень. Якщо кімнату освітлити в теплі кольори людині може здатися, що там тепліше ніж в кімнаті з холодними відтінками. Команда маркетингу використовує колір щоб передати індивідуальність та обізнаність продукту. Сприйняття кольору більш суб'єктивне, ніж наше сприйняття простору та форми. Сприймаючи, ми точно знаходимося в певному місці чи простору і саме від цього залежить якою мірою ми відчуваємо реальність. У висновку зазначимо, що на психоемоційний стан людини дійсно впливають кольори та наші пов'язані асоціації. Для розпізнавання їхнього впливу не обов'язково бути психологом чи маркетологом, достатньо розуміти вплив кольору та чого ми хочемо досягти.

Висновок. На сьогодні маємо багато досліджень що допомагають зрозуміти вплив кожного кольору на загальну аудиторію людей. Підбиваючи підсумки даному дослідженню за темою щодо визначення рівня впливу кольору на психоемоційний стан людини, констатуємо наступне: на прикладі аналізу наукових джерел досліджено як саме колір впливає на людину, наприклад, формування впливу кольору залежить від географії та традицій в якій зростає людина. Тому, обґрунтовуючи психоемоційне сприйняття кольору людиною в різних обставинах, приходимо до висновку що в кожній людині індивідуальне психоемоційне сприйняття кольору.

Спираючись на теоретичні і практичні існуючі дослідження за означеною темою, наразі актуальним стає дослідження впливу складових

колірного спектру на сприйняття людиною сучасного інформатизованого предметно-просторового середовища, що містить динамічні колірні сполучення і форми.

Список використаних джерел:

1. Юрченко О. С. Психологічне сприйняття колористичного вирішення інтер'єрів готелів при аеропортах [Електронний ресурс] / О. С. Юрченко, І. О. Кузнецова // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/15693/2/%D0%9F%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B5%20%D1%81%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%B9%D0%BD%D1%8F%D1%82%D1%82%D1%8F%20%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%B2%D0%B8%D1%80%D1%96%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%94%D1%80%D1%96%D0%B2%20%D0%B3%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%96%D0%B2%20%D0%BF%D1%80%D0%B8%20%D0%B0%D0%B5%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%85.pdf>.
2. Мусієнко В. О. Колір як засіб впливу на людину та вирішення завдань композиції костюма [Електронний ресурс] / В. О. Мусієнко // Вісник КНУТД №6 (116). – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/9173/1/V116_P194-200.pdf.
3. Ломовський А. І. Принципи використання кольору в дизайні інтер'єрів [Електронний ресурс] / Анатолій Іванович Ломовський // Мистецтвознавчі записки. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: https://iti.uu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/02/Principi_vikorist_kolyoru.pdf.
4. Фастовець Ю. В. Особливості впливу кольорів блог-квесту на процес формування мовної компетентності [Електронний ресурс] / Ю. В. Фастовець // Київський університет ім. Б. Грінченка. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.masters.kubg.edu.ua/index.php/if/article/view/471/429#.YL3zXfn7TIU>.
5. Андрушко Л. М. Вплив червоного кольору на психіку та фізіологічні функції людини [Електронний ресурс] / Людмила М. Андрушко // Ерделівські читання. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: file:///C:/Users/Alyona/Desktop/newtracaar_2014_5_27.pdf.

САЛО В. В.

*студентка спеціальності філологія
наук. керівник Поліна Г. В., к.філ.н., доц.
Український гуманітарний інститут*

**ЗОБРАЖЕННЯ АБСУРДНОСТІ СУЧАСНОГО СВІТУ У ПОВІСТІ
КАМЮ «СТОРОННІЙ»**

Актуальність теми дослідження. Проблема розбіжності між двома точками зору завжди існувала з моменту створення людей. Однак домінантність суспільства з певною точкою зору, може викликати абсурдні дійові наслідки представників іншого світогляду. Як і було зображено у повісті Камю «Сторонній». Як правило, домінантність над кимось створює більша кількість людей, ніж менша. В цьому ж і абсурд у сучасному світі, де думка більшості вирішує долю меншин. Керуючись власними бажаннями і потребами вони не зважають на те що кожна думка має право на існування. Як результат це підштовхує представників меншин на бунт або на самогубство. Оскільки вони не бачать їхнього подальшого сенсу існування. А представників меншин хто спробував повстати, домінантна сторона страчує. Відтак, пропонується дослідження на тему: «Зображення абсурдності сучасного світу, по повісті Камю «Сторонній»», яке допоможе знайти нам приклади абсурдності сучасного світу.

Об'єкт дослідження: повість Камю «Сторонній», як приклад абсурдності світу.

Предмет дослідження: приклад абсурдності світу у творчості Камю

Мета дослідження: аналіз поведінки людей у сучасному світі.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати наступні завдання:

1. Проаналізувати поняття «абсурду» згідно з поглядами Камю.

2. Знайти приклади абсурдності у творах Камю.

3. Порівняти абсурдні вчинки із сучасним світом.

Аналіз дослідження: Дослідженням проблеми абсурдності по повісті «Сторонній» займалися багато науковців. Наприклад, І. В. Девдюк у своїй роботі стверджує, що «на перше місце виноситься ідея бунту, а з нею – утвердження загальнолюдських цінностей – етап протесту» [1, с. 81-84]. Володимир Сілін стверджує протилежне, що «спочатку герой показав свою бінарну опозицію ідей – а саме свою без емоційність і байдужість. З того моменту коли отримав телеграму зі звісткою про смерть матері» [2, с. 37-110]. І. С. Гаврилюк наводить приклад, аморальності і байдужості Мерсо уже під час його судового процесу. Акцентуючи свою увагу на тому, що «Мерсо не виявив будь-якої реакції на рішення суду, яке присудило його до смертної кари» [3, с. 55-57] Однак, аспірант Запорізького державного університету Рикун І.П. запевняє, що у сторонньому «свідомість Мерсо - понад усе усвідомлення нелюдської дійсності світу. Його відлученому погляду речі з'являються в своїй природній самотності» [4, с. 1-5]. Кандидат філософських наук, А. І. Савонова, констатує «один образ зла лежить на поверхні і пов'язаний з процесом девальвації християнських цінностей, інший, більш потаємний полягає в самому підході філософа до соціального буття людини. Але є ще і третій, про який мова в даній статті не піде - зло, яке має природу за межами своєї особистості» [5, 92-96]. Отже, аналіз наукової літератури за

темою абсурдність людини показав, що ця тема не достатньо досліджена у працях вітчизняних авторів, тому потребує більшого опрацювання.

Із переліку праць проаналізованих авторів було з'ясовано, що зображення абсурдності в їхніх творах було не достатньо досліджені.

Написання твору «Сторонній» припадає на період до Другої світової війни. В даний час Камю захоплюється екзистенціальною філософією. Її основою, особливо у версії А. Камю, є твердження абсурду, уявлення про світ як сферу хаосу та можливостей. Поняття, що люди відповідають самі за себе, займає чільне місце. Людина повинна пожертвувати собою, щоб довести своє існування правильно. З самого народження людина була покинута проти своєї волі та бажань. З часу свого народження людей природно отримали смертну кару, і тривалість смертної кари нікому невідома. Хвороби, старість, війни, бідність і навіть сонце, як описується в романі "Сторонній" вбивають всіх нас. У культурі цього періоду переважають абсурдні тенденції, і ці тенденції повністю відображаються в тексті. Психологія Мерсо, його поведінка, його правда - результат тривалого роздуму Камю про естетику абсурду, це відображає його спостереження за життям по-своєму.

За цієї обставини "Сторонній" є не лише абсурдним романом, але й романом із сильною антигромадською тенденцією, що пропонує ідею людської невинності. Навіть головний герой Мерсо живе з почуттям абсурду, що робить його "неформальним" і байдужим до соціальних норм. Саме цю психологію існування найкраще простежити на прикладах тіл та фізичних станів у тексті. Характер Мерсо найкраще виражається як "Мені все одно", він постійно повторює цю фразу у різні ситуації в які він потрапляв. Мерсо поводиться абсолютно відсторонено навіть на ? похороні, так, наче це подія не має до нього ніякого відношення. Навіть на маминих похоронах поведінка Мерсо була повністю відчужена, ніби інцидент не мав нічого спільного з ним. Але він зазначив, наскільки неприродною є поведінка інших людей. Наприклад, його начальник, який не висловлює співчуття до тих пір, поки немає зовнішніх атрибутів жалоби, або службовці, які точно знають, що личить і що не личить робити під час траурної церемонії, або сусід, старий Саламан, сумує про зникнення собаки більше, ніж по покійній дружині.

Єдине, що Мерсо не цікавить, - це фізичне щастя: їжа, сон, стосунки з Марі. Іншими словами, саме тіло та його потреби - це найголовніше, дуже важливе для головного героя. Це особливо можна побачити на похоронах матері. Здається, тіло героя байдуже до всіх рухів навколо, але коли йому пропонують каву з молоком (він любив), він не може відмовити і не відмовить. На той час це була єдина фізична радість, яка приносила радість його тілу. На мій погляд, організм тут виконує певну рефлекторну функцію. Це якимось чином воскрешає героя; нагадує герою, що він ще живий і що його життя ще не закінчилося. Внутрішній стан також повністю залежить від впливу його середовища. Наприклад, нестерпна жара в день похоронів матері, яка так дошкуляє тілу, робить байдужим та абсурдним саме ставлення героя до похоронного процесу.

Висновок. У результаті проведеного дослідження на тему абсурдність сучасного суспільства в повісті Камю «Сторонній», можемо сформулювати такі висновки виходячи із мети дослідження. Концепція абсурду не лише відображала художнє бачення письменника, але і не звільняла героя від властивого йому пороку ідентичності. Цей порок присутній у сучасному суспільстві у якому люди керуються більше своїм егоїзмом і проявляють байдужість до навколишніх обставин і людей, не залежно від того, якими близькими вони можуть бути. У більшості випадків характерна відповідь таких людей – мені все одно. Це те про що і говорить Камю у своєму баченні про абсурдність. На його думку абсурд виникає лише у поєднанні людини і світу. Вона не можлива при окремому існуванні цих двох понять. Оскільки як може людина жити лише потребами як харчування і сон, без світу що їх пропонує. Дивлячись на головного героя Камю – Мерсо – бачимо, що їжа і сон було єдиною річчю до якого він не втратив інтерес. Скільки ж і сьогодні людей керуються такими потребами, забуваючи про співчуття, підтримку, жертвовність та багато інших потреб. Тому дослідивши абсурдизм у сучасному світі на прикладі головного героя повісті «Сторонній» Мерсо, та окресливши наслідки таких дій, можемо завершити наше дослідження наступними твердженнями: проаналізуйте своє життя, як і куди ви рухаєтесь, звертаючи увагу на обставини які вас оточують і намагайтеся не ігнорувати їх, щоб не поплатитись в кінці як це трапилось із Мерсо якого стратили.

Список використаних джерел:

1. Девдюк І. В. Концепція героя і дійсності у творчості А. Камю (на матеріалі повісті "Сторонній" та роману "Чума") / І. В. Девдюк. // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки. – 2012. – №30. – С. 81–84.
2. Сілін В. В. Камю, Альбер. Посторонний // Избранное. – М.: Правда, 1990. – С. 37-110.
3. Гаврилюк І. С. Поетонімосфера роману альбера камю «Сторонній» / І. С. Гаврилюк. // «Λογος όνομαστική». – 2012. – №4. – С. 55–57.
4. Рикун І.П. «Роздуми про абсурдний Роман / І. П. // Рикун Вісник Запорізького державного університету. // Вісник Запорізького державного університету. – 2001. – №4. – С. 1–5.
5. Савонова А. И. Образы социального зла в произведениях Альбера Камю / А. И. Савонова. // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філософські науки. – 2018. – №1. – С. 92–96.
6. Коваленко В. В. «Психологія тіла» в творі А. Камю «Сторонній» [Електронний ресурс] / В. В. Коваленко // Національний університет «Острозька академія».. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: <https://kulturolog.org.ua/publications/essays/361-kovalese.html>.

СЕРЕДА Н. О.

*студентка спеціальності психологія
наук. керівник Боличева О. В., к.псих.н., доц.
Український гуманітарний інститут*

ІГРОВІ МЕТОДИ В РОБОТІ ПСИХОЛОГА

Актуальність дослідження. В сучасному світі існує багато методів, які допомагають психологу знайти шлях до розуміння клієнта. Специфіка їх розробки полягає в індивідуальному підході до різних вікових груп та статі. Треба зазначити, що інтерактивні методи сприймаються людьми набагато краще, а діти під час їх використання почувають себе комфортніше. Наразі найпоширеніші методи – ігрові, в яких не всі діти можуть брати участь із-за наявності різних фізичних і розумових вад. Для успішності проведення ігрових методів потрібна готовність клієнта виконувати всі завдання з метою вирішення своєї проблеми. Також ігрові методи застосовуються у «Team building» на корпоративних та коуч зустрічах, але існують багато обставин, що перешкоджають їх успішному проведенню. Тому дослідження ігрових методів в роботі психолога є актуальним та важливим завданням.

Об'єкт дослідження: методи роботи психологічної служби та психолога.

Предмет дослідження: методологічні підходи у діяльності психолога в ігровій формі. Психологічна допомога в ігровій формі.

Мета дослідження: висвітлити ігрові методи в роботі психолога.

Для досягнення зазначеної мети необхідно виконати наступні завдання:

Задачі дослідження:

1. Показати та проаналізувати види ігрових психологічних практик;
2. Представити методи ігрової психологічної терапії в роботі психолога;
3. Запропонувати рекомендації щодо покращення ігрових методик у роботі психолога.

Аналіз наукових джерел. Дослідженням ігрових методів в роботі психолога та її впливу на якість роботи займалися багато вчених. Наприклад, Максименко Д.С. у своїй книзі «Різнокольорове дитинство: ігротерапія, казкотерапія, ізотерапія, музикотерапія» зазначив, що: «Гра знімає тривогу, страх перед оточуючими, підвищує самооцінку, ... збільшує діапазон дій дитини» [1]. Загально відомо, що ігрова діяльність поступово готує дитину до входження в доросле професійне життя, тому кандидат педагогічних наук Ребрина А.А. та Суховієнко Н.А. стверджували, що гра є ефективним засобом формування і розвитку необхідних для життя і продуктивної праці якостей та властивостей особистості [2]. В той час кандидат психологічних наук, доцент Воронов Олександр Ігорович підкреслив, що одним з найбільш ефективних методів професійної підготовки державних службовців є ділова гра, яка дозволяє імітувати реальні чи умовні управлінські ситуації, програвання яких дозволяє активно засвоювати комплекс професійних знань та вмінь з

прийняття управлінських рішень [3]. Казакова Наталія Вікторівна кандидат педагогічних наук, доцент, начальник відділу педагогічної практики має таку думку: «При проведенні ігрових технологій діти залучаються в систему різноманітних відносин, зближаються, ... збагачується досвід їхніх взаємин, пробуджується почуття відповідальності за колектив [4]. Васильченко, в свою чергу, зазначає, що гра використовується в груповій психотерапії і сприяє створенню близьких стосунків між учасниками групи, знімає стрес, страх перед оточенням, підвищує впевненість, дозволяє перевірити себе в різних ситуаціях, знімаючи небезпеку соціально значущих наслідків [5].

Із переліку праць проаналізованих авторів було з'ясовано, що ігрові методи в роботі психолога не достатньо досліджені.

Існує багато видів ігор, що психологи застосовують в своїй роботі. До прикладу позиційні, інноваційні, ділові, навчальні тощо, але виділяють основні, такі як ігрові оболонки, головним завданням в яких є виконання розвиваючих та психологічних завдань, під час яких гра є лише фоном. Вони сприяють розвитку саморефлексії та рефлексії. Ігри-проживання, протягом яких дитина вчиться встановлювати міжособистісні зв'язки, бачити наслідки своїх дій. Ігри-драми сприяють розвитку самовизначенню учасників в конкретних ситуаціях. Під час таких дій розвивається навик ставити цілі, вміння планувати та готовність робити вибір. Проектні ігри впливають на осмислення та освоєння дитини інструментальних задач, що пов'язані з досягненням конкретної мети. Формується вміння саморегуляції та критичне мислення. Отже перераховані види психологічних ігор можна використовувати як самостійні так і в сукупності.

Традиційних методів, що застосовують для найкращого засвоєння навичок, умінь і знань іноді недостатньо, щоб допомогти дитині враховуючи її особливості. Тому гра є головною діяльністю в індивідуальному розвитку дитини, особливо в дошкільний період. Сучасна психологія має декілька методів терапії у роботі психолога. По-перше: емоційно-сенсорні ігри, що мають за мету розвинути емоційну та чуттєву область особистості. Інтелектуальні ігри, які направлені на розвиток логіки, критичного мислення, інтуїції, вміння самостійно приймати рішення. На розвиток уяви, нестандартного мислення, фантазії та жагу до творчості сприяють креативні ігри. Рухливі ігри відповідають за розвиток уваги, фізичних даних, почуття ритму, витривалість та координацію рухів. Рольові ігри, що є актуальними в груповій діяльності. Організаційно діяльні ігри, що направлені на розуміння методів та способів мислення, що використовуються людьми в повсякденному житті. А також ділові ігри, які вчать моделювати відносини між людьми в будь-якій професії. Отже існує багато методів, які мають функцію розвинути інтелектуальні, рольові та моральні якості особистості, формувати основні навички спілкування та взаємодії між людьми, що допоможе дитині у майбутньому.

У сучасному світі існує багато ігрових методик, які застосовують психологи в своїй роботі. Зараз я б хотіла запропонувати рекомендації щодо

їх покращення. По-перше слід зазначити, що кожна дитина унікальна і підхід до неї повинен бути індивідуальним, тому при виборі методики для покращення стану або вирішенні проблеми треба враховувати цей фактор. По-друге до вже існуючих методик можна додати завдання або дії задля отримання кращого результату. До прикладу, в психологічній грі «Світ хаосу», в якій діти вчаться співпраці та взаємодопомозі я б хотіла додати одну станцію під назвою «Довіра». Так як в грі беруть участь команди, то необхідною складовою є вміння довіритись один одному та покластися на товариша в складний момент. Таким чином діти навчаться довіряти один одному, що знадобиться їм у дорослому житті. Гру під назвою «Піп», що сприяє розвитку уваги та мислення, можна вдосконалити додавши певні дії. В той момент, коли учасник повинен мовчати, я б запропонувала робити хлопок руками або стрибок. Виконавши цю пораду, можна буде отримати результат в два рази ефективніший. Отже, підбиваючи підсумки, я вважаю що ці рекомендації можуть стати в нагоді у роботі психолога під час проведення психологічних практик. Вже роками доведено, що ігрові методи, які використовують психологи в усьому світі є дуже результативні і з метою покращення ефективності потрібно вивчати нові підходи і впроваджувати їх в свою роботу психолога.

Висновки. У результаті проведеного дослідження на тему ігрових методів в роботі психолога, можемо сформувані наступні висновки, виходячи із мети дослідження. Вона полягала в висвітленні ігрових методів у роботі психолога. В результаті вдалося встановити наступне: використання ігрових методів в роботі психолога – це ефективний інструмент для покращення стану дитини. В дослідженні були показані та проаналізовані види ігрових практик, які можна використовувати як самостійні так і в сукупності. Також були представлені методи ігрової терапії, які в рівній мірі можуть бути ефективними при коректному використанні. З цього витікає, що кожен з представлених методів буде доречним та корисним, зважаючи індивідуальність кожної дитини. Враховуючи факт великої наявності ігрових практик в роботі психолога, треба зауважити, що не всі з них є ідеальними і не потребують зміни або додатку до них. Для подолання цієї проблеми я запропонувала певні рекомендації для їх покращення та більшої ефективності. Тому можна зробити наступні висновки: під час психологічних ігор треба враховувати особливості кожної дитини і знаходити відповідні психологічні практики та, якщо є потреба, і можливість удосконалювати ігрові методики задля отримання кращого результату.

Список використаних джерел:

1. Максименко Д. С. Різнокольорове дитинство: ігротерапія, казкотерапія, ізотерапія, музикотерапія / Д. С. Максименко. – Київ: Центр учбової літератури, 2018. – 192 с.
2. Ребрина А. А. Ігрова діяльність як елемент формування узагальнень у сфері основної та неформальної освіти майбутніх вихователів

/ А. А. Ребрина, Н. А. Суховієнко. // Журнал «Науковий огляд». – 2017. – С. 1–11.

3. Воронов О. І. Ігрові технології прийняття управлінських рішень у системі підготовки державних службовців / О. І. Воронов. // Державна служба. – 2016. – №1. – С. 1–12.

4. Казакова Н. В. Використання ігрових технологій у позакласній виховній роботі початкової школи / Н. В. Казакова. // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2019. – №9. – С. 76–86.

5. Васильченко О. А. Ігрова терапія як метод соціальної роботи з дітьми шкільного віку / О. А. Васильченко. // Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право.. – 2013. – №3. – С. 90–94.

СИДОРОВА Л. М.

*студентка спеціальності психологія
наук. керівник Вятюха І. Ю., к.псих.н., доц.
Український гуманітарний інститут*

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР НА УЯВУ ДИТИНИ

Актуальність проблеми полягає в знаходженні таких засобів психологічного впливу, що сприяють нормальному функціонуванню та розвитку пізнавальних процесів людини у сучасному світі з його інформаційною насиченістю. Зокрема можна виділити процес уяви, адже, на думку Л.С. Виготського, уся людська культура – це об'єктивна уява, вона допомагає створювати нові «ментальні світи», породжувати нову інформацію, але й сприяє людині орієнтуватися в ситуаціях інформаційної невизначеності. Крім того, уява – це пізнавальний процес, який супроводжує людину протягом всього життя, і активно функціонує вже з раннього дитинства. Пошук нових психолого-педагогічних засобів розвитку уяви дітей в дошкільному віці стає все більш значущим. Відомо, що розумове виховання і розвиток дітей полягає не тільки в тому, щоб дати дітям знання, а й навчити їх використовувати ці знання в різноманітній формі. Винайти їх допомагає той факт, що провідний вид діяльності дошкільника – гра.

Про гру Л. С. Виготський писав: “ з точки зору розвитку гра не є переважаючою формою діяльності, але вона є в даному разі провідною лінією розвитку в дошкільному віці.”[4] Так, у системі навчання і виховання дошкільників активно використовуються дидактичні (навчальні) ігри, які максимально задіють інтелектуальний потенціал у пізнанні світу і себе, розвивають мислення та уяву.

Об'єкт дослідження: уява, як особливий процес особистості.

Предмет дослідження: психологічна специфіка впливу дидактичних ігор на процес уяви у дошкільнят. Тому **метою** роботи є вивчення психологічного впливу дидактичних ігор на уяву дитини дошкільного віку.

Для досягнення цієї мети в роботі вирішувались наступні **завдання**:

- здійснити теоретичний аналіз специфіки психічного процесу уяви, її характеристик та функцій;
- розкрити особливості ігрової діяльності як фактору психологічного впливу і розвитку уяви дитини;
- висвітлити особливості дидактичних ігор, як засобу психологічного впливу на уяву дітей дошкільного віку.

Вплив ігрової діяльності її різних видів на психічний розвиток дітей було розкрито у роботах педагогів Л.В. Артемової, А.К.Бондаренко, Г.І.Григоренко, Р.І.Жуковської, В.Г.Захарченко, Т.О.Маркової, Д.В.Менджерницької, С.Ф.Русової, О.І.Сорокіної, О.П.Усової, Г.С.Швайко, К.І.Щербакової та ін. Питанням ролі гри в психологічному розвитку і зокрема розвитку уяви присвячені праці і дослідників-психологів: Ю.А.Аркіна, М.Я.Басова, П.П.Блонського, Л.С.Виготського, М.Д.Виноградова, Д.Б. Ельконіна, С.Л.Рубінштейна, Д.Н.Узнадзе та ін.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених у дослідженні завдань використовувалася сукупність *теоретичних* методів: добір та узагальнення інформації, порівняння, співставлення, аналіз, синтез.

На першому етапі виявили що "Уява — конструктивне, хоча не обов'язково творче вживання минулого чуттєвого досвіду, оживленого як образи в даному досвіді на ідейному рівні, яке у своїй сукупності не є відтворенням минулого пережиття, але новим формуванням матеріалу, що походить з минулого досвіду" [3]. А ось Рубінштейн С.Л. стверджував : «Уява – це відліт від минулого досвіду, це перетворення дійсного та породження на цій основі нових образів, що є продуктами творчої діяльності та прообразами для неї» [5, с. 296]. Сеченов І. М. писав "Уява — це процес створення людиною на основі попереднього досвіду образів об'єктів, яких вона ніколи не сприймала" [2, с. 2]. З'ясовано що діяльність уяви тісно пов'язана з мисленням. Серед безлічі виконуваних уявою функцій найбільш вагомими є: цілевизначення і планування, пізнавальна функція, пристосувальна функція, психотерапевтична функція. При вирішенні розумових функцій уява може бути мимовільною (пасивною) і довільною (активною).Та першою школою уяви є гра.

На другому етапі було з'ясовано що у ігровому процесі бере участь активні види уяви, а саме репродуктивна і творча. Сучасна класифікацією ігор є: творчі ігри, ігри за правилами, та народні ігри. Види ігрової діяльності: сюжетно-рольові ігри, театралізовані, будівельні, дидактичні ігри та ігри за правилами." Дидактична гра — гра, спрямована на формування у дитини потреби в знаннях, активного інтересу до того, що може стати їх новим джерелом, удосконалення пізнавальних умінь і навичок, а також уяви" [1, с. 67] Структуру дидактичної гри утворюють основні та додаткові компоненти. До перших слід віднести дидактичну та ігрову завдання, ігрові дії, правила, результат і дидактичний матеріал. До других - сюжет і роль.

На третьому етапі з'ясовано що розвиток мислення в грі нерозривно пов'язано з розвитком уяви. Як вже зазначалося, гра - не просто улюблене заняття дітей, це провідний вид діяльності дошкільників. Особливості дидактичних ігор у тому що вона має сталу структуру, що відрізняє її від інших видів ігрової діяльності. Уява розвивається у грі, через неї збагачується навколишній світ дитини. Саме в грі формуються основні новоутворення, що готують перехід дитини до молодшого шкільного віку.

Висновок. Уява - основа будь-якої діяльності. Дидактичні ігри допомагають засвоєнню, закріпленню знань, оволодінню способами пізнавальної діяльності. Правильно організована дидактична гра є запорукою успішного розвитку уяви. У дидактичній грі дитина не тільки отримує нові знання, але також узагальнює і закріплює їх.

Список використаних джерел:

1. Аникеева Н.П. Воспитание игрой / Нелля Петровна Аникеева. – М.: Педагогика, 1987. – 124 с.
2. Брушлинский А. В. Воображение и познание / А. В. Брушлинский. – Воронеж: 1996. – С. 365–387.
3. Варій М. Й. Загальна психологія / Мирон Йосипович Варій. – Львів: Край, 2005. – 215 с.
4. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте / Лев Семёнович Выготский. – Москва: Просвещение, 1991.
5. Ильин Е. П. Психология творчества, одарённости/ Евгений Павлович Ильин. – СПб: Питер, 2011. – 91 с.

СКНАРІН П. І.

*студент спеціальності психологія
наук. керівник Куриляк В. В., к.тех.н., доц.
Український гуманітарний інститут*

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПАМ'ЯТІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Актуальність теми дослідження. Особливе місце серед психічних пізнавальних процесів займає пам'ять. Багатьма дослідниками пам'ять характеризується як «наскрізний» процес, що забезпечує наступність психічних процесів і об'єднує всі пізнавальні процеси в єдине ціле [1, с. 94]. Молодший шкільний вік є сенситивним періодом для гармонійного та всебічного розвитку дитини, а також розвитку психічних процесів, зокрема пам'яті. Використання різноманітних вправ та методик на розвиток пам'яті дітей молодшого шкільного віку допомагає розширити пізнавальну діяльність та кругозір учнів, збагатити їх словниковий запас, поглибити знання про навколишнє середовище, самостійності, та індивідуальних здібностей.

Тому, **об'єктом** дослідження це розвиток пам'яті дітей молодшого шкільного віку. А **предметом** дослідження є психологічні особливості розвитку пам'яті дитини молодшого шкільного віку.

Мета дослідження визначається встановленням психологічних особливостей розвитку пам'яті дітей молодшого шкільного віку.

Для досягнення окресленої мети необхідно виконати наступні **завдання**:

1. Проаналізувати сучасні підходи до вивчення психологічних особливостей пам'яті дитини молодшого шкільного віку у науковій психолого-педагогічній літературі.

2. Окреслити основні психологічні особливості розвитку пам'яті дітей молодшого шкільного віку.

3. Визначити характерні особливості розвитку пам'яті дітей молодшого шкільного віку.

Аналіз літератури. Питаннями вивчення особливостей розвитку пам'яті займалися багато вчених, такі як: Т. Дуткевич, Є. Заїка, Л. Виготський, П. Зінченко, З. Істоміна, С. Рубінштейн, І. Сеченов, О. Стахова та ін. Вчені у своїх наукових дослідженнях вивчали різні аспекти розвитку пам'яті, функціонування її видів, збільшення обсягу та ефективності запам'ятовування.

Аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми розвитку пам'яті дозволяє розглядати даний психічний процес як відображення минулого досвіду людини шляхом запам'ятовування, збереження і подальшого відтворення раніше пережитих їм почуттів, думок і образів перш сприйнятих предметів і явищ.

Пам'ять, як і всі психічні процеси, має певні етапи свого розвитку. Особливим періодом в розвитку пам'яті є молодший шкільний вік, що пов'язано з переходом дитини до нового виду діяльності, яким тепер стає навчальна діяльність. Саме в процесі навчальної діяльності у дитини формуються всі психічні процеси, в тому числі і пам'ять. Так, наприклад, О. Стахова зазначає, що «психологічні новоутворення молодшого шкільного віку формуються у навчальній діяльності, тому їх зміст і якість визначаються змістом і особливостями організації навчальної діяльності, рівнем її сформованості у молодшого школяра. Центральною лінією розвитку виступає інтелектуалізація і, відповідно, формування опосередкування і довільності всіх психічних процесів» [4, с. 124].

Якщо характеризувати розвиток пам'яті дитини на даному віковому етапі її життя, то слід зазначити, що в порівнянні з дошкільнятами пам'ять дітей молодшого шкільного віку досягає досить високого рівня. Це в першу чергу стосується механічної пам'яті, яка за перші три-чотири роки навчання в школі швидко прогресує. Трохи нижче темпи розвитку опосередкованої та логічної пам'яті у дитини, оскільки даний вид пам'яті ще не став для неї достатньо актуальним.

У більшості випадків дитина, отримуючи навчальну інформацію, граючи з друзями, цілком обходиться механічною пам'яттю. Однак в даний час відомо, що якщо дітей молодшого шкільного віку з перших років навчання в школі спеціально вчити мнемонічним прийомам, то це може істотно збільшити згодом продуктивність їх логічної пам'яті. Крім цього, знання деяких мнемонічних прийомів і вміння ними користуватися сприяє розвитку довільної пам'яті у дитини, а незнання їх в більшості випадків є основною причиною слабкості довільної пам'яті у багатьох дітей вказаного віку [2, с. 33].

Бурхливий розвиток характеристик пам'яті дитини, що відбувається в шкільні роки, безпосередньо пов'язано з процесом навчання. Процес засвоєння нових знань дитиною зумовлює розвиток у нього довільної пам'яті. На відміну від дошкільника, школяр змушений запам'ятовувати і відтворювати не тоді, коли захоче, і не те, що йому цікаво, а то, що дає і вимагає від нього шкільна програма.

Під впливом вимог школи запам'ятовування і відтворення набувають все більш довільний характер і стають набагато більш активними. Характеризуючи пам'ять молодших школярів, необхідно наголосити на тому, що наочно-образна пам'ять у них більш розвинена, ніж словесно-логічна: діти краще запам'ятовують конкретні предмети та факти, ніж визначення й пояснення. Однак із часом учіння викликає потужний розвиток словесно-логічної пам'яті, що, безперечно, є прогресивним явищем у її становленні [4, с. 125].

На думку Є. Заїки, пам'ять набуває осмисленого характеру, якщо спирається на прийоми логічної обробки матеріалу. Важливо донести до дитини ідею необхідності активної роботи з матеріалом котрий потрібно запам'ятати та його певної організації [3, с. 121].

Висновок. Дослідженням розвитку пам'яті у дітей молодшого шкільного віку займалось чимало вчених і психологів. Таким чином було з'ясовано, що всі види пам'яті тісно пов'язані між собою, проте на початку молодшого шкільного віку психічні процеси характеризуються мимовільністю, а довільність формується в процесі навчання в початковій школі. Під впливом вимог школи запам'ятовування та відтворення набувають все більш довільного характеру та стають більш активними. пам'ять набуває осмисленого характеру, якщо спирається на прийоми логічної обробки матеріалу. Досить важливо донести до дитини молодшого шкільного віку ідею необхідності активної роботи з матеріалом котрий потрібно запам'ятати, а в подальшому структурувати.

Список використаних джерел:

1. Головін С. Ю. Словник психолога-практика. - 2-е вид., Перераб. і доп. / С. Ю. Головін. – Мінськ: АСТ, 2001. – 976 с.
2. Дуткевич Т. В. Загальна психологія / Т. В. Дуткевич. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний університет, 2002. – 96 с.

3. Заїка Є. В. Пам'ять в структурі діяльності та в процесі розвитку / Є. В. Заїка. – Харків: Щедра садиба плюс, 2014. – 514 с.

4. Стаханова О. О. Психологічні особливості розвитку пам'яті в молодшому шкільному віці. / О. О. Стаханова, І. В. Куліш. – Київ: Київська наукова організація педагогіки та психології, 2020, – 136 с.

СКНАРІНА О. В.

*студентка спеціальності психологія
наук. керівник Куриляк В. В., к.тех.н., доц.
Український гуманітарний інститут*

ВПЛИВ СТИЛІВ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ НА ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ПІДЛІТКА

Актуальність теми дослідження. Саме сім'ї належить основна роль у формуванні та розвитку особистості, її моральних начал та життєвих принципів дитини. Вона створює або руйнує особистість, в її владі закріпити або підірвати психічне здоров'я її членів. Сім'я виступає своєрідним обмежувачем кордонів ідентифікації, сприяє появі в особистості власного "Я". Така риса як конфліктність в підлітковому віці виступає невід'ємним елементом боротьби за власні права, за досягнення бажаного результату. Однак, якщо дитина обирає виключно конфліктну стратегію поведінки, вона в результаті "програє" [3, с. 18]. Вивчення залежності між стилем сімейного виховання та конфліктною поведінкою у підлітків здебільшого зосереджено на суворості покарань зі сторони батьків, а також на контролі поведінки дітей.

Тому, **об'єктом** дослідження є стиль сімейного виховання у становленні психічного здоров'я підлітків. А **предметом** дослідження є особливості впливу сімейного виховання на психічне здоров'я підлітка.

Мета дослідження визначається встановленням особливостей впливу стилів сімейного виховання на психічне здоров'я підлітка.

Для досягнення окресленої мети необхідно виконати наступні **завдання**:

1. Проаналізувати сучасні підходи до дослідження особливостей впливу стилів сімейного виховання на психічне здоров'я підлітка.

2. Окреслити основні стилі сімейного виховання в процесі формування психічного здоров'я підлітка.

3. Визначити характерні особливості різних стилів сімейного виховання, що впливають на формування психічного здоров'я підлітка.

Питаннями вивчення особливостей впливу сімейного виховання на психічне здоров'я підлітка в тій чи іншій мірі вивчали А. Бандура, Л. Виготський, А. Макаренко, В. Сухомлинський, К. Ушинський, В. Торохтій та інші.

Аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми доводить, що сімейне виховання визначено як систему впливів на зростаючу особистість

поведінкових стереотипів батьків, що практикуються в спілкуванні з нею і є фактором, який впливає на становлення особистості підлітків.

Формуванню певних стилів виховання сприяє наявність психологічних проблем у самих батьків [2, с. 4]. У зв'язку зі стилями сімейного виховання, А. Бандура зазначає, що у дитини непослідовні покарання асоціюються з агресією та конфліктом. Батьки, які погрожують покарати, але не виконують свої погрози на практиці, навчають дитину ігнорувати їх самих. Покарання виявиться найбільш ефективним, якщо його будуть застосовувати послідовно, тобто за одну і ту ж провину завжди буде призначатися одна й та ж санкція. Не можна один раз покарати за проступок, а іншим разом - проігнорувати подібну поведінку. Будь-яке покарання вимагає роз'яснення, воно повинно займати конкретну нішу в системі емоційних взаємовідносин між батьками і дитиною [1, с. 34].

Крім того, суттєвою умовою розвитку агресії є фрустрація, котра виникає за відсутності батьківської любові та піклування. Слід враховувати той факт, що дитина не є пасивним об'єктом батьківських взаємовідносин. Проблеми сімейного виховання загострюються в період підліткового віку. Для батьківсько-дитячих відносин цього періоду характерна амбівалентність. Розвиток сімейних комунікацій має супроводжувати природний процес сепарації, перетворення підлітка в незалежну особистість. Відбувається зіткнення суперечливих тенденцій: з одного боку, прагнення батьків бачити власну дитину незалежною та самостійною, а з іншого високі прагнення контролювати життя своєї дитини [4, с. 31].

Висновок. Таким чином, прояв конфліктності визначається, в першу чергу, умовами виховання. Розуміння сімейного виховання, як причини конфліктної поведінки може дозволити здійснювати його профілактику та корекцію. Конфліктна поведінка залежить від багатьох факторів сімейного виховання, до основних з них відносять: суворість покарання; контроль батьків за поведінкою підлітків, непослідовність у виховних процесах.

Список використаних джерел:

1. Бандура А. Подростковая агрессия: Изучение влияния воспитания и семейных отношений / Альберт Бандура. – Москва: Апрель-Пресс, 2000. – 510 с.
2. Боришевський М. Й. Сімейне виховання як гарант морального становлення особистості / М. Й. Боришевський // Початкова школа. – 1995. – №4. – С. 4–5.
3. Дмитренко А. К. Психологія сімейного виховання / А. К. Дмитренко, П. Є. Мармазинська, О. С. Тарновська. – Чернівці: Прут, 2001. – 280 с.
4. Торохтій В. С. Методика діагностики психологічного здоров'я сім'ї / В. С. Торохтій // Практична психологія та соціальна робота. – 2006. – №9. – С. 30–35.

ІВАНЕНКО Р. М.

*студент спеціальності економічна кібернетика
наук. керівник Василенко О. О., викладач
Український гуманітарний інститут*

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНИХ НЕЙРОННИХ МЕРЕЖ В ЕКОНОМІЦІ

Актуальність дослідження. Зміни в економічних процесах і показниках мають значний вплив на кожну конкретну людину і людство в цілому. Якщо проаналізувати діяльність будь-якої людини, то ми помітимо, що питання економічного характеру будуть займати в її житті провідні місця. Тому, надзвичайно важливо аналізувати економічні процеси і витратити при цьому мінімум інтелектуальних ресурсів та зменшувати рівень похибки. З розвитком інформаційних наук та спостереженням за будовою нашого мозку виникли нейронні мережі, які здатні значно пришвидшити аналіз даних і зменшити похибку. А також знаходити в процесах чи явищах, що аналізуються, нелінійні залежності, закономірності та причинно-наслідкові зв'язки, які при вузькому розгляді даних можуть бути не враховані. Найбільш ефективними нейронні мережі показують себе при роботі з великою кількістю даних, які людина фізично не здатна сприйняти. До прикладу, сьогодні кожен користується пошуковими сервісами, електронними платіжними системами та смартфонами з геолокацією, тому штучні нейронні мережі широко використовуються корпораціями для того, щоб знайти, який товар зацікавить кожного конкретного покупця, або для персоналізованої реклами, на основі даних отриманих про користувача (при умові наявності цих даних). Проте можна сказати, що нейронні мережі не є досконалим інструментом і мають ряд недоліків, оскільки існує багато архітектур, що розраховані для вирішення окремих завдань та потребують тривалого процесу навчання і значної кількості даних. Але при правильному виборі типу мережі і її подальшому налаштуванні та навчанні можна досягнути виняткових результатів в аналізі великої кількості даних. Саме тому, дослідження теми застосування нейронних мереж в економіці є актуальним та необхідним науковим напрямом, який потребує глибшого дослідження.

Об'єкт дослідження: методи аналізу макро- і мікроекономічних показників.

Предмет дослідження: використання нейронних мереж для аналізу та прогнозування економічних показників.

Метою роботи є встановлення ефективності використання нейронних мереж в економіці.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати наступні **завдання:**

1. Виконати огляд наукової літератури з метою оцінки рівня ефективності використання нейронних мереж в економіці.

2. Представити алгоритми навчання нейронних мереж, платформи та бібліотеки.

3. Виокремити задачі, в яких будуть ефективними різні типи нейронних мереж.

Аналіз наукових джерел та літератури. Дослідженням засобів використання нейронних мереж в економіці займалося чимало науковців. До прикладу кандидат економічних наук Новікова В.В. зазначила, що: «Необхідно використовувати прогнозування ВВП для оцінки найважливіших макроекономічних параметрів, яке можливо здійснювати за допомогою побудови моделі нейронної мережі, що дозволить отримувати найбільш ефективні прогнози в майбутньому» [1, с.5-7]. Більше того науковці з Ярославського державного університету ім. П.Г. Демидова вважають, що фінансове прогнозування сьогодні є найбільш поширеною сферою використання моделей нейронних мереж в вітчизняній економіці [2, с.52-60]. Аспірант Каргин Б.Б. зауважує, що в наш час традиційні підходи до вирішення інформаційних задач значно поступаються абсолютно новим напрямкам, таким як нейронні мережі [3, с.235-240]. Кандидат технічних наук, доцент Максимова О.М. додає, що: «Нейронні мережі – виключно потужний метод моделювання, що дозволяє відтворювати надзвичайно складні залежності» [4, с.2-3]. Крім того, магістр Науменко В.А. вважає, що: «Найбільш продуктивними сферами застосування нейронних мереж будуть ті, в яких людський інтелект малоефективний і аналітичні обчислення трудомісткі та фізично нераціональні» [5, с.1-12]. Проте кандидат педагогічних наук, доцент Григорьева Д.Р. в своїй праці висловлює думку, що основними конкурентами для нейронних мереж залишаються класичні методи аналізу даних [6, с.3-4].

Виклад основних матеріалів дослідження. У дослідницьких працях широко висвітлено переваги нейронних мереж над традиційними методами аналізу фінансових показників, таких як дискримінантний аналіз і логістична регресія. Нейронні мережі гнучкі і функціональні, що дозволяє їм узагальнювати будь-яку непереривну і нелінійну функцію. Таким чином з'являється можливість представляти ефективні нелінійні моделі для фінансових ринків і прогнозувати зміни точніше. Проте в дослідницьких працях науковців виявлено, що в деяких задачах традиційні методи аналізу і нейронні мережі показують однакову точність. Встановлено, що основною проблемою використання нейронних мереж в економіці є обрання відповідного розміру мережі (кількості шарів або нейронів). І тому реалізація мережі спирається на метод проб і помилок. Хоча раніше намагалися систематизувати методологію та все ще немає відповідного всеохоплюючого дослідження. Можемо зазначити, що нейронні мережі ефективніші за традиційні методи аналізу, оскільки мають більшу гнучкість і точність, але мають і певні недоліки, такі як необхідність об'ємних розмічених даних для навчання, час та значні обчислювальні потужності.

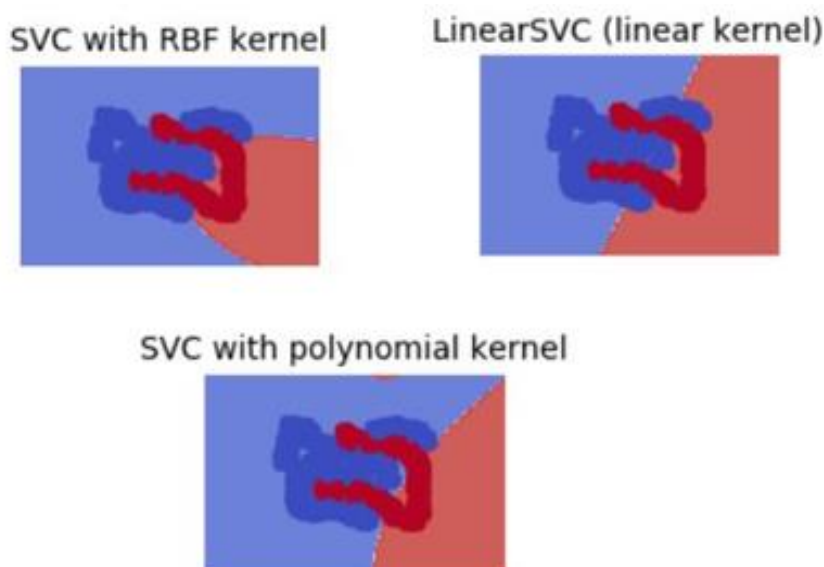
Отже, проаналізувавши вислови та думки науковців констатуємо, що роботи стосовно нейронних мереж є лише загальними та не відображають особливості використання різних архітектур.

Процес створення штучної нейронної мережі поділяють на чотири основні етапи: підготовка даних, створення алгоритму, навчання алгоритму на підготовлених даних, перевірка алгоритму на тестових даних. У випадку, коли всі етапи успішно пройдені, її можна застосовувати на практиці і зі значною ймовірністю отримати вірний результат.

Для початку, взагалі будь-яке навчання поділяють на два типи – індуктивне та дедуктивне навчання. Індуктивне полягає в спостереженні за певним явищем і побудові певної моделі, яка потім перевіряється на практиці, і якщо вона виявляється вірною, то використовується надалі, якщо ні, то видаляється. Дедуктивне навчання полягає в використанні на практиці вже готових правил і формул. Навчання нейронних мереж відносять до індуктивного. По своїй суті нейронна мережа – це функція з великою кількістю параметрів, яка отримує на вхід певний вектор значень і потім деформує його в просторі за допомогою коефіцієнтів, які сформувались в процесі навчання. Є два основні підходи до навчання нейромереж – це навчання з вчителем і навчання без вчителя. Існує велика кількість і різноманітність алгоритмів навчання нейронних мереж, найбільш поширені з них: навчання з зворотним поширенням помилки, навчання з радіальними базисними функціями і навчання опорних векторів. Навчання з зворотним поширенням помилки полягає в тому, щоб після кожної ітерації визначалось загальне відхилення від очікуваного результату, а потім корегувався (посилювався чи послаблювався) вклад кожного зв'язку між нейронами, щоб з кожним циклом навчання наближатися до правильного набору коефіцієнтів. Також, важливо в процесі навчання нейронної мережі уникнути перенавчання, для цього потрібно щоб мережа вчилася на дійсно великій кількості прикладів та знаходила загальні закономірності, а не часткові.

Будь-яка мова програмування дозволяє працювати з нейронними мережами, однак мова Python найбільш пристосована для цього і має велику кількість вбудованих інструментів. Створено велику кількість платформ і бібліотек, які дозволяють пришвидшити розробку власних нейромереж. Зокрема, платформа Jupyter, яка є безкоштовним проектом з відкритим кодом та стандартами, який надає послуги для інтерактивних обчислень на багатьох мовах програмування, в тому числі послуги перетворення даних, статистичного моделювання, візуалізації даних та машинного навчання. Платформа TensorFlow має відкритий код та велику кількість вже готових інструментів та бібліотек для машинного навчання. Бібліотеки, що широко використовуються для навчання – Theano, Keras, SciKit-Learn, Pandas, NumPy, CUDA. Theano – бібліотека, що оптимізує обчислення великих математичних виразів, особливо у вигляді матриць. Keras – бібліотека, яка може працювати поверх інших бібліотек для прискорення експериментів з штучними нейронними мережами, містить в собі велику кількість інструментів

для роботи з текстом та зображеннями. SciKit-Learn(sklearn) – одна з найбільш популярних бібліотек, працює разом з SciPy та NumPy, надає можливості для створення і тренування алгоритмів машинного навчання (регресії, кластеризації та класифікації). Pandas – бібліотека, що дозволяє працювати з чисельними рядами та рядами динаміки, а також зручніше маніпулювати даними. NumPy – бібліотека, що надає мові програмування Python можливість працювати з великими багатовимірними масивами та матрицями. CUDA – набір бібліотек, створений Nvidia, який дозволяє швидко та ефективно використовувати обчислювальні потужності графічного процесора. Також існує велика кількість прикладних програм для використання нейронних мереж: Matlab, STATISTICA Neural Networks, Brain Maker Pro, Excel Neural Package. Значна частина прикладних програм є комерційними продуктами.

Рисунок 1. Візуалізація розподілу даних між різними ядрами нейромереж

Для задач аналізу та класифікації широко застосовується метод опорних векторів (SVM). SVM – це метод аналізу, який використовується для побудови моделі, яка б відносила дані до однієї з двох груп, при цьому дані зображуються як точки у просторі, які розділені певною лінією. Потім нові дані наносяться на той самий простір і робиться припущення про їх належність до певної групи в залежності від того, на який бік лінії вони потрапили. На основі SVM створено наступні найпоширеніші ядра нейромереж: Linear, RBF, Polynomial kernels та інші. Кожне ядро показує свою максимальну ефективність в певних задачах, наприклад Linear і Polynomial в завданнях лінійної класифікації, RBF в нелінійних. На рисунку 1 можна побачити різницю між математичними підходами різних ядер для побудови моделі, яка відносить результат до певної групи (задача класифікації). Дані було візуалізовано за допомогою платформи Jupyter і бібліотеки sklearn.

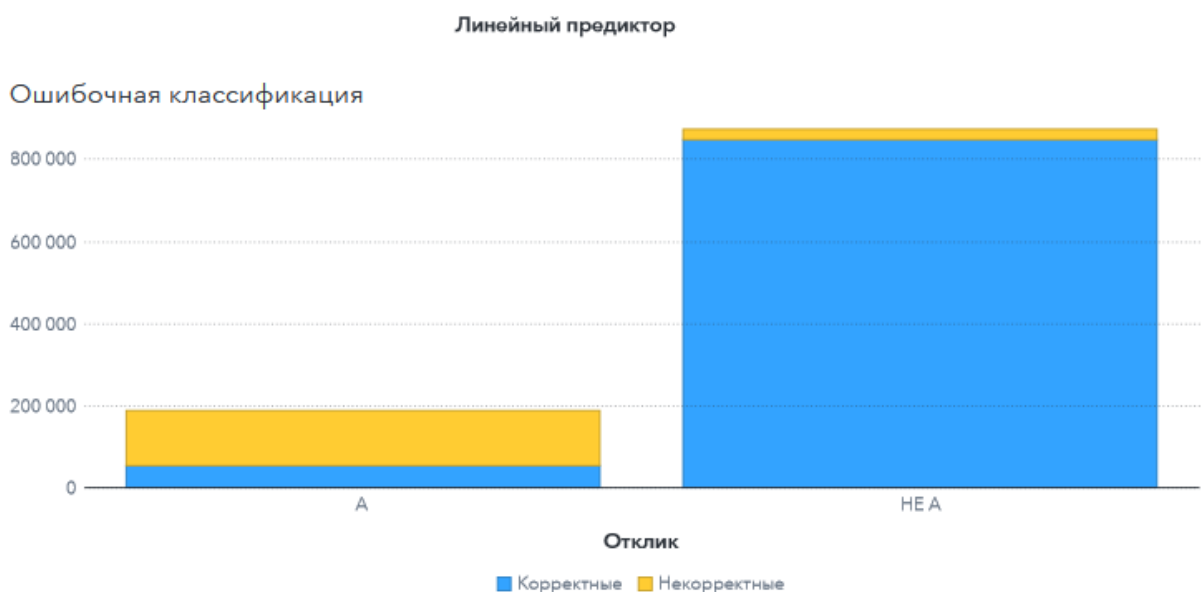
Навіть візуально можна побачити, що нелінійна модель класифікації краще підходить для даних з нелінійною структурою. Це підтверджується і перевіркою моделі на тестових даних з допомогою метрики Accuracy: точність

моделі з RBF ядром становить 98%, точність моделі з Linear ядром становить 76%, точність моделі з Polynomial ядром становить 77%.

Отже, метод опорних векторів дозволяє нам ефективно класифікувати дані, в тому числі з нелінійною структурою. А можливість побудови нелінійних моделей дозволяє краще класифікувати дані, що змінюються за нелінійними законами, а вони складають невід’ємну частину нашого життя.

Типів нейронних мереж достатньо велика кількість і кожен з них має свої особливості. Але у всіх з них є характерна особливість, яка надає їм ряд переваг перед традиційними статистичними методами і алгоритмами, це можливість навчання. Суть навчання полягає в пошуку коефіцієнтів для зв’язків між нейронами, які б відображали всі залежності між вхідними даними і очікуваним результатом та потім в узагальненні результатів. Після успішного навчання, узагальнення надає можливість отримувати вірний результат навіть при умові деформованих чи деяких відсутніх значень. Серед основних загальних сфер застосування нейронних мереж можна виділити такі, як прогнозування, класифікація і моделювання.

Серед найбільш поширених і корисних в практичному застосуванні нейронних мереж є: багатошаровий перцептрон, згортова нейронна мережа і мережа радіально-базисних функцій. Перцептрон – одна з перших моделей нейромереж, але не дивлячись на свою простоту він здатний вирішувати складні завдання, складається з декількох шарів, які можуть варіюватися. В економічній сфері він найбільш ефективно працює з задачами прогнозування, класифікації, регресії. Згортова нейронна мережа має однонаправлену структуру і деяку кількість шарів нейронів. Це один з кращих алгоритмів для класифікації, має зручне розпаралелювання підрахунків, що дозволяє значно прискорити роботу мережі з допомогою графічних процесорів.

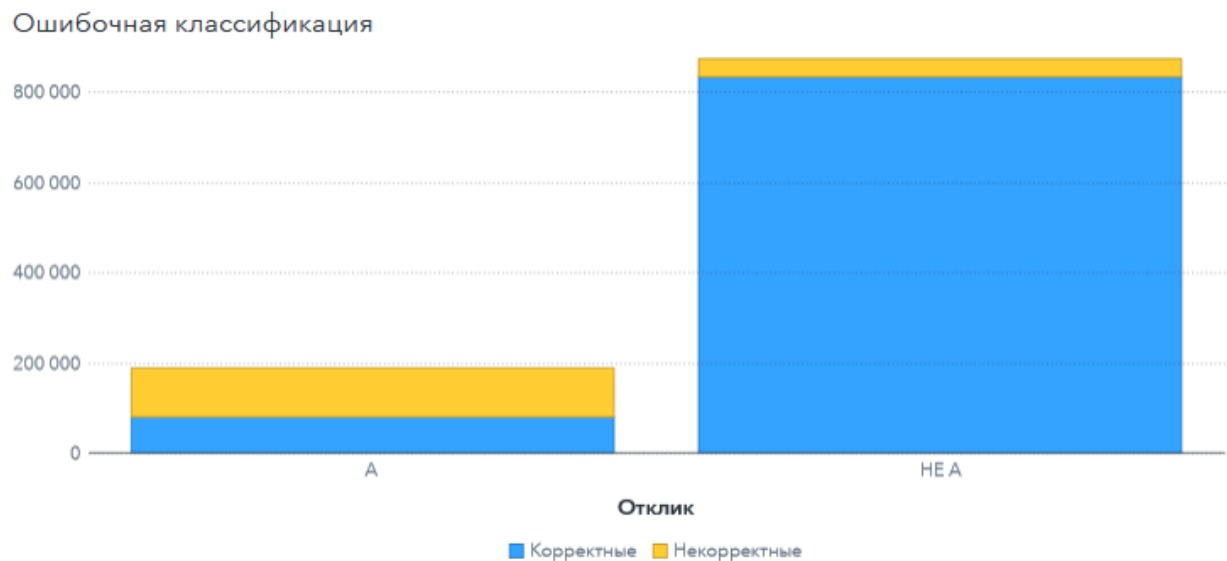

Рисунок 2. Точність класифікації з допомогою логістичної регресії

Мережа радіально-базисних функцій складається з вхідного шару, радіальних елементів, прихованого шару та лінійного вихідного шару. Широко застосовується, зокрема, для класифікації, побудови функції наближення

(апроксимації), прогнозування рядів динаміки (часових рядів). Головною проблемою, яку слід вирішувати при навчанні нейронної мережі є пошук глобального мінімуму помилки і уникнення застрявання в локальному мінімумі. Вирішення проблеми застрявання в локальному мінімумі полягає в застосуванні методу градієнтного спуску та правильно підібраного розміру кроку або його адаптивності.

Отже, рівень ефективності і точності нейронної мережі напряму залежить від її типу, структури, розміру навчальної вибірки і того, наскільки точно буде визначений глобальний мінімум помилки. Різні задачі потребують різних типів нейромереж.

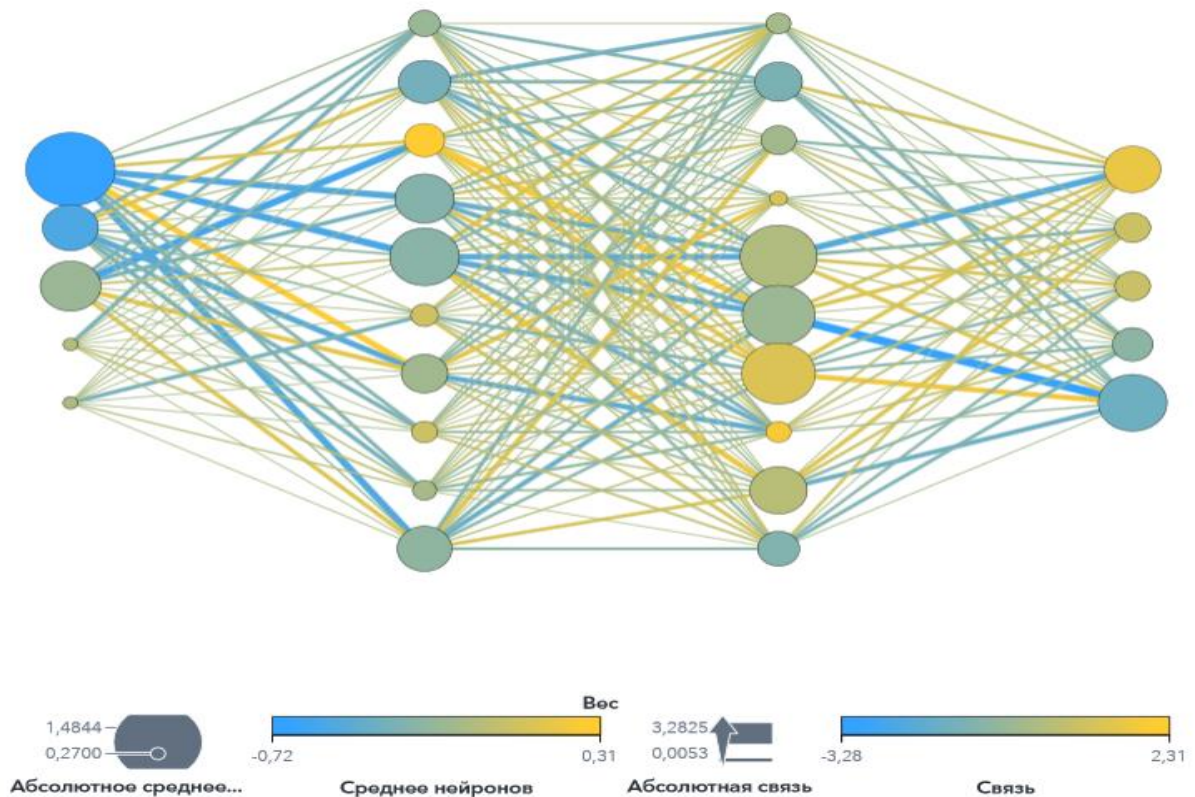
Рисунок 3. Точність класифікації з допомогою багат шарового перцептрону

Штучні нейронні мережі вже сьогодні довели свою ефективність при розв'язанні багатьох реальних економічних задач пов'язаних з ринком і банківською сферою: бізнес-аналітиці, оцінці ризиків, оцінці платіжної спроможності банківських клієнтів, оцінці вартості нерухомості, прогнозуванні рівня попиту на нову послугу чи товар, прогнозуванні об'ємів продажів, прогнозуванні ціни акцій, прогнозуванні біржових курсів тощо. Точність їх прогнозів і оцінок залишається на високому рівні, але вони не можуть досягти дійсно вражаючих результатів з точністю більше 90%. Саме через значну кількість чинників, реальний вплив яких змінюється та даним з якими вони працюють, які іноді не повністю висвітлюють реальні процеси і різноманітні тіньові фактори. Проте деяку неточність даних можна нівелювати за рахунок збільшення кількості цих даних.

Завдяки сучасним цифровим технологіям та всесвітній мережі інтернет кількість доступних даних і їх якість зросла в десятки разів. Їх використання з допомогою нейронних мереж вже сьогодні підвищує ефективність реклами та сприяє комфорту споживачів. Але не дивлячись на вражаючі результати штучних нейронних мереж іноді їх використання недоцільне і буде цілком

достатньо статистичних засобів для аналізу даних, які в окремих задачах не поступаються нейронним мережам.

Сеть

Рисунок 4. Структура перцептрона

Наприклад, при спробі розв'язати з допомогою статистичних методів (логістичної регресії) та нейронних мереж (багатошарового перцептрону) однакову задачу класифікації рівня активності клієнта банку на основі анонімізованих даних про клієнтів цього банку, було отримано наступні результати (рис. 2-3):

При вирішенні цієї задачі був використаний перцептрон з наступною структурою (рис. 4):

Аналіз був проведений на платформі SAS Viya. В результаті класифікації 1060038 спостережень було отримано наступні показники, точність роботи штучної нейронної мережі склала 89,86%. Точність класифікації з використанням логістичної регресії, при використанні однакових вхідних даних, склала 87,38%. Тобто, різниця в точності склала приблизно 2,5%. Навіть при умові, що статистичні методи поступаються нейромережам в ефективності, вони потребують значно менших матеріальних і інтелектуальних вкладень та витрат тому, їх практична корисність іноді буде вищою.

Наукова пропозиція. Порівняння статистичних методів та нейронних мереж.

Якщо використовувати статистичні методи, що я з цього матиму, а чому буде недолік.

Якщо використовувати неронних методів, що я з цього матиму, а чому буде недолік.

Отже, потрібно економічно обґрунтувати доцільність впровадження і розроблення нейромережі для вирішення будь-якої прикладної задачі та чи буде вартувати отримане покращення затрачених ресурсів.

Висновок. У результаті проведеного дослідження на тему ефективності використання нейронних мереж в економіці можемо підсумувати, що нейронні мережі дійсно ефективні для аналізу економічних показників і вже значно випереджають класичні методи аналізу. Однак, технічні вимоги, необхідність великої кількості зібраних даних для навчання та складність реалізації в кожному окремому випадку не дозволяють назвати нейронні мережі універсальними для всіх завдань. Проаналізувавши наукові джерела щодо ефективності нейронних мереж в сфері аналізу економічних показників можемо констатувати, що рівень їх ефективності дуже високий і за прогнозуванням з допомогою нейронних мереж майбутнє. Було визначено, що існують наступні алгоритми навчання: з зворотним поширенням помилки, з радіально базисними функціями, методом опорних векторів. Існує багато платформ та бібліотек, що допомагають та полегшують створення нейронних мереж за рахунок готового функціоналу та детальної документації. Описані типи задач, в яких будуть ефективними різні типи нейронних мереж та проблеми, які слід розв'язувати при створенні нейронної мережі. Використання нейронних мереж в економіці може підвищити точність аналізу та прогнозів за рахунок використання спеціалізованих видів нейронних мереж для обробки значного об'єму даних, які стали доступними. Однак, потрібно зважати на економічну доцільність впровадження нейромереж для вирішення конкретних завдань. Штучні нейронні мережі вже довели свою ефективність в вирішенні великої кількості прикладних задач пов'язаних з ринком і фінансовою сферою тому, можна зробити висновок, що нейронні мережі будуть використовуватися все більше і більше.

Список використаних джерел:

1. Новікова В. В. Прогнозування внутрішнього валового продукту на основі апарату штучних нейронних мереж / В. В. Новікова. // Економіка та управління АПК. – 2014. – №1. – С. 5–7.

2. Нейронные модели в диагностике финансового результата предприятий жилищно-коммунального хозяйства / И. П. Курочкина, И. И. Калинин, Л. А. Маматова, Е. Б. Шувалова. // Статистика и математические методы в экономике. – 2019. – №3. – С. 52–60.

3. Каргин Б. Б. Новые подходы к решению информационных задач в экономике и коммерции / Б. Б. Каргин. // Theoretical and Practical Aspects of Economics and Intellectual Property. – 2017. – №16. – С. 235–240.

4. Максимова О. М. Использование нейронных сетей для решения задач строительной механики [Электронный ресурс] / О. М. Максимова, Е. Н.

Стёпина – Режим доступу до ресурсу:
<https://core.ac.uk/download/pdf/38644194.pdf>.

5. Науменко В. А. Применение нейронных сетей для решения практических задач в экономике / В. А. Науменко. // Электронный научный журнал «Вектор экономики». – 2019. – №10. – С. 1–12.

6. Григорьева Д. Р. Применение пакета statistica для анализа и прогнозирования экономических показателей предприятия [Электронный ресурс] / Д. Р. Григорьева. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <https://kpfu.ru/portal/docs/F2101409340/Grigoreva.pdf>.

СТИНАВСЬКА Д. А.

*студентка спеціальності початкова освіта
наук. керівник Шестакова Т. В., к.пед.н., доц.
Український гуманітарний інститут*

МЕТОДИ РОЗВИТКУ ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Актуальність дослідження. Розвиток логічного мислення у дітей - є найважливішим. Для того щоб, вміти логічно мислити, робити висновки без наочної підтримки, а також формулювати свою думку. Проблема формування і розвитку мисленні молодших школярів в останній час є основним завданням школи і стає більше актуальним. В школі під впливом навчання починається перебудова всіх її пізнавальних процесів. Молодший шкільний вік є продуктивним у розвитку логічного мислення, оскільки діти включаються в нові для них види діяльності. Цей період найсприятливіший для вдосконалення розумових здібностей учня. У початковій школі найбільш активно і цілеспрямовано потрібно проводити тренування логічного мислення. Тому розвиток логічного мислення в початковій школі є актуальним дослідженням.

Об'єкт дослідження: розвиток логічного мислення в учнів.

Предмет дослідження: методологічні матеріали з розвитку логічного мислення початкової школи.

Мета дослідження: висвітлити методи розвитку логічного мислення.

Для досягнення зазначеної мети необхідно виконати наступні **задачі**:

Задачі дослідження:

1. Показати та проаналізувати засоби розвитку логічного мислення дітей.
2. Представити методи розвитку логічного мислення в програмі початкової школи.
3. Запропонувати рекомендації щодо покращення розвитку логічного мислення у молодших школярів.

Аналіз наукових джерел. Проблема розвитку мислення у дітей та різні його прояви досліджувалася в таких напрямках: розвиток мислення як психологічний процес (О. М. Леонтьєв, О. О. Смирнов, Д. Б. Ельконін, П. П.

Блонський, А. В. Брушлинський, Л. С. Виготський, П. Я. Гальперін, В. В. Давидов та ін.), педагогічні засади мислення (Л. І. Войтко, Л. В. Занков, Г. С. Костюк, І. Я. Лернер, В. Ф. Паламарчук, В. О. Сухомлинський та ін.). Наприклад, кандидат педагогічних наук, викладач Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, у своєму дослідженні зазначає що, «логічне мислення, будучи вищою формою інтелектуальної діяльності дитини, проходить тривалий шлях розвитку» [4]. Це, в свою чергу, підтвердила кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри математики, інформатики та методики їх викладання в початковій школі Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, Оксана Мойко зазначивши що, «Логічне мислення дитини народжується у процесі спостереження, що є не більш, ніж цілеспрямованим сприйняттям мислення» [5]. Але не всі погляди на це питання являються позитивними. В той час, аспірант Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини підкреслив, що розвитком логічного мислення потрібно займатися протягом усього періоду навчання [2]. Щодо логічного мислення кандидат педагогічних наук, викладач Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, І. Любченко вважала, що «мислення виникає в процесі життя дитини, в процесі її виховання» [4]. Аспірант Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, Інна Любченко зазначила, дидактичні ігри сприяють розвитку логічного мислення, оскільки мають розумовий зміст [3].

Однак із перелік у праць проаналізованих авторів було з'ясовано, що логічне мислення саме у дітей досліджено ще недостатньо.

На початку нашого дослідження ми аналізували логічне мислення в цілому і було виявлено багато різних визначень даного поняття. Логіка – це наука, яка вивчає мислення людини [6]. Мислити логічно означає думати точно і послідовно, не допускаючи протиріч в своїх міркуваннях і вміти викривати логічні помилки. Дошкільний період є фундаментом для одержання знань і розвитку навичок та умінь. Діти, які не опанували прийоми логічного мислення, будуть складно навчатися; рішення задач, виконання вправ вимагатимуть більших затрат часу і сил. Учні, які опанували логічні операції, більш уважні, мислять чітко й ясно, вміють у потрібний момент сконцентруватися на суті проблеми, а також можуть переконувати інших у своїй правоті. Найпопулярніші логічні прийоми, які вивчають діти є порівняння, синтез, аналіз, класифікація, доказ та інші. За допомогою цих інструментів учні розвивають в собі інтелектуальність та культурність. В наш час недостатній розвиток уміння працювати самостійно, уміння вирішувати задачі творчо, а також знаходити раціональні шляхи рішення в різних ситуаціях, тому що батькам простіше зробити роботу за дітей. Отже, після короткого аналізу встановлено, що сучасне дитяче покоління має менше схильності до логічного мислення, оскільки звикло орієнтуватися на досягнення цілей легшими шляхами.

Розвиток логічного мислення в школі відбувається на уроках математики, мови та інших. Відмінним інструментом для творчих здібностей, критичного мислення є нестандартні логічні завдання. Розглянемо розвиток логічного мислення на уроках математики та мови. Математика дисциплінує розум, а також дає учням широкі можливості для інтелектуальних умінь, щоб досягнути навчально-виховних цілей, які має сучасна нова школа. Рівень культури людини є її мислення і мова. Виховання мовної культури у молодшій школі не здійснюється на належному рівні. Учні не можуть мислити, а значить і викладати свої думки письмово. Їм важко описати те, що відбувається навколо них. Для розвитку мислення логічного на уроках мови використовуються такі засоби: словниково-логічні вправи, дібрати видові назви до родових, встав букви і вилучи зайвий предмет, узагальнити через протиставлення, визначити предмет за його ознаками, визначити предмет за його діями, дати визначення предметів, аргументувати думку та інші. Основні види ігор та вправ, які сприяють розвитку логічного мислення:

- Ребуси, анаграми, шаради та інші словесні головоломки;
- загадки і логічні задачі для дітей математичного характеру;
- головоломки з паличками або сірниками (побудова і перетворення фігур);
- творчі завдання (наприклад, написати інструкцію з використання ручки або іншої побутової речі);
- вправи для розвитку логіки на встановлення закономірностей;
- ігри на розвиток креативного мислення (описі позитивних і негативних сторін одного явища або предмета);
- конструктор, різноманітні настільні ігри.

Отже, виявлено, що існує безліч методів для розвитку логічного мислення у учнів початкових класів на уроках математики, мови та інших.

З'ясовано, молодших школярів мислення найкраще розвивати в ігрових завданнях. Було сформовано наступні поради, щодо покращення розвитку логіки у дітей.

Ігри, які допоможуть розвинути логіку	Вправи, які допоможуть розвинути логіку
1. Шахи;	Розгадування анаграм;
2. Шашки;	Вирішення спеціальних логічних задачок;
3. Нарди;	Складання кросвордів або головоломок;
4. Ребуси, головоломки;	Придумайте 5 способів використання будь-якого предмета;
5. Монополія;	Навчіться писати і виконувати інші дії лівою рукою, якщо ви правша і правою-якщо лівша;

6. П'ятнашки;	Не виконуйте одну дію довше ніж 1 годину постійно міняйте види діяльності;
7. Скреббл;	Візьміть за звичку щодня проводити на свіжому повітрі не менше години.

Отже, розвиток логічного мислення у молодших школярів необхідно розвивати та покращувати за допомогою різних вправ, ігор, математичних завдань, настільних ігор, головоломок, різнокольорові кубики, мозаїка, конструктори, лабіринти, заняття з мотузочками та інші.

Висновок. В результаті проведеного дослідження на тему методи розвитку логічного мислення у початковій школі, а саме вивчення цих методів з педагогічної точки зору можемо сформулювати наступні висновки виходячи із мети дослідження. Оскільки мета дослідження полягала у теоретичному висвітленні методів розвитку логічного мислення у молодших школярів. В результаті вдалося встановити наступне: фундаментом розвитку логічного мислення у дитини є молодші класи, в яких за допомогою різноманітних ігор, вправ і відбувається розвиток мислення. У дослідженні було представлено з'ясований ряд ігор, в які повинні грати діти, за допомогою яких вони зможуть розвинути свою логіку і вдосконалити логічне мислення. Виконання різноманітних вправ сприяють більшому вдосконаленню логічного мислення. Вміння логічно мислити допомагає учням грамотно викладати свої думки, так, щоб їх зрозуміли всі навколишні, бачити помилки, які допускає і швидко їх усувати, знаходити безпечний вихід з проблемної ситуації, а також легко знаходити аргументи, щоб доводити до співрозмовників власну думку і схилити їх на свій бік. Оскільки в наш час учні дуже швидко розвиваються і шукають легкі шляхи для вирішення поставлених задач перед ними, вони не повноцінно розвинуті і мають слабе логічне мислення. Для подолання цієї проблеми нами запропоновані наступні практичні поради: використання різноманітних ігор та вправ на уроках в початковій школі; залучати учнів до самостійного виконання вправ; використання допоміжного матеріалу для наочності виконання певних завдань.

Список використаних джерел:

1. Говренко О. Педагогічні шляхи логіко-математичного розвитку дітей старшого дошкільного віку / О. Говренко. – 2019. – С. 60–64.
2. Любченко І. І. Особливості розвитку логічного мислення у початковій ланці шкільництва. / І. І. Любченко. – С. 1–9.
3. Любченко І. Педагогічні умови розвитку логічного мислення у старших дошкільників / І. Любченко. // Збірник наукових праць. – 2011. – С. 146–152.
4. Любченко І. Розвиток логічного мислення у старших дошкільників як запорука успішного навчання і виховання / І. Любченко. // Збірник наукових праць. – 2014. – С. 209–214.

5. Мойко О. Розвиток логічного мислення молодших школярів на уроках інформатики / Оксана Мойко. – 2019. – С. 31–36.

6. Логіка: предмет і значення. Реферат [Електронний ресурс] // Освіта.ua. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/logika/25319/>.

СТОЛЯРЕНКО А. О.

*студентка спеціальності початкова освіта
наук. керівник Шестакова Т. В., к.пед.н., доц.
Український гуманітарний інститут*

ЕФЕКТИВНІ МЕТОДИ ТА ПРИЙОМИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Актуальність дослідження. Через карантин, дистанційне навчання поширюється як у вищих навчальних закладах так і в школах. Таке навчання дає можливість вчитися, перебуваючи в будь-якому місті. Навчання відбувається віртуально: вчитель і учень перебувають за своїми комп'ютерами спілкуючись за допомогою Інтернету. Таке навчання є зручним, адже учні знаходяться у тій атмосфері до якої звикли, але цей фактор може як допомагати у навчанні так і відволікати. Навчання вдома має як переваги так й недоліки. Коли учень перебуває вдома, то його увага не зосереджена на занятті, а на других предметах чи речах. Для вирішення ситуації, яка склалася вчителю необхідно використовувати ефективні методи під час проведення уроків. Оскільки дистанційне навчання на даний момент є інноваційним, не всі вчителі розуміють як його організувати відповідно дидактичних вимог. Тому, засвоєння знань учнями під час дистанційного навчання є менш результативним, у порівнянні з традиційною формою проведення уроків. Через це дослідження ефективних методів та прийомів під час проведення уроків для дітей початкової школи є актуальним та важливим завданням.

Об'єкт дослідження: дистанційне навчання у початковій школі.

Предметом дослідження є дидактичні прийоми під час дистанційного навчання.

Мета дослідження: висвітлити ефективні дидактичні методи та прийоми для учнів початкової школи під час дистанційного навчання.

Для досягнення зазначеної мети необхідно виконати такі **задачі**:

1. Оглянути дидактичні методи та прийоми навчання.
2. Проаналізувати дидактичний підхід під час дистанційного навчання.
3. Виокремили ефективні методи та прийоми для дистанційно навчання у початковій школі

Аналіз наукових джерел. Проблема аналізу ефективних дидактичних методів на уроці, пов'язана зі створенням системи дистанційної освіти. У наказі №1115 про дистанційну форму, здобуття повної загальної середньої

освіти Міністерство освіти і науки України зазначено: «Організація освітнього процесу має забезпечувати регулярну та змістовну взаємодію суб'єктів дистанційного навчання»[1]. Оксана Пасічник, учасниця робочої групи з розробки Державних стандартів освіти для Нової української школи відмітила, що сучасний світ стає дедалі мобільнішим, освіта – дедалі більш індивідуалізованою та гнучкою, через що щодня виникають нові й нові причини для того, щоб певні діти певний час навчалися дистанційно[2]. Кандидат педагогічних наук Голубнича Л. О. зауважила, що принципи навчання являють собою певну систему основних дидактичних вимог, воно є складною системою взаємозалежних чинників і компонентів успішного навчання [3]. «Дистанційне навчання ставить перед педагогами нові вимоги в змістовій сфері освіти», – зауважила аспірантка Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України, м. Київ[4]. Також вона зазначила, що використання дистанційних форм і методів навчання сприяє індивідуалізації процесу професійного становлення майбутніх фахівців[4]. Із переліку праць, проаналізованих авторів було з'ясовано, що тема ефективні методи та прийоми на уроці дистанційної освіти в початкових класах є актуальною та недостатньо дослідженою.

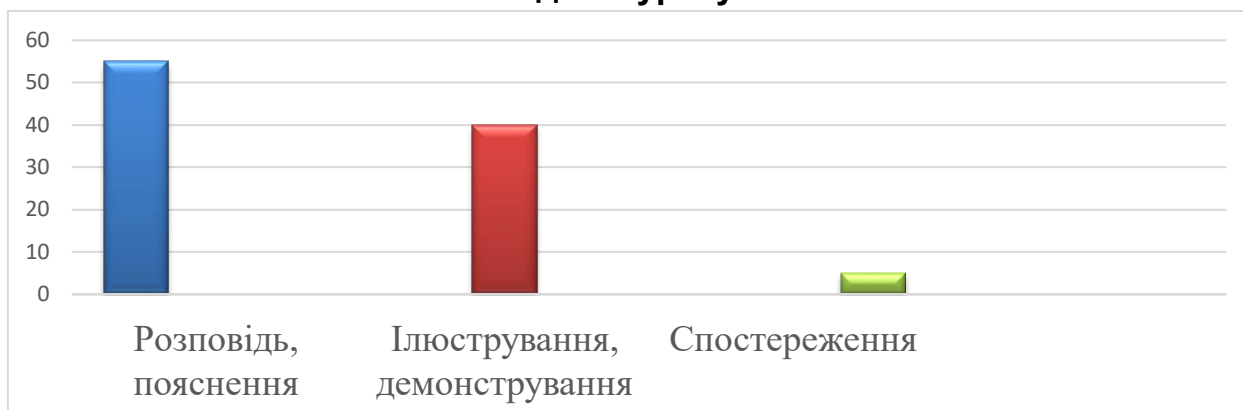
На початку дослідження проаналізуємо дидактичні методи та прийоми, які використовують вчителі молодших класів у проведенні навчального процесу. Метод – це важливий інструмент за допомогою якого вчитель посиляє думки учнів на організований процес [5]. Розрізняють дві групи методів навчання: загальні та спеціальні. Загальні методи є універсальними оскільки можуть застосовуватися під час будь-яких навчальних предметів. Спеціальні методи використовуються лише у тій освітній галузі для якої були розроблені. Педагогічні методи класифікують за походженням інформації: словесні, наочні, практичні [6]. За ступенем пізнавальної активності: пасивні та активні. За характером навчально-пізнавальної діяльності учнів: інформаційно-рецептивні, репродуктивні, евристичні, дослідницькі, проблемного викладу та ін. Кожен метод складається з певних прийомів. Прийомами словесного методу є пояснення, бесіда, розповідь. Отже, дидактичних методів та прийомів достатньо, як традиційних, так інноваційних.

Дистанційне навчання стало перешкодою для використання традиційних методів. Під час карантину 28 квітня 2020 року Міністерством освіти на науки запровадили онлайн-урок для учнів молодших класів Всеукраїнську школу онлайн. В них наявні словесні та наочні методи навчання при цьому відсутні практичних завдань. Відсутність практичних завдань для закріплення нового матеріалу, зменшує ефективність навчання. Великим недоліком такого навчання є відсутністю візуального контакту між вчителем та учнем.

Як показало опитування серед 20 вчителі молодших класів, під час онлайн-навчання використовують словесний метод, тобто розповідають і пояснюють матеріал демонструючи його на презентації, водночас втрачаючи час на вправи для закріплення нового матеріалу. Отже, телеурок є

неефективним через відсутність візуального контакту між вчителем та учнями. Також недоліком дистанційного навчання є погане засвоєння лекційного матеріалу без застосування його на практиці.

Таблиця 1. Який дидактичний прийом ви найчастіше використовуєте під час уроку?

Рішення відносно візуального контакту було вирішено запровадженням відео конференціями на різних платформах. Але й досі під час дистанційного навчання учні не до кінця засвоюють матеріал, бо не практикують їх. Важливим фактором також є нестійка увага молодших школярів, що потребує урізноманітнення навчального процесу. На кожному уроці потрібно вести діалог, бесіду, демонструвати і обов'язково робити практичні завдання. Не тільки для того щоб перевірити знання учня, а й для того, щоб перемкнути його увагу на потрібне, перш ніж він відвернеться від навчального процесу.

Висновок. В результаті проведеного дослідження на тему ефективні методи та прийоми для молодших класів під час онлайн навчання сформовані наступні висновки виходячи з мети дослідження. Оскільки мета дослідження полягала у пошуку ефективних прийомів проведення уроку у молодших класах під час дистанційного навчання. В результаті вдалося з'ясувати універсальність кожного окремого методу. У дослідженні було представлено аналіз методів та прийомів впроваджених на онлайн-уроках. Великим недоліком було виявлено відсутність активних методів навчання: самостійних практичних вправ під час уроку для застосування знань та умінь. Для вирішення цієї проблеми запропоновані наступні поради: супроводжувати теоретичний матеріал практичними роботами. Спочатку груповими, а потім, для закріплення й перевірки знань, самостійні вправи. Запровадити різні види діяльності на уроці, щоб утримати увагу учнів.

Список використаних джерел:

1. Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти/ [Електронний ресурс] – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0941-20#Text>.
2. Організація дистанційного навчання в школі [Електронний ресурс] / Міністерство освіти і науки України, Міжнародного фонду "Відродження", ГО "Смарт освіта". – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustanciyna%20osvita-2020.pdf>.

3. Голубнича Л. О. Принципи навчання як дидактична категорія: історіографія питання // Наукові записки. – 2014. – №131. – С. 59–63.
4. Юнчик В. Л. Методичні особливості дистанційного навчання // Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. – 2013. – С. 206–209.
5. Мартиненко С., Л. Хоружа Методи навчання та їх класифікація [Електронний ресурс // Освіта.ua. – 2008. – Режим доступу до ресурсу: <https://ru.osvita.ua/school/method/780/> .
6. Методи навчання у школі [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.pedrada.com.ua/article/2361-metodi-navchannya> .

ТЕРНОВИЙ Р. І.

*студент спеціальності економічна кібернетика
наук. керівник Василенко О. О., викладач
Український гуманітарний інститут*

ЗВ'ЯЗОК ЕКОЛОГІЧНИХ ТА ЕКОНОМІЧНИХ ПРОБЛЕМ УКРАЇНИ

Актуальність дослідження. Життя людини як правило залежить від природи. Часто людство запозичувало ресурси Землі для виживання. Як наслідок цього запозичення і зростання населення планети – зросло використання ресурсів планети та викидання все більшої кількості відходів (в тому числі парникових газів). На підставі цього виникли організації, які борються з забрудненням природи та її руйнуванням, але в Україні це хоч і є такі організації, але настільки не розповсюджені як наприклад в країнах Європи, через низьку усвідомленість населення в темі екологічної безпеки. За даними Українського державного агентства земельних ресурсів [6], темпи розвитку сільського господарства на його території надзвичайно високі (71,7%), що значно перевищує екологічно безпечні межі та подібні цілі у більшості країн. У порівнянні з європейськими країнами, де рілля займає 30-32% загальної площі земель, рілля України перевищує 54%. Приблизно 40% ріллі пошкоджені ерозією [6]. В Україні техногенні екологічні навантаження в 4-5 разів перевищують відповідні показники розвинених країн світу. У економіці відбуваються структурні зміни, серед яких пріоритетним є розвиток ресурсо- та енергоємних галузей, тобто галузей, що є найбільш шкідливими для навколишнього середовища. Ці та інші фактори (особливо низький рівень розуміння суспільства серйозності цієї проблеми) призвели до серйозної деградації природного середовища України, надмірного забруднення поверхневих та підземних вод, повітря та землі та накопичення великої кількості шкідливих речовин (у тому числі дуже шкідливих токсичних промислових відходів). Це призводить до погіршення здоров'я людей та збільшення смертності, що, в свою чергу, загрожує біологічній та генетичній деградації населення держави. Як наслідок, екологічний стан в Україні став

важливою національною проблемою, що має глобальне значення, якій потрібно надати пріоритетне значення.

Об'єкт: екологія на території України.

Предмет: вплив екології на економіку.

Мета дослідження полягає у аналізі екологічних проблем та шляхів їх подолання на території України.

Аналіз наукових джерел. Дослідження показали, що в певних районах України природні техногенні навантаження наближаються до меж своєї екологічної стійкості. Ознакою екологічної кризи є відносини між суспільством і природою, що характеризуються невідповідністю розвитку продуктивності та виробничих відносин екологічним можливостям біосфери, а також великими структурними змінами в навколишньому середовищі. Виокремлено екологічну кризу техногенного походження.

Посилення нагляду країни за національним середовищем шляхом транспонування та фактичного впровадження екологічних норм Європейського союзу(надалі ЄС), а також контроль за їх дотриманням є ключовими та найскладнішими питаннями, пов'язаними з розширенням ЄС на схід. Реалізація законодавства ЄС про охорону навколишнього середовища може зменшити втрати, спричинені несприятливими екологічними факторами для національної економіки. Можна припустити, що запровадження в Україні європейських нормативних актів та директив (загалом понад 400) зменшить її втрати. Витрати держави, що тепер щорічно становлять 10-15%, зменшаться на 5-7%(без врахування витрат на досягнення цілі) при усуненні несприятливих факторів навколишнього середовища, що збільшить ВВП України на 60-80 мільярдів гривень.

Взаємодія природи і суспільства має два напрямки: один – від суспільства до природи, а другий – від природи до суспільства. Але більш значущим є не поняття екологічної взаємодії, а поняття екологічного розвитку – це загальний розвиток внутрішнього змісту екосистеми, в якому серед інших взаємодій можливий спільний розвиток суб'єкта та навколишнього середовища. Система «природа-суспільство» не повинна просто трансформуватися з пріоритету «людських інтересів» у пріоритет «природних переваг», а на основі «переваг» системи природного розвитку всього суспільства розглядати її як єдину систему екологічного розвитку.

Очевидно, що боротьба з екологічною кризою не повинна поглиблювати економічну кризу, тобто ми не повинні покращувати екологічну ситуацію за рахунок збільшення торгового дефіциту, падіння доходів та зростання безробіття. Одним із ефективних засобів подолання цих суперечностей є масштабне виробництво екологічної продукції. Це може принести не тільки до економічної вигоди, але й екологічної вигоди також. Отже, необхідно створити соціальну організацію з екологічної безпеки, діяльність якої повинна базуватися на принципі системної екологічної безпеки та метою якої є створення суспільства де:

- кожен користується невід'ємним правом здорового довкілля;
- кожен користується рівною екологічною безпекою;
- є свобода екологічної інформації (мається на увазі, що громадська думка повинна враховуватися при прийнятті рішення про розміщення галузі, яка є шкідливою для навколишнього середовища).

Дослідники екологічної ситуації в Україні стверджують: «Держава фактично “монополізувала” екологічну відповідальність, що призвело до послаблення відповідальності природокористувачів – суб'єктів господарювання та власників землі і основних фондів» [2]. Підприємці не відчують на собі відповідальності за шкоду природі, це потребує втручання держави і впровадження жорстких санкцій щодо підприємства при порушенні екологічних норм. Розширення участі громадськості у вирішенні проблем безпеки з використанням вітчизняного досвіду та підходів, які використовують у зарубіжних країнах, допоможе громадянам усвідомлювати власну відповідальність у підтриманні екологічного стану країни. Особливо, якщо відповідальність розуміють не тільки звичайні люди, а й власники підприємств з великим впливом на природу [3].

Опитування яке я провів у своєму навчальному закладі:

Ми бачимо, що після проведених заходів по підвищенні усвідомленості людей про їхній вплив на стан природи кількість людей, що турбуються про навколишнє середовище становить 85%, 11% людей, що не завжди думають про наслідки своїх дій, та тільки 4% тих кому все одно на те яку шкоду вони наносять природі. Отже бачимо користь таких заходів та їхній вплив на людей. Тому варто проводити такі заходи частіше, щоб усвідомленість у цьому питанні зроста.

Перейдемо від оцінки мікро рівня та розглянемо проблему на макро рівні:

По-перше, покращення на інституційному та технічному рівні допоможуть подолати негативні тенденції розвитку індустриальних парків,

зменшити споживання ресурсів та енергії. По-друге, необхідно забезпечити таку систему управління та технічної підтримки, можливість збільшити тиск на виробництво і тоді воно почне працювати нормально [4]. Доктор наук з державного управління, професор Іванова Т.В. в своєму дослідженні заявляє: «Особливість сьогоденної ситуації полягає в тому, що екологічні проблеми десятиліть повинні вирішуватися в зовсім іншому політичному та економічному контексті. Отже, вирішення цієї проблеми або “стану екологічної безпеки” має соціально-економічне значення» [5]. У наш час, коли екосистема України перевантажена неконтрольованим використанням природних ресурсів, економічна політика країни модернізується, що в свою чергу мусить призвести до перегляду принципів економічних та правових механізмів, що регулюють екологічні відносини [6]. Опираючись на все вище сказане можемо дійти до висновку, що проблема є актуальною і потребує швидкого вирішення. Оскільки халатне ставлення до стану навколишнього середовища матиме негативні наслідки у життєдіяльності нашого і наступних поколінь.

На жаль, сьогодні в країні немає достатнього контролю за виконанням законів щодо національної екологічної політики України, використання природних ресурсів України та екологічної безпеки України. Ці юридичні документи необхідні Україні для формування політики екологічної безпеки. Однак у час, необхідний для законодавчого формулювання, загальним розумінням «Стратегії екологічної безпеки України» можна скористатися, щоб певною мірою компенсувати їх відсутність.

Висновок. В результаті проведеного дослідження на тему зв'язку екологічних та економічних проблем України, можемо сформулювати такі висновки виходячи із мети дослідження. Система захисту навколишнього середовища має багато недоліків і потребує значного удосконалення. По-перше, нам потрібно збільшити усвідомленість населення країни щодо використання природних ресурсів та забруднення природи. По-друге, щоб покращити екологічний стан в країні потрібно провести модернізацію всіх виробництв для зменшення викидів шкідливих газів в атмосферу. По-третє, удосконалення законів національної екологічної політики України та створення інституту виконавчої влади, що буде контролювати їх виконання. Виконання цих завдань не тільки матиме позитивний вплив на економіку та надасть Україні можливість конкурувати з іншими державами, але й покращить здоров'я людей.

Список використаних джерел:

1. Загорський В. С. Вісник економічної науки України. / В. С. Загорський, Є. М. Борщук. – 2007. – №2. – С. 45–49.
2. Борщук Є. М. Основи стійкого розвитку еколого-економічних систем / Борщук Є. М.. – м. Львів: Растр-7, 2007. – 436 с.
3. Царенко О. М. Основи екології та економіка природокористування / Царенко О. М., Несветов О. О., Кадацький М. О. Курс лекцій. Практикум:

Навчальний посібник. – 2-ге вид., стер. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2004. – 400 с.

4. Іванова Т. В. Формування стратегії екологічної безпеки в Україні [Електронний ресурс] / Т. В. Іванова // Науковий вісник Академії муніципального управління. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvamu_upravl_2012_4_5.

6. Костицький В. В. Екологія перехідного періоду: право, держава, економіка (економіко-правовий механізм охорони навколишнього природного середовища в Україні) : монографія / В. В. Костицький. – 2-е вид. – К. : ЗАТ «Нічлава» – 2001. – 390 с.

6. Стратегія удосконалення механізму управління в сфері використання та охорони земель сільськогосподарського призначення державної власності та розпорядження ними [Електронний ресурс] // Кабінет Міністрів України. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://land.gov.ua/wp-content/uploads/2017/06/Стратегія.doc>.

ТИМКО Н. Г.

*студентка спеціальності психологія
наук. керівник Болочева О. В., к.псих.н., доц.
Український гуманітарний інститут*

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА РОЛЬ ЖІНКИ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Актуальність дослідження. Як і в усі епохи, нині ведуться суперечки про роль жінки в суспільстві, її соціальне становище і покликання. Принцип нерівності за статтю міцно укорінився в моралі і звичаях суспільного життя. Обов'язки жінки зводилися практично до виховання дітей і підтримки порядку і чистоти в будинку.

Історія показує, що в кожний період велася нескінченна боротьба феміністок за свої права. Навіть в наш час, в різних країнах, до жінок ставляться по різному. Чи справедливо вони займають своє місце у суспільстві? Чи можливо потрібно змінити щось? Необхідно дослідити важливість жінки у соціально-психологічній складовій суспільства, щоб знати відповідь на ці запитання.

Соціально-психологічний наголос усвідомлення власної самостійності сучасної жінки розкривається в необхідності взаємозв'язку різноманітних, іноді взаємовиключних галузей діяльності, у межах яких вона самовизначається. Такі сфери жіночої активності, як материнство й професійна діяльність, можуть стати головною рушійною силою, що впливає на цілісність жіночої ідентичності. Тому в сучасному суспільстві самоусвідомлення жінки не є завершеною стабільною ідентичністю, а має постійно відтворюватися й трансформуватися, забезпечуючи тим самим її індивідуальність.

Гостроту проблеми ролі сучасної жінки надає диференціація видів діяльності, постійне збільшення джерел знань про себе й свою соціальну роль, особливості соціалізації, результат якої визначається ступенем її особистісного розвитку, реалізацією творчого потенціалу й набуттям власної суверенності.

Об'єкт дослідження: жінка у сучасному житті.

Предмет дослідження: соціально-психологічна роль жінки.

Мета роботи: провести аналіз соціально-психологічної ролі та значення жінки в XXI ст.

Виходячи з мети дослідження було поставлено та вирішено наступні **завдання**:

- 1) здійснено аналіз ролі сучасної жінки в суспільстві;
- 2) визначено роль жінки у сучасному світі;
- 3) обґрунтовано визначити, яку роль займає жінка, першочергову чи другорядну.

Огляд джерел. Про роль та самовизначення жінки О. В. Срібна сказала: «Соціально-психологічний сенс самоідентифікації сучасної жінки розкривається в необхідності взаємозв'язку різноманітних, що іноді є взаємовиключними, сфер діяльності, у рамках яких жінка самовизначається»[1], також вона сказала: «Самоідентифікація жінки, визначаючись як встановлення її тотожності із собою через активну зміну соціального впливу, є й процесом, і системою» [1], отже не тільки жінка впливає на суспільство, а й суспільство впливає на жінку.

За словами С. А. Безушко, в усіх сферах нашого життя присутні стійкі штампи та усталені норми. Сформовані суспільством уявлення про ролі та місця жінки та чоловіка в соціум – це гендерні стереотипи, що називають штампами про те, як має поводитися людина, зважаючи на стать [2].

В роботі Л. І. Марфобудінова чоловіче ототожнюється з загальнолюдським і зводить жіноче до другорядної позиції «Іншого» [3]. Але потрохи ми ламаємо стереотипи, про це розповідає І. М. Сушицька: «Гендерна роль жінки в сучасному українському суспільстві зазнала значних змін» [4].

Основні результати дослідження. Соціальна психологія - це галузь психології, яка займається вивченням закономірностей діяльності людини в умовах взаємодії в соціальних групах. В нашому випадку, це жінка в умовах взаємодії соціальних груп. Для цього жінці потрібно самовизначитись, яку позицію вона займає в соціальній групі, та як кожен створює соціальну групу, то не виняток того, що жінка теж грає одну з головних ролей у їхньому формуванні, що дає вже нам змогу зрозуміти важливість жінки. Тому для неї є дуже важливим фактором самоідентифікація, адже несформована особистість не може будувати сформоване суспільство.

Потрібно пам'ятати, що як жінка впливає на суспільство, то так само воно впливає на жінку, якщо воно її підтримує і допомагає правами, то жінці буде легше сформувалися і чогось досягнути в житті. А якщо буде

принижувати, забирати право голосу, то буде надзвичайно важко чогось досягнути. Якщо згадати історію, то зможемо побачити як суспільство не давало жінкам свободу і до чого це призводило, наприклад, утворився феміністичний рух, який бореться за права жінки. Хоч стереотипами закладено так, що всі жінки, працюють по господарству, але це ж не означає, що жінка більш ні на що не здатна.

В нас є багато прикладів як, жінки творили, щось дивовижне в мистецтві, скільки є художниць, співачок та актрис і т.п., це показує нам, що жінка може вийти за межі господарства. Також, не мало знаменитих жінок-політиків, та й взагалі за останній час багато чого змінилося, ми почали руйнувати стереотипи, не словами, а діями. Що ще раз показує важливість жінки у сучасному суспільстві. Звісно не можна сказати, що жінки є кращими за чоловіків, так само не можна сказати, що чоловіки кращі за жінок, адже вони доповнюють один одного, а не змагаються.

Багато чого залежить від нашого сприйняття, того як ми до цього ставимося. Тому потрібно урахувати важливу роль жінки у соціально-психологічному суспільстві, адже часто суспільство не визнає важливість жінки у житті, забираючи в неї права і даючи їй гендерну нерівність.

Висновок. В результаті проведеного дослідження ми бачимо, що всі жінки є важливими для суспільства. Можна сміливо сказати, що соціально-психологічна роль жінки у сучасному суспільстві є важливою, навіть невід'ємною. Також варто врахувати, що саме від неї залежить фізичне і моральне здоров'я підростаючого покоління, а саме майбутнє нації.

Тому до них потрібно ставитися з повагою, якби суспільство завжди себе так поводило, то жінкам було б набагато легше себе реалізувати, щоб допомогло у збудуванні та у формуванні сильного, ерудованого нового покоління. Також це б зменшило масу протестів та невирішених конфліктів.

Список використаних джерел:

1. Срібна О. В. Психологічні особливості самовизначення сучасної жінки / О. В. Срібна. // Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. – С. 276–282.
2. Безушко С. А. Психологічний аналіз уявлень про самореалізацію сучасної молодшої жінки: гендерний аспект / С. А. Безушко. // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. – 2016. – С. 146–152.
3. Марфобудінова Л. І. Еволюція уявлень про роль жінок у соціально-політичному житті: огляд основних концепцій / Л. І. Марфобудінова. – 2019. – С. 10.
4. Сушицька І.М. Трансформація ролі та становища жінки в сучасній українській сім'ї / І. М. Сушицька // [Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв](#). – 2013. – № 3. – С. 105-109

ТИХОНЕНКО А. Ф.

студент спеціальності

теорія та методика фізичного виховання

наук. керівник Терещенко В. І., к.пед.н., проф.

Український гуманітарний інститут

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ – КОМПОНЕНТ ВСЕБІЧНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Актуальність дослідження. Фізичне виховання - органічна частина загального виховання і тому характеризується всіма загальними ознаками, що притаманні педагогічному процесу, який спрямований на вирішення певних конкретних завдань. Головним напрямком фізичного виховання є формування здорової, розумово підготовленої, соціально-активної, морально стійкої, фізично вдосконаленої і підготовленої до майбутньої професії людини. Великі розумові і статистичні навантаження в школі, відсутність додаткової рухової активності, малорухомих спосіб життя, нераціональне харчування, приводять до того, що в більшості школярів погіршується зір, діяльність серцево-судинної і дихальної системи, порушується обмін речовин, зменшується опірність організму до різних захворювань, що приводить до погіршення стану їхнього здоров'я.

У сучасних умовах важливим завданням родини і школи в роботі зміцнення здоров'я дітей є прищеплювання учням стійкого інтересу до занять фізичними вправами в школі і дома. У зв'язку з цим необхідно використовувати усі форми фізичного виховання в школі, а також самостійні заняття фізичними вправами вдома з метою підвищення рухової активності, зміцнення здоров'я, поліпшення фізичної підготовленості школярів.

У процесі фізичного виховання школярів вирішуються різноманітні питання: виховуються морально – вольові якості особистості; виробляється необхідність в повсякденних заняттях фізичними вправами; формуються життєво важливі рухові дії та вміння виконувати їх в різноманітних умовах; розвиваються рухові якості. Але через недостачу часу, який по плану відводиться на фізичне виховання, вирішити ці питання тільки зусиллями школи неможливо. Організовані форми фізичного виховання, передбачені шкільним планом, складають в середньому 32% добової необхідності підлітка, а спонтанні побутові рухи -18% - 20%. Тому використання різних форм фізичного виховання в режимі дня, в позакласний та вільний час може заповнити недостачу рухової активності підлітків.

Об'єкт дослідження: навчально-виховний процес у середній школі загальноосвітнього навчального закладу I-III ст.

Предмет дослідження: психолого-педагогічні умови організації та проведення уроків фізичної культури в умовах загальнонавчальних закладів.

Мета дослідження: виявити та обґрунтувати особливості системи фізичного виховання в сучасних освітніх умовах. З'ясувати вплив фізичної

культури на формування гармонійного розвитку особистості на прикладі проведення спортивно-масових заходів, свят, змагань з різних видів спорту у загальнонавчальних закладах. Перевірити ефективність системи позакласних занять школярів оздоровчою фізичною культурою, спортом і туризмом. Виокремити роль вчителя у процесі фізичного виховання.

Задачі дослідження:

1. Вивчення та узагальнення досвіду викладання фізичної культури в загальнонавчальних закладах; визначення критеріїв всебічного розвитку особистості. Виділити значення і місце фізичного виховання в програмі навчання як необхідного компонента для гармонійного розвитку особистості.

2. Розкрити суть поняття «фізичне виховання», дати характеристику формам фізичного виховання школярів. Дослідити мету і зміст системи фізичного виховання в Україні.

3. Виділити організаційні форми самостійної роботи з розвитку фізичних вмінь і навичок, з'ясувати їх ефективність на практиці.

Аналіз наукових джерел: вплив фізичної культури на формування всебічного розвинутої особистості знайшли своє відображення в таких наукових працях В. Араф'єва [1], О. Дубогай, [2], Т. Круцевич [4], Б. Шияна [6], підтверджують нашу думку про те, що фізична культура є вагомим соціалізуючим чинником, який спроможний створити умови для задоволення потреб суспільства та окремих його громадян, пов'язаних з біологічним і духовним розвитком, здоров'ям та високопродуктивною працею і захистом від несприятливих природних та соціальних факторів. Поряд із цим під час аналізу різних соціалізуючих чинників у науково-методичних дослідженнях вчених недостатньо уваги приділялось фізичній культурі у формуванні особистості, що й зумовило тему статті. Аналіз останніх наукових досліджень свідчить, що питання формування та розвитку фізичної культури особистості залишається до кінця не дослідженим. У літературі недостатньо вивчено особливості формування фізичної культури особистості. Це спонукало глибше й детальніше вивчити та дослідити дану проблему.

Список використаних джерел:

1. Араф'єв В. Фізичне виховання в школі / В. Араф'єв. – К.: ВМН. – 1997. – 16 с.
2. Дубогай О. Фізкультура як складова здоров'я та успішного навчання дитини / О. Дубогай. – К.: Вид. дім «Шкільний світ», 2006. – 126 с.
3. Круцевич Т. Фізичне виховання як соціальне явище / Теорія і методика фізичного виховання: [підручник] / Т. Круцевич, В. Петровський. – К.: Олімп. Л-ра, 2008. – Т. 1. – 46 с.
4. Фізкультурно-оздоровчі заходи в режимі навчального дня молодшого школяра. Навчально методичний посібник / О. Ващенко [та ін.]. – Кам'янець_подільськ: Абетка, 2003. – 191 с.
5. 6. Шиян Б. Теорія і методика фізичного виховання школярів. _ Тернопіль: Навчально книга «Богдан, 2008. – Ч.Ш. – 272 с.

ТЮТЯХ І. В.

*студентка спеціальності менеджмент
наук. керівник Куриляк В. В., к.тех.н., доц.
Український гуманітарний інститут*

АНАЛІЗ НАСЛІДКІВ НЕКОМПЕТЕНТНОСТІ В УПРАВЛІНСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Актуальність дослідження. Некомпетентність в наш час трапляється дуже часто, і поширена вона в різних аспектах нашого життя. Такий працівник може бути, як продавець супермаркету, так і топ-менеджер. Беручи до уваги управлінську діяльність, на жаль тут вона зустрічається не менше. Цікаво, що прояв некомпетентності може бути з різних причин, наприклад якщо, людина недостатньо кваліфікована, або незацікавлена у своїй професії. Аналіз досліджень який проводило багато вчених, дозволив визначити, що засади теорії Лоуренса Пітера в частині причин масової некомпетентності криються у проблематиці самоорганізації людської спільноти. Якщо, охарактеризувати некомпетентного керівника, то його можна порівняти з диригентом оркестру, який не знає нотної грамоти. Звісно, що ця риса призводить до негативних результатів, і потребує кардинального вирішення ситуації. Керівник який, демонструє втрату свого інтересу до своєї справи починає руйнувати процеси всередині компанії. А далі, можна тільки здогадуватись, що відбудеться з компанією, якщо там працюватимуть незацікавлені у своїй справі фахівці. Саме тому, дослідження управлінської діяльності в контексті некомпетентності та її наслідків є актуальним та необхідним напрямом, яке потребує глибокого дослідження.

Об'єкт дослідження: феномен фахової некомпетентності в управлінській діяльності.

Предмет дослідження: проблемні аспекти некомпетентності на підприємстві.

Мета дослідження: визначити вплив наслідків некомпетентності фахівців.

Задачі дослідження:

1. Дати визначення поняттю «некомпетентності», та виокремити її різновид.
2. Оглянути причини, та прояви некомпетентності серед керівників.
3. Встановити рівень зниження професіоналізму робітника, під впливом неякісно виконаної роботи, та надати рекомендації для вирішення ситуації.

Аналіз наукової літератури. Аналізом некомпетентності в управлінській діяльності займався чимало науковців. Є багато людей, які висловлювали свої думки про некомпетентність, наприклад Олександр Міхеєв, зазначив, що: «Професіоналізм – уміння оцінити міру своєї некомпетентності» [1]. Неможливо, не погодитися з такою думкою, адже, щоб

стати справжнім професіоналом, потрібно навчитись визнавати свої помилки. Більше того, Девід Данінг та Джастін Крюгер, вважають, що: «Некомпетентним людям не вдається усвідомити свою некомпетентність» [2]. Дійсно, ми часто не дуже добре вміємо оцінювати себе адекватно, а інколи й зовсім переоцінюємо свої можливості. Лоуренс Пітер який був канадсько-американським педагогом і літератором, сказав: «У більшості ієрархій надкомпетентність вважається великим злом, ніж некомпетентність» [3]. І тут виникає питання, тобто це висловлювання означає, що «чим вище фахівець, тим він не компетентніший?». Не знаю, що саме мав на увазі Пітер, але його думка дуже цікава. Якщо проаналізувати вислів Йохана Стаель фон Хольстайна, можемо зауважити, що: «Компетентність коштує дорого, але якщо спробувати некомпетентність, то вона обійдеться ще дорожче» [4]. Ця думка цікава і в той самий час дуже правильна, адже краще мати розумного та вмілого працівника, який буде отримувати гідну оплату, аніж недосвідченого який незрозуміло в яку «яму» вас затягне. Цитуючи слова Олександра Коростельова, зауважимо, що: «Майбутніх менеджерів формує професійна компетенція, адже вона направлена на забезпечення прийняття різного рангу і рівня управлінських рішень» [5]. І дійсно, саме компетентний фахівець зуміє управляти різними рангами своєї роботи.

Отже, проаналізувавши всі вислови та думки, цих людей, можна зробити висновок, що ця тема не достатньо досліджена, і потребує додаткового дослідження.

Встановлено, що некомпетентність, це поняття яке зазвичай використовується у діловій сфері життя. Воно позначає повну або часткову необізнаність на посаді яку він займає. Такий фахівець не відповідає рівню знань, навичок, якостей та інших значущих вимог яке притаманне його статусу. Важливо зазначити, що значення некомпетентності значно розширюється, адже існує багато численних видів. В їх число входить: професійна, фізична, комунікативна, емоційна, соціальна та етична некомпетентність. Беручи до уваги професійну некомпетентність, зазначаємо, що керівництво компанії, має стежити за тим, щоб така «необізнаність» на посаді була або взагалі не допущена, або усунена. А ось наприклад поняття «комунікативна некомпетентність» говорить, нам, що це невміння вибудовувати відносини зі співробітниками, що не мало важливо на роботі. А причини бувають різними, наприклад стереотипи кожної людини, які блокують розуміння ситуацій та один одного. Також дуже подібною некомпетентністю до попередньої є емоційна, яка показує надзвичайно низький рівень розвитку управління емоціями. Отже, в результаті визначення встановлено, що некомпетентність має досить великий вплив на роботу людини як професіонала, а також можна зазначити, що така непрофесійна риса, несе в собі великий різновид, і якщо вона вчасно не буде ліквідована, то потягне за собою погані наслідки.

Виявлено, що причин некомпетентності існує немало, якщо опиратись на попередні факти про її різноманітний прояв на співробітника на

підприємстві. Можна сказати, що причини криються у самій людині, адже залежать або від власної непрофесійності, або від свого ж характеру. Варто додати, що причини дуже подібні з проявами некомпетентності, тому пропоную оглянути їх. Отож, першим проявом, є так звана «алергія на відповідальність», яка показує, що працівник береться за виконання одночасно багатьох справ, і в результаті чого розуміє, що не встигає і відхрещується від відповідальності. Другим проявом виступає «колегозалежність», або патологічна несамостійність, і показує, що працівник користується своїми колегами, при цьому «тисне на жалість» різними способами, і в результаті знаходиться така людина яка допомагає у виконанні чужої роботи під впливом співчуття. Третій прояв називається «комплімент замість звіту», який показує нам, що працівник грає доброзичливість перед своїми колегами та керівництвом, для того, щоб їм було незручно критикувати його, і таким методом він намагається приховати свою некомпетентність. Четвертий прояв, це – ілюзія зайнятості, і вона демонструє, що такі працівники приділяють свій час неважливим завданням, аби їм не доручили серйозні, при цьому може займатись не своїми дорученнями, приділяючи увагу «паперовим справам», або телефонним дзвінками які знаходяться не в його компетенції. П'ятим проявом виступає – несприйняття критики, і показує, що такий працівник назве тисячу і одну причину, чому він не виконав роботу, звернувши всю вину на оточуючих. І останнім шостим проявом, є «стиль самовпевненого профана», який демонструє, що працівник просто не розуміє своїх помилок, наділяє собі неіснуючих талантів, та просто переоцінює себе. Отже, в результаті встановлення причин та проявів, було визначено, що варто критично оцінити організацію, і вже потім більш пильно придивлятися до працівників.

Звернемо увагу, на те, що рівень зниження професіоналізму працівника залежить від різних причин, але якщо, брати до уваги саме вплив неякісно виконаної роботи, то тут вже стає досить цікаво. Адже такий вид некомпетентності називається «несприйняття критики», про який вже згадувалось, але пропоную розглянути його детальніше. І так, це людина яка удає, що вона нічого не чула, не бачила, тому виконала роботу погано, або не виконала взагалі. Такі працівники мають властивість «замикатись в собі», що в кінцевому результаті, ну ніяк не допоможе їй у вирішенні проблеми. Майже кожній людині, неприємно чути критику у свій бік, але навчитись адекватно оцінювати її, перший крок до здобуття успіху. Але, що буде якщо взагалі не вказувати людині на її помилки? Напевно просто вона буде вважати, що все робить правильно, і поступово рівень вже набутої некомпетентності або так і залишиться, або буде приносити погані плоди в роботу. В розмові з такими підлеглими, варто застосовувати похвалу-критику або рекомендацію-похвалу, а щоб привернути до себе людину, можна розповісти про власні помилки, та способи їх подолання для натхнення в подальшому професійному житті співробітника. Важливо давати готові рішення або поради, які реально зможуть допомогти фахівцю надалі уникати

таких помилок. Адже, помилятися, визнавати це та рухатися далі – шлях, який веде до успіху. Отже, у висновку можемо зазначити, що якщо в компанії немає культури зворотного зв'язку, або ж вона надається нерегулярно, а менеджери не вміють компетентно його надавати, то слід бути готовими, що несприйняття критики стане спільною корпоративною рисою.

Список використаних джерел:

1. Михеев А. Александр Михеев - афоризми, цитати, висказування [Електронний ресурс] / Александр Михеев. – 2007. – Режим доступу до ресурсу: <https://aforisimo.ru/autor/Александр+Михеев/>.
2. Данинг Д. Цитаты о некомпетентность Источник: <https://ru.citaty.net/temy/некомпетентност/> [Електронний ресурс] / Д. Данинг, Д. Крюгер – Режим доступу до ресурсу: <https://ru.citaty.net/temy/некомпетентност/>.
3. Лоуренс П. Лоуренс Питер - Цитата [Електронний ресурс] / Питер Лоуренс. – 1919. – Режим доступу до ресурсу: <https://tsitaty.com/цитата/118695>.
4. Хольстайн Й. Если Вы считаете, что компетентность стоит дорого, то попробуйте некомпетентность — она обойдётся вам гораздо дороже. [Електронний ресурс] / Йохана Стаель фон Хольстайн. – 2009. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.inpearls.ru/290229>.
5. Коростелев А. ФОРМИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ У БУДУЩИХ МЕНЕДЖЕРОВ В УСЛОВИЯХ ЭКВИФИНАЛЬНОСТИ АНАЛИТИЧЕСКИХ ВЫВОДОВ [Електронний ресурс] / Александр Коростелев. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: file:///C:/Users/DELL/Downloads/ppsv_2011_3_25.pdf.

ФЕДОРЧУК А. Д.

*студентка спеціальності дизайн наук. керівник Чемакіна О. В., к.арх.н., доц.
Український гуманітарний інститут*

СПРИЙНЯТТЯ КОЛЬОРУ У КНИЖКОВИХ ІЛЮСТРАЦІЯХ ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Актуальність теми дослідження. Аби надихнути та зацікавити юного читача у книжках використовуються ілюстрації. З'ясовано, що колір є одним із найсильніших засобів композиції. Однак не завжди ілюстраторам вдається дотримуватися доцільних поєднань для дитячої ілюстрацій. Як стверджують науковці, 90% інформації від світу людина сприймає саме візуально. І те, що споглядатиме дитина на обкладинці та всередині книги в першу буде чергу формувати сприйняття від написаного. Та нерідко обрана художником палітра не відповідає основам гармонійного вибору кольорів або ж та викликати невідповідне до змісту враження. Це різко відштовхує юних читачів і як результат, книга, сповнена неприємними для дитячого ока ілюстраціями,

здатна лякати, дратувати та навіть знищити бажання читати. Відтак, пропоную дослідження на тему: «Сприйняття кольору у книжкових ілюстраціях дітьми дошкільного віку». Яке допоможе з'ясувати проблему сприйняття кольорів дитиною та їх правильне використання у ілюстраціях.

Об'єкт дослідження: сприйняття кольору людиною.

Предмет дослідження: колір як вплив на дитячу свідомість у книжкових ілюстраціях.

Мета дослідження: проаналізувати вплив кольорової гамми книжкових ілюстрацій на дитячу психіку.

Задачі дослідження:

1. Дослідити наукові джерела з метою аналізу потреб дитини у кольорі та їхній вплив на емоційний стан.

2. Визначити за допомогою опитування у дитячому садку «Екограй» кольорові уподобання дітей на основі ілюстрацій.

3. З'ясувати закономірності формування палітри для книжкової ілюстрації для дітей дошкільного віку.

Аналіз літератури. Дослідженням теми сприйняття кольору людиною займалися багато вчених.

Наприклад, А. С. Склярєва, В. В. Харитєнова, аналізуючи дитячу прихильність до усього яскравого, стверджують у своїй праці: «Нєрвова система дітей потребує споглядати яскраві світлі відтінки, для підтримання здорового стану» [1]. А у дослідженні на цю тему О. Пахместєрова, Е. Чертина, Е. Вишнякова були зроблені висновки: «Яскраві кольори необхідні у якості акцентів, аби зацікавити дітей затримати там погляд» [2]. Також ними було зазначено: «Відсутність або зловживання яскравими барвами призведе до дратівливості, неспокою та зниження уваги» [2]. Науковець М. Г. Сидорєнко виокремив вплив холодних і теплих кольорів на емоційний стан людини: «Холодні відтінки викликають сум та спокій, а радість і затишок створюватимуться за допомогою теплих» [3]. Проте дослідник теми реакції організму на колір Й. В. Гете у своїй праці зазначив, що сприйняття кольору є відносним, адже у комбінації з іншими він викликає зовсім різні емоції від тих, коли він відокремлений [4].

Отже, аналіз наукової літератури за темою сприйняття кольору ілюстрацій дітьми показав, що ця тема не достатньо досліджена у працях вітчизняних авторів, тому потребує глибшого опрацювання.

Виклад основного матеріалу. Першим етапом дослідження було визначити вплив кольору на дитячу психіку за допомогою наукових джерел. Згідно із думкою сучасних психологів, діти у силу свого віку змушені сприймати та проводити аналіз ситуацій за допомогою власних емоцій. Аби не навантажувати організм і легше позбутися впливу нових хвилювань людина схильна підкріпляти це додатковими підсилюючими факторами: музикою, поведінкою, одягом або кольорами. І у випадку з останніми, задля того аби звільнитися від переживань, діти підсвідомо будуть оточувати себе тою гаммою, яка найбільше відповідає цьому стану. А довготривале

перебування із конкретним емоційним фоном буде сприяти вибору улюбленого серед відтінків. Таким чином психіка дитини обирає для себе ті кольори, у яких має найбільшу потребу.

При чому якщо змін стану провокує хтось інший, це може мати непередбачувані наслідки. Наприклад, батьки бажатимуть заспокоїти активну малечу, перемінивши колір кімнати на холодний блакитний або бузковий. Але на практиці це може не тільки заспокоїти, а й зашкодити живому і зацікавленому розуму. Відомі навіть випадки появи пригніченого стану та депресії. Відсутність повного кольорового спектра у оточенні дитини сповільнює розвиток реакції на довколишні чинники та стримує швидкість обробки власних переживань. Тож не варто нехтувати потребами іще несформованого організму.

Для з'ясування очікувань від ілюстрацій цільової аудиторії у другому етапі було проведено дослідження серед вікової категорії дітей від 2 до 7 років. Опитування мало мету визначити найбажаніші кольорові відтінки та їх поєднання.

Отож, найприємнішою виявились тепла та яскрава гамма. Червоний, помаранчевий та зелений подобались дітям більше ніж кольори холодного спектру. Серед прихильників темних, холодних та безбарвних ілюстрацій опинився зовсім малий процент опитуваних. Навпаки ж, різнобарвні картинки приваблювали їхню увагу. Цікаво що діти віддавали перевагу і темним, але контрастним зображенням, аніж яскравим із кольоровим нюансом.

Варто зазначити, що найбільший відсоток голосів отримували ілюстрації, які містили гармонійний контрастний, не зважаючи на яскравість та температуру відтінку. Саме такий акцент виокремлював головний сюжет. Та був здатен затримувати увагу глядача й сприяти зацікавленості при розгляданні картинки.

Професійним митцям добре відоме поняття кольорового кола Іттена, за допомогою якого можна формувати вдалі палітри для ілюстрацій. Аби не створювати безладу у роботі, знавці користуються затвердженими поєднаннями кольорів. Серед найпопулярніших комбінацій є: доповнюючі, роздільно-компліментарні, подібні, квадратні, тетраїдні та прямокутні. Нерідко бажання зробити негативного персонажа неприємним художник обирає непоєднуванні відтінки. І через це викликає огиду і бажання перегорнути сторінку. Але не лише зі злом трапляються такі випадки. Намагання гіперболізувати героя, аби створити найпривабливіший образ, призводять до надмірного використання фарб.

Задля вдалого враження від ілюстрацій потрібно аби кожен персонаж виглядав гармонійно та цілісно. А оточення відповідало настрою подій. На кожному зображенні має бути щось головне, а інші елементи підпорядковуватися та лише доповнювати.

Висновок. Отже, в результаті проведеного дослідження теми сприйняття кольору дітьми дошкільного віку, метою якого було з'ясувати вплив на їхню психіку обраних книжкових ілюстраціях, висвітлено ряд

важливих моментів. А саме вдалось встановити, що для дитини є важливим бути необмеженим у оточуючих кольорах. За результатами дослідження уважне ставлення до кольорових вподобань призводитиме до поліпшення емоційного стану. Також були визначенні основні закономірності для створення палітри для книг. Усі компоненти ілюстрації мають працювати на спільну ідею та гармоніювати один з одним. Та при належному застосуванні колір здатен чітко передавати настрій та суть подій книги. А вдало використані колірні контрасти та акценти заохочуватимуть вдивлятися у зображення та розглядати дрібні деталі.

Список використаних джерел:

1. Склярова А. С. Оформление развивающей системы мультимедийных игр в соответствии с психофизиологией восприятия цвета детьми дошкольного возраста / А. С. Склярова, В. В. Харитонова. // Информационные управляющие системы и компьютерный мониторинг. – 2014. – С. 287–291.
2. Пахместерова О. Влияние цвета интерьера учебного заведения на психологическое состояние учащихся / О. Пахместерова, Е. Чертина, Е. Вишнякова. // Научный потенциал регионов на службу модернизации. – 2012. – С. 64–67.
3. Сидоренко М. Г. Значение цвета при использовании аудиовизуального контента в образовательном процессе / М. Г. Сидоренко. – С. 8.
4. Гёте И. В. Учение о цвете. Теория познания / Иоганн Вольфганг Гёте. – Москва: Ленанд, 2016. – 200 с.

ХРОМОВ А. О.

*студент спеціальності дизайн
наук. керівник Дударець В. М., к.арх.н., доц.
Український гуманітарний інститут*

ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕЛЕМЕНТІВ БЛАГОУСТРОЮ СКВЕРІВ МІСТА ЯК ОБ'ЄКТІВ БЛАНГОУСТРОЮ

«І сказав він до Юди: Побудуймо ці міста, і обмуруймо їх мурами з баштами, з брамами і засувами; край ще наш, бо ми звернулися до Господа, Бога нашого; ми звернулися до Нього, і Він дав нам спокій у довіллі. І почали будувати, і мали успіх.»

Друга книга Літопису 14:7

Актуальність теми дослідження. Актуальність теми являє себе по причині зростання урбанізації, розширення міст та приміських зон і населених пунктів, що сприяє до необхідності створення нових об'єктів благоустрою (парків, скверів, бульварів тощо) та реставрації і оновленню існуючих для продуктивнішого їх використання та змоги задовольнити потреби міського жителя. Грамотна організація елементів об'єкту благоустрою має сприяти

його ефективнішому функціонуванню та покращенню рівня життя мешканців міста.

Об'єктом дослідження є організація скверу як об'єкту благоустрою міста

Предмет дослідження: принципи організації елементів благоустрою даного об'єкту, скверу, для оптимального його функціоналу.

Мета: провести дослідження організації елементів благоустрою скверів та визначити основні принципи їх організації в просторі об'єкту, що сприяють оптимальному забезпеченню задоволення потреб мешканця міста.

Для вирішення встановленої метою задачі, в роботі було поставлено наступні **завдання:**

1. Здійснити огляд термінології та опрацювання матеріалу на задану тему. Визначено сквер як об'єкт благоустрою, елементи благоустрою, як частини об'єкта благоустрою.

2. Визначити ролі елементів благоустрою у формуванні скверу як об'єкту благоустрою міста

3. Визначити та встановлено основні принципи організації елементів благоустрою.

Етап 1: Огляд термінології. Визначення **скверу як об'єкт благоустрою.** З'ясування поняття «**елементи благоустрою**».

Згідно Закону України «Про благоустрій населених пунктів» Розділ III. Стаття 13. Пункт 1. До **об'єктів благоустрою** населених пунктів належать:

1) території загального користування:

а) парки (гідропарки, лугопарки, лісопарки, парки культури та відпочинку, парки - пам'ятки садово-паркового мистецтва, спортивні, дитячі, історичні, національні, меморіальні та інші), рекреаційні зони, сади, **сквери** та майданчики;... [1].

Також нижче визначено їх призначення. Стаття 14. Використання об'єктів благоустрою

1. Об'єкти благоустрою використовуються відповідно до їх функціонального призначення для забезпечення сприятливих умов життєдіяльності людини на засадах їх раціонального використання та охорони з урахуванням вимог правил благоустрою території населених пунктів, інших вимог, передбачених законодавством [1].

Сквер - упорядкована й озеленена ділянка площею від 0,02 га до 2,0 га, яка є елементом архітектурно-художнього оформлення населених місць, призначена для короткочасного відпочинку населення [2].

Згідно Закону України «Про благоустрій населених пунктів» Розділ IV. Стаття 21. **Елементи благоустрою** – покриття площ, вулиць, доріг, проїздів, тротуарів, пішохідних зон і доріжок; зелені насадження вздовж вулиць і доріг, в парках, скверах, садах, санітарно-захисних зонах, на набережних, на прибудинкових територіях; будівлі та споруди системи збирання та вивезення відходів; засоби та обладнання зовнішнього освітлення та зовнішньої

реклами; обладнання (елементи) дитячих, спортивних та інших майданчиків, малі архітектурні форми, інші елементи благоустрою [1].

На основі цієї інформації встановили такий висновок: **елементи благоустрою** також – частини/елементи об'єкту благоустрою, призначеного для забезпечення сприятливих умов життєдіяльності людини, визначені Законом України «Про благоустрій населених пунктів», в нашому випадку елементи скверу.

Етап 2: Елементи благоустрою в організації скверу міста

За ДБН Б.2.2-5:2011. 5.3.2. визначили: Обов'язковий перелік елементів благоустрою скверів має включати:

тверді види покриття доріжок і майданчиків, елементи сполучення поверхонь, озеленення, лави, урни і контейнери для збирання побутових відходів, освітлювальне обладнання, обладнання архітектурно-декоративного освітлювання, обладнання для паркування велосипедів [3].

Також за документом вказані точні дані нормативів з урахуванням потреб населення Розділ 5. Пункт 1.4. та інші, стосовно нормативів дизайну та художнього оформлення

За дослідженням наведеної інформації з'ясували - елементи благоустрою являють собою елементами оформлення з практичним, декоративним, та задовольняючим потреби користувача, міського жителя, призначенням

Параметри оформлення скверу зазначені в Розділі 5. Пункті 3. та підпунктах. Згідно документу при оформленні значно приділяється увага потребам маломобільних груп населення та інвалідів також не виключаючи з урахування і рядового мешканця, для чого складені саме нормативи оформлення [3].

Висновок. За дослідженням організації об'єкту благоустрою, скверу, та елементів благоустрою в них - основними принципами організації є:

- організація елементів благоустрою повинна відповідати нормативам зазначених у відповідних документах що до будівельних та інших норм відповідної країни, регіону, тощо
- організація елементів благоустрою повинна задовольняти потреби користувача
- організація елементів благоустрою повинна урахувати потреби різних груп населення з особливою увагою до осіб з обмеженими можливостями
- організація елементів благоустрою повинна відповідати призначенню об'єкту благоустрою та сприяти його повноцінному функціонуванню
- організація елементів благоустрою повинна бути спрямована на захист навколишнього середовища та сприятливих умов для співіснування людини і навколишнього середовища
- під час організації елементів благоустрою необхідно дотримуватися протипожежних, санітарно-гігієнічних, конструктивних,

технологічних вимог, спрямованих на створення сприятливого для життєдіяльності людини, довкілля, збереження і охорону навколишнього природного середовища, забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення [3].

Список використаних джерел:

1. Про благоустрій населених пунктів. Закон України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2807-15>.
2. Про затвердження правил утримання зелених насаджень у населених пунктах України. [Електронний ресурс] <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0880-06>
3. ДБНУ; Планування та забудова міст, селищ і функціональних територій. Благоустрій територій. ДБН Б.2.2-5:2011 [Електронний ресурс] <https://www.vmr.gov.ua/Branches/ContentLibrary/e0e2ecdb-7be6-429f-85cd-cddadea63f42/3/%D0%91%D0%BB%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D1%83%D1%81%D1%82%D1%96%D1%80%D0%B9%20%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8%D1%82%D1%80%D1%96%D0%B9%20%D0%94%D0%91%D0%9D%20%D0%91%20%20%205%202011.pdf>

ЧЕРНУШКА І. С.

*студентка спеціальності психологія
наук. керівник Боличева О. В., к.псих.н., доц.
Український гуманітарний інститут*

ПСИХОЛОГІЧНІ КЛАСИФІКАЦІЇ ПРОФЕСІЙ

Актуальність дослідження. Трудова діяльність є єдиним і надійним джерелом існування, збагачення і розквіту громадян будь-якої країни. В цьому плані залишається справедливим відоме філософське положення про те, що праця створила людину в ході біологічної еволюції та історичного поступу. Якщо продовжити цю думку, то можна стверджувати, що творча, продуктивна, духовна праця повсякчас формує людину, особистість, підтримує і стверджує людське в кожному індивіді, є неодмінною умовою зростання і самоактуалізації особистості.

Праця – креативний, продуктивний та розвивальний процес, якому ми всі зобов'язані своїм життям і благополуччям. Включаючись у працю, ми перетворюємо навколишнє середовище у предметний світ, в якому живемо, робимо свій внесок у створення, за висловом В.І.Вернадського, ноосфери планети Земля. Тому навколо праці й досі точаться сповнені пристрастей дослідницькі й громадські дискусії. Через це саме праця стає предметом спеціального вивчення і вдосконалення в низці наукових дисциплін – соціології, економіці, ергономії, психології, педагогіці тощо. З цієї причини передові країни світу таку величезну і постійну увагу приділяють вивченню факторів наукової організації праці. Серед цих факторів чільне місце займають психологічні і педагогічні, адже праця неможлива без свого

суб'єкту, яким є особистість, колектив, суспільство, без якісної підготовки особистості до праці.

Об'єкт дослідження: трудова діяльність.

Предмет дослідження: психологічні класифікації професій.

Мета роботи: вивчити та теоретично обґрунтувати психологічні особливості класифікації професій на сучасному етапі.

Вказана мета передбачає вирішення наступних **завдань**:

1. Надано психологічну характеристику трудової діяльності.
2. Проаналізовано психологічну класифікацію професій.
3. Теоретично обґрунтовано психологічні умови ефективного здійснення особистістю трудової та професійної діяльності.

Огляд джерел. Вивчення та теоретичне обґрунтування класифікації професій знайшли відображення у роботах В.І.Вернадського, С.Л.Рубінштейна, О.М.Леонтьєва, Г.С.Костюк, Є.О.Клімова.

За принципом творчої самодіяльності, сформульованим С.Л.Рубінштейном ще 1922 року, «суб'єкт у своїх діяннях, в актах своєї творчої самодіяльності не тільки виявляється і розкривається; він в них створюється і визначається» [1].

Результати дослідження психологічних класифікацій професій. У психологічному контексті «діяльність визначається як сукупність процесів реального буття людини, що опосередковане свідомим відображенням». При цьому, як зазначає О.М.Леонтьєв, діяльність містить у собі ті внутрішні суперечності і перетворення, що породжують людську психіку, особистість, які у свою чергу виступають умовами, органами здійснення діяльності [2].

За діяльнісним підходом О.М.Леонтьєва, сукупність діяльностей може бути визнана основою особистості. Проте, це положення має і може бути уточнене, якщо розглядати кожен особистісний властивість як певну квазидіяльність. Саме такої думки дотримувався Г.С.Костюк, коли стверджував, що кожна властивість особистості має мотиваційну, змістову й операційну складову, тобто виступає у своїй згорнутій діяльнісній формі. Це положення підтримується «діяльнісними» поглядами В.П.Зінченка, О.В.Запорожця та іншими вітчизняними психологами. В контексті цих поглядів особистість дійсно виявляється, реалізується і розвивається через предметну діяльність [3].

Коли людина працює, її увага спрямовується на предмет праці. Є чотири ознаки за якими класифікують професії. Саме на цих чотирьох ознаках будується профорієнтаційна класифікація професій Е.О.Клімова, яка серед нечисленних розробок заслуговує на увагу.

Згідно з класифікацією професії залежно від предмета праці поділяються на п'ять типів. До типу професій «людина – людина» відносяться професії, де предметом праці є люди. Тип «людина – техніка» об'єднує професії, де предметом праці є технічні об'єкти, матеріали. Серед професій типу «людина – природа» можна виділити професії, предмет праці яких: рослинні організми, тваринні організми, мікроорганізми. До типу професій

«людина – знакова система» відносяться професії, де предметом праці виступають умовні знаки, цифри, схеми, карти, таблиці, формули. І, нарешті, професії, де предметом праці виступає художній образ, засоби його побудови, відносяться до типу «людина – художній образ» [4].

Працездатність особистості забезпечує кількісний і якісний бік перетворення предмету праці у продукт трудової діяльності.

Працездатність є змінною величиною і характеризується певною межею, яка визначається типом НС, тобто типом темпераменту, індивідуально-психологічними та соціально-психологічними властивостями особистості, наприклад, раціональною, інтелектуально-доцільною організацією трудового процесу, використанням сучасних знань, ефективних прийомів, професійних умінь і навичок, високою самоорганізованістю, рефлексивною саморегуляцією праці, сформованістю професійно важливих рис характеру, доцільною мотивацією праці, оптимальним спілкуванням із партнерами по спільній трудовій діяльності (взаєморозуміння, взаємодія, безконфліктність тощо), наявністю сприятливого психологічного клімату у трудовому колективі.

Для підтримання працездатності та функціонального стану на оптимальному рівні, при психологічних умовах, слід враховувати індивідуально-психологічні властивості особистості кожного працівника, почуття особистісного задоволення, психологічний комфорт.

Висновок. Трудова діяльність є провідною, центральною серед інших видів діяльності людини. Існуючі психологічні дані не вичерпують усіх аспектів сучасного виробничого процесу, однак їх наявність і врахування психологами праці, спеціалістами по роботі з персоналом може значно покращити ефективність трудової, професійної діяльності працівників підприємств різних форм власності. Важливим моментом, що забезпечує успіх класифікації професій, є правильний добір ознак.

Список використаних джерел:

1. Рубинштейн С. Л. Принцип творческой самодеятельности [Електронний ресурс] / С. Л. Рубинштейн // Научное психологическое общество им. С. Л. Рубинштейна – Режим доступу до ресурсу: http://rubinstein-society.ru/cntnt/nauchnie-raboti/raboti-s-l-rubin/princip_tv.html.
2. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность / А.Н.Леонтьев. Москва: Политиздат, 1977 – 304 с.
3. Капосльоз Г. В. Еволюція уявлень про мотивацію професійної діяльності людини / Г. В. Капосльоз. – Київ: НУОУ, 2018. – С.144–157.
4. Климов Е. А. Введение в психологию труда / Е. А. Климов. – Москва: Московский университет, 1988. – 200 с.

ЧИЧИНА Т. О.

*студентка спеціальності початкова освіта
наук. керівник Романчук С. М., к.філ.н., доц.
Український гуманітарний інститут*

ШЛЯХИ АКТИВІЗАЦІЇ УЧНІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У 5-8 КЛАСАХ

Актуальність дослідження. Згідно із Законом України про освіту, “метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства”, і кожен педагог має своєю ціллю забезпечити високий рівень навчально-виховного процесу. А це можливо, коли учні зацікавлені процесом навчання, та приймають в уроках активну участь.

Для активізації пізнавальної діяльності розробляються все нові методи та прийоми. Ефективність наявних засобів різна та змінюється під впливом часу. Сьогодні педагог повинен володіти сучасними ефективними методами для активізації учнів у процесі навчання. Це стосується різних вікових категорій і сфер знань.

Оволодіння українською мовою у 5-8 класах не є винятком, тому пошук ефективних методів активізації учнів під час вивчення української мови у 5-8 класах є досить актуальним.

Об’єкт дослідження: активність учнів 5-8 класів на уроках української мови.

Предмет наукової розвідки: шляхи активізації учнів 5-8 класів під час вивчення української мови.

Мета роботи: проаналізувати шляхи активізації учнів під час вивчення української мови у 5-8 класах.

Виходячи з мети дослідження, було поставлено та вирішено наступні **завдання:**

1. Здійснено аналіз активності учнів під час уроків української мови.
2. Визначено методи педагогічної майстерності, можливі для застосування у середній ланці учнів для їх активізації під час вивчення української мови.
3. Обрано та обґрунтовано результативні та ефективні шляхи для успішного засвоєння знань з української мови для учнів 5-8 класів.

Для досягнення дослідницької мети було застосовано теоретичні та емпіричні методи: аналіз, синтез, спостереження.

Огляд джерел. Проблема активності пізнавальної діяльності знайшла відображення у роботах вітчизняних педагогів Л.І.Карміної, Л.В.Рачкової, Є.М.Рябчинської, В.О.Тюріної та ін. Чинники, які впливають на підвищення пізнавальної діяльності та активності, вивчали М.С.Вартанян, Н.Ф.Тализіна та ін.

Питання активізації пізнавальної діяльності учнів на уроках української мови розглядає у своїй праці К.І.Пінчук [3]. На її думку, найефективнішими

засобами підвищення інтересу в учнів до знань є використання елементів інтерактивного навчання. У своїй практиці вона віддає перевагу таким методам, як рольова гра, дискусія, евристича бесіда та методу проектів.

С.В.Колодич у своїй праці [2] теоретично обґрунтовує проблеми активізації пізнавальної діяльності учнів на уроках української мови та розглядає методи активізації, які базуються на пізнавальних та ситуаційних завданнях.

Багато різноманітних методів та шляхів активізації пізнавальної діяльності учнів на уроках української мови вивчає в своїй роботі Я.М.Стойко [6].

Основні результати дослідження.

1 етап. Фактичним матеріалом для написання нашої наукової праці слугувало викладання української мови та літератури у 5-8 класах у шкільному приватному закладі міста Кам'янка-Дніпровська Запорізької області "Ліцей "Живе Каміння". Ми відмітили пасивність учнів під час навчального процесу. При цьому відповідність типу, структурі, методам та прийомам уроку була здійснена, здоров'язберезувальної функції навчально-виховного процесу дотримано.

Психологічно між учнями переважно доброзичливе ставлення. На початку та по закінченню семестру діти налаштовані на спільну роботу з вчителем і показують досить високі результати.

Вважаємо, що використання деяких методів з педагогічної майстерності допоможе у підтримці активного пізнавального інтересу в учнів.

2 етап. Сучасні педагоги [1, 2] у своїй практиці широко використовують такі методи активізації учнів у вивченні української мови:

Метод "Відтягнута відгадка". Це гарна складова проблемного навчання. Учитель під час уроку задає загадку і каже, що відгадку діти почують за хвилину до кінця уроку. Активність учнів зберігається, тому що зберігається інтрига.

Метод "Диктант-аналог". Вчитель називає слова, а діти записують в зошит аналогічні слова з такими ж орфограмами, а потім пояснюють їх написання.

Метод "Своя опора". Вчитель дає групі сильних школярів творче домашнє завдання, щоб вони склали на аркуші великого формату схему-опорний конспект вивченої теми. Потім на уроці інші учні відповідають по вивченій темі за допомогою цієї схеми, а її автори їм допомагають.

Гра "Що? Де? Коли?". Учні читають текст, а потім формулюють до нього шість журналістських питань: що? де? коли? чому? як? навіщо?

Метод "Спіймай помилку". Вчитель при викладанні матеріалу навмисне робить помилку та просить учнів знайти її.

Метод "Ану повчителюй". Вчитель призначає одного з учнів підготуватися до наступного уроку, щоб він міг замість вчителя викласти новий матеріал.

Метод "Опитування ланцюжком". Коли передбачається розгорнута

та логічно зв'язана відповідь вчитель просить відповісти спочатку одного учня, потім перериває його у будь-якому місці та просить іншого учня продовжити відповідь, а потім ще іншого

Метод "Кросворд". Вчитель готує сам або дає завдання сильним учням підготувати кросворд по темі, та потім використовує його на уроці для інших учнів.

Метод "Рольової гри". Під час уроку учні беруть на себе різні соціальні ролі.

Гра "Брейн-ринг". Клас ділиться на дві команди, і вони по черзі виконують завдання і отримують оцінки за кожне завдання. Суддями можуть бути інші вчителі.

3 етап. Дослідивши методи педагогічної майстерності, бачимо, що, по-перше, важливу роль має мотивація теоретичного та практичного виучуваного матеріалу, а по-друге, – активізація діяльності учнів та залучення їх у процес самостійного пошуку.

Висновок. У зв'язку з тим, що діти в останні роки більше проводять часу вдома з гаджетами, дистанційне навчання набирає обертів, а кількість членів сім'ї, частіше всього, невелика, діти просто не можуть оцінити, що грати по-справжньому можна й під час навчання. Процес пізнавальної активності в таких випадках найкращий.

Запропоновані у нашій праці інтерактивні методи викладання сприятимуть активізації навчального процесу школярів. На нашу думку, вони також розвиватимуть розумову та фізичну здатність реалізовувати свої задатки.

Список використаних джерел:

1. Вартанян М.С. Педагогические условия формирования познавательных интересов у подростков (на материале биологических наук и физической культуры): Автореф. дисер. на соиск. учен. степ. канд. пед. наук / Армянский педагогический институт им. Х.Абовяна. – Ереван, 1992. – 21 с.

2. Колодич С. В. Активізація пізнавальної діяльності на уроках української мови та літератури [Електронний ресурс] / Світлана Василівна Колодич – Режим доступу до ресурсу: <https://vseosvita.ua/library/aktivizaciya-piznavalnoi-dialnosti-na-urokakh-ukrainskoi-movi-ta-literaturi-178231.html>.

3. Пінчук К. І. Активізація пізнавальної діяльності учнів на уроках української мови та літератури [Електронний ресурс] / Катерина Іванівна Пінчук. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://naurok.com.ua/aktivizaciya-piznavalno-diyalnosti-uchniv-na-urokakh-ukra-nsko-movi-ta-literaturi-102877.html>.

4. Рачкова Л.В. Управління навчально-пізнавальною діяльністю школярів у процесі вирішення ними дидактичних ситуацій: Автореф. десерт. на здоб. ступ. канд. пед. наук / Харків. держ. педагог. інститут. – Х., 1996. – 23 с.

5. Рябчинська Є.М. Організація навчально-пізнавальної діяльності школярів у умовах комп'ютерного навчання: Автореф. дисер. на соиск. учен. степ. канд. пед. наук / Харківський державний педагогічний університет ім..

Г.С.Сковороди. – Х., 1994. – 24 с.

6. Стойко Я. М. Активізація пізнавальної діяльності учнів на уроках української мови і літератури [Електронний ресурс] / Ярослав Миколайович Стойко. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://yaroslavastoiko.wordpress.com/2016/03/20/%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F-%D0%BF%D1%96%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%97-%D0%B4%D1%96%D1%8F%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96/>.

7. Талызина Н.Ф. Формирование познавательной деятельности учащихся. – М.: Знание, 1983. - № 3. – С.19-25.

ШВЕЦЬ А. А.

*студентка спеціальності журналістика
наук. керівник Гриненко І. В., к.соц.н., доц.
Український гуманітарний інститут*

МОВЛЕННЄВА МАНІПУЛЯЦІЯ В ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Актуальність дослідження. Метою мови є передача інформації, кожен учасник якої отримує вигоду. Згодом людство навчилось отримувати односторонню нагороду, обділяючи опонента, через використання лінгвістичних засобів. Вибираючи правильні слова та структури, можна вплинути на світогляд будь-якої людини. У сучасному світі найбільшими маніпуляторами (особами, які отримують односторонню винагороду) є мас-медіа, які просувають чи то продукцію, чи ідеологію, персону тощо. Журналісти почали зловживати своїм становищем на суспільній арені ще до появи видавництва, ТБ та радіо, тому тема вивчалась протягом тривалого часу. Щороку відкриваються нові методи мовленнєвого маніпулювання. Їх кількість збільшується прямопропорційно науковому й технологічному прогресу. У роботі розглядатимуться такі види мовленнєвої маніпуляції: відчуття людини в соціумі, пресупозиція, метафори тощо. Розрізняючи види маніпуляції та її прояви можна протистояти проявам медійного «навіювання». Саме тому дослідження теми вияву мовленнєвої маніпуляції в медіа є актуальним та необхідним науковим напрямом, що потребує глибшого дослідження.

Об'єкт дослідження: маніпулятивний вплив через лінгвістичні засоби.

Предмет дослідження: використання засобів мовленнєвого впливу в засобах масової інформації, зокрема в рекламі.

Мета дослідження: прослідкувати та обґрунтувати виявлення маніпулятивних елементів у журналістських матеріалах.

Виконати огляд наукової літератури за темою дослідження та аналіз прикладів. Виявити та угрупувати засоби маніпулятивного впливу в інформаційних текстах як друкованих (без картинки), так і телевізійних (з

ілюстраціями). Встановлення способів визначення впливу журналістів на аудиторію та коментар до використання фахівцями цим знаряддям.

Аналіз наукових джерел. Дослідженням теми «Приховане навіювання ЗМІ» займались багато науковців. До прикладу викладач Житомирського державного університету Н. Матушевська зазначила: «Мовна маніпуляція – вид мовного впливу, який відбувається для навіювання у психіку реципієнта» [1]. У той час науковець Н. Гребінь у праці «Зміст маніпуляції як різновиду прихованого психологічного впливу» затвердила, що маніпуляції можуть бути як неусвідомлюваними, так і усвідомлюваними. Також додала, що під час неусвідомлюваного маніпулювання людина не звітує собі, що намагається тиснути на іншого, - що суперечить думці Матушевської [2]. Також Людмила Чік підтверджує існування неусвідомлюваного тиску, але визначає це так: «У лінгвістиці та філософії мови розрізняють дві форми мовленнєвого впливу: пряму та непряму, різниця між ними у можливості вибрати відповідні акти» [3]. Розглядаючи хід комунікації з пізнавальної точки зору Р. Блакар трактує мовну маніпуляцію як засіб влади досягнути поставлених цілей, з цього випливає, що й нейтральне використання мови впливає на світосприйняття та спосіб його структурування [4]. Наука про мовленнєвий вплив - це галузь науки, що досліджує «вплив на конкретну особу через мовлення і супутніх мовленню невербальних засобів для досягнення цілей, поставлених мовцем» [5]. Отже, аналіз наукової літератури за темою «Сутність маніпуляції як вияву прихованого психологічного впливу» показав, що ця проблематика недостатньо досліджена в працях вітчизняних авторів, тому потребує глибшого дослідження.

У результаті огляду наукової літератури, можна зробити висновок, що майже всі теоретики лінгвістики як науки доходять до однієї думки. А саме, що маніпулятивний вплив поширений на теренах мас-медіа. Цього методу популяризації думок, ідей та цінностей не уникнуло жодне джерело масової комунікації. Це свідчить про те, що ЗМІ стараються всіма силами приховувати маніпуляцію потоком фактів і коментарів, то рекламна сфера не соромиться вперто використовувати зброю психологічного навіювання. Отже, поширеність маніпуляції як міжінституційного масового явища дало поштовх до вивчення вибраного вияву в контексті засобів масової інформації. Згідно з цим напрямком працювало багато вітчизняних та закордонних науковців. У більшості переглянутих матеріалах не знаходиться розв'язання проблеми. Відтак не запропоновано альтернатив для журналістів, адже фахівці навчилися маніпулювати, «не порушуючи» стандартів та етичних норм. Також рідкістю є практичні рекомендації для аудиторії, щоб запобігти сугестії. Оскільки дана галузь вивчається, ця робота покликана вкласти лепту в її розвиток.

Основним завданням мас-медіа є збір, обробка й видача інформації у «чистому вигляді». Що має на увазі вислів «чистий вигляд». Це інформація, в якій факти чітко відокремлені від суджень. Отож особа ладна сама робити вибір вірити чи ні, до якої зі сторін прислухатись, діяти опісля чи ні тощо.

Маніпуляція передбачає, що цей вибір (а право на нього має кожен) робить замість людини суб'єкт видачі інформації. Розрізняють такі види психологічної маніпуляції, як створення штучного попиту, використання метафор для своєї вигоди, створення відчуття безпеки («людина в соціумі»), програмування світобачення, застосування пресупозиції, порівняння (явні, приховані й розширені), переосмислення відомого явище у вигравному контексті, використання риторичних питань, на які неможливо дати відповідь не на користь ЗМІ тощо. Не абияку роль у визначенні поведінки людини грає також загальне бачення світу. Вибираючи правильні слова, можна повпливати на світогляд будь-якої людини. Найкраще із цим справляються евфемізми, тобто слова, що по своїй природі нейтральні, а в правильному змістовому контексті можуть навіть бути позитивними (війна – боротьба за справедливість, голокост – чистка населення). Отже, тільки по контексту можна зрозуміти ідеологічну наповненість безбарвних слів.

Методи виявлення засобів маніпуляції в матеріалах мас-медіа. Уникайте текстів із маркерами «ніколи», «найкращий», «інноваційний», «№1 у своїй категорії», адже ці слова не підтверджені фактами, а дають готову оцінку предмета чи явища. Відкидайте риторичні питання, які відвертають увагу від основної думки й перекидають до «очевидних переваг». Спростуйте метафори до одного слова. Вони змальовують наперед визначену картину в голові споживача, не даючи йому самим об'єкти об'єкт. Закривайте очі на будь-яке порівняння, якщо воно не підтверджується актуальним фактажем. Перед прийняттям якоесь твердження як своє, згадайте вашу позицію до прочитання чи перегляду тексту. Зазвичай ми не знаємо, що хочемо, а медійні організації тямлять у тому, щоб ми повірили, що їх продукт дійсно нас цікавить. Будьте обережні із всіма надмірностями: зазвичай краса слів приховує багато брехні. Обмеження доступу до ЗМІ замало, щоб ухилятися від впливу, тим паче, що це неможливо. Застосовуючи поради на практиці (не для корисливих цілей, а щоб захиститись) і постійно намагаючись їх помічати, можна почати ставитись до фундаментальних речей свідоміше.

Врешті, у ході аналізу наукових робіт та журналістських матеріалів вдалося простежити закономірності у використанні засобів масової маніпуляції в текстах ЗМІ, використовуючи мовні засоби. Вплив на свідомість респондента систематизували різними способами, які в процесі виявлення маніпуляції грали на користь зацікавленого. Українські мас-медіа дозволяють використовувати не тільки інструменти, що розглядаються, але й припускаються жадливіх помилок в основній своїй роботі: зборі, переробленні та видачі інформації. Громадяни на словах не довіряють ЗМІ, утім все ж свято вірять усьому, що чують по радіо, дивляться на телекаланах, читають зі сторінок газет. Інформація може представлятись по-різному, однак одне для всіх джерел повинно бути спільне – інформаційний стиль мовлення. Перше, на що повинна звернути увагу людина, коли чує або бачить журналістські тексти – це те, як поданий текст. Якщо ви виявили барвистість (метафори, пресупозицію, порівняння, риторичні питання), слова викликають

у вас емоції, але за родом діяльності це не соціальна журналістика, будьте певні, що вами маніпулюють.

Список використаних джерел:

1. Матушевська Н. В. Мовна маніпуляція як різновид маніпулятивного впливу: / Матушевська Н. В. – Житомир, 2016. – С. 3.
2. Гребінь Н. В. Зміст маніпуляції як різновиду прихованого психологічного впливу : / Гребінь Н. В. – Кам'янець-Подільський, Київ. – 80 с.
3. Чік Л. В. Засоби мовного маніпулювання у сучасних ЗМІ: / Чік Л. В. – Чернівці, 2015. – 121 с.
4. Блакар Р. М. Мова як інструмент соціальної влади / Блакар Р. М. – Благовещенск, 1987. – 88 с.
5. Стернин І. А. Практична риторика : дис. докт. філ. наук / Стернин І. А. – Воронеж, 2011. – 169 с.

ШЛЕГА В. Д.

*студентка спеціальності філологія
наук. керівник Гладка М. А., викладач
Український гуманітарний інститут*

ПРОБЛЕМА ВНУТРІШНЬОГО ВІДТОРГНЕННЯ ЛЮДИНИ НА ПРИКЛАДІ ЖАНА ВАЛЬЖАНА ІЗ РОМАНУ ВІКТОРА ГЮГО: «ЗНЕДОЛЕНІ»

Актуальність теми дослідження. Зумовлена зростанням психологічних проблем в сучасному світі що викликане високою конкуренцією в усіх сферах життя або іншими чинниками такими як: строгість батьків та завеликі вимоги, надмірна релігійність батьків або близького оточення особистості, сором себе тощо. Відторгнення людиною себе, своєї індивідуальності та насамперед неприйняття своїх недоліків істотно впливає на її оточення, працездатність і на якість життя в цілому. Прийняття себе, здорова самооцінка є одним з найважливіших етапів становлення особистості. Яскравий приклад описує Віктор Гюго в романі «Знедолені» на прикладі Жана Вальжана. Неприйняття своєї особистості зумовлено комплексами та невпевненістю, що шкодить також близькому оточенню людини. Ця проблема є актуальною і в наш час, але зараз ідеалом в людських думках постає не монарх, а відомі мільйонери, блогери, політики тощо. Велика кількість людей страждають від цього не знаючи вирішення проблеми і втрачають багато можливостей через невпевненість.

Об'єкт дослідження: дослідження творчості Віктора Гюго.

Предмет дослідження: образ Жана Вальжана з роману Віктора Гюго «Знедолені».

Мета дослідження: проаналізувати негативний вплив ідеалізації людей, законів тощо та відторгнення себе і оточуючих.

Задачі дослідження:

1. Проаналізувати роман «Знедолені» на тему неприйняття себе;

2. Методом анкетування визначити актуальність проблеми в сучасному світі;

3. Обґрунтувати поняття невпевненості і неприйняття своєї особистості та його вплив на соціум;

Аналіз наукових джерел. Дослідженням романів Віктора Гюго, а саме роману «Знедолені» займалися безліч літературознавствців, і психологів. Науковці аналізували дві протилежні особистості цього роману: Жана Вольжана і інспектора Жавера. Наприклад, Корнєва О.С. у своїй праці зазначає, що їхня боротьба була символічною на тлі революції. Жан Вальжан був лицем пригноблених, а Жавер – гнобителем [1]. Сам Гюго у своєму романі підкреслює, що для інспектора людяність, милосердя не були ідеалами, а лише – бездоганність на тлі законів [2]. Марченко О.О. зазначила що Жану Вальжану було насправді важко, і його принципи привели його до глухого куту, адже проявити милосердя набагато легше аніж вчинити справедливо [3]. Іванова О.Н вважає що Жан Вальжан був представником добра і справедливості в романі [4]. але чому Жан Вальжан був саме таким, чому він навмисно робив вчинки які шкодять йому? Психолог Молчанова у своєму дослідженні самооцінки зазначила що тільки людина з здоровою самооцінкою може полягатися на свою особисту думку, свої особисті принципи, така людина не потребує підтримки, чи виправдовування своїх вчинків іншими людьми, законом тощо [5]. Ми бачимо що, аналіз наукової літератури за темою постановки проблеми відторгнення своєї особистості на прикладі Жана Вальжана з роману «Знедолені» показує що недостатньо досліджена у творах вітчизняних авторів, тому потребує опрацювання.

1. Дослідивши роман Віктора Гюго «Знедолені» було виявлено що: Французький класик Віктор Гюго часто підіймав тему несправедливості, нерівного ставлення до людини, приниження, відторгнення. В романі «Знедолені» головний герой Жан Вальжан постає прикладом того як страждає людина з «неправельною» репутацією. Через те що двадцять років тому він вкрав хліб для дітей його більше не приймає французьке суспільство, виганяючи його с трактирів тим самим прирікаючи його на ночівлю навулиці навіть з повною кишеню грошей. Але письменник також підіймає проблему коли людина відторгнена не тільки суспільством, а й самим собою. Наприклад в кінці роману Жан Вальжан покину Козетту і вважав себе негідним щастя. Також показовим є сюжет із самогубством інспектора після того як колишній каторжник неодноразово виявляв доброту, та прощення до Жавера незважаючи на те що той зіпсував його життя. Ми бачимо що: роман «Знедолені» пронизаний прикладами життя людей відторгнутим і неприйнятним суспільством. Таких людей письменник зображує з жалістю і закликає читачів до розуміння і добрішого ставлення до оточуючих. Також автор зауважує важливість прийняття себе собою насамперед.

2. Методом анкетування було проведено серед студентів українського гуманітарного інституту та їхніх друзів, родичів. Вік опитуваних складається з: 57% юнацький вік (15-19 років); 38% молодь (20-39 років) і 10% зрілий вік (40-

55 років). За даними анкетування більшість з опитуваних відчували що не гідні гарного відношення до себе 61%, а також 15% опитуваних вважають що не кожна людина заслуговує гарного ставлення від інших. 75% людей хоча б раз відчували себе гіршими за інших; 38% поділяють людей на хороших і поганих. Більшість (а саме 42%) проголосували що людей які вчинили тяжкі злочини не слід назавжди виключати із соціуму (33% - утримались від відповіді), а 76% опитуваних вважають що злочинець здатен назавжди і повністю змінитися. 28% людей відчують себе відторгнутим суспільством в якому вони знаходяться. Провівши анкетування серед студентів українського гуманітарного інституту на тему відторгнення своєї особистості було виявлено що: проблема відторгнення актуальна у сучасному суспільстві. Більшість людей почують себе комфортно в суспільстві в якому знаходяться але також більшість опитуваних хоча б раз неприймали свою особистість і вважали що не заслуговують гарно ставлення, незважаючи на те що більша кількість з усіх опитуваних вважають що всі люди мають право на повагу від оточуючих.

3. Невпевненна людина багато втрачає у своєму житті. Наприклад гарний фахівець працює за низьку заробітну плату тому що не вважає себе гідним її. Невпевненість – це страх у спілкуванні, постійні сумніви, нелюбов до себе, жертвність. Усе своє життя головний герой ховався, він не міг дозволити собі сказати своє справжнє ім'я. Він не дозволяв собі почувати щастя, витратити гроші на себе його неувпевненість зробила його жертвним, жадим до допомоги іншим. Так він неодноразово рятував людей, Фантіну він рятував ціною власної свободи. Але чи був сам Жан Вальжан щасливим? Так, але завеликою ціною. Будучи відторгнутим суспільством він повірив у свою вину, він повірив що заслуговує на 19 років каторги за один вкрадений для дітей хліб. Саме через цю віру він втратив Козетту в кінці роману, не через її одруження, а через впевненість у тому що він заслуговує покари. Цей сюжет можна екстраполювати на сучасне суспільство. Часто люди підлягають гнобленню через суб'єктивні ідеали або моду через що пригноблюють себе самі і не дозволяють собі звичайних радощів життя.

Висновок. В результаті проведеного дослідження на тему неувпевненості на основі образу Жана Вальжана ми можемо сформулювати наступні висновки. Невпевненість та низька самооцінка може підштовхнути людину до самовідданих вчинків, як Жан Вальжан віддав все задля щастя Козетти. Але через це він відчував себе нещасним. Згідно опитуванню приблизно 30% людей відчують себе гіршими за інших що значно впливає на якість їхнього життя. Невпевненість не дає людині повірити у себе, а через це така людина буде менше пропонувати свої ідеї суспільству. Навіть талановитий науковець через цю владу може не поділитися важливим відкриттям через сором та страх. Отже неувпевненість шкодить не тільки людині, а й соціуму.

Список використаних джерел:

1. Корнева О. С. Нравственная концепция романа Виктора Гюго «Отверженные» [Електронний ресурс] / О. С. Корнева. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: <http://delayreferat.ru/news>
2. Гюго В. Знедолені / Віктор Гюго. – Київ: Філіо, 2017. – 793 с.
3. Марченко О. О. Художественный анализ Виктора Гюго / О. О. Марченко. – 2011. – С. 121–127.
4. Оптимальная самооценка как личностный ресурс / О. Н. Молчанова // Вісник Одеського національного університету. Серія: Психологія. – 2012. – Т. 17, Вип. 8. – С. 126–132. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_psi_2012_17_8_16

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

УКРАЇНСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ ІНСТИТУТ

МАТЕРІАЛИ

XVI МІЖНАРОДНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВО–ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

**«Актуальні проблеми соціальних та економічних процесів в умовах
трансформації українського суспільства»
18 квітня 2021 року**

Відповідальні за випуск наукового видання
Штанько Л.О., Куриляк В.В.

Комп'ютерний набір і верстка Палій Д.В. та Синчак Б.А.

Підп. до друку 31.08.20. Формат 60x84/16
Папір офс. Гарнітура Arial. Друк офс. Замовлення №195
Друк. арк. 15,19. Обл.–вид. арк. 14,89. Тираж 200 прим.

Видавничий центр науково–організаційного відділу
Українського гуманітарного інституту
08293, Київська обл., м. Буча, вул. Інститутська, 14,
e–mail: conference@ugi.edu.ua

Поліграфія
Видавництво «Міленіум»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 535 від 19.07.2001 р.

м. Київ, вул. Фрунзе, 60
Тел./факс 222–74–35
E–mail: milenium_ofis @ukr.net

УКРАЇНСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ ІНСТИТУТ

08292 Київська обл.,
м. Буча, вул. Інститутська, 14
conference@ugi.edu.ua
www.ugi.edu.ua

